

EUROPEAN UNION
European Maritime
and Fisheries Fund

EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672
MSP LOT 1 Black Sea/MARSPAN-BS

ПРЕДВАРИТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ

„Национален морски пространствен план, предвид транспониране на Директива 2014/89/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета, влязла в сила от 18.09.2014 г. за установяване на рамка на пространствено морско планиране на проект MARSPLAN-BS“

Договор № РД-02-29-267/13.09.2017 г.

ВЪЗЛОЖИТЕЛ:

Министерство на регионалното развитие и благоустройството
ЕИК 831661388
Адрес: гр. София 1202, ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 17 - 19
Министър: Николай Нанков

ИЗПЪЛНИТЕЛ:

Национален център за териториално развитие ЕАД
ЕИК 130175896
Адрес: София 1000, ул. „Алабин“ № 16 – 20
Изпълнителен директор: Веселина Троева

София, 11 декември 2017 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

	стр.
ВЪВЕДЕНИЕ.....	1
ЧАСТ 1. РАМКА, СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА, ТЕХНОЛОГИЯ И ПРОЦЕДУРА ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН НА Р. БЪЛГАРИЯ.....	19
1.1 Анализ на съществуващите законодателни инструменти и изискванията им към рамката, съдържанието и технологията на МПП.....	19
1.1.1 Международни документи.....	19
1.1.2 Документи на ЕС – регламенти и директиви.....	28
1.1.3 Национални законодателни документи.....	43
1.1.4 Обобщени изводи от правния анализ.....	60
1.2 Анализ на съществуващите документи на ЕС, дефиниращи обхвата и технологията на морското пространствено планиране.....	62
1.3 Сравнителен анализ на добри практики в изработването на МПП.....	73
1.3.1 Международна практика в областта на морското пространствено планиране.....	73
1.3.2 Практиката в Европейските страни.....	79
1.3.3 Обобщени изводи и препоръки.....	86
1.4 Взаимовръзки с други национални и регионални документи и актове за пространствено и устройствено планиране и развитие на различни нива.....	90
1.4.1 Национално ниво.....	90
1.4.2 Регионално ниво.....	96
1.4.3 Локално ниво.....	105
1.4.4 Трансгранични инициативи, програми и проекти.....	110
1.4.5 Обобщени изводи и препоръки.....	118
1.5 Рамка, съдържание, технология и процедура за изработване на Национален морски пространствен план на Република България.....	120
1.5.1 Рамка и същност на Морското пространствено планиране/Морския пространствен план.....	120
1.5.2 Пространствен обхват на националния морски пространствен план.....	122
1.5.3 Съдържание на националния морски пространствен план.....	124
1.5.4 Етапи при разработването на националния морски пространствен план.....	126
1.5.5 Технология и процедура по изработване на националния морски пространствен план.....	130
ЧАСТ 2. ГОТОВНОСТ НА СТРАНАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСА ПО ИЗРАБОТВАНЕ НА НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН НА Р. БЪЛГАРИЯ.....	133
2.1 Анализ на степента на готовност за разработване на плана на основата на	

изискванията за неговото съдържание и технология на изработване	134
2.2 Провеждане на консултации с основните институции и заинтересовани страни.....	179
2.3 Основни изводи и препоръки	195
ЧАСТ 3. МЕТОДИКА ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.....	199
3.1 Основни изисквания към методиката за изготвяне на Национален морски пространствен план на Р. България	199
3.2 Методика за изработване на Национален морски пространствен план на Р. България	201
3.2.1 Същност, цели и подходи на Националния морски пространствен план. 202	
3.2.2 Обвързаност на Националния морски пространствен план с нормативната уредба в ЕС и страната	205
3.2.3 Информационно осигуряване и база данни на Националния морски пространствен план	206
3.2.4 Пространствен обхват на Националния морски пространствен план.....	213
3.2.5 Съдържание на Националния морски пространствен план	216
3.2.6 Технологични стъпки/етапи при разработване на Националния морски пространствен план	218
3.2.7 Текстови и графични материали, придружаващи плана	222
3.2.8 Процедури на възлагане, разработване, консултиране с участници и заинтересовани страни.....	223
3.2.9 Правила за изготвяне на Екологична оценка и Оценка за съвместимост. 227	
3.2.10 Обществено обсъждане на плана и оценките, съгласуване, приемане и одобряване	230
3.2.11 Прилагане, наблюдение и контрол, изменение и актуализиране на плана. 231	
3.3 Обсъждане на методиката със заинтересовани страни.....	233
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	233
ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	235
ПРИЛОЖЕНИЯ	

EUROPEAN UNION
European Maritime
and Fisheries Fund

EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672
MSP LOT 1 Black Sea/MARSPAN-BS

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АБЧО	Асоциация на българските Черноморски общини
АГКК	Агенция по геодезия, кадастър и картография
АСУБ	Асоциация на студентите по урбанизъм в България
БАМК	Българска асоциация на морските капитани
БАН	Българска академия на науките
БД	Басейнова дирекция
БДЗП	Българско дружество за защита на птиците
БДЧР	Басейнова дирекция Черноморски район
БЕК	Биологични елементи за качество
БФБ	Българска фондация Биоразнообразие
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВВМУ	Висше военноморско училище „Никола Вапцаров“
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ВСУ	Висше строително училище
ГД	Главна дирекция
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ДППИ	Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“
ЕО	Екологична оценка
ЕПД	Европейска политика за добросъседство
ЕС	Европейски съюз
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗКАИИП	Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране
ЗМПВВПРБ	Закон за морските пространства вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България
ЗВ	Закон за водите
ЗГК	Закон за геодезията и картографията
ЗМВР	Закон за Министерството на вътрешните работи
ЗОВСРБ	Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България

EUROPEAN UNION
European Maritime
and Fisheries Fund

EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672
MSP LOT 1 Black Sea/MARSPAN-BS

ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗРА	Закон за рибарството и аквакултурите
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ЗУЧК	Закон за устройство на Черноморското крайбрежие
ЗЮЛНЦ	Закон за юридическите лица с нестопанска цел
ИАМА	Изпълнителна агенция „Морска администрация“
ИАРА	Изпълнителна агенция Рибарство и аквакултури
ИБЕИ	Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИМП	Интегрирана морска политика
ИО	Институт по океанология (БАН)
ИПП	Инструмент за присъединителна помощ
ИУКЗ	Интегрирано управление на крайбрежни зони
КАБ	Камара на архитектите в България
МДК	Максимално допустими концентрации
МГУ	Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, София
МЕ	Министерство на енергетиката
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
ММО	Международна морска организация
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МПП	Морски пространствено планиране/Морски пространствен план
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МТИТС	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
НЕМ	Национална екологична мрежа
НЕСУТРП	Национален експертен съвет по устройство на територията и регионална политика
НИГГГ	Национален институт по геофизика, геодезия и география (БАН)

EUROPEAN UNION
European Maritime
and Fisheries Fund

EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672
MSP LOT 1 Black Sea/MARSPAN-BS

НИМХ	Научен институт по метеорология и хидрология (БАН)
НИНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НЛРС	Съюз на ловците и риболовците в България
НМПП	Национален морски пространствен план
НОК	Националната океанографска комисия
НООСМВ	Наредба за опазване на околната среда в морските води
НПО	Неправителствена организация
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
НЦТР	Национален център за териториално развитие ЕАД
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООН	Организация на обединените нации
ОП	Оперативна програма
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОС	Оценка за съвместимост
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУПО	Общ устройствен план на община
ПРООН	Програма за развитие на ООН
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
РДВ	Рамкова директива за водите
РДМС	Рамкова директива за морска стратегия
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПР	Регионален план за развитие
САБ	Съюз на архитектите в България
СИР	Североизточен район за развитие от ниво 2
СОП	Съвместна оперативна програма
СУ	Софийски университет „Св. Климент Охридски“
СУБ	Съюз на урбанистите в България

EUROPEAN UNION
European Maritime
and Fisheries Fund

EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672
MSP LOT 1 Black Sea/MARSPAN-BS

ТУ	Технически университет София
ТУП	Териториалноустройствен план
УАСГ	Университет по архитектура, строителство и геодезия
УНСС	Университет за национално и световно стопанство
ФАЧР	Форум на архитектите в Черноморския регион
ФХЕК	Физико-химични елементи за качество
ЧИС	Организация за Черноморско икономическо сътрудничество
ЧМНО	Черноморската мрежа на НПО
ЮИР	Югоизточен район за развитие от ниво 2
DABLAS	Danube - Black Sea Task Force
DG MARE	Directorate General „Maritime Affairs and Fisheries“
ESPON	European Spatial Planning Observation Network
FP	Framework Programme
IOC	Intergovernmental Oceanographic Commission, UNESCO
MAB	Man & Biosphere Programme, UNESCO
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics

ПРЕДПРОЕКТНО ПРОУЧВАНЕ

НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН ПРЕДВИД ТРАНСПОНИРАНЕ НА ДИРЕКТИВА 2014/89/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА, ВЛЯЗЛА В СИЛА НА 18.09.2014 Г., ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА РАМКА ЗА МОРСКО ПРОСТРАНСТВЕНО ПЛАНИРАНЕ ПО ПРОЕКТ MARSPLAN-BS.

ВЪВЕДЕНИЕ

Морско пространствено планиране

Нарастването на интереса към морското пространствено планиране през последните две десетилетия се дължи на повишената загриженост на световната общественост за опазване на океаните и моретата от увеличаващата се експлоатация на ресурсите в тях, на разширяването на знанията за въздействието на разнообразната човешка дейност върху морските екосистеми и върху крайбрежните територии, както и на необходимостта от по-добра координация и интеграция на всички сектори в морските пространства. Този повишен интерес намира отражение в поредица от международни документи, форуми и научни публикации, в които акцентът се поставя на интегрирания и екосистемен подход и се търсят решения за подобряване на взаимодействието между територията и акваторията.

морско пространствено планиране - „публичен процес за анализ, пространствено и времево разпределение на човешките дейности в морското пространство за постигане на екологичните, икономическите и социалните цели на политическия дневен ред“

Междуправителствена океанографска комисия към ЮНЕСКО (ИОС) (2009)¹.

Съгласно Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на съвета, влязла в сила на 18.09.2014 г., „морското пространствено планиране означава процес, чрез който съответните органи на държавите членки анализират и организират човешките дейности в морските райони за постигане на екологичните, икономическите и социалните цели“.

¹ Marine spatial planning. A Step-by-Step Approach toward Ecosystem-based Management, ИОС, МАВ ЮНЕСКО <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001865/186559e.pdf>

С въвеждането на Интегрираната морска политика Европейският съюз определя морското пространствено планиране като „трансверсален политически инструмент, позволяващ на публичните органи и заинтересованите страни да прилагат координиран, интегриран и трансграничен подход“. Очаква се прилагането на екосистемен подход да допринесе „за насърчаване на устойчивото развитие и растеж на морските и крайбрежните икономики и за устойчивото използване на морските и крайбрежните ресурси“.²

Министерството на околната среда, храните, транспорта и земеделието на Великобритания определя смисъла на морското пространствено планиране в съчетаването на стратегическото планиране с управлението и опазването на морското пространство, ориентирането му към разнообразните кумулативни и потенциални конфликтни ползвания на морето.

Морското пространствено планиране, като един от инструментите на Интегрираната морска политика на Европейския съюз се очаква да интегрира дейностите на брега и в акваторията, различните морски сектори, използването и опазването, и разнопосочните интересите, с цел да намали конфликтите и да повиши ползите и синергията.

Основание за изготвяне на предварителните проучвания

Необходимостта от предварителните проучвания се определя от ангажиментите на Република България за транспониране на Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране и за прилагане на Интегрираната морска политика на Европейския съюз. Предварителните проучвания са част от работата по изпълнение на изискването до 31 март 2021 г. всяка държава членка на Европейския съюз да разработи морски пространствен план, с обхват и съдържание, определен в националното законодателство, при съблюдаване на минималните изисквания, установени в директивата.

Тези проучвания отговарят на установената световна практика за научен подход в морското пространствено планиране и на определените в ръководството на Междуправителствената

---

² Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета за установяване на рамка за морско пространствено планиране <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0089&from=BG>

океанографска комисия и на Програмата „Човек и биосфера“ на ЮНЕСКО основни стъпки.

Стъпка 1: Идентифициране на потребностите и установяване на отговорната институция

Задача 1: Определяне на необходимостта от морско пространствено планиране

Задача 2: Определяне на подходяща институция за разработване на Морския пространствен план и за неговото прилагане.

Стъпка 3. Организиране на процеса посредством предварителни проучвания

Задача 3: Определяне на границите и на времевата рамка, на принципите, целите и задачите, на рисковете и възможностите

Marine spatial planning. A Step-by-Step Approach toward Ecosystem-based Management, IOC, MAB UNESCO <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001865/186559e.pdf>

Предварителните проучвания са свързани с работата на Министерството на регионалното развитие и благоустройството по европейския проект EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672 MSP LOT 1/BLACK SEA/MARSPLAN-BS съвместно с Министерството на регионалното развитие и публичната администрация на Република Румъния, съфинансиран от Европейския фонд за морско дело и рибарство. Като резултат от планираните по проекта дейности е извършена предварителна оценка на състоянието на морските сектори в България, правен анализ за целите на транспонирането на Директива 2014/89/ЕС в българското законодателство. Подготвено е и консултирано предложение за изменение на Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ).

Предварителните проучвания се извършват от колектив на Национален център за териториално развитие ЕАД на основание подписан договор № РД-02-29-267/13.09.2017 г. с Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Основните цели на предварителните проучвания са да се систематизират и допълнят анализите за състоянието на българския участък от Черно море, да се прецизира рамката на морското пространствено планиране в България въз основа на анализ и оценка на законодателството, действащите стратегически и планови документи и добрите практики;

да се проучи капацитета и готовността на основните участници в процеса на морското пространствено планиране и да се предложи методика за разработване на Национален морски пространствен план.

Обобщени изводи от анализа на морското пространство в Черно море под юрисдикцията на Р. България³

Обобщените изводи от анализа на морското пространство в Черно море под юрисдикцията на Р. България е базиран на изготвения доклад от екипа на МРРБ и българските партньори по проекта EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672 MSP LOT 1/BLACK SEA/MARSPLAN-BS и на допълнителните проучвания на приети стратегии, планове, програми и проекти от екипа на Националния център за териториално развитие ЕАД.

Главната особеност на Черно море е основното черноморско течение, което обхваща целия басейн в единен циклонален кръговрат, преминава на 10 - 30 морски мили от брега и условно разделя шелфовата зона от вътрешността на морето с дълбочини повече от 80 - 100 м. Съществена особеност на Черно море е присъствието на постоянния халоклин - слой с високи градиенти на солеността, разположен между 120 и 200 м. Цветът на черноморските води е синьозелен, но при интензивни „цъфтежи“ на фитопланктон се променя от светлозелен до кафяв. Максималната стойност на прозрачността на водата в дълбоководието е 28 м. Около 87% от общия обем на Черно море съдържа сероводород (H₂S), което на дълбочина 200 м е 0,5 мг/л; на 400 м - 4 мг/л; на 1000 м - 8 мг/л; над 1500 м - 9 мг/л. Измененията в нивото в Черно море за сметка на приливите и отливите не надвишават 10 - 15 см. В резултат на глобалното затопяне на климата се наблюдава повишаване на черноморското ниво със скорост около 1,5 мм/год.

По-големите реки, вливащи се в Черно море, които оказват влияние върху неговото състояние са Дунав, Днепър, Риони, Южен Буг, Къзълърмак и Днестър. Допълнително от протичащите през българската територия реки директно в Черно море се вливат Камчия, Ахелой, Ропотамо, Дяволска, Караагач, Велека и Резовска.

³ Аналитично-оценъчно представяне на резултатите от проучванията, които имат практическо приложение за изготвяне на Националния морски пространствен план на Република България.
<http://www.mrrb.government.bg/bg/regionalno-razvitie/za-grupirane/dokladi-prouchvaniya-proekti/>

Българското Черноморско крайбрежие включва най-източните части на трите основни *морфотектонски единици*: Мизийската Епиплатформа, Балканиди и Средногорския блок. Мизийската платформа заема най-северните части на крайбрежието, в нейния литостратиграфски състав преобладават седиментни скали, представени от миоценски пясъчливи варовици, пясъчници, мергели и аргилити. В крайбрежната зона, Балканидите са изградени предимно от горнокредни и палеогенски седименти, представени от пясъчници, мергели, конгломерати и варовици. Средногорският блок и Странджа, на юг, са представени основно от горнокредни вулкански скали – андезити, трахиандезитови туфи, както и от горноецонски и плиоценски седиментни формации. Морското дъно до дълбочина от около 200 м е изградено предимно от теригенни седименти - пясъци с различни размери, пясъчници, алевролити с вариращо количество на мидени черупки и др.

В рамките на българския континентален шелф, паралелно на бреговата линия се различават три основни *геоморфоложки области*: прибрежна, централна и периферна. Вътрешната, прибрежна зона е разположена край съвременната брегова линия и обхваща подводния брегови склон и потопени реликтни тераси. Централната зона на шелфа заема най-голямата площ от него, като се разполага на дълбочини от 20 м до 90 - 95 м. В зоната на шелфа е ясно проявено меридионално разпределение на генетичните типове седименти. Особеностите в морфологията на субаквалния релеф, съвременните седиментационни обстановки, литостратиграфията на дънните седименти и хидродинамичните характеристики, са в основата на разделянето на централната зона на три района за оценка: Северен, Централен и Южен. Външната, периферна шелфова зона се проследява в шелфа, има ширина от 3 - 4 до 10 км и площ от 2 276 км². Границата с централната зона на шелфа се следи по тила на серия от клиноморфни акумулативни тела, изразени в релефа на морското дъно като валове с относителна височина от 3 до 5 м и почти съпада с 90-метровата изобата. Стъпалообразното чело на най-външния вал, който е с височина от 10 - 15 м и подножие на дълбочини около 110 - 120 м, бележи началото на т.нар. периферна шелфова тераса, чийто източен край маркира границата шелф - континентален склон.

За *геоложките процеси* по Черноморското крайбрежие са характерни свлачищата. Причините за активизирането им са наличието на наклонени участъци (каквито са условията по морските брегове), подходящи геоложки условия (глинести почви),

хидрогеоложки условия (дрениране на подземни води по бреговата ивица), морска абразия и др. Зони с големи свлачища са: участъкът между Каварна и Балчик, с проявени дълбоки древни свлачища, обусловени от морската абразия и др. фактори; участъкът между Кранево и Варна - дълбоки древни свлачища, обусловени от морската абразия, антропогенно въздействие и др.; участъкът между н. Галата и устието на р. Камчия – по-малки и по-плитки свлачища; участъкът между Обзор и н. Емине – свлачища в планински зони – обусловени от стръмните склонове и морската абразия; участъкът на кв. Сарафово, гр. Бургас – подходящи геоложки условия и морска абразия⁴. Зони с проявление на *срутища* са разположени край Камен бряг, Калиакра, Каварна, Балчик и др. Зони със силно изявена абразия са участъците между Калиакра и Балчик; н. Галата и р. Камчия и край кв. Сарафово, Бургас. *Интрузия* на солени води (процес на смесване на водите от крайбрежни водоносни хоризонти с морска вода) се наблюдава в зоните от Дуранкулак до Тюленово и в устията на реките Камчия, Хаджийска и Ропотамо. Силни земетресения с епицентрове в морето е имало край Каварна и Шабла.

Биоразнообразието в Черно море е ограничено поради наличието на сероводород в дълбоководната зона на басейна и ниската му соленост. Известни са над 1650 вида едноклетъчни фитопланктонни водорасли; 285 вида дънни макрофити и няколко вида покритосеменни морски треви. Поради ниската соленост фауната на Черно море е около три пъти по-бедна от тази на Средиземно море. За българското Черноморие са известни 1537 вида свободно живеещи многоклетъчни безгръбначни животни, принадлежащи към 19 типа, вкл. 1054 вида морски и морско-бракични форми⁵. Зообентосните съобщества обхващат около 1000 вида. Установени са 86 зоопланктонни вида; 650 вида червеи; 640 вида раккообразни; над 200 вида мекотели; 167 вида риби. Бозайниците в Черно море са представени от три вида делфини и единични екземпляри на обикновения тюлен. Черната морска мида и рапанът са двата вида мекотели с най-голямо стопанско значение за България. Присъствието и плътността на рапана е от основно значение за обилието и размера на естествената популация на мидата. В българската акватория са идентифицирани

⁴ Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015-2020 г., 2013 г. НИГГГ при БАН <http://www.mrrb.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/9c601820f838fec4e00cb3332fab39d4.pdf>

⁵ Екологична оценка на проект „Морска стратегия и Програма от мерки”, 2016 г. <https://www.bsbd.org/>

общо 134 вида риби от 44 семейства. Повечето от тези видове са средиземноморски имигранти (100 вида), 23 са понто-каспийски реликти и 10 вида са бореално-атлантически реликти. Един вид от кефаловите риби (*Mugilsoiuy*) е интродуциран в Черно море и понастоящем се среща повсеместно по българското крайбрежие. Приложение 2 към Протокола за опазване на биоразнообразието в Черно море включва списък от 38 вида риби, които са важни за екосистемата на Черно море. 26 вида от рибите имат търговска стойност. По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната през 2014 г. е 8 689.5 тона, от които 8 546.7 тона в Черно море, което е с 9,8% по-малко от предходната година.

За българската акватория на Черно море са описани три вида китообразни, които се считат за ендемични и са обект на опазване, както по националното, така и по международното законодателство. Това са обикновения делфин (*Delphinus delphi*), бутилконосия делфин (*Trusiops truncatus*) и морската свина-муткура (*Phocoena phocoena*).

Единствените два вида птици, изцяло зависещи (изхранващи се) от морето през периодите на гнездене, миграция и зимуване в разглежданата акватория са средиземноморският буревестник (*Puffinus yelkouan*) и качулатият корморан (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*), поради което са идентифицирани като основни индикаторни видове и са в Приложение 2 от Протокола за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие на Черно море към Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване (2002 г.). Най-голямото орнитологично разнообразие се наблюдава в прилежащите езера, поради богатата хранителна среда. На места видовото разнообразие надхвърля 300 вида птици, поради което и повечето водни басейни от този тип са със статут на Орнитологично важни места.

В региона на Черноморското крайбрежие са разкрити находища на горивни, рудни и нерудни полезни изкопаеми. В шелфовата зона са установени залежи на газ и нефт. В териториалните води на съседна Румъния (до границата с българската акватория) вече се извършва подготовка за промишлен добив на газ. Последните проучвания в участъка „Хан Аспарух“ показват по предварителни данни наличие на петрол. Проучванията там продължават и в момента. Определени надежди се възлагат и на зоната „Силистар“, разположена в морето, южно от Бургас. Добив на природен газ се осъществява в шелфа на Черно море от находищата „Галата“, „Каварна“ и „Калиакра“.

От Поморийското и Атанасовското езера се добива *сол*, а *лугата и лечебната кал* се използват за балнеолечение в обектите на гр. Поморие и Бургаски минерални бани. .

Особен, неизползван досега, природен ресурс представлява *сероводородът*, разтворен в морската вода на дълбочини под 100 м⁶, където се отделя при анаеробното окисление на утаяващата се от повърхностните слоеве органична материя. Сероводородът е горим и при наличие на подходяща технология може да се окаже изключително полезна стратегическа суровина. Количествата му в дълбините на Черно море са практически неограничени. Благодарение на сероводорода и солеността гниенето на дървото в дълбокото море е сведено до нула – на това обстоятелство се дължи „консервирането” на дъното в почти непроменен вид на потънали кораби от древността. В българския участък на Черно море досега са открити над 60 броя. След време тази даденост може да се окаже интересна туристическа атракция при наличие на възможности за безопасно спускане и наблюдение.

Текущото екологично състояние се определя от комплексни антропогенни и естествени въздействия, които са описани и анализирани подробно в контекста на 11-те дескриптора на екологичното състояние, залегнали в Рамковата директива за морска стратегия (РДМС). По данни на БДЧР за 2015 г. значителни точкови източници на замърсяване са градските ПСОВ, които на територията на Черноморския район за басейново управление на водите са 36, от които 11 крайбрежни (7 бр. заустват директно в Черно море, а 4 бр. индикретно чрез вътрешни водни обекти, в близост до крайбрежните води). В басейновия район функционират 105 индустриални обекта, 77 от тях са определени като значими източници на отпадъчни води. Въпреки това, индустриалните източници са значително по-малко от тези от битови отпадъчни води.⁷ Имайки предвид водните количества, зауствани с реките в Черно море, приносът на река Дунав е изчислен като 67% от общия речен вток. От българските черноморски реки съществен принос в товарите от замърсители, внасяни в морето, има р. Камчия.

От сумираните оценки за състоянието на изследваните крайбрежни водни тела по физикохимични елементи за качеството (ФХЕК) в периода 2012-2015 г се вижда, че

⁶ Първоначална оценка на състоянието на морската околна среда, съгл. чл. 8 на НООСМВ, 2013 г.ИО при БАН. http://www.bsbd.org/UserFiles/File/Initial%20Assessment_new.pdf

⁷ План за управление на речните басейни в Черноморски район за басейново управление на водите (2016-2021г.), https://www.bsbd.org/bg/index_bg_5493788.html

състоянията варират и през 2015 г. 6 водни тела са в „добро“, 1 е в „умерено“ и 2 са с вариabilно състояние.

Според доклада на БДЧР за състоянието на водите в Черноморски басейнов район през 2015 г., програмата за *биологичен мониторинг на крайбрежните води* включва 13 пункта (6 пункта от оперативен мониторинг и 7 от контролен мониторинг) в 10 водни тела. Заключениета на доклада за 2015 г. Показват, че „нико едно водно тяло не постига целите на РДВ за добро екологично състояние на повърхностните води“. Седем водни тела са категоризирани в „умерено“ състояние, три в „лошо“ състояние, а водно тяло BG2BS000C005 (Варненския залив) освен лошото състояние по БЕК - фитопланктон, състоянието на ФХЕК не отговаря на стандартите за „добро“. Във водните тела пред устията на р. Камчия (BG2BS000C006) и р. Двойница (BG2BS000C007) състоянието е „лошо“ само по отношение на БЕК - макрозообентос, което вероятно отразява кумулативен ефект във времето от натоварването пред устията на реките. Резултатите от анализите на специфични замърсители през 2015 г. показват, че няма стойности, които да надвишават максимално допустими концентрации (МДК) определени в Приложение 7 на Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води (БДЧР/ИО, 2016).

При тези констатации се налага изводът, че крайбрежните води се намират в „недобро“ състояние на морската околна среда и особено зоната в и около водно тяло Варненски залив. Според оценките за екологичното състояние в ПУРБ, които могат да имат и прогнозна стойност за въздействия от точкови и дифузни източници, се очертават 2 зони с увеличен риск - пред и около Варненски и Бургаски заливи, поради пристанищна дейност, корабоплаване, индустриални и битови отпадъчни води и дейности.

През 2017 г. за първи път е проведен мониторинг на 11-те дескриптора на състояние по РДМС в българската акватория на Черно море, спазвайки „мониторинговата програма“ на РДМС, приета и одобрена в края на 2016 г. Резултати от този комплексен мониторинг се очакват през 2018 г. По данни на Институт по океанология на БАН за периода 1961 - 2011 г. пролетният сезон се характеризира с нарастване на разтворения кислород в крайбрежния и шелфови райони и намаляване в открити води, при постоянна наситеност. През лятото концентрациите на кислород нарастват с изключение на крайбрежния район. Концентрациите на неорганичен азот (N) във всички форми (нитратен, нитритен, амониен)

намаляват с отдалечаване от брега при известна сезонна динамика. Неорганичният фосфор (P) показва ясно изразена сезонна динамика. За пролетния сезон е характерно повишаването на концентрациите с отдалечаване от брега, през лятото най-високите концентрации са измерени в крайбрежната зона. Концентрациите на хлорофил-А (проху на биомасата на фитопланктона), пряко свързани с прозрачността на водния стълб и елемент от качествата на водата, намаляват с отдалечаване от крайбрежната зона. В шелфовата зона и откритите води съдържанието зависи най-вече от втока на биогенни елементи (най-вече P и силиций) от р. Дунав, докато в крайбрежната зона зависи от втока на биогени от различни локални точкови и дифузни източници. През последните години не са отбелязани екстремни цъфтежни събития, не са регистрирани случаи на акутно замърсяване на морската среда. Органите на Морска администрация са регистрирали инцидентни случаи на замърсяване с нефтопродукти в крайбрежните зони, най-често с неустановен произход. Няма данни за сериозни увреждания на околната среда.

От синтезирания анализ на състоянието на морската среда се налагат изводите, че Черноморските води под 150 м дълбочина са практически мъртви, тъй като съдържат сероводород (H_2S), чието първоначално съдържание е обусловено по чисто естествени природни причини. Състоянието на морските води в българския сектор на Черно море в най-голяма степен е повлияно от трансграничното замърсяване от големите европейски реки – Дунав, Днепър и Днестър. В много по-малка степен състоянието се влошава от местния вток на замърсяващи вещества от индустриални замърсители, селскостопански дейности и непречистени битови отпадъчни води. Това влияние е предимно в крайбрежните морски води. В най-лошо екологично състояние са морските води във Варненския залив, пред устието на р. Камчия и в по-малка степен в част от Бургаския залив. Към 2017 г. почти изцяло е решен проблемът с изграждането на пречиствателни станции за крайморските градове и курортни комплекси.

На българското Черноморско крайбрежие са разположени 3 области – Добрич (с общините Шабла, Добрич и Каварна), Варна (с общините Аврен, Аксаково, Бяла, Варна и Долни чифлик) и Бургас с общините (Несебър, Поморие, Бургас, Созопол, Приморско и Царево). Двата основни опорни центъра от първо ниво, съгласно Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г. са областните центрове градовете Варна

и Бургас, които по данни от текущата статистика към в. декември 2016 г. увеличават населението си от последното преброяване през 2011 г. Други градове по крайбрежието с нарастващо население са Обзор, Несебър, Поморие, Черноморец и Царево. Общо на българското Черноморско крайбрежие са разположени 17 града с общо население от 617 788 жители, което представлява 12% от населението в страната. Отчитайки мащабното курортно строителство и наличието на морски курорти от национално и международно значение (Албена, Златни пясъци и Слънчев бряг с общ капацитет от 118 047 легла, НСИ, февруари 2017 г.), както и нарастването на населението в останалите селища и селищни образувания през летния сезон, този капацитет се изчислява на около 1.5 млн. души. Двата областни центъра са и основни административни, икономически, културни, образователни и обслужващи центрове на крайбрежието, предоставящи услуги както за останалите по-малки населени места, така и за курортите. Те имат добре развита комуникационно-транспортна система, в която са представени всички видове транспорт. На територията им са разположени двете важни пристанища на страната и двете международни летища. Созопол и Несебър са градовете с най-богато културно наследство, като вторият е включен в листата на ЮНЕСКО като културна ценност, опазвана с прилежащата територия и акватория.

Важно за морското пространствено планиране е обстоятелството, че на територията на двата областни центъра Варна и Бургас са разположени важни национални и регионални институции – ИАРА, БДЧР, РИОСВ и РЗИ.

В 12 от общо 14-те черноморски общини, градското *население* формира по-голям дял в структурата на населението по местоживееене. Делът на градското население в двете общини, които са и областни административни центрове (Бургас и Варна) е над 95%. Изключение от наблюдаваната тенденция правят само общините Аврен и Долни чифлик, където населението живеещо в селата формира съответно 100% и 66%.

Независимо от факта, че на Черноморското крайбрежие има общо 7 населени места, които с различни темпове увеличават населението си от периода на предходното преброяване през 2011 г., до края на 2016 г., в останалите по-малки населени места се забелязват общите тенденции на намаляване на населението и застаряването му. Нивото на безработица в областните градове е около 5-6% на година, което е два пъти по-малко от общата за

териториите на Република България. Безработицата е най-ниска в двата областни центъра Варна и Бургас, като в целия район тя намалява по време на летния сезон, поради наличните работни места в туристическия сектор и всички съпътстващи го дейности. Според данни на НСИ най-голяма заетост има в секторите: „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Хотелиерство и ресторантьорство“, „Преработваща промишленост“ и „Строителство“. Почти 70% от населението има средно или висше образование, като в двата областни центъра живеят значително по-голяма част от жителите с висше образование – Бургас (25,1%) и Варна (30,1%).

Един от сериозните проблеми в морската среда са свързани с *канализационната инфраструктура* по крайбрежието, която при недобре изградени или работещи ПСОВ замърсява морските води. Заустването им в морето се осъществява при спазване на нормативните изисквания за чистотата на бреговата ивица, плажовете и пристанищата. Мястото, дължината и дълбочината на заустване в морето се определят въз основа на разрешително, като се отчитат хидрографските данни за района на заустването с оглед осигуряване на оптимално размесване чрез рецикулация с морската вода за предотвратяване на точково натоварване. От наличните данни за ПСОВ заустването се осъществява чрез тръби на разстояние от 1800 до 2200 м от брега в участъци, където дълбочината на морското дъно е от 12 до 17 метра.

От *транспортната инфраструктура* по крайбрежието с най-пряка връзка с морското пространство е пристанищната инфраструктура. В България функционират 61 морски пристанища, като две трети (35) от тях са разположени в района на Морска администрация – Бургас, а останалите 26 в района на Морска администрация – Варна. Пристанище Варна ЕАД е оператор на пристанища за обществен транспорт с национално значение с терминали Варна – изток (14 корабни места), вкл. Пасажерски терминал и Варна – запад (19 корабни места). Пристанището обработва всички типове товари, в т. ч. контейнери, насипни, генерални и наливни. То обслужва пътнически, круизни, научно-изследователски кораби и яхти.

“Пристанище Бургас” ЕАД е пристанище за обществен транспорт с национално значение, което обработва насипни и генерални товари, обслужва пътнически и круизни кораби. Пристанището има четири терминала: Запад, Терминал 2А за насипни товари, Изток и

Пристанищен терминал – Несебър, като всички с изключение на Терминал 2А са отдадени на концесии за ползване на частни оператори.

Наличните пристанища в двата областни центъра - Бургас и Варна, имат достъпен капацитет и функционалност за обслужване на пътнически, риболовни и товарни дейности. Потенциалът им е в по-нататъшното модернизиране на техническата база и развитието на пътническия и туристическия транспорт. Потенциалните проблеми, които могат да настъпят поради съществуващите териториално-устройствени решения са натискът върху околната среда, както и ограничаване развитието на други морски сектори (туризъм, риболов и аквакултури, “синя” енергия).

Двата областни центъра са добре свързани с Републиканската *пътна мрежа* и чрез нея с основните транспортни направления на Европейската транспортна мрежа и по-специално Ориент-Източно Средиземноморие. Вътрешната свързаност на региона се осъществява единствено чрез двете автомагистрала „Хемус“ и „Тракия“, като отсечката Варна – Бургас се реализира в първокласен път (международен) път I-9. В процес на планиране е магистрала „Черно море“, която ще свързва двата големи центъра Варна и Бургас. Сред основните приоритети за изграждане и доизграждане на пътната инфраструктура на страната до 2020 г., която има пряко отношение към развитието на морските сектори, са автомагистралите „Черно море“ и магистрала „Хемус“, както и рехабилитация на пътните връзки с ГКПП на север и на юг.

От Черноморските градове, *железопътна връзка* имат Варна, Бургас и Поморие, като жп линията до Поморие се използва само за товарни превози. Съществуващите главни железопътни линии по направленията Варна – София, Варна – Бургас и Бургас – София и второстепенната международна жп линия Варна – Разделна – Добрич – Букурещ, са с влошено качество и не съответстват на европейските и международни стандарти.

Връзката между основните видове транспорт по крайбрежието не е ефективно обезпечена. Морската натовареност на инфраструктурата в северната част на крайбрежието е по-голяма в сравнение с южната част.

Изградени са три подводни *телекомуникационни кабели* в акваторията - CCS Caucasus Online Потти – Балчик с дължина 1 200 км, (2008 г.); BSFOCS (Black Sea Fibre Optic Cable

System) Варна – Одеса – Новоросийск 1300 км (2001 г.) и KAFOS (Karadeniz Fiber Optik Sistemi - Black Sea Fibre Optic System) Мангалия – Варна – Инеада – Истанбул 504 км, (1997 г.). Потенциалното развитие на телекомуникационните трасета в Черно море би могло да доведе до конфликти по отношение на околната среда.

През акваторията на Черно море в момента преминава само един международен *енергиен коридор* – газопроводът „Син поток”, транспортиращ природен газ от Русия за Турция. Предвижда се да преминава руско-европейският коридор „Южен поток”, осигуряващ транспортирането на природен газ от Русия до Южна и Западна Европа. Маршрутът на проекта започва от руското черноморско пристанище Анапа, преминава през турските териториални води в Черно море, през българските териториални води и излиза на сушата под Провадия, близо до Варна. Проектният капацитет на Южен поток е 63 млрд. m³ природен газ годишно. Предвижда се след излизането на тръбопровода на българския бряг до Варна, газопроводът да преминава през територията на 11 области на страната - Варна, Шумен, Велико Търново, Русе, Разград, Търговище, Ловеч, Плевен, Враца, Монтана и Видин, след което през Сърбия, Унгария и Словения да достигне до страните от Южна и Западна Европа.

Двата областни центъра Варна и Бургас са и с най-добре развита *икономика*. Развитието на отраслите следва общите тенденции в страната на растеж в периода 2000 – 2007 г., спад в периода след 2008 г. до 2015 г. и постепенно излизане от икономическата криза след тази година. И двете общини формират повече от половината от произведения брутен вътрешен продукт съответно за СИР и ЮИР. Развитието на сектор „Строителство“ се определя от атрактивното им местоположение, степента на изграденост на техническата и социалната инфраструктура, инвестиционния интерес и голямото търсене на имоти. Огромно значение за развитието на икономиката на двата града и на двете общини има сектор „Туризм“ поради наличните природни и антропогенни туристически ресурси. През последните години се инвестира в обновяването на градската среда, в подобряването на туристическата инфраструктура и обслужването и разнообразяването на атракциите.

По данни на ИАРА от 29.11.2017 г. българският риболовен флот за 2015 г. се състои от 1970 риболовни съда с общ капацитет от 6 367 бруто тона, като 95.2% от тях са с дължина по-малка от 12 м. През 2016 г. българският риболовен флот се е увеличил с 10 съда. Средната

възраст на корабите е около 20 години. Уловът на риба и други водни организми за 2016 е 9 045,4 тона, което сравнено с 2014 г. е с 498,7 тона повече. Количеството произведена черна морска мида от аквакултури за 2015 г. е 3372,6 тона, а през 2016 г. е с 559,2 тона повече.

Анализът на големината на предприятията по размерни групи показва, че видът им по брой заети лица също не се различава съществено от тези за страната. Най-голям дял имат микро предприятията със заети до 9 човека, като най-много са в сектор „Търговия, ремонт и техническо обслужване“.

Община Бургас се отличава и с високото си ниво на индустриализация. Развитието на промишлеността, на която се пада повече от 80% от производството се дължи на химическата и нефтопреработващата промишленост хранително-вкусовата, електротехническата и електронна промишленост, както и на машиностроенето и металообработването. Хранително-вкусовата промишленост е вторият основен отрасъл от икономическата структура.

И в двата града съществуват възможности за развитие на иновации, поради наличието на научен потенциал, дължащ се на съществуващите учебни, академични и изследователски институции.

В Черноморските общини има добре развит *обслужващ сектор*, който е най-пълноценно застъпен в областните центрове, които предлагат образователни, здравни, културни и социални услуги от високо качество благодарение на традициите, изградената материална база, наличието на добре функциониращи институции и добри връзки с бизнеса.

В двата големи града на крайбрежието Варна и Бургас се реализират планове за интегриран градски транспорт, имащи за цел не само да подобрят транспортното обслужване и да обвържат системата за градски транспорт с регионалния, но и да намалят трафика, да повишат дяловото участие на пешеходци и велосипедисти и да подобрят качеството на околната среда.

Във връзка с морското пространствено планиране все по-голямо внимание се отделя и на екосистемните услуги.

Екосистемни услуги – „условия и процеси, чрез които природните екосистеми и организми които ги съставят, поддържат и запълват своя живот. Тези услуги запазват биоразнообразието и производството на екосистемни стоки. Екосистемните стоки и услуги са ползите, които човек извлича директно или индиректно от екосистемните функции.

ИАОС, Проект „Подобряване на информационна система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие“ (IBBIS)⁸

Екосистемните услуги са обобщени в 4 групи – материални, регулиращи, културни и поддържащи, като всички те са свързани с акваторията. Продукцията, добивана от екосистемите на Черно море се използва в производството, профилактиката и лечението и за лична консумация. Морските екосистеми имат капацитета да регулират важни природни процеси в акваторията. Те предоставят нематериални ползи от контакта с морето и имат важни поддържащи функции за съхраняването на екологичното равновесие и имат значение за благосъстоянието на населението.

В резултат на проведените социално-икономически анализ, анализ на силните и слабите страни, заплахите и възможностите (SWOT), на политическите, икономическите, социалните и технологичните фактори (PEST), които оказват влияние върху състоянието и развитието на секторите в Черно море са изготвени препоръки за бъдещото морско пространствено планиране, но повечето от тях са за крайбрежната зона и дейностите в нея. Целта на тези препоръки е да се намали вредното въздействие на развиващите се сектори върху морското пространство и морските екосистеми. С по-значителен пряк ефект върху акваторията са препоръките свързани с:

- ✓ *Градска среда* - Приоритетно изграждане на липсващите връзки и съоръжения за пречистване на отпадъчни води от населените места и курортните образувания за намаляване на замърсяването на морските води;
- ✓ *Туризм* – Развитие на водни туристически маршрути, пълноценно използване на наличната морска инфраструктура (яхтени и туристически пристанища);

⁸ <http://eea.government.bg/bg/ecosystems/index>

- ✓ *Подводно културно наследство* - Определяне на зоните за археологически проучвания в българската акватория на Черно море и на зони за експониране и наблюдение с необходимите мерки за сигурност и контрол;
- ✓ *Човешки ресурси и трудова заетост* - Анализ на потребностите от квалифицирана работна ръка в приоритетните за развитие икономически сектори (добив на нефт и газ, туризъм, вътрешен воден транспорт, рибарство и аквакултури);
- ✓ *Рибарство и аквакултури* - Изграждане на необходимите защитни съоръжения в зоните с най-голям добив на аквакултури – черна мида (в района на Несебър, Созопол и Приморско);
- ✓ *Добивна и лечебна дейност* – Развитие на продукти за фармацевтията и медицината на основата на морската вода, морската сол, лугата и лечебната кал и ефективно използване на последните в балнеолечебната дейност (Поморие, Бургас).

Всички тези препоръки са приложими в работата по изготвянето на Националния морски пространствен план, но при разработването на методиката се акцентира върху актуалните и специфични за Черно море проблеми, дейности и зони на взаимодействие „суша – море“, които трябва да бъдат елемент от неговото съдържание.

Цели и задачи на Предварителните проучвания

Основната цел на предпроектното проучване е „да допринесе за създаване на рамката и технологията за съгласувано, прозрачно и ефективно морско пространствено планиране в Р България в съответствие с националните политики и законодателство, и прилагане на Директива 2014/89/ЕС“⁹.

Допълнително са маркирани и специфични цели, а именно:

- ✓ Осигуряване на последователност и яснота на бъдещите действия чрез дефиниране на рамката, съдържанието, технологията и процедурата за изработване на Национален морски пространствен план;

⁹ Техническа спецификация, МРРБ, 2017 г.

- ✓ Осигуряване на релевантна информация относно готовността на страната за изработване на Национален морски пространствен план на Република България в съответствие с предложената рамка, технология и процедура за тяхното изготвяне;
- ✓ Структуриране на плановия процес чрез представяне на методика за изготвяне на Национален морски пространствен план на Република България.

Произтичащите от тези цели основни задачи са свързани с:

- ✓ Анализ на Европейски и български закони и подзаконови документи;
- ✓ Анализ на методически документи, изготвени морски пространствени планове и добри практики по прилагане;
- ✓ Систематизиране на изводи за определяне на рамката, принципите, съдържанието, и технологията за изработване, съгласуване, одобряване, наблюдение и прилагане на националния морски пространствен план;
- ✓ Идентифициране на заинтересованите страни в процеса на разработването и прилагането на националния морски пространствен план;
- ✓ Изследване на институционалния и експертния капацитет на потенциалните участници в процеса на морско пространствено планиране;
- ✓ Оценка на информационната осигуреност на процеса на морско пространствено планиране;
- ✓ Определяне на изискванията към методиката за разработване на морски пространствен план;
- ✓ Извеждане на принципи, правила, методи и подходи за морско пространствено планиране и изработване на НМПП;

Тези, както и допълнителни задачи са насочени към постигане на целите и систематизиране на резултатите от предварителното проучване в Методика за разработване на национален морски пространствен план на Р. България, който трябва да бъде одобрен до края на м. март 2021 г.

ЧАСТ 1. РАМКА, СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА, ТЕХНОЛОГИЯ И ПРОЦЕДУРА ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН НА Р. БЪЛГАРИЯ

1.1 Анализ на съществуващите законодателни инструменти и изискванията им към рамката, съдържанието и технологията на МПП

Анализираните законодателни инструменти и документи, свързани с морското пространствено планиране са систематизирани в няколко групи – международни, документи свързани с Черноморския регион, Европейски и национални документи.

1.1.1 Международни документи

Международните документи са разгледани в йерархичен порядък, като се отбелязват ангажиментите на Европейския съюз и съответно на Република България и връзката им с пространственото морско планиране.

Дневен ред 21

Сред най-известните първи документи, които отделят внимание и на морските пространства е глава 17 на **Дневен ред 21**, основополагащ документ за устойчиво развитие, приет през м. юни 1992 г. в Рио де Жанейро. Главата е посветена на опазването на океаните и моретата, вкл. затворените и полузатворените морета, крайбрежните територии и опазването, рационалното използване и развитие на живите организми.¹⁰ Моретата и прилежащите им крайбрежни територии се разглеждат като единно цяло и важен елемент в системата за поддържане на живота на планетата. За опазването и устойчивото им развитие се изисква прилагане на интегриран подход, своевременно въвеждане на предпазни мерки и участие на всички заинтересовани страни. Определени са седем области на намеса и на прилагане на този нов за времето си подход, които са свързани с интегрирано управление на крайбрежните територии, островите, акваторията и живите организми, и с подпомагане на сътрудничеството, адаптирането към климатичните промени и координацията между страните и регионите. В тематичните направления от този период са включени както приоритети за развитие на рибарството, изхранване на населението и опазването на екосистемите, така и научните изследвания. Още тогава в групата от мерки за управление

¹⁰ Дневен ред 21. Глава 17, http://www.un.org/depts/los/consultative_process/documents/A21-Ch17.htm

на крайбрежните и морски пространства се предвиждат дейности, свързани с развитието и прилагането на политики за рационално използване на територията и акваторията и изготвянето на интегрирани планове за управление и устойчиво развитие, не само за крайбрежните зони, но и за морските пространства.¹¹ През следващото десетилетие се изготвят и първите планове за интегрирано управление на крайбрежни зони, между които за Средиземно, Балтийско и Адриатическо море.

България също участва в изпълнението на тези ангажименти с проект на Министерство на регионалното развитие и благоустройството и Световна банка, финансиран от Глобалния фонд за околната среда, посветен на интегрираното управление на крайбрежни зони, съгласно който са разработени Методически указания за разработване на документите за ИУКЗ, регионална схема на Черноморското крайбрежие (Предварителен проект), териториално устройствените планове на всички крайбрежни общини, създадени са звено в МРРБ и два центъра за ИУКЗ във Варна и Бургас, извършено е обучение на кадрите, ангажирани с ИУКЗ, създадена е ГИС и е закупено оборудване по проекта. Към плановете са изготвени оценки на въздействието на околната среда и препоръки към общините за прилагането на плановете и за формиране на политиката им към крайбрежните зони.

Да преобразим нашия свят: Програма за устойчиво развитие до 2030 година

Програмата на ООН за устойчиво развитие, известна още и като Дневен ред 2030, е приета през септември 2015 г. на срещата на върха по устойчиво развитие в Ню Йорк и договорена с консенсус месец преди това от страните членки на ООН. От общо седемнадесет цели за устойчиво развитие и 169 подцели, една (ЦУР 14) е насочена към „Опазване и устойчиво използване на океаните, моретата и морските ресурси за устойчиво развитие“¹². Освен намаляване на морското замърсяване до 2025 г., до 2020 г. следва да се приложат адекватни мерки за възстановяване на морските екосистеми и да се преустановят някои от разрушителните риболовни практики, вкл. и чрез преосмисляне на системата за субсидиране на рибарството. В същия срок се предлага да се гарантира съхранението на

¹¹ Report of the United Nations conference on environment and development (Rio de Janeiro, 3-14 June 1992) Chapter 17. Protection of the oceans, all kinds of seas, including enclosed and semi-enclosed seas, and coastal areas and the protection, rational use and development of their living resources
http://www.un.org/depts/los/consultative_process/documents/A21-Ch17.htm

¹² Да преобразим нашия свят: програма за устойчиво развитие до 2030 година. Финален текст
https://www.unicef.bg/assets/PDFs/WWL/Transforming_our_world_BG.pdf

минимум 10% от крайбрежните и морски зони, да се стимулират научните изследвания и трансфера на морски технологии, посредством повишаване на научните знания, развитието на изследователския капацитет и на информационната основа. До 2030 г. се предвижда повишаване на икономическите ползи за най-слабо развитите държави „*чрез устойчиво управление на рибарството, аквакултурите и туризма*“.

Европейският съюз поема своите ангажименти в сътрудничеството си с ООН и обвързва глобалните цели на документа, включително и ЦУР14 със своите политики за сигурност, външната политика¹³ и политиката за адаптиране към измененията на климата.

Програмата на ООН насърчава отделните държави да инкорпорират тези глобални цели в стратегическите си документи за устойчиво развитие чрез подходящи инструменти за планиране и адекватни национални мерки.

Конвенция на ООН по морско право (КООНМП)

Конвенцията на ООН по морско право, приета през 1972 и влязла в сила през 1993 г. е основополагащ документ, който отразява промените, настъпили след проведените конференции на тази тема в Женева през 1958 и 1960 г. и обединявайки постановките от приетите Женевски конвенции, регламентира опазването, използването и изучаването на моретата и океаните и техните ресурси. Тя доразвива принципите на резолюция 2749 (XXV) от 17 декември 1970 г. от Общото събрание на организацията относно зоната на морско и океанско дъно и техните недра отвъд пределите на националната юрисдикция и техните ресурси, обявени за общо наследство на човечеството. Тя има за цел да подобри сигурността, сътрудничеството и икономическия и социалния напредък.

Конвенцията дава определенията на използваната терминология, фиксира границите на елементите на морското пространство и принципите за определянето им и последователно развива ангажиментите на държавите и на другите участници в използването на това пространство. Последователно са разгледани териториалното море (12 морски мили), прилежащата зона (24 морски мили), изключителната икономическа зона (200 морски мили), континенталния шелф, откритото море, както и въпросите за устията на реки,

¹³ Обща визия, общи действия: по-силна Европа – Глобална стратегия на Европейския съюз за външната политика и политиката на сигурност (28 юни 2016 г.).

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.1.2.html

проливите, заливите и островите.

Дефиниция за "затворено или полузатворено море" – „залив, басейн или море, заобиколено от две или повече държави и свързано с друго море или океан с тесен проток или състоящо се изцяло, или предимно от териториални морета и изключителни икономически зони на две или повече крайбрежни държави“¹⁴.

Чл. 122 на Конвенцията на ООН по морско право.

Регулирани са въпросите за международното и регионалното сътрудничество, за извършването на научни изследвания, за научната апаратура и информационната осигуреност, за управлението и наблюдението на прилагането на Конвенцията, за органите и техните статут, мандат, права и задължения.

Европейският съюз представлява държавите членки и има изключителната компетентност по въпросите, свързани с опазването и управлението на морските риболовни ресурси, залегнали в Общата политика по рибарство и аквакултури. Съответно Общността приема правила и в рамките на своята компетентност, представлява държавите членки пред трети държави или международни организации. Тази компетентност се прилага за води под национална юрисдикция по рибарство и открито море. Мерки, свързани с упражняването на юрисдикция върху плавателните съдове, тяхната регистрация и сигнализация, наказателни и административни санкции, компетентността е възложена на държавите-членки. С тях Европейският съюз споделя компетентността по определени въпроси, свързани с рибарството, научните изследвания, развитието на технологиите и управлението на морските риболовни ресурси. По въпросите за морския транспорт, безопасността на морските превози и предотвратяване на морското замърсяване са определени са общи правила и минимални стандарти, с които страните членки са длъжни да се съобразяват.

Конвенцията на ООН по морско право е ратифицирана от Р. България със закон, обнародван в Държавен вестник бр. 73/27.08.1996 г. и бр.74/30.08.1996 г. Постановките на този документ са транспонирани в Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, обн. ДВ бр. 12/11.02.2000 г.

¹⁴ Конвенция на ООН по морско право
http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm

Международна конвенция за предотвратяване на замърсяване от кораби (MARPOL 73/78)

Международната конвенция за предотвратяване на замърсяването от кораби от 1973 г., изменена с протокола от 1978 г. е сред най-важните международни конвенции за опазване на морската среда¹⁵. Тя е разработена от Международната морска организация (ММО) с цел да се запази морската среда и да се елиминира напълно замърсяването с петрол и други вредни вещества, като се сведат до минимум инцидентите с разливи и замърсяването на водите.

Съгласно конвенцията всяка държава, ратифицирала конвенцията, следва да изготвя доклади за всички възникнали инциденти и за приетите мерки. В информацията, която задължително се изпраща са включени въпросите в обхвата на конвенцията, касаещи действащото законодателство в тази област; неправителствените организации; приемните съоръжения с уточненото им местоположение, капацитет, оборудване и други характеристики; официалните доклади за резултатите от прилагането на конвенцията, възникналите нарушения на нейните клаузи и наложените санкции.

Европейският съюз отразява конвенцията в поредица от директиви, приети в периода от 2000 до 2015 г., свързани с опазването на моретата от замърсяване с нефтопродукти и отпадъчни води от корабите, от дейностите в открито море и от пристанищните приемни съоръжения за отпадъци от експлоатацията на корабите и на остатъци от товари. Целта на тези директиви е да се приложат международни стандарти за замърсяване от кораби и да се гарантира прилагането на адекватни санкции при нарушения, като по този начин се подобри морската безопасност и се увеличи защитата на морската околна среда срещу замърсяване от кораби.

България ратифицира тази конвенция със закон, обнародва я в ДВ бр. 12/2005 г. и тя влиза в сила от 2006 г. С цел улесняване на нейното прилагане са внесени някои изменения и допълнения в действащото законодателство, най-съществените от които са текстовете на чл. 53 и чл. 119 в ЗМПВВПРБ за прилагане на международните норми за замърсяване и за

¹⁵ [http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-\(marpol\).aspx](http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-(marpol).aspx)

предвидените санкции. Уточнени са и ангажиментите на българската морска администрация по отношение замърсяването от кораби.

Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване

Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване е приета през 1992 г. в Букурещ и отразява основните постановки от предходни международни документи за ограничаване на замърсяванията, приети в периода 1972 – 1990 г.

Конвенцията се прилага за „самото Черно море с определена за целите на конвенцията южна граница, представляваща линията, която свързва носовете Келагра и Далян“¹⁶

Чл. I ал. 1 на Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване

Тя третира въпросите за замърсяването от дейности на сушата, в морето и континенталния шелф, от кораби, дъмпинг или трансграничен пренос на опасни вещества. Страните по конвенцията си сътрудничат помежду си, както и с други страни, за установяване на подходящи научни критерии за определяне и изработване на правила, стандарти, препоръчителни практики и процедури за предотвратяване, намаляване и контрол на замърсяването на морската среда на Черно море¹⁷. За постигане на целите на конвенцията се учредява Комисия по опазване на Черно море от замърсяване, в която са представени всички държави, страни по конвенцията. Към нея имат право да се присъединят и държави, които нямат излаз на Черно море. Комисията осъществява своята дейност по прилагане на конвенцията въз основа на годишни планове и работни програми с помощта на създадените седем регионални центъра и консултативни групи от експерти.

Ратифицираният от страната ни документ е обнародван в ДВ. бр.49/17.06.1994 г. Прилагането на Конвенцията се осъществява със съвместното участие на всички черноморски държави. През 2009 г. в София се приема Стратегически план за действие за опазване и възстановяване на Черно море, който отразява приетите решения на комисията за Черно море в предходните години и добавя изискването за отчитане на дейността в крайбрежните зони и тяхното въздействие върху състоянието на морската среда.

¹⁶ http://www.blacksea-commission.org/_convention-fulltext.asp

¹⁷ <http://www.moew.government.bg/bg/vodi/morski-vodi/konvenciya-za-opazvane-na-chno-more-ot-zamursyavane/>

Конвенцията за опазване на подводното културно наследство

Конвенцията за опазване на подводното културно наследство е приета на Генералната конференция на Организацията на обединените нации за образование, наука и култура през 2001 г. в Париж.

подводно културно наследство - „всички следи от човешко съществуване от културно, историческо или археологическо естество, които са частично или изцяло потънали, периодично или постоянно, от минимум 100 години“¹⁸

Чл. на Конвенцията за подводното културно наследство

Подводното културно наследство включва селища, конструкции, сгради, предмети и тленни останки, плавателни съдове и други превозни средства и части от тях и праисторически предмети, всички с техния археологически и природен контекст. Конвенцията се прилага в съответствие с конвенцията на ООН за морско право.

Държавите, страни по тази конвенция, имат изключителното право да регламентират намесите в подводното културно наследство, намиращо се в техните вътрешни териториални води и в съседната зона, без да нарушават други международни спогодби и правила. Тяхно задължение е да защитават подводното културно наследство и в изключителната икономическа зона и върху континенталния шелф, като при откриване на културни ценности се провеждат междуправителствени експертни консултации за най-подходящите начини за защита и опазване. Документът регламентира ангажиментите на държавите, за плавателните съдове и гражданите, контрола върху дейността и санкциите. Тя дава общите насоки за използването и споделянето на информацията, за обучението и развитието на отношение към подводните културни ценности. Всяка държава, страна по конвенцията има право да представи мотивирано предложение за зони от територията и акваторията, в които тази конвенция не е приложима. В приложение са регламентирани основните правила за проучване, документиране, консервиране и социализиране на подводното културно наследство и обхвата на проектите, които следва да бъдат одобрени за извършване на тези дейности.

Ратифицирана е от България със закон, приет от XXXIX Народно събрание на 10 септември 2003 г. - ДВ, бр. 84/2003 г. и влиза в сила от 2 януари 2009 г. Обнародвана е от Министерство на културата (ДВ., бр. 16/26.02.2010 г.). Съгласно чл. 6. Ал. 1 т.1 от Закона за културното наследство (обн. ДВ бр. 19/13.03.2009 г.) културно наследство са и подводните археологически обекти и резервати.

Конвенция за биологичното разнообразие

Конвенцията за биологичното разнообразие е подготвена и предложена за подпис през 1992 г. в Рио де Жанейро, Бразилия, и влиза в сила от 29.12.1993 г. Нейните главни цели са опазване на биологичното разнообразие, устойчиво използване на неговите компоненти и справедлива и разумна подялба на ползите, произтичащи от използването на генетични ресурси чрез съответен трансфер на технологии, вземайки предвид всички права върху тези ресурси и възможностите за финансиране.

Всяка държава запазва суверенното си право да използва своите собствени ресурси съобразно националната екологична политика и поема отговорността да гарантира, че дейностите или контрола не причиняват щети на околната среда на други държави или региони. Предлага се разработване на национални стратегии, планове или програми за опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие, доколкото е възможно и подходящо, създаване на система от защитени територии или територии за опазване на биологичното разнообразие. Задължение на всяка държава е да осигурява условия за опазването на екосистемите, естествените местообитания и поддържането на ценните популации от видове в естествената им среда, да възстановява деградирани екосистеми и да осигурява възстановяването на застрашени видове чрез разработване и прилагане на планове или стратегии за управление.

В допълнение на останалите ангажименти, всяка държава, страна по конвенцията създава национална система за реагиране в случай на природни бедствия и промишлени аварии, които са тежка и непосредствена заплаха за биологичното разнообразие. Насърчава се международното сътрудничество в помощ на националните усилия и където е подходящо и съгласувано с държавите или регионалните организации, за създаване на съвместни планове за спешно реагиране.

Конвенцията за биологичното разнообразие е ратифицирана от Р. България със закон, приет през 1996 г., обнародван в Държавен вестник бр. 22/15.03.1996 г. Издадена е от министъра на околната среда и водите през 1999 г., (обн., ДВ, бр. 19/02.03.1999 г.).

Постановките на конвенцията важат и за морските пространства. В изпълнение на своите ангажименти България поставя под защита значителна част от крайбрежните зони и акваторията на Черно море, като ги превръща във важен елемент от Националната екологична мрежа.

Рамкова конвенция на ООН за изменението на климата

Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата е приета на световния форум в Рио де Жанейро през 1992 г. Тя поставя за цел стабилизирането и намаляването на концентрациите на парникови газове в атмосферата до ниво, което би предотвратило опасна антропогенна намеса в климатичната система. Конвенцията насърчава сътрудничеството между страните в областта на научни, технологични, технически, социално-икономически и други изследвания, систематични наблюдения и развиване на бази от данни, свързани с климатичната система и предназначени за по-нататъшни проучвания за намаляване на несигурността в предвижданията и ограничаване на последствията от климатичните промени.

Страните по Конвенцията се ангажират да предприемат специфични действия за намаляване на емисиите на парникови газове чрез приемане на протоколи към Конвенцията. Такъв е и приетият през 1997 г. Протокол от Киото, който поставя количествени цели за намаляване на емисиите от парникови газове. Той засяга всички основни сектори на икономиката и е смятан за най-широкообхватното споразумение по проблемите на околната среда и устойчивото развитие.

България ратифицира Протокола от Киото на 17 юли 2002 г., с което се присъединява към усилията на международната общественост за борба с изменението на климата. Протоколът задължава развитите страни и страните в преход към пазарна икономика, да провеждат политика и да предприемат мерки за намаляване на количествата на годишните емисии на парникови газове в периода 2008 - 2012 г. спрямо приета базова година. За България това задължение е 8% спрямо базова година 1988.

В рамковата конвенция за изменението на климата особено внимание се отделя на островните държави и на тези с ниско разположени крайбрежни зони, за които повишаването на равнището на океаните и моретата би имало пагубни последици. Препоръчва се интегрирането на усилията в изготвянето на национални стратегии или планове със специфични мерки за ограничаване на тези въздействия и за адаптиране към климатичните промени.

В отговор на поетите ангажименти по тази конвенция Европейският съюз задължава държавите членки да разработят Национални стратегии за адаптиране към изменението на климата. Българският документ е в процес на разработване и трябва да бъде завършен до края на 2017 г.

Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата е ратифицирана от Р. България със закон, обнародван в Държавен вестник бр. 28/28.03.1995 г. и е издадена 10 години по-късно от Министерството на околната среда и водите (обн., ДВ, бр. 68/19.08.2005 г.).

1.1.2 Документи на ЕС – регламенти и директиви

Първата група от законодателни документи на Европейския съюз са регламентите, които са пряко приложими и задължителни за държавите членки.

Регламент (ЕС) № 1255/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2011 г. за установяване на програма за подпомагане на по-нататъшното развитие на интегрираната морска политика е най-важният акт, който се отнася директно за прилагането тази политика¹⁹.

Главна цел на **интегрираната морска политика** на ЕС (ИМП) – „да развива и осъществява интегрирано, координирано, съгласувано, прозрачно и устойчиво вземане на решения във връзка с океаните, моретата, крайбрежните, островните и най-отдалечените региони, както и в морските сектори“.

т. (1) на Регламент (ЕС) № 1255/2011

¹⁹ http://www.bsbd.org/UserFiles/File/Reglament%201255%20ot%202011_EC.pdf

В общите цели на регламента са заложили насърчаване на интегрираното управление на морското дело и крайбрежните райони; разработването на междусекторни инструменти, вкл. и такива за мирско пространствено планиране; обмена на информация и знания; сътрудничеството и координацията и опазването на околната среда. С изпълнението на тези общи цели се очаква да се постигне устойчив икономически растеж за по-добра заетост, да се развият иновациите и новите технологии в морските сектори и крайбрежието. С оперативните цели на документа се регламентира създаването на платформи и мрежи за сътрудничество и обмен на информация в съответствие с Директива INSPIRE, разпространението на знанията и добрите практики. Определени са правилата на програмата, бенефициентите, допустимите дейности и финансовото ѝ осигуряване.

Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за Европейския фонд за морско дело и рибарство отменя предходни разпоредби, вкл. и Регламент (ЕС) № 1255/2011.

Обхват на **Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)** - „подпомагане на ИМП, в това число на разработването и изпълнението на координирани операции и на вземането на решения във връзка с океаните, моретата, крайбрежните региони и морските сектори, допълващи различните политики на Съюза, свързани с тях, и по-специално ОПОР и политиките по транспорта, промишлеността, териториалното сближаване, околната среда, енергетиката и туризма“.

т. (4) на Регламент (ЕС) 508/2014²⁰

Създаването на фонда цели да подпомогне интегрираното управление на секторните политики в морските басейни, между които и този на Черно море и реализирането на социалните, икономическите и екологичните цели на Интегрираната морска политика. С последните се обвързва и дадената дефиниция за морско пространствено планиране. Акцентът е поставен върху районите за рибарство и аквакултури, а приоритетите визират устойчивите практики, конкурентоспособността, иновациите, опазването на биоразнообразието и рибните запаси, интелигентното развитие на крайбрежните зони,

²⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0508>

повишаване на знанията, подготовката на кадри и повишаване на жизнения стандарт. Предвидените средства за периода 2014 – 2020 г. при споделено управление, възлизат на 5 749 331 600 EUR, а при пряко управление на 647 275 400 EUR по текущи цени. С документа се регламентира подготовката на оперативни програми, легитимните програми, приоритети, участници, мерки и дейности, включително и такива по информация, комуникация, мониторинг и контрол.

Регламент (ЕС) № 2371/2002 относно опазването и устойчивата експлоатация на рибните ресурси в рамките на общата политика в областта на рибарството е отменен със следващия (1380/2013), който внася необходимите промени в документа.

Регламент (ЕС) № 1380/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. относно общата политика в областта на рибарството дава право на държавните-членки да прилагат мерки за опазване и управление в 12-милните си зони, което се отнася за всички риболовни кораби. В т. 66 регламентът предвижда създаване на нови консултативни съвети за района на Черно море, поради особените характеристики на отдалечените райони, на аквакултурите и на пазарите. Регламентът определя приложното поле на Общата политика в областта на рибарството (ОПР), дава дефиниции за риболовна дейност, за аквакултури, за екосистемен подход в сектора.

„морски биологични ресурси“ – „наличните и достъпни живи морски видове, включително анадромните и катадромните видове, по време на живота им в морската среда“.

Чл. 4 т. 1 ал. 2 на Регламент (ЕС) № 1380/2013²¹

Документът определя общата рамка на политиката за рибарство и аквакултури и представя условията за достъп до води, за координиране на действията по опазване, управление, поддържане и възстановяване на морските ресурси на нива, позволяващи максимален устойчив улов както в морските зони под национална юрисдикция, така и в открито море. Регламентирани са задълженията за сътрудничество с други държави за широко прилагане на подхода на предпазливост и съвместимост на действията със съседни държави. По този

²¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1380&from=BG>

начин Европейският съюз изпълнява международните си ангажименти за опазване и сътрудничество, предвидени в различни международни актове.

С цитирания по-горе регламент се изменя и **Регламент (ЕО) № 1224/2009** за създаване на система за контрол на Общността за гарантиране на спазването на правилата на общата политика в областта на рибарството, която обхваща всички дейности, свързани с Общата политика по рибарство. Документът е свързан повече с управлението и логистиката на риболовната дейност и на международните взаимодействия, отколкото с морското пространствено планиране.

Регламент (ЕО) № 1010/2009 на Комисията от 22 октомври 2009 година за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 1005/2008 на Съвета за създаване на система на Общността за предотвратяване, възпиране и премахване на незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов. Документът не обвързва институциите и е изменен неколккратно, последно с Регламент за изпълнение (ЕС) № 865/2013 на Комисията от 9 септември 2013 година

Регламент (ЕО) № 762/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 година за предоставянето от държавите-членки на статистика относно аквакултурите. Той определя правилата, процедурите и формата за предоставяне на статистически данни, отменя Регламент (ЕО) № 788/96 и е променен с Регламент (ЕС) № 1350/2013.

Регламент (ЕС) № 1343/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно определени разпоредби за риболова в зоната по Споразумението за GFCM (Генералната комисия по рибарство в Средиземно море). Документът определя правилата за прилагане на мерките за опазване, управление, експлоатация, мониторинг, търговия и изпълнение относно рибни продукти и продукти от аквакултури. В географския обхват на регламента попада и Черно море, за което се определят изискванията за размерите на околото на мрежите и се налага забрана за използване на теглени драги и трални мрежи на дълбочина над 1 000 m.

Регламент (ЕС) 2016/73 на Съвета от 18 януари 2016 година за определяне на възможностите за риболов за някои рибни запаси в Черно море за 2016 година.²²

²² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0073&from=BG>

Документът определя допустимия улов и квотите за улов на калкан (*Psetta maxima*) и цаца (*Sprattus sprattus*) от кораби на ЕС във водите на Черно море.

Втората група от законодателни документи са директивите на ЕС. Морското пространствено планиране (МПП) е обект на регламентиране в редица общоевропейски документи със законодателен и общ характер, но най-значими са рамковите директиви 2008/56/ЕО и 2014/89/ЕС.

Директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия) е определена като “екологичен стълб” на интегрираната морска политика, и има за цел да насърчи устойчивото използване на моретата, постигането на добро екологично състояние в морските води на ЕС до 2020 г. и опазването на ресурсната база, от която зависят икономическите и социални дейности, свързани с морското пространство.

морски води

а) водите, морското дъно и геоложката основа откъм страната на откритото море спрямо контролната линия, по която се измерва протежението на териториалните води, до най-крайната зона, в която дадена държава-членка има и/или упражнява права на юрисдикция в съответствие с UNCLOS.....“ и

б) крайбрежните води, както са определени в Директива 2000/60/ЕО, тяхното морско дъно и геоложка основа, доколкото определени аспекти от състоянието на морската околна среда вече не са разгледани в посочената директива или в други законодателни актове на Общността;

Чл. 3 на Директива 2008/56/ЕО

Директивата определя и понятието „морски регион“ и като такъв регион е определено изцяло Черно море. Дадена е възможността за определяне на подрегиони за прилагане на директивата „на подходящо ниво на морските води”. (чл. 4) Това означава, че българските морски води могат да се определят като подрегион в Черно море.

Основополагащ принцип за осъществяването на морското пространствено планиране

(МПП) е екосистемният подход, който се прилага при управлението на човешките дейности в морското пространство. Документът регламентира условията за разработване на стратегически документи, компетентните органи, възможностите за международно сътрудничество, за мониторинг и контрол по прилагането на морски стратегии.

Директивата е отговор на поетите ангажименти на ЕС по важни въпроси и документи, между които Конвенцията за биологично разнообразие, Конвенцията на ООН по морско право (UNCLOS), Конвенцията за опазването на Черно море от замърсяване и др. Тя разглежда морската среда като ценно наследство, което следва да бъде съхранено, защитено и възстановено, за да бъдат моретата и океаните „чисти, здравословни и продуктивни“ и да се опази биологичното разнообразие в тях.

Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране е най-важният основополагащ документ за организиране на действията по МПП, за транспониране в българското законодателство и за съставяне на методически подход за разработване на националния морски пространствени план. Тя доразвива идеите от предходни международни и Европейски документи за прилагането на „координиран, интегриран и трансграничен подход“, съчетан умело с екосистемния подход.

интегрирана морска политика (ИМП) – „политика на Съюза, която цели да насърчава координирано и съгласувано вземане на решения за постигане на максимални резултати по отношение на устойчивото развитие, икономическия растеж и социалното сближаване на държавите-членки, по-специално по отношение на крайбрежните, островните и най-отдалечените региони в Съюза, както и на свързаните с морето сектори, посредством съгласувани, свързани с морето политики и съответното международно сътрудничество“

морско пространствено планиране (МПП) – „процес, чрез който съответните органи на държавите членки анализират и организират човешките дейности в морските райони за постигане на екологичните, икономическите и социалните цели“

чл. 3 т. 1 и 2 Директива 2014/89/ЕС²³

²³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0089>

В този документ, както и в предходната директива, МПП се определя като инструмент, който може да осигурява дългосрочна стабилност и предвидимост и да балансира интересите в усвояването на морското пространство и то най-вече в зоните с интензивно използване. Морското пространствено планиране може да се определи и като инструмент с хоризонтално междусекторно действие и въздействие за прилагането на Интегрираната морска политика (ИМП). Тя от своя страна има за цел „да подкрепи устойчивото развитие на моретата и океаните, ...да разработи координиран, съгласуван и прозрачен процес на вземане на решения по отношение на секторните политики на ЕС, засягащи океаните, моретата, островите, крайбрежните и най-отдалечените региони и морските сектори, включително чрез стратегиите за морските басейни или макрорегионалните стратегии, като същевременно се постигне добро екологично състояние така както се посочва в Директива 2008/56/ЕО.”

Морското пространствено планиране е от решаващо значение за всички икономически сектори като развитие на морски транспорт, добив на нефт и газ, пясък и чакъл, производство на възобновяема енергия, развитие на рибарство, аквакултури, развитие на туризъм, съхраняване на подводното културно наследство, както и за опазването на околната среда. Морските пространства се третират като ценно наследство, което трябва да се защитава и опазва, а планирането им има за първа задача устойчивото използване и опазването на морските екосистеми. МПП трябва да отчита наличието на богато биологично разнообразие в морската среда и да гарантира неговото опазване. Това означава, че при изготвянето на морски пространствен план първо трябва да се определят защитените морски акватории и защитените зони по Натура 2000 в съответствие с директивата за птиците и директивата за местообитанията с техния режим на опазване и ползване. Паралелно с това, с МПП следва да се гарантира поддържането на добро състояние на цялата морска среда и да се предвидят мерки за превантивна защита и преодоляване на евентуално влошаване на това състояние. Прилагането на екосистемния подход изисква всички други секторни политики в морската среда да интегрират своите цели с целите на опазването на околната среда при осъществяване на дейностите в областта на социално-икономическо развитие.

Защитата на морското културно наследство и неговите ценности е също важно изискване към морските пространствени планове, които следва да предвидят въвеждане на съответни режими на зоните с подводни ценности. В допълнение директивата насочва и към други сфери, от които зависи успехът на морското пространствено планиране, като например:

- ✓ осъществяването на морски наблюдения и изследвания, свързани със средата в морските дълбини и нейното опазване и използване за различни цели.
- ✓ отчитане спецификата и особеностите на всеки морски регион или подрегион (всяко море или част от море) при изготвянето на морския пространствен план;
- ✓ отчитане на взаимодействията суша-море, тъй като човешките дейности на сушата, могат да имат много сериозно въздействие върху крайбрежното икономическо развитие и растеж, както и върху морските екосистеми, и да доведат до влошаване на екологичното състояние на средата, до загуба на биологично разнообразие и до влошаване на екосистемните услуги.
- ✓ прилагане на разпоредбите на Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право от 1982 г. (КООНМП) без да се влияе върху определянето и делимитацията на морските граници от държавите членки
- ✓ отчитане на трансграничното положение на съответния регион или подрегион и разработване на морския пространствен план в тясна координация със съседите.

Директива 2014/89/ЕС препоръчва следните зони за провеждане на дейностите в морските пространства:

- ✓ зони за риболов и отглеждане на аквакултури,
- ✓ инсталации за проучване и добив на нефт, газ и други енергийни ресурси,
- ✓ зони за добив на полезни изкопаеми и инертни материали,
- ✓ зони за производството на енергия от възобновяеми източници,
- ✓ зони за военни учения,
- ✓ защитени природни зони и обекти,
- ✓ зони за научноизследователска дейност,
- ✓ зони за туризъм,
- ✓ зони на подводно културно наследство.

Към линейните обекти на морското пространствено планиране се отнасят посочените коридори и трасета:

- ✓ морски транспортни маршрути и трафик потоци,
- ✓ трасета на подводни кабели и тръбопроводи.

От значение за морския пространствен план е взаимоотношенията и съгласуваността между отделните зони. Този подход е от особено значение при управлението на риболова, поради мобилността на неговия ресурс. Подобна необходимост от пространствена съгласуваност и гъвкавост е очевидно необходима при опазването на морската среда.

При морските територии няма индивидуални права на собственост, както при сухоземните. Затова при тях условията на планиране са различни. Преминаването от сухоземно към морско планиране е от решаващо значение и изисква съгласуваност между морските и сухоземните стратегии и планове, както и тяхното съгласувано прилагане. Специално внимание трябва да се обърне на пространствената стратегия в преходните области от сушата към морето като част от процеса на интегрираното управление на крайбрежните зони (ИУКЗ).

Директивата не засяга компетентността на държавите членки да разработват и определят, в границите на морските си води, обхвата и съдържанието на своите морски пространствени планове: *„Държавите членки разработват и определят, в границите на морските си води, обхвата и съдържанието на своите морски пространствени планове.“* По отношение на обхвата на МПП Директивата посочва, че вътрешните крайбрежни води по принцип не са негов предмет, когато са включени в териториалноустройствените и градоустройствени планове за вътрешността и когато това е посочено в морския пространствен план. Във връзка с това методиката за разработване на тези планове във възможно най-голяма степен следва да се гради върху съществуващи национални, регионални и местни правила и механизми. Освен това директивата не се прилага към дейности, чиято единствена цел е отбрана или национална сигурност.

Морските пространствени планове се изготвят на базата на актуална и прецизна информация, поощрява се използването на съществуващите инструменти и средства за събиране на данни, споделянето и обмена на информация, което е в съответствие с изискванията на Директива INSPIRE.

Съгласно директивата от основно значение е в процеса да бъдат проведени консултации със заинтересовани страни, органи и обществеността и да се осигури активното им участие в разработването, прилагането и актуализирането на морските пространствени планове, както и осигуряване на информираност на обществеността за всички действия по плановете.

Според Директивата морските пространствени планове подлежат на оценка на въздействието (ЕО) и оценка за съвместимост (ОС). Когато се работи по планове в граничещи със съседни страни зони се провеждат консултации в трансграничен контекст.

Морският пространствен план следва да бъде съпроводен от програма с мерки за постигане на неговите предвиждания във времето и във връзка с това да се изготвят междинни доклади за отразяване на напредъка по реализиране на плана.

Важно изискване, което се поставя с този документ е държавите членки да въведат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива до 18 септември 2016 г. и да информират Комисията за тях. Явно този срок няма да бъде спазен от българската страна, поради забавяне приемането на предложението на ЗИД на ЗПВВПРБ.

Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за хабитатите) и **Директива 79/409/ЕИО** от 2 април 1979 г. за съхранението на дивите птици (Директива за птиците) са два документа, свързани с поетите международни ангажименти на Европейския съюз за опазване на биологичното разнообразие. Директивите поставят изискване пред държавите да определят защитени зони за опазване и съхраняване на местните видове, както и естествените им райони. Те се прилагат и в управлението и опазването на морската среда. Съгласно тези директиви страните членки на ЕС поставят под защита и част от морските си пространства.

типове естествени местообитания от интерес за Общността – „местообитанията, намиращи се на територията, определена в член 2, които са застрашени от изчезване в техния естествен ареал, или имат малък естествен ареал на разпространение вследствие на тяхното намаляване или поради ограничения си по същество ареал или са изразени примери на един или няколко от петте биогеографски района“, изброени в Приложение 1 на документа.

приоритетни типове естествени местообитания – „типове естествени местообитания, застрашени от изчезване, на територията, посочена в член 2, за чието запазване Общността носи особена отговорност поради обхвата на тяхното естествено разпространение в рамките на територията, посочена в член 2“;

Чл. 1 на Директива 92/43/ЕИО

С директива 79/409/ЕИО се опазват всички видове птици, срещащи се на територията на Европейския съюз, техните яйца, гнезда и местообитания и се прилагат мерки не само за съхранение на разнообразието, но и за управление и възстановяване на тяхната естествена среда и видов състав и поддържане на популациите. В обхвата на директивата попадат видовете, застрашени от изчезване; чувствителните към специфичните промени на техните местообитания; редките, с малочислени популации или ограничено местно разпространение; и други видове, изискващи особено внимание, поради специфичния характер на техните местообитания. (Чл. 4 ал. 1)²⁴

Транспонирайки директивите в националното законодателство България също определя обхвата на защитените зони Natura 2000 в Черно море и така разширява Националната екологична мрежа.

Директива 2000/60/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите (Рамковата директива за водите, РДВ) има за цел опазването на вътрешно-териториалните повърхностни води, преходните води, крайбрежните води и подземните води, подобряването на техните качества, състоянието на водните екосистеми, подпомага устойчивото използване на водите на база дългосрочно опазване на наличните водни ресурси и намаляването на въздействията от промените в климата с периодите на засушавания и наводнения.

Крайбрежни води – „повърхностни води откъм вътрешността на страната, считано от линията, от която всяка точка отстои на една морска миля в посока вътрешността на морето от най-близката точка на линията, от която се измерва обхватът на териториалните води,

²⁴ http://www.biodiversity.bg/files/File/102_direktova_za_pticite.pdf

като, където е възможно, продължава до външната граница на преходните води“.

Чл. 2. т. 7 Директива 2000/60/ЕО²⁵

Директивата съдържа разпоредби, които са приложими именно и за крайбрежните води. Тя изисква от държавите-членки да изработят планове за управление на речните басейни (ПУРБ) и определя изискванията за съдържанието на тези планове. Директивата е транспонирана у нас посредством Закона за водите (обн. ДВ бр. 67/1999 г.). Планове за управление на речните басейни са изготвени за четирите басейна в България, единият от които е за Черноморския район за басейново управление на водите за периода 2016–2021 г., приет с Решение на МС 1107/29.12.2016 г. Към него е изготвена Екологична оценка и Програма от мерки²⁶.

Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 г. относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда цели да осигури защита на околната среда и да допринесе за интегрирането на планове и програми с опазването на околната среда.

планове и програми – „планове и програми, включително тези съфинансирани от Европейската общност, както и всяко тяхно изменение, които подлежат на изготвяне и/или приемане от орган на национално, регионално или местно ниво, или които се изготвят от орган с оглед приемане посредством законодателна процедура от парламента или правителството, и които се изискват от закони, подзаконови или административни разпоредби.

Чл. 2 Директива 2001/42/ЕС

Съгласно чл. 3 на оценка се подлагат планове и програми, които се изготвят за „... риболова, енергетиката, промишлеността, транспорта, управлението на отпадъците, далекосъобщенията, туризма, ...териториално планиране или земеползване“²⁷ и които определят рамката на бъдещото развитие. Директивата третира и въпросите, свързани с Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст на

²⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0060&from=BG>

²⁶ https://www.bsbd.org/v2/bg/purb_razdel_13.html

²⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0042&from=BG>

Икономическата комисия на ООН за Европа от 25 февруари 1991 г. Това означава че националният план за морско пространствено планиране подлежи на екологична оценка и на консултации със съседните страни в Черноморския регион.

Директивата е транспонирана у нас посредством Закона за опазване на околната среда (обн. ДВ бр. 91/2002 г.) и Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (обн. ДВ бр. 57/2004 г.).

Директива 2002/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2002 г. за създаване на система на Общността за контрол на движението на корабите и за информацията отменя Директива 93/75/ЕИО на Съвета и определя насоките за създаване на система на Общността за контрол на движението на корабите и за обмен на информацията. Прилага се за кораби с тонаж равен или по-голям от 300 тона и има за цел да регулира контрола на корабния трафик, обмена на информацията и на информацията, да повиши информираността, сигурността и готовността за действия при инциденти и произшествия в морето. По силата на тази директива е създадена мрежата SafeSeaNet за обмен на морска информация. Освен, че повишава морската безопасност, пристанищната и морската сигурност, опазването на околната среда и готовността за действие при замърсяване, тя дава възможност за обмен на допълнителна информация за улесняване на морския транспорт. Мрежата за морска информация и обмен свързва всички национални системи SafeSeaNet, създадени в съответствие с настоящата директива.

Директива 2014/100/ЕС на Комисията от 28 октомври 2014 г. за изменение на Директива 2002/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за създаване на система на Общността за контрол на движението на корабите и за информацията, допълва по-горната за да стимулира европейските страни в обмена на информацията и определя рамката, начина на поддържане на изградената система, формата на данните, докладването на резултатите и правата за достъп до нея. По този начин се очаква повишаване на конкурентоспособността на Европейския морски транспорт.

Поредица от директиви са свързани с изпълнението на ангажиментите на Европейския съюз по прилагането на Конвенцията за предотвратяване на замърсяването от корабите от 1973 г. По-важните от тях са следните:

Директива 2016/802 от 11 май 2016 г. относно намаляването на съдържанието на сяра в определени течни горива цели постигането на нива на чистота на въздуха, които да не предизвикват значителни отрицателни въздействия или рискове за здравето на човека и околната среда.

Директива 2005/35/ЕО от 7 септември 2005 г. относно замърсяване от кораби и налагане на санкции при нарушения цели да включи международни стандарти за замърсяване от кораби и да гарантира, че лицата, отговорни за изхвърлянето, са обект на адекватни санкции, с оглед подобряване на морската безопасност и увеличаване защитата на морската околна среда срещу замърсяване от кораби.

Директива 2000/59/ЕО от 27 ноември 2000 г. относно пристанищните приемни съоръжения за отпадъци от експлоатацията на корабите и на остатъци от товари има за цел да намали изхвърлянето на отпадъци от експлоатацията на кораби и на остатъци от товари в морето, и по-специално неправомерното изхвърляне, извършено от кораби, ползващи пристанищата на ЕС, да подобри наличието и използването на пристанищните приемни съоръжения за отпадъци от експлоатацията на кораби и на остатъци от товари, и по този начин да подобри опазването на морската среда.

Директива 2013/30/ЕС от 12 юни 2013 г. относно безопасността на свързаните с нефт и газ дейности в крайбрежни води и за изменение на Директива 2004/35/ЕО е насочена към намаляване на случаите на големи аварии при свързаните с нефт и газ дейности в крайбрежни води и ограничаване на последиците от тях, като по този начин се подобри защитата на морската среда. Чрез нея се определят минимални условия за безопасно проучване и добив на нефт и газ в крайбрежни води.

Директива 2002/59/ЕО от 27 юни 2002 г. за създаване на система за контрол на движението на корабите и за информация (отменяща Директива 93/75/ЕИО на Съвета) установява система за контрол на корабния трафик и на информация с оглед повишаването на сигурността и ефикасността на морския трафик. Тя има за цел да подобри действията на властите в случай на инциденти, на произшествия или на потенциално опасни ситуации в морето, по-специално издирвателни и спасителни операции, и да допринесе за по-доброто осигуряване на предпазване и откриване на замърсяване, причинено от корабите.

Директива 2015/2087 от 18 ноември 2015 г. променя приложение II към Директива 2000/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно пристанищните приемни съоръжения за отпадъци от експлоатацията на корабите и на остатъци от товари.

Директива 2002/84/ЕО от 5 ноември 2002 г. за изменение на директивите относно морската безопасност и предотвратяването на замърсяването от кораби дава възможност да се подобри прилагането на законодателството на Европейския съюз относно морската безопасност, предотвратяването на замърсяването от кораби и условията на живот и работа на борда на корабите.

Директива 2009/17/ЕО изменя Директива 2002/59/ЕО относно създаване на система за контрол на движението на корабите и за информация. Тя подпомага държавите—членки по крайбрежията да обменят информацията, която събират за морския трафик в техните райони на компетентност. Това ще създаде възможност за получаване на точна и актуална информация за корабите, плаващи в европейски води, за тяхното движение, за опасните и замърсяващи товари.

Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници отменя директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО. „С нея се задават задължителни национални цели за общия дял на енергия от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия, както и за дела на енергията от възобновяеми източници в транспорта“²⁸. В чл. 2 са дадени определенията за възобновяемите източници на енергия, (неизкопаеми източници), между които са вятърът, слънцето, геотермалните води и хидротермалните източници, приливите и отливите в океаните и др. Черно море има ограничен потенциал, но той трябва да бъде изследван допълнително и да се съобразят приоритетите на държавата в областта на енергийната политика. Определеният за България дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия за 2020 г. (S2020) е 16% съгласно Приложение I към Директивата²⁹.

²⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:bg:PDF>

²⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:bg:PDF>

Директива 2003/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 г. за осигуряване участието на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда и за изменение по отношение на участието на обществеността и достъпа до правосъдие, отговаря на изискванията на множество инициативи и международно приети документи с които се регламентира този достъп. У нас значителна част от тези въпроси се уреждат със Закона за достъп до обществена информация (обн. ДВ бр. 55/2000 г.)

Директива 2007/2/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2007 г. за създаване на инфраструктура за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE) поставя изискванията за данни и метаданните, услугите за пространствени данни и мрежовите услуги, достъпа до тях, съдържанието и формата на информацията, включително и тази за моретата и океаните. Поставени са срокове както за транспониране на директивата, така и за изпълнението ѝ. В България постановките на директивата са пренесени в Закона за достъп до пространствени данни (обн. ДВ бр. 19/09.03.2010 г.).

Последната група законодателни документи на ЕС са Решенията, които се прилагат за една или повече страни от ЕС, предприятия или физически лица и влизат в сила от момента на уведомяването без да е необходимо транспониране в националното законодателство. Такива са решенията относно екологичния статус на морската среда, за интегрираното управление на крайбрежните зони и др.

Всички задължителни законодателни документи на ЕС са транспонирани в законовите и подзаконовите актове на България, а най-важните от тях, които имат отношение към морското пространствено планиране са разгледани в следващата част.

1.1.3 Национални законодателни документи

Конституцията на Република България (обн. ДВ бр. 56/1991 г.) определя като изключителна държавна собственост „Подземните богатства, крайбрежната плажна ивица, ... както и водите, ... природните и археологическите резервати, определени със закон (чл. 18 ал. 1) Държавата осъществява суверенни права върху континенталния шелф и в изключителната икономическа зона за проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси на тези морски

пространства. (чл. 18 ал. 2)

Изхождайки от тези определения в най-върховния закон на страната, може да се приеме, че националното пространство обхваща както територията, така и акваторията, земните недра с техните ресурси и надземното въздушно пространство. Тази позиция се застъпва в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г. и следва да бъде застъпена и при изготвянето на Националния морски пространствен план на Република България.

Законодателни документи в сферата на регионалното и пространственото развитие

Политиката за регионално развитие е отговорност на Министъра на регионалното развитие и благоустройството и е обвързана на първо място със Закона за регионалното развитие и подзаконовите актове към него. В обхвата на тази политика попада и морското пространствено планиране.

Законът за регионалното развитие (обн. ДВ бр. 50/2008 г., посл. изм ДВ бр. 58/18.07.2017 г.) посочва в чл. 2 основните цели на държавната политика за регионално развитие – създаване на условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините; намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие; осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост. Принципите при провеждане на тази политика, които трябва да бъдат пренесени и в националната морска политика, приложими и в морското пространствено планиране са следните (чл. 2 ал. 3):

- ✓ *стратегически подход* на планиране;
- ✓ *програмиране и концентрация на ресурсите*;
- ✓ *допълване на финансирането* от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от фондове на Европейския съюз, частни източници и от международни финансови институции;
- ✓ *междуведомствена координация* на дейността на компетентните органи в процеса на планиране, програмиране, ресурсно осигуряване, реализация, наблюдение и оценка;

- ✓ *съгласуваност с другите структуроопределящи политики*, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;
- ✓ *партньорство, публичност и прозрачност* на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

Със Закона за регионалното развитие се определя и системата от йерархично свързани документи за регионално и пространствено развитие на национално, регионално, областно, общинско и градско ниво и общите изисквания за тяхното съдържание. Крайбрежната зона на страната попада в обхвата на двата национални документа – Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) и Националната концепция за пространствено развитие (НКПР). Вторият документ, при неговата актуализация, може и трябва да обхване и акваторията, като застъпи по-обстойно взаимовръзките и взаимодействията между сушата и морето. По аналогичен начин тези взаимовръзки трябва да бъдат застъпени и в регионалните схеми за пространствено развитие от следващите йерархични равнища - районите от ниво 2 (NUTS2) и от ниво 3 (NUTS3), областите.

И двете групи документи имат подобни аналитични части и се различават предимно в стратегическите си части. Първата група стратегии и планове за регионално развитие определя финансовата рамка, и програмата за изпълнение, а втората група документи за пространствено развитие определя пространствените параметри на заложените проекти. Добре развитата система за управление, наблюдение и контрол на тези документи, както в Закона, така и в правилника за неговото приложение е добра основа за планиране на аналогичните дейности по морското пространствено планиране. Подробното съдържание на документите за регионално развитие се определя от Методическите указания на Министъра на регионалното развитие и благоустройството³⁰, а на документите за пространствено развитие с отделни методически указания за националното и за останалите нива. Редът и условията за разработване, актуализиране, обсъждане, одобряване, наблюдение и оценка на изпълнението на тези документи се определя с Наредбата, приета от Министерски съвет с решение № 278/01.11.2016 г. и обнародвана в ДВ. бр.88/08.11.2016 г. Темата за морското пространствено планиране не е застъпена в тези документи, но при

³⁰ <http://www.mrrb.government.bg/bg/regionalno-razvitiie/strategichesko-planirane/metodicheski-ukazaniya/>

тяхното бъдещо изменение е необходимо да намери адекватно своето място за онези териториални и административно-териториални единици, които са разположени в контактната зона с Черно море.

Законодателни документи за устройство на територията

Законът за устройство на територията (обн. ДВ бр. 1/2001 г., посл. изм. ДВ бр. 96/01.12.2017 г.) е основният акт, който определя националната територия като национално богатство и регламентира нейното устройство, целящо устойчиво развитие и създаване на благоприятни условия за живеене, труд и отдих на населението. Законът урежда „обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели“ (чл. 1). След едни от последните промени в неговия обхват попадат само общите и подробните устройствени планове, инвестиционните проекти, строителството и строителния надзор. Общите устройствени планове се изработват за градове, общини, части от общини или няколко общини и за селищни образувания. Зонирането и земеползването определят различните устройствени правила и нормативи за проектиране и строителство, за да се осигури устойчива, здравословна и естетически приемлива урбанизирана среда. Иницирането, възлагането, разработването, обществените консултации и обсъждания, приемането на плановете от Експертния съвет по устройство на територията и задължителната разработка на стратегическа Екологична оценка са дълга и сложна процедура. Министърът на регионалното развитие и благоустройството отговаря за възлагането и приемането на териториалните планове за големите градове и националните курорти, а останалите са отговорност на местните кметове и експертни съвети. Веднъж одобрени и обнародвани, плановете могат да бъдат изменени след 5 години.

Обемът и съдържанието на устройствените планове се определя с Наредба № 8, обн. в ДВ бр. 57/2001 г. В чл. 16 ал. 2 на наредбата се посочват изискванията за планове на общини, които са разположени на Черноморското крайбрежие. За тези общи устройствени планове се изисква да се изчисли рекреационния капацитет на курортните населени места, да се посочат както курортите, ваканционните селища и вилните зони, така и границите на крайбрежната плажна ивица и тези на зона „А“ и зона „Б“ по Закона за устройството на

Черноморското крайбрежие (ЗУЧК). С изменението от 2014 г. се изисква в тези планове да се включат и участъците от акваторията със статут на недвижими културни ценности. Тези планове дават ограничителните режими за зоните за охрана на страната, включително контрола на държавната граница и специфичните изисквания, правила и норми за устройство както на територията, така и на акваторията.

Законът за устройство на черноморското крайбрежие (обн. ДВ бр. 48/2007 г., посл. изм ДВ бр. 96/01.12.2017 г.) има за цел „създаване на условия за опазване, устойчиво интегрирано развитие и устройство на Черноморското крайбрежие; осигуряване на свободен и безплатен достъп до морските плажове; опазване, съхраняване и разумно използване на природните ресурси; предотвратяване и намаляване на замърсяването на Черноморското крайбрежие; защита на морския бряг от ерозия, абразия и свлачищни процеси; и възстановяване и опазване на естествения ландшафт и културно-историческото наследство. Законът определя специфичните норми за териториално развитие и строителство по крайбрежието, регулира отговорностите и координацията на дейността на централните и териториалните изпълнителни органи и на органите на местното самоуправление. С някои от последните изменения, законът предвижда правила за предоставяне на концесии. Определя различни защитни зони извън урбанизираните територии: (а) зона „А“ (100 метра) с режим на специална защита на градското развитие; (б) зона „Б“ (2 км от зона „А“) със специфични характеристики на територията и специален режим за защита на териториалните и акваториалните ресурси. Зона „А“ включва и част от черноморската акватория с ширина 200 метра, измерена от крайбрежната линия, за която също са дадени забранените и разрешените дейности. Последните се отнасят основно за брегоукрепителни и брегозащитни съоръжения, целящи ограничаване на вредните въздействия на ерозията и абразията.

Законодателни документи по опазване на околната среда и биоразнообразие

В тази група документи попадат закони и наредби, свързани както с опазването на околната среда, биологичното разнообразие, човешкото здраве, културните ценности и ландшафта, така и такива, които се отнасят до опазването на отделните компоненти на средата (въздух, води, геоложка основа, земи и почви, растителен и животински свят) и намаляване на въздействието на различни фактори (шум, вибрации, лъчения, отпадъци и др.). От тези

актове са анализирани само онези, които имат връзка с морското пространствено планиране, опазването на околната среда и биоразнообразието в морската среда.

Законът за опазване на околната среда (Обн. ДВ. бр. 91/25.09.2002 г., посл. изм. ДВ. бр. 96/01.12.2017 г.) урежда обществените отношения, свързани с опазването на околната среда и защитата на здравето на хората; съхраняването на биологичното разнообразие; опазването и ползването на компонентите на околната среда; контрола и управлението на факторите, които увреждат околната среда; контрола върху състоянието на околната среда и предотвратяването на замърсяването. С него се регламентира функционирането на Националната система за мониторинг, събирането и достъпа до информация, икономическата организация на дейностите, стратегическите документи, планове и програми в тази сфера. За постигане целите на закона се регламентират режимите за опазване и ползване на компонентите на средата, установяват се допустими норми за емисии и за качество на околната среда и се описват условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, които допълнително се прецизират в Наредбите към ЗООС..

В Глава шеста на ЗООС, чл. 81.ал. 1, с допълнението от 2009 г., се поставя изискването екологична оценка да се извършват на планове и програми или техни изменения или разширения, при чието осъществяване са възможни значителни въздействия върху околната среда. Екологичната оценка се извършва на планове и програми, които са в процес на изготвяне и/или одобряване от централни и териториални органи на изпълнителната власт, органи на местното самоуправление и Народното събрание.

С екологичната оценка се цели интегриране на предвижданията по отношение на околната среда в процеса на развитие и въвеждане на принципа на устойчиво развитие. Екологична оценка на планове и програми се извършва едновременно с изготвянето им, като се вземат предвид техните цели, териториалният обхват и степента на подробност, така че да се идентифицират, опишат и оценят по подходящ начин възможните въздействия от прилагането на инвестиционните предложения, които тези планове и програми включват.

Според ЗООС за плановете и програмите при чието осъществяване са възможни значителни въздействия върху околната среда, се извършва и оценка за съвместимостта по реда на чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие.

По-нататък изискванията на ЗООС се конкретизират в **Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ЕО)** (загл. изм., ДВ, бр. 3 от 2006 г.). Въпреки, че в Приложение 1 и 2 на Наредбата не е включен *Национален морски пространствен план*, може да се предположи, че този план трябва да попадне в Приложение 1 за Планове и програми, за които извършването на екологична оценка е задължително.

За бъдещия Национален морски пространствен план би следвало да се приложат и изискванията по глава седма от Наредбата, касаеща извършването на екологична оценка в трансграничен контекст. В чл. 32 се пояснява, че екологична оценка на планове и програми с трансгранично въздействие се извършва съгласно изискванията на ЗООС, наредбата, Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (Конвенцията за ОВОС), ратифицирана със закон (ДВ, бр. 86 от 1999 г.), и международен договор между Република България и засегнатата държава или държави. Компетентен орган за процедурата по ЕО в трансграничен контекст е министърът на околната среда и водите. Останалите органи по околна среда са длъжни своевременно да предоставят постъпилата информация по провежданите процедури и да оказват необходимото съдействие на компетентния орган и на възложителите.

При преценка (чл.34. (1)), че предложен за ЕО план/програма е вероятно да има значително въздействие върху околната среда на територията на друга държава или държави, спрямо които Република България е държава на произход, министърът на околната среда и водите уведомява възложителя и засегнатата държава или държави за това и определя срок за отговор дали съответната държава ще участва в процедурата.

Извършването на ЕО в трансграничен контекст за този план би следвало да се извършва след преценка и уведомление на министъра на МОСВ на възложителя и на евентуалната засегната страна или страни според презумпцията на чл. 34, ал.1 от Наредбата. В нормалния случай, когато не се планират широкомащабни дейности, които биха замърсили териториалните води на съседни държави или влошили значително състоянието на екосистемите, би трябвало да не се извършва екологична оценка в трансграничен контекст. Подобна аналогия може да се направи и с ЕО на устройствените планове на крайграничните области и общини, за които обичайно не се извършва ЕО в трансграничен контекст. По-

целесъобразно е да се извършва при необходимост ОВОС в трансграничен контекст за отделни инвестиционни намерения със силно негативен ефект за околната морска среда, с което да се спести време, ресурси и интелектуална енергия. С това не би следвало да отпада необходимостта от провеждане на консултации със съседните страни, съгласно изискванията и на други документи на ЕС, касаещи морското пространствено планиране.

Законът за биологичното разнообразие (обн. ДВ бр. 77/2002 г., посл. изм ДВ бр. 76/19.09.2017 г.) урежда отношенията между държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Република България и цели опазването на представителни за страната и Европа типове местообитания на застрашени, редки, ендемични растителни и животински видове. Със закона се регламентира създаването на Националната Екологична мрежа, която и част от общоевропейската екологична мрежа.

Държавата изгражда **Национална екологична мрежа**, включваща:

1. **защитени зони** като част от Европейската екологична мрежа "НАТУРА 2000", в които могат да участват защитени територии;
2. **защитени територии**, които не попадат в защитените зони.

(2) В Националната екологична мрежа приоритетно се включват **КОРИНЕ места, Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологични важни места.**

Чл. 3 от Закона за Биологичното разнообразие

Според чл. 31 ал.1 планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, които не са непосредствено свързани или необходими за управлението на защитените зони и които поотделно или във взаимодействие с други планове, програми, проекти или инвестиционни предложения могат да окажат значително отрицателно въздействие върху защитените зони, се подлагат на оценка за съвместимостта им с предмета и целите на опазване на съответната защитена зона.

За плановете, програмите и инвестиционните предложения, попадащи в обхвата на ЗООС, оценката се извършва чрез процедурата по екологична оценка, съответно чрез процедурата по оценка на въздействието върху околната среда по реда на Закона за опазване на околната

среда и при спазване на специалните разпоредби на този закон и наредбата за ОС.

В случаите, когато прецени, че няма вероятност планът, програмата, проектът или инвестиционното предложение да окаже значително отрицателно въздействие върху защитената зона, компетентният орган го съгласува с решение като може да определи конкретни условия, изисквания и мерки за опазване на защитената зона при осъществяване на плана, програмата, проекта или инвестиционното предложение.

Процедурата се провежда в съответствие с изискванията на чл. 31 на ЗБР и **Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони** (ДВ, бр.73/11.09.2007 г.)

Тъй като Оценка за съвместимост се прилага за планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, които попадат изцяло или отчасти в границите на защитена зона и за инвестиционни предложения извън границите на защитените зони, когато попадат в обхвата на приложения № 1 и 2 на ЗООС, един бъдещ Национален морски пространствен план, който ще се разработва в обхват до външните граници на изключителната икономическа зона, там ще попаднат и определените зони по Натура 2000, приети с Решение на Министерски съвет № 660/01.11.2013 г. (обн. ДВ бр.97 от 08.11.2013 г.) за опазване на видове и местообитания в акваторията на Черно море..

През последните години вследствие прилагането на ЗБР и внесените корекции в границите и обхвата на зоните, чувствително се увеличи площта на защитените зони по Черноморското крайбрежие и то най-вече от включването на крайбрежни морски пространства. Морските защитени зони, обявени по Директива 2009/147/ЕО за опазване на дивите птици са общо 14 на брой, докато морските защитени зони, обявени за опазване на местообитания по Директива 92/43/ЕИО за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна са 17.³¹

Със **Закона за защитените територии** (обн. ДВ бр. 133/1998 г., посл. изм. ДВ бр. 96/01.12.2017 г.) се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Законът цели опазването и

³¹ <http://natura2000.moew.government.bg/Home/NewsReader/30>

съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достойние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото. Изрично е споменато, че опазването на природата в защитените територии има предимство пред другите дейности в тях.

Понастоящем действието на закона в морското пространство на страната е силно ограничено. За морски защитени територии се приемат само 2 защитени територии: резерват „Калиакра” и защитена местност „Кокетрайс”.

Законът за водите (обн. ДВ бр. 67/1999 г., посл. изм. ДВ бр.96/01.12.2017 г.) урежда собствеността и управлението на водите на територията на Република България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водостопанските системи и съоръжения. Целта на закона е да осигури интегрирано управление на водите в интерес на обществото и за опазване на здравето на населението, както и да създаде условия за осигуряване на необходимите количества със съответното качество, за намаляване на замърсяването, за опазване на повърхностните и подземните води и водите на Черно море. Законът поставя и изисквания за прекратяване на замърсяването на морската среда с естествени или синтетични вещества.

В глава Втора се заявяват като изключителна държавна собственост вътрешните морски води и териториалното море. В глава Девета се коментира защитата от вредното въздействие на водите, което включва и защита от предизвикани от морето наводнения на крайбрежни райони.

На основание чл. 135, ал. 1, т. 19 от Закона за водите, е приета **Наредба за опазване на околната среда в морските води** (НООСМВ, приета с ПМС № 273/23.11.2010 г., обн. ДВ. бр.94/30.11.2010 г., изм. ДВ. бр.55/07.07.2017 г.) чрез която са транспонирани изискванията на Рамковата директива 2008/56/ЕО на Европейския парламент за морска стратегия (РДМС) в българското законодателство.

С тази наредба се уреждат редът и начинът за постигане и поддържане на добро състояние на околната среда в морските води (морската околна среда) с цел да се постигне съгласуваност между различните политики, споразумения и законодателни мерки, чието

въздействие е насочено върху морската околна среда и в които се включва опазването на отделните компоненти на околната среда. За постигане на целите се разработва и изпълнява морска стратегия. Неин водещ принцип е екосистемният подход в управлението на човешките дейности, за да се гарантира намаляване на негативните въздействия на човешката дейност в морето и да се съхрани способността на морските екосистеми за адаптация. Целите на стратегията са насочени също така и към намаляване на трансграничните последици за качеството на морската околна среда на трети страни от региона на Черно море.

Законът за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ, обн. ДВ бр. 12/2000 г. посл. изм ДВ бр. 58/18.07.2017 г.) урежда правния режим на морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България. Една от целите е „опазването на морската и речната среда при корабоплаване и поддържането на екологичното равновесие”.

Морските пространства на Република България обхващат

Вътрешните морски води на Република България включват:

1. водите между бреговата линия и изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море;
2. водите на пристанищата, ограничени откъм морето с линията, съединяваща най-отдалечените точки в морето на котвените места, хидротехническите и другите постоянни пристанищни съоръжения;
3. водите на:
  - а) Варненския залив между бреговата линия и правата линия, съединяваща нос Св. Константин с нос Иланджик;
  - б) Бургаския залив между бреговата линия и правата линия, съединяваща нос Емине с Маслен нос;
4. водите между бреговата линия и правите изходни линии, съединяващи нос Калиакра с нос Тузлата, нос Тузлата с нос Екрене и Маслен нос с нос Ропи.

Териториалното море на Република България включва прилежащата към брега и вътрешните морски води морска ивица с широчина 12 морски мили, измервана от

изходните линии.

(2) За изходни линии служат линията на най-големия отлив от брега или правите линии, съединяващи двете крайни точки на заливите и пространствата, посочени в чл. 6.

Прилежащата зона на Република България е морската ивица, която се опира до териториалното море и се разпростира на разстояние 24 морски мили от изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море.

Континенталният шелф на Република България включва морското дъно и недрата на подводния район, които са естествено продължение на сухоземната територия и се разпростират отвъд териториалното море до установените граници с континенталния шелф на другите прилежащи и срещулежащи държави.

Външните граници на континенталния шелф се определят по споразумение със съседните прилежащи и срещулежащи черноморски държави в съответствие с международното право, за да се постигне справедливо решение.

Изключителната икономическа зона на Република България се простира отвъд границите на териториалното море на разстояние до 200 морски мили от изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море.

Външните граници на изключителната икономическа зона се определят по споразумение със съседните прилежащи и срещулежащи държави в съответствие с международното право, за да се постигне справедливо решение.

Извадки от действащия ЗМПВВПРБ

Раздел VII на глава втора е посветен изцяло на използване на морските пространства и опазване на морската среда. Предоставянето на особено право на ползване върху континенталния шелф и в изключителната икономическа зона за проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси се извършва по реда на Закона за концесиите и на Закона за подземните богатства.

Научните изследвания в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона се извършват с разрешение на Министерския съвет по реда и условията на Конвенцията на ООН по морско право. Научните изследвания и изискванията за опазване на морската среда,

необходимостта от строителни дейности, се регламентира чрез разработването на Подробен устройствен план (ПУП). Коментира се и изграждането на подводни линейни обекти и изискванията към тях.

Чрез разпоредбите на закона се забранява изливането, изхвърлянето и потопяването от кораби, въздухоплавателни средства, платформи или други изкуствени съоръжения и от брегови източници на всякакви видове твърди и течни отпадъци и на други вредни за здравето на хората или живите ресурси на морето вещества. Забранява се всяко друго замърсяване на морската среда във вътрешните морски води и в териториалното море, Всички дейности се извършват при спазване на нормите, предвидени в международни конвенции, ратифицирани от Република България и в националното ни законодателство.

Всички варианти на **проекта за изменение на ЗМПВВПРБ** във връзка с транспониране на Директива 2014/89/ЕС в българското законодателство са анализирани, а последната версия е коментирана в част 1.5.

Законът за подземните богатства (обн. ДВ бр. 23/1999 г. посл. изм. и доп. ДВ бр. 56/24.07.2015 г.) урежда условията и реда за търсене, проучване и добив на подземните богатства на територията на Република България, в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона в Черно море; опазването на земните недра и управлението на отпадъците от проучвателната, добивната и преработвателната дейност. Той не се прилага за добив на соли и елементи от морската вода.

Посочени са органите за управление на подземните богатства, информация и документация и създаване, поддържане и функциониране на Националния геоложки фонд, издаването на разрешения за търсене и проучване и за проучване и концесии за добив, управление на минните отпадъци. В глава пета „Контрол по опазване на земните недра чрез рационалното използване на подземните богатства” са посочени органите за контрол и техните правомощия.

Законът за рибарство и аквакултури (обн. ДВ бр. 41/2001 г., изм. и доп. бр. 63/04.08.2017 г.) е с определен акцент към запазване на биологичното разнообразие на водните организми, в това число и на черноморските такива. С този закон се уреждат отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и

опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми. Законът има за цел да осигури „устойчиво развитие на рибните ресурси, възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси във водните екосистеми; развитие на стопанския и любителския риболов и аквакултурите и повишаване потреблението на риба и рибни продукти в страната.

Важно място в закона е отделено на опазването на рибните ресурси – глава четвърта. Предвидени са мерки и дейности, които пряко касаят черноморските води - улова, методите и съоръженията за риболов, срокове, забрани и т.н. Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури(ИАРА) определя условията и реда за изграждане на изкуствени подводни рифове в плитководните зони на Черноморското крайбрежие - съгласувано и с ръководителите на военноморските бази на Българската армия. Изпълнителният директор на ИАРА със заповед определя условията за улов на видовете риба или други водни организми, за които е определен общ допустим улов и/или квота или такива са определени от Европейския съюз за водите на Черно море.

Законът за защита при бедствия (обн. ДВ бр. 102/2006 г., изм. и доп. ДВ бр.97/05.12.2017 г.) урежда обществените отношения, свързани с осигуряването на защитата на живота и здравето на населението, опазването на околната среда и имуществото при бедствия. Тази защита се извършва на национално, областно и общинско ниво и се осъществява чрез превантивна и възстановителна дейност, подпомагане и подготовка за реагиране, ресурсно осигуряване и помощи. Превантивната дейност се извършва с цел намаляване на риска от бедствия и включва дейности които могат да се отнесат към морската среда като: анализ и оценка на рисковете от бедствия; картографиране на рисковете; планиране намаляването на риска; разработване и изпълнение на програми и проекти за намаляване на риска от бедствия; планиране на защитата; изграждане и поддържане на системи за наблюдение, ранно предупреждение и оповестяване; обучение и практическа подготовка на централните и териториалните органи на изпълнителната власт, силите за реагиране, доброволните формирания и населението.

Планирането на намаляването на риска от бедствия се извършва на национално, областно и общинско ниво, като за целта се изготвят национална стратегия и програма, секторни и

регионални програми, областни и общински програми за намаляване на риска от бедствия. Тези планове се изготвят по части за всяка от опасностите, специфични за съответната територия, като частите за земетресение, *наводнение* и ядрена или радиационна авария са задължителни.

Дейностите по защитата на населението в случай на опасност или възникване на бедствия се изпълняват от единната спасителна система, която включва представители на министерства и ведомства, на общини, на бизнеса, на центровете за спешна медицинска помощ, на лечебни и здравни заведения; на организации с нестопанска цел, доброволни формирования и на въоръжените сили. Ролята и значението на тази единна система и на представителите в нея се засилва през последните години във връзка с очакваните последици от изменението на климата и свързаното с това покачване на морското равнище.

Законът за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43/2008 г., изм. ДВ бр. 58/18.07.2017 г.) урежда отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети при спазване на принципа "замърсителят плаща" и на принципите за устойчиво развитие. Предвид на бързото разпространение на замърсителя в морска среда, както и нанасянето на големи щети, а така също и трансграничния характер на евентуално причинените щети, този закон има важно значение по отношение на морската среда. Със закона се определят екологичните щети и заплахите за възникването им, правомощията на органите на изпълнителната власт и на операторите, процедурите за провеждане на превантивни и предохранителни мерки, имуществената отговорност, консултациите и обмена на информация и консултациите с обществеността.

Екологични щети по смисъла на този закон са щетите върху състоянието на околната среда в морските води съгласно Закона за водите, доколкото определени аспекти от екологичното състояние на морската околна среда не се уреждат от същия закон

Компетентни органи по този закон са: министърът на околната среда и водите; директорите на регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ); директорите на басейновите дирекции за управление на водите и директорите на националните паркове.

Законът разпорежда създаването и поддържането на публичен регистър и предоставяне на

информация. Регламентирани са превантивните и оздравителни мерки, както и имуществената отговорност, финансово-икономическа организация и искане за предприемане на действия. Законът урежда и въпросите за сътрудничеството с други държави и докладване до европейската комисия, което е важно при възникване на екологични щети в морската среда.

Законът за задълженията към Международния фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт (обн. ДВ бр. 34/2005 г., изм. ДВ бр. 33/30.04.2009 г.) урежда задълженията към този фонд, произтичащи от Международната конвенция за създаването му от 1971 г., изменена с Протокола от 1992 г. (Конвенция FUND'92).

Вноските в Международния фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт за Република България се плащат от получателите на нефт, на които са доставени годишно над 150 000 тона. Получателите на нефт на територията на Република България представят декларация за доставеното им количество облагаем нефт в Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси“. Законът определя процедурата по определянето и внасянето на вноските към МФ, а така също и административно-наказателните разпоредби.

В **Закона за здравето** (обн. ДВ бр. 70/2007 г., посл. изм. бр. 85/24.10.2017 г.) отношение към планирането на морското пространство може да имат разделите „Държавен здравен контрол“ и включеното в него изискване за контрол по спазване и изпълнение на установените с нормативен акт здравни изисквания за факторите на жизнената среда.

В Раздел II „Осигуряване на здравословна жизнена среда“ се поставя изискването държавата, общините, юридическите и физическите лица да осъществяват дейността си, като осигуряват опазването на жизнената среда от вредно въздействащите върху здравето на човека биологични, химични, физични и социални фактори.

Също така се заявява, че държавните органи, които извършват анализ, оценка и контрол на параметрите на околната среда, предоставят в Министерството на здравеопазването данните, необходими за извършване на оценки на състоянието на средата и здравния статус на населението. Министерският съвет и/или общините приемат и финансират програми за провеждане на дейности, свързани с опазване, укрепване и възстановяване здравето на

гражданите в населените места, в които е установена зависимост между замърсяването на околната среда и здравното състояние на населението.

Законът постановява, че органите на държавния здравен контрол участват в състава на експертните съвети по устройство на територията, съгласуват при необходимост устройствени планове, участват в оценката на съответствието на инвестиционните проекти, когато тя се извършва с приемане от експертен съвет на одобряващата администрация или по искане на физически или юридически лица, дават становище по готовността на строежите за въвеждането им в експлоатация по реда на Закона за устройството на територията.

В раздела „Курортни ресурси и курорти” се определят като курортни ресурси крайбрежната плажна ивица и местностите с благоприятни за профилактика, лечение и рехабилитация биоклиматични условия. Министърът на здравеопазването съвместно с министъра на регионалното развитие и благоустройството, министъра на околната среда и водите и министъра на туризма определят с наредби условията и реда за използването и опазването на крайбрежната плажна ивица и местностите с благоприятни и подходящи за профилактика, лечение и рехабилитация биоклиматични условия, както и за определяне капацитета на тези територии и акваторията. Утвърждават се охранителни зони и охранителен режим за опазване на крайбрежната плажна ивица и местностите с благоприятни и подходящи за профилактика, лечение и рехабилитация биоклиматични условия, както и експлоатацията на плажовете по Черноморското крайбрежие.

Пряко свързана със Закона за здравето и с опазването на околната среда е **Наредба № 14 за курортните ресурси, курортните местности и курортите** (обн. ДВ бр.79/13.10.1987 г., изм. ДВ бр.70/10.08.2004 г.). Тя определя обявяването, категоризирането, използването и опазването на курортните ресурси, курортните местности и курортите. Като курортни ресурси са възприети лечебната кал (лагунно-лиманна, изворна и езерна утаечна кал, бентонитови глини и торф), биоклиматичните ресурси, морската вода в крайбрежните курортни райони и морските плажове. С наредбата се определят и охранителните зони, като Охранителна зона „А“ за морските плажове, морската вода и прилежащата им част от сушата е с широчина не по-малко от 100 м и за съответната част от морето на дълбочина до 20 м.

1.1.4 Обобщени изводи от правния анализ

Анализът на Европейското и националното законодателство, свързано с морската среда и планирането на дейностите, провеждани в нея, обхваща и други свързани с темата правни актове. Те са съотносими в различна степен към морското пространствено планиране, но допълват цялостната картина на сложните взаимодействия между морските сектори, между опазването и използването, между акваторията и прилежащата територия. Основният извод, който се налага от този допълнителен анализ е, че България има добре хармонизирана система от законодателни актове с тези на международното и Европейското право, но е необходимо да се засили контролът по неговото коректно прилагане. Въвеждането на една сравнително нова за страната дейност - морско пространствено планиране, налага тя да намери място и в някои от най-важните нормативни и стратегически документи за пространствено планиране и устройство на територията.

Правният анализ, осъществен в отговорните звена на МРРБ, е направен най-вече с оглед транспонирането на предвижданията на Директива 2014/89/ЕС в българското законодателство за създаване на правна рамка за осъществяване на МПП. В анализа са проучени и относимите законодателни актове от европейското и националното ни законодателство, а също и стратегическите документи, с отношение към МПП и/или към дейностите, осъществявани в морските пространства. Анализирани са законодателни дефиниции и понятия и тяхната съотносимост към МПП. По отношение на обектите на интервенция в морското пространство са разгледани съществуващи права и регламентите за тяхното упражняване. Изследвана е компетентността на институциите при уреждане на статута на морските пространства и на извършването на дейности в тях от гледна точка на пространственото им планиране.

Анализът с оглед транспонирането на директива 2014/89/ЕС дава следните изводи:

- ✓ При отсъствие на законова уредба на морско пространствено планиране, подходите и принципите на устройствената политика (ЗУТ и ЗРР), в рамките на тяхната относимост към МПП, следва да бъдат съблюдавани и при планирането на морските пространства, защото се касае за прилагане на единна държавна политика за устройствено планиране.

- ✓ Налична е уредба в множество нормативни актове за различни дейности, които могат да се извършват в морски пространства, като уредбата е в множество нормативни актове, а структурирането на правата и задълженията при извършване на тези дейности е твърде комплицирано.
- ✓ Законът за устройство на черноморското крайбрежие (ЗУЧК) може да бъде ползван при регламентиране на взаимодействието суша – море, което се изисква от директива 2014/89/ЕС.

Правният анализ изтъква, че процесът по планиране на използването и управлението на морските пространства трябва да се разглежда като част от политиката на държавата по устройственото ѝ планиране. Затова е логично и обосновано МРРБ да ръководи осъществяването на дейността по морско пространствено планиране. Но с оглед акцента върху опазването на околната морска среда е дадена и алтернатива - процесът по морско пространствено планиране да бъде възложен в правомощията и компетентностите на МОСВ. Подчертава се обаче, че независимо кой ще е отговорният орган за МПП, общият надзор и контрол по отношение на осъществяваната държавна политика в морските ни пространства следва да е в компетентността на Министерския съвет.

Като се има предвид, че морският пространствен план следва да бъде използван като инструмент за допускане и регламентиране на всички дейности в морските пространства, които изискват спазването на специален разрешителен режим, се препоръчва към този план да се отнесат подходящи текстове в действащото ни законодателство.

Като най-подходящ за транспониране на регламентите на Директива 2014/89/ЕС в правния анализ е определен Законът за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ). Предложено е да се измени Глава втора на ЗМПВВПРБ „Морски пространства на Република България“, Раздел VII „Използване на морските пространства и опазване на морската среда“. Този раздел урежда режима на използване на морските пространства, който следва да се предхожда от режим на планиране на това използване, затова се приема, че двата режима се свързват логически и функционално, с което се регламентира начинът на упражняване на държавната политика в морските ни пространства.

С оглед на горното заключение, в правния анализ е дадена следната схема за подреждане на законовите норми:

- ✓ Морско пространствено планиране – същност, цел и изисквания;
- ✓ Морски пространствен план – същност, права и статут;
- ✓ Морски пространствен план – обхват,
- ✓ Морски пространствен план – съдържание,
- ✓ Морски пространствен план – изработване,
- ✓ Морски пространствен план – изменение и наблюдение;
- ✓ Обмен на данни и сътрудничество;
- ✓ Изменения в Преходните и допълнителните разпоредби на ЗМПВВПРБ;
- ✓ Предложения за изменения в подзаконови нормативни актове;

Представена е и таблица за съответствие на българското законодателство (проекта за изменение на ЗМПВВПРБ) с Директива 2014/89/ЕС. След приемане на проекта за ЗИД за ЗМПВВПРБ би следвало подобна таблица да се изготви и за връзките на този закон с други закони, отнасящи се до регионалното и пространствено планиране и устройството на територията.

Впечатлението от посочената схема-структура на подреждане на законовите норми, както и от предложението за изменение на ЗМПВВПРБ е, че законът ще бъде неоправдано утежнен от обемисти текстове, които регламентират обхвата, съдържанието и начина на изработване на Морския пространствен план. Практиката показва, че тези проблеми се регламентират с подзаконов нормативен документ – наредба или методически указания.

1.2 Анализ на съществуващите документи на ЕС, дефиниращи обхвата и технологията на морското пространствено планиране

Най-важните съществуващи документи на Европейския съюз, дефиниращи обхвата и технологията на морското пространствено планиране са Директивите 2008/56/ЕО и 2014/89/ЕС, разгледани в групата на законодателните актове на ЕС.

Предварителните проучвания на наличните документи, публикации в интернет, в

Платформата на ЕС за Морско пространствено планиране, както и на страниците на международните организации, занимаващи се с проблемите на океаните и моретата, интегрираната морска политика, управлението на крайбрежни зони и морско пространствено планиране показват, че съществува много ограничен набор от подобни документи, дефиниращи обхвата и технологията за разработване на морски пространствен план. Те могат да бъдат систематизирани в следните групи:

- ✓ *Методически насоки* за морско пространствено планиране
- ✓ *Ръководства/Наръчници* за изготвяне на Морски пространствени планове
- ✓ *Препоръки* от анализ на практиките на други страни за прилагане на морско пространствено планиране.

Всички тези документи имат препоръчителен характер, но задават определени стандарти в изготвянето на документите за морско пространствено планиране.

Макар че не е документ на Европейския съюз, в първата група може да бъдат разгледани **Методическите насоки на ЮНЕСКО**³², които определят подходите и технологията за инициране, разработване и обсъждане на морски пространствени планове в различните региони на света в 10 стъпки. Той е ориентиран към екосистемния подход в управлението на морските пространства и в следствие дава отражение във всички подобни документи, разработени в ЕС. Предложените 10 стъпки са следните:

Стъпка 1. Установяване на институция за разработване и прилагане на морския пространствен план. Тази стъпка изисква да се мотивира необходимостта от изработването на такъв документ и да се спечели политическа подкрепа. За целта се препоръчва да се опишат точно и подробно съществуващите проблеми и да се посочат възможностите за решаването им чрез морско пространствено планиране, както и да се определят ясно отговорностите на участниците.

Стъпка 2. Осигуряване на финансова подкрепа - Тя изисква идентифициране на финансовите източници и определяне на необходимия финансов ресурс за изпълнение на

---

³² Ehler, C., F. Douvère. (2009) Marine Spatial Planning: a step-by-step approach toward ecosystem-based management. Intergovernmental Oceanographic Commission and Man and the Biosphere Programme. IOC Manual and Guides No. 53, ICAM Dossier <http://msp.ioc-unesco.org/msp-guides/msp-step-by-step-approach/>

всички дейности по разработването на морския пространствен план. Освен финансиране от държавния бюджет, подобно начинание се препоръчва да интегрира повече източници – от данъци и такси, от донорски програми и организации, от бизнеса - туризъм, добив на енергия от възобновяеми източници, добив на аквакултури, от морски транспорт и други морски сектори.

Стъпка 3. Организиране на процеса на морско пространствено планиране – Тази стъпка включва съставяне на екип от експерти с необходимите знания и умения за всяка една стъпка от разработването до прилагането на плана. Съставя се работен план с всички необходими дейности и ресурси, определят се границите и времевия хоризонт на плана и периодите за ревизия. На този етап се формулират основните принципи за приложение в морския пространствен план и се определят основните цели на документа. В методическите указания се дават насоки за основните компетентности на ангажираните в МПП експерти и се препоръчват някои от основните принципи на работа.

Стъпка 4. Ангажиране на заинтересованите страни и участници – Тази стъпка се определя като най-важната в повечето аналогични документи, изготвени в ЕС. Идентифицирането на заинтересованите страни на най-ранен етап се препоръчва да стане при пълна яснота за основните отговорности по морското пространствено планиране и по изготвянето на плана. За останалите участници, които евентуално биха били засегнати от прилагането на един такъв документ или имат интереси, трябва да бъде ясно представителството, етапът на включване и формите на публично участие, за да бъде то ефективно. Специално внимание се обръща на поддържането на комуникацията с участниците и диалога с тях.

Стъпка 5. Анализирание на съществуващото състояние – В тази стъпка се препоръчва да бъдат анализирани и картографирани чувствителните зони от екологична гледна точка; разположението и развитието на основните човешки дейности/сектори в акваторията; да се извърши оценка на потенциалните конфликти и възможните взаимодействия между морските сектори, както и конфликтите с морската околна среда. Заедно с описанието на елементите на предварителната оценка на текущото състояние на морската среда се дават указания за основната информация и данни, които трябва да се използват и се подчертава ключовото значение на достъпа до и обмяна на информация.

Стъпка 6. Анализирание на бъдещите условия – Препоръчва се прогнозирането да стане чрез разработване на три сценария и избор на най-желания от тях за развитието на акваторията във времеви хоризонт на плана. Предвижданията могат да бъдат систематизирани в групи за постигане на екологични, икономически и социални цели. Те трябва да посочват зоните за развитие на различните сектори в зависимост от формулираните цели и да обхващат зоните, нуждаещи се от специално внимание, зони за развитие, разположението на мрежите (транспортни, инфраструктурни, защитени зони и др.)

Стъпка 7. Разработване на морски пространствен план – Тази стъпка обхваща всички етапи по разработването на плана и заложените в него критерии за оценка, наблюдение и контрол по прилагането му. С плана може да се предложи подходящо зонироване на акваторията и специфични режими за отделните зони. Препоръчват се системи от действия и мерки, които могат да намерят приложение за различните морски сектори в обхвата на плана. Успехът на плана се гарантира с добре формулирани мерки за управление на плана. С поредица от приложения – разработени морски пространствени планове и със систематизираните препоръки се отделя внимание и на възможностите не само за функционално „хоризонтално“ зонироване, но и на „вертикално“, което да обхваща водния стълб и да достига до морското дъно. Четвъртото измерение на морските пространствени планове е въведено с неговото развитие и прилагане във времето. В цялостния процес на изготвянето на плана са включени и необходимите процедури по обсъждане и приемане на плана.

Стъпка 8. Прилагане на плана – Препоръчва се разработване на план за приложение със система за мониторинг на изпълнението на морския пространствен план. В този процес също трябва да бъдат изяснени своевременно отговорностите на различните институции и възможните действия, които те могат да предприемат за контрол и санкциониране на нарушения.

Стъпка 9. Оценка на плана и неговото прилагане – Изпълнението изисква добре разработена система от индикатори за наблюдение, които да позволяват да се прави оценка на постигнатите резултати, на използваните ресурси и на въздействията. Подчертано е значението на информационното осигуряване на процеса, като събраната информация подпомага по-нататъшната работа и действия по морско пространствено планиране. Изисква се яснота и по необходимите доклади за отчитане на напредъка.

Стъпка 10. Адаптиране на процеса – Тази стъпка използва резултатите от предходната за да внесе промени в плана, ако това е необходимо. Освен това, събраната информация позволява да се идентифицират липсващите данни, пропуските в определени сфери за да се адаптира цялостния процес по морско пространствено планиране към тези промени.

Част от предвидените дейности в тези стъпки се изпълняват и по проекта MARSPLAN-BS, в който участва България, и в който се работи по дейностите в стъпки 1, 4 и 5. Направени са проучвания за водеща институция и са проведени консултации с другите важни за морското пространствено планиране министерства, работи се по изготвянето на програма и методика за изготвяне на националния морски план. Извършен е анализ на съществуващото състояние, събрана е огромно количество информация за различните компоненти на морската среда и за морските сектори. Препоръките на методическите указания, разработени към всяка стъпка, са полезни за изготвянето на технологията за разработване на националния морски план и на методиката.

Наръчникът за интегрирано морско пространствено планиране³³ е изготвен по проект The PlanCoast (2006–2008) по програма INTERREG III B CADSES с участието на представители на държавни институции от 16 държави членки на ЕС, между които и България с водещ партньор Министерство на транспорта, строителството и регионалното развитие на провинция Mecklenburg-Vorpommern, Германия. Документът визира Балтийско, Адриатическо и Черно море и предлага следните осем стъпки:

Стъпка 1. Оценка на контекста и изграждане на основната рамка на интегрираното морско пространствено планиране.

Стъпка 2. Разработване на водещата визия, придружена от целия стратегически пакет – главна цел и специфични цели;

Стъпка 3. Прецизиране на процесите и дейностите в акваторията и картографиране в съответствие с формулираните цели и задачи.

Стъпка 4. Анализ и идентифициране на проблемите и разработване на план и подход за решаване на конфликти;

³³ Handbook on Integrated Maritime Spatial Planning (2008) http://www.plancoast.eu/files/handbook_web.pdf

Стъпка 5. Разработване на решения за идентифицираните проблеми, съвместно със заинтересованите страни и широката публика;

Стъпка 6. Разработване на морския пространствен план чрез инкорпориране на предложените решения в него;

Стъпка 7. Приложение на морския пространствен план по възможно най-подходящия начин за ефективно изпълнение на идеите и инициативите;

Стъпка 8. Оценка на плана и ревизия на постигнатите цели на всеки 5 години.

Отделно са разгледани политическата рамка, поставена под номер едно в предходния аналогичен документ на ЮНЕСКО и Международната морска организация заедно с финансирането на дейността. Предложеният подход съвместява морското пространствено планиране с принципите на интегрираното управление на крайбрежни зони и разглежда акваторията и територията като една обща система, развиваща се под въздействието на екологични и социално-икономически фактори. Отчита се важната роля на различните заинтересовани страни и значението на Географските информационни системи.

Паралелно с подробните описания на тези основни стъпки са резюмирани и препоръки чрез няколко по-важни послания:

- ✓ Поддържане на база данни относно основните функции и дейности в морското пространство и техните въздействия;
- ✓ Картографиране на информацията, по начин, който да позволява постоянно наблюдение;
- ✓ Изготвяне на морски пространствен план само за районите за които е необходим и когато е необходим;
- ✓ Пълноценно използване на неформалното публично участие посредством модерирани срещи, работни групи, интерактивни комуникации и др.;
- ✓ Разработване на национална морска стратегия, базирана на водеща визия;
- ✓ Адаптиране на законодателството с цел легализиране на документа за морско пространствено планиране или приемане на отделен закон;

- ✓ Подобряване на достъпа до актуални, качествени и точни пространствени данни в съответствие с изискванията на Директива INSPIRE;
- ✓ Използване на морския пространствен план като основа за всички останали секторни политики и стратегии;
- ✓ Институционално укрепване, а не създаване на нови институции;
- ✓ Координиране на действията в сътрудничество със съседните държави.

В документа ясно е застъпена тезата, че освен укрепване на конкурентоспособността и развитието на иновациите, чрез морското пространствено планиране трябва да се подпомогнат и необлагодетелствените групи от населението. Не са пренебрегнати и другите стъпки, които присъстват в документа на ЮНЕСКО – инициране и промотиране на морското пространствено планиране, организиране на екипа и на работата, привличането на местните общности и използване на местния потенциал, информация, знания и идеи. Методическите насоки са илюстрирани богато с анализирани казуси от различни държави, които дават добри идеи за бъдеща работа в областта на морското пространствено планиране.

За разлика от предходните методически указания, в тези са разгледани възможностите за оценка на въздействието на плана върху околната среда чрез процедурата за Екологична оценка.

Указанията за зонирването на акваторията свеждат видовете пространства до три групи – *приоритетни зони*, които трябва да бъдат съхранени за специфични нужди и където не се допускат други конфликтни дейности; *резервирани зони*, където се дава предимство на едни дейности пред други и зони, подходящи за *специфични дейности*. Въпреки добрата систематизация в тези три групи, приемането на Директивата от 2014 г. за морското пространствено планиране дава по-голям набор от възможности за зонирване и фиксира основните функции в зоните.

Отчитайки периода, в който е изпълняван проекта и разработен наръчника, следва да се отбележи, че въпреки променените изисквания към морското пространствено планиране в по-новите законодателни документи на ЕС, от него могат да се извлекат много ценни поуки за формулирането на визията и стратегическите цели, за критериите за оценка на

съпоставимите и конфликтни дейности в морето и техните пространствени измерения и въздействия, за методите и форматите на публичното участие, за индикаторите за оценка на плановете. Следователно този документ предлага не само подходи и препоръки за технологията на морското пространствено планиране, но и за тематичния обхват на морския пространствен план и неговия политически и институционален контекст.

Насоките за прилагане на екосистемния подход в морското пространствено планиране в региона на Балтийско море е методически документи, които посочва пътя за прилагане на този подход при разработването на морски пространствен план. Документът е изготвен от работна група на представители на HELCOM и VASAB и е приет през юни 2016 г.³⁴ Той обхваща две основни теми – екосистемния подход в морското пространствено планиране и трансграничните и публичните консултации и сътрудничество.

Макар че идеите за екосистемния подход се появяват през 1980те години, за първи път официално се приемат по повод Конвенцията за биологичното разнообразие на световния форум в Рио де Жанейро през 1992 г. Този подход се определя като „*стратегия за интегрирано управление на земните, водните и живите ресурси, което насърчава баланса между опазването и устойчивото използване.*“ (Конвенция за биологично разнообразие).

12 принципа на екосистемния подход

1. Управленските цели са избор на обществото.
2. Управлението трябва да бъде децентрализирано до най-ниското възможно ниво.
3. Прилагащите този подход управляващи трябва да отчитат съществуващите и потенциални въздействия на своите действия върху съседните и другите екосистеми.
4. Признаването на потенциалните ползи от управлението е необходимо да третира и разбира екосистемите в техния икономически контекст: Всяка програма за управление на екосистемите трябва а) да редуцира онези пазарни деформации, които имат отрицателно въздействия върху екосистемите; б) да приведе в съответствие инициативите за насърчаване на устойчивото използване на ресурсите; в) да балансира разходите и ползите в една екосистема до възможната степен.

³⁴ <http://www.helcom.fi/action-areas/maritime-spatial-planning/msp-guidelines>

5. Ключов елемент на екосистемния подход е запазването на нейната структура и функциониране.
6. Екосистемите трябва да бъдат управлявани до границите на тяхното функциониране.
7. Екосистемният подход трябва да бъде прилаган в подходящи мащаби.
8. Отчитайки разнообразните времеви измерения на процесите в екосистемите, целите на екосистемното управление трябва да са дългосрочни.
9. Управлението трябва да отчита факта, че промените са неизбежни.
10. Екосистемният подход трябва да търси подходящ баланс между опазването и биологичното разнообразие.
11. Екосистемният подход трябва да взема под внимание всяка подходяща информация, вкл. научна, местно знание, иновации и практики.
12. Екосистемният подход трябва да включва всички релевантни сектори на обществото и научните области.

Братислава, 1998 г. Четвърта среща на конференцията на страните по Конвенцията за биологичното разнообразие. UNEP/CBD/ COP/4/Inf.9)

В направените през 2000 и 2003 г. модификации на дефиницията акцентът се премества върху интегрираното управление на човешката дейност, която има своите въздействия върху екосистемите. През 2010 г. Хелзинкската комисия приема като основополагащ принцип в морското пространствено планиране екосистемния подход за постигане на добър статус на екосистемите с цел съхраняване на способността им да предлагат на хората услугите, които желаят и от които се нуждаят. Заедно с това се препоръчва прилагането още и на следните принципи:

- ✓ Научен подход базиран на актуалното и най-добро знание за морските екосистеми и техните компоненти;
- ✓ Дългосрочно планиране на предпазни мерки, с които да се намалят заплахите и рисковете за морските екосистеми;
- ✓ Алтернативно развитие за намаляване на въздействията върху околната среда и екосистемните стоки и услуги;

- ✓ Идентифициране на екосистемните услуги и извършване на социално-икономическа оценка на въздействията;
- ✓ Сметчаване на въздействията върху околната среда от приложението на морския пространствен план чрез предвидените мерки;
- ✓ Разбиране на връзките и взаимодействията между човешките дейности и между тях и екосистемите, между сушата и водата, с всички положителни или отрицателни, краткосрочни или дългосрочни, кумулативни, обратими и необратими въздействия;
- ✓ Участие и комуникации между всички участници в процеса на морското пространствено планиране от най-ранен етап;
- ✓ Споделена отговорност и съответствие между всички нива на планиране и управление;
- ✓ Адаптация на плановете към промените, като резултат от интерактивния процес на наблюдение, ревизиране и оценка на процесите и резултатите.

Тези принципи са приложими и за останалите морски басейни, вкл. и за Черноморския. В допълнение на анализа на приложението на Европейските директиви и на наличните информация, знания и капацитет в Балтийския регион, документът дава указания за прилагане на екосистемния подход във всички стъпки в процеса на инициране, разработване, оценка, обсъждане, одобряване, наблюдение и контрол по приложението на морските пространствени плановете,

Методическите насоки за трансгранични консултации, публично участие и сътрудничество обхващат всички участници в процеса на морското пространствено планиране и принципите и изискванията за достъп до публична информация и участие на обществеността в процеса на вземане на решение съгласно европейските правни актове. Насоките са приети през 2016 г. от HELCOM и VASAB за региона на Балтийско море. С документа се предлага създаване на контактено звено в страните от региона за обмен на информация за съвместно планиране, план за трансгранични консултации и сътрудничество и сформирание на работни групи.

Насоките са приложими и за Черноморския регион, а част от посочените принципи и подходи са приложени в съвместния проект на Румъния и България за интегрирано морско

планиране MARSPAN-BS.

От третата група документи, касаещи обхвата и технологията на морското пространствено планиране, които систематизират препоръки от изследвания опит на различни държави-членки на Европейския съюз могат да се направят следните изводи:

- ✓ Морските пространствени планове трябва да се разработват на национално ниво, но за отделни зони, които са по-чувствителни и за които се изисква по-задълбочено проучване следва да се разработват по-детайлни регионални планове. Тези детайлни планове трябва да са съобразени с основните предвиждания и приоритети на плана от по-високо йерархично ниво;
- ✓ Географските информационни системи трябва да се прилагат както при изготвянето на плана и визуализиране на резултатите, така и като интерактивна уеб базирана платформа за вземане на решения и за наблюдение на процесите;
- ✓ Морските пространствени планове не трябва да прилагат секторен подход, а да се фокусират върху взаимодействието между секторите. Експертите, изготвящи плана трябва да разбират тенденциите, стимулиращите и ограничаващите фактори, потенциалните конфликтни и конкуриращите се дейности, но не трябва да се фокусират върху изготвяне на секторни политики.
- ✓ Ревизията и актуализирането на наличната информация са необходими на най-ранен етап от процеса на морско пространствено планиране;
- ✓ Целите на морския пространствен план трябва да бъдат ясно дефинирани още от самото начало и да бъдат координирани с целите на други национални документи за пространствено и регионално развитие;
- ✓ Ролите и функциите на отделните участници, техните права и задължения също трябва да бъдат добре и ясно дефинирани от самото начало, като се делегират права на проектантския екип за вземане на решения;
- ✓ От изключително значение е правилното идентифициране на участниците и тяхното представителство, като се отделя особено внимание на представителите на местните

власти, които трябва да отделят достатъчно време и ресурси за участие в процеса на разработване на морския пространствен план;

- ✓ В екипа за разработване на плана трябва да бъдат включени експерти със знания и умения за управление и администриране на проекти, за анализ на политиките и развитието; за участието на широката публика, за решаване на конфликти и водене на диалог; за стратегическа екологична оценка и други инструменти за мониторинг и оценка; за ГИС и управление на информацията; за морските икономически сектори; за морските екосистеми и техните компоненти; за действащото общностно и национално законодателство.

Прегледът на документите за морско пространствено планиране показва, че тези основни принципи, изисквания към обхвата и стратегическата рамка на плановете и етапността в технологичния процес по изготвянето на един план са пренесени в малък на брой аналогични национални документи (Италия, Швеция (наредба) Шотландия и Англия).

1.3 Сравнителен анализ на добри практики в изработването на МПП

Грижата за опазване на океаните и моретата се свързва със създаването на Междуправителствената океанографска комисия към ЮНЕСКО (ИОС-UNESCO) през 1960 г., която координира наблюденията върху морската среда, контролира замърсяването и подпомага научното сътрудничество и дейностите по намаляване на рисковете от природни бедствия и аварии. Началото на дейността по опазване на океаните и моретата се свързва с първата защитена акваториална зона на Големия коралов риф, която се обявява през 1975 г., а шест години по-късно австралийският морски парк се включва в списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО. Научните изследвания и наличните публикации доказват, че практиката на морското пространствено планиране се развива през последните две десетилетия.

1.3.1 Международна практика в областта на морското пространствено планиране

В много страни по света новото отношение към морските пространства и разширяването на научните изследвания дават отражение върху политиките за устойчиво използване на океаните и моретата. Създават се платформи за достъп до информация и обмен на знания, разширяват се мрежите от организации за сътрудничество, повишава се капацитетът на

държавните и публични структури, свързани с управлението на водните басейни и на дейностите в тях, подсилват се действащите законови документи и се разширява обхвата на изготвените стратегически и планови документи.

Съединени Американски щати (САЩ)

През 1970 г. с указ на президента Никсън в САЩ се създава Националната Администрация за океаните и атмосферата (NOAA) към Департамента по търговия, която провежда научни изследвания, координира използването на ресурсите на океаните и големите водни басейни, наблюдава промените в състоянието на екосистемите, предоставя достъп до информация и модерни интерактивни инструменти за анализи и вземане на решения³⁵.

През 2010 г. с указ на президент Обама се поставят основите на най-новата национална политика за управление на океаните, крайбрежията и големите езера и се дават указания за работата на Междуведомствената работна група и за отговорностите на участващите агенции по прилагането на Плана за действие. Разширяват се сътрудничеството в научните изследвания, обмена на информация и данни и участието във вземането на решения. Определят се девет района за изготвяне на морски пространствени планове, координирано с националната политика, а самите планове се разглеждат като важен инструмент и приоритет за ефективно прилагане на федералната политика на регионално ниво.

Планът за прилагане на националната политика за океаните обхваща различните „сини“ сектори, безопасност и сигурност, взаимодействието на океаните с крайбрежните зони, устойчивост и подкрепа, местния избор на приоритети и действия, научни изследвания и информация. Специфичните действия, ориентирани към различните сектори са дадени в приложенията.³⁶ Планът за приложение е разработен от агенциите на Националния Океанографски съвет и е базиран на работата и препоръките на Междуведомствената работна група. Той дава ясни насоки на федералните агенции, като координира техните приоритети, засилва синергията от дейността им и позволява по-ефективно използване на ресурсите в условията на финансови ограничения. .

Рамката на регионалните планове включва темите за консервация на природните ресурси,

³⁵ <http://www.noaa.gov/about-our-agency>

³⁶ National Ocean Policy Implementation Plan

https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/national_ocean_policy_implementation_plan.pdf

развитието на икономическите дейности, конфликтите между различните ползвания и устойчивото използване на ресурсите.³⁷ Плановете са базирани на екосистемния подход, следвайки традициите, принципите и приоритетите на NOAA. Решенията за бъдещите действия се вземат на основата на научно обосновани предложения. За целите на морското пространствено планиране администрацията работи в сътрудничество с федералните и регионални власти и създадените по места структури чрез своите представители там, с НПО и местни общности, с представители на бизнеса и науката, като осигурява информация, методическа подкрепа и експертна помощ при изготвяне на плановете. Последните се изготвят в самите региони и имат за цел да съвместят разнопосочните интереси на заинтересованите страни.

Регионалните плановете отразяват специфичните характеристики, ресурси и потенциал и имат свобода за определяне на тематичната рамка. Примерните теми и дейности, които се препоръчва да бъдат включени в тях са следните:

- ✓ Координиране и допълване на информацията за критични за държавата, за отделните региони и местните общности зони за офшорни дейности;
- ✓ Оценка на състоянието на околната среда и възможните въздействия от бъдещи дейности и изграждане на инфраструктура в офшорните зони;
- ✓ Определяне на зони и видове, нуждаещи се от защита с оглед запазване на биоразнообразието и „здравето“ на екосистемите и актуализиране на информацията за застрашените видове;
- ✓ Определяне на специфични дейности от регионално значение, които се нуждаят от по-различно и ефективно управление и правителствена подкрепа;
- ✓ Разработване на тематични карти и база данни за по-добро съвместяване на разнообразните съществуващи и новопредвидени дейности, свързани с търговски риболов, военни учения, нова енергийна инфраструктура.

С морското пространствено планиране не се въвеждат нови регулации, подходът е отдолу-нагоре, съобразено с националното законодателство. Една от последните обсъждани

³⁷ <https://cmsp.noaa.gov/framework/index.html>

инициативи в САЩ е за разработване на план за цялата акватория с граници 200 морски мили. Плановете осигуряват информацията за провеждане на координирана национална политика, базирана на екосистемния и интегриран подход за по-добро опазване на екосистемите, развитие на икономиката, намаляване на конфликтите и повишаване на устойчивостта в използването на ресурсите.

Канада

Опазването на океаните в Канада е отговорност на Министерството по рибарство и океани, при участието на всички правителствени и провинциални власти, неправителствени организации, местни общности и заинтересовани страни. Законът за океаните, приет през 1997 г. регулира устойчивото развитие на всички дейности, които оказват въздействие върху водните басейни, устията, заливите и морските води и предвижда изработването на планове за интегрирано управление. Рамката на морското пространствено планиране се определя от действащото законодателство, от Програмата за интегрирано управление на океаните на отдела за управление на крайбрежията на Министерството по рибарство и океани, от Оперативен план за действие и от регионалните планове³⁸. С Плана за действие (2005 – 2007 г.) се въвеждат четири стълба – международен суверенитет, лидерство и сигурност; интегрирано управление на океаните; екологично здраве и океанографски науки и технологии. Създават се пет големи региона за изпълнение на отговорностите и за прилагане на планове за морско планиране, обхващащи различните части от акваторията.

Тематичната рамка на плановете трябва да гарантира постигането на приоритетните цели на правителството за устойчиви водни екосистеми, икономически проспериращ воден сектор и рибарство и сигурни и безопасни води. Министерството публикува първите три плана през 2014 г., с които се определят приоритетите до 2017 г.³⁹ Сред приоритетите за прилагане на тези планове се поставя изготвянето и прилагането на планове за защитените акватории и за разливите в океана. Плановете определят визията, стратегическите цели, дейностите и програма за приложение, съществена част от която са обществената ангажираност с поетите отговорности, експертните и публичните консултации. Ролите и

³⁸ Regional oceans plan. Scotian shelf. Atlantic coast. Bay of Fundy. Background and Program Description <http://www.inter.dfo-mpo.gc.ca/folios/00259/docs/Oceans-Plan-Description-Background-eng.pdf>

³⁹ <http://msp.ioc-unesco.org/world-applications/americas/canada/>

отговорностите се изясняват с меморандуми между федералното правителство и съответната провинция и се определят формите на сътрудничество и структурите за наблюдение и контрол.

Насочването към изготвяне на тематично ориентирани специализирани морски пространствени планове за по-ограничен обхват от акваторията за решаване на определен проблем се приема като по-ефективен подход. Предвидените приоритети за един краткосрочен период отразяват несигурността в прогнозите за промени и въздействия върху морската среда.

Австралия

В Австралия управлението на океаните, защитените територии и културното наследство са ангажимент на министерството на околната среда и енергетиката, което координира политиката в областта на океаните. Законът за опазване на околната среда и биоразнообразието, приет 1999 г. регламентира определените още в средата на 1990-те години биорегиони в страната и прилагането на Стратегията за националната система на резерватите в Австралия до 2030 г.

Първите морски пространствени планове, разработени в периода от 2004 до 2012 г. са специализирани и се изготвят за петте биорегиона в прилежащата акватория, регламентирайки по този начин най-голямата система от морски резервати в света⁴⁰. Те представят цялостен анализ на състоянието на екосистемите в океана, определят стратегическите приоритети за опазването им и дейностите за постигане на целите, обединявайки научните знания и информацията от разнообразни източници. Плановете по биорегиони обхващат икономическата зона, нямат законова сила, но определят рамката за стратегически интервенции и служат на правителството, бизнеса и други заинтересовани страни при вземането на решения, осигурявайки нужната информация и ясно разпределени отговорности по прилагането на закона. За големия бариерен риф е изготвен отделен план, който, макар че няма характер на морски пространствен план има по универсален характер. В първите си версии той предлага зонирването на акваторията и интегрира управлението на разнообразните допустими дейности. Впоследствие е разработен план с дългосрочен

⁴⁰ <http://www.environment.gov.au/coasts/oceans-policy/index.html>

хоризонт до 2050 г., който се ревизира на всеки 5 години. През 2016 г. правителството на щата Виктория предлага изменение на действащото законодателство за опазването на океаните, в което е заложено изготвяне на морски пространствени планове и планове за интегрирано управление на крайбрежните зони⁴¹.

Разработените до момента документи, свързани с управлението на океаните се базират на екосистемния подход, те са пространствено ориентирани и създават рамката за управление на политиките в различните сектори. Приоритетно са застъпени опазването на екосистемите и биоразнообразието, адаптирането към климатичните промени, изхранването на населението, координацията и съвместяването на различните функции и интереси.

Япония

Интегриран подход към опазването и устойчивото ползване на океаните и техните ресурси е в основите на политиката по морско дело на Япония. През 2007 г. е приет „Основен закон в областта на политиката за океаните“. В него се застъпват всички основни въпроси за хармонизиране на опазването с устойчивото развитие, сигурността и безопасността, развитието на морските сектори на икономиката, международното сътрудничество и това между секторите и участниците в процеса на планиране и управление, научните изследвания, разпределението на отговорностите. Чрез този закон се учредява „Главно седалище на политиката по морско дело“ под отговорността на премиера. Главният секретар на правителството заедно с министъра по океанската политика изпълняват ролята на заместник-ръководители на главното седалище. Приема се и План за действие.⁴²

Прегледът на политиките и практиката по морско пространствено планиране в различни държани извън Европейския съюз показва разнообразни подходи, съобразени с местните характеристики на морската среда, наличните ресурси и капацитет и с възможностите за по-пълноценно използване на съществуващите документи и инструменти. Във всички документи водещо е опазването на морските екосистеми.

⁴¹ https://www.coastsandmarine.vic.gov.au/_data/assets/pdf_file/0022/65443/Marine-Coastal_Summary_Report_web.pdf

⁴² Basic Act on Ocean Policy (Act No. 33 of April 27, 2007) <http://www.kantei.go.jp/jp/singi/kaiyou/konkyo5.pdf>

1.3.2 Практиката в Европейските страни

За целите на настоящото проучване е използвана създадената Европейска платформа за морско пространствено планиране (<http://www.msp-platform.eu/>). Тя е модерен портал за информация, комуникация и консултативна помощ на страните-членки на ЕС за изготвяне на морските пространствени планове в съответствие с изискването на Директива 2014/89/EU те да бъдат завършени до 2021 г. Платформата се финансира от Европейската комисия чрез Главна Дирекция „Морско дело и рибарство“ (DG MARE). Тя се управлява от офиси в Берлин и Брюксел чрез екипи от експерти на консултантските фирми s.Pro и Ecorys, регионални експерти и лица за контакти в отделните държави.⁴³

При изследването на Европейския опит допълнително са използвани научни публикации и доклади от форуми за морско пространствено планиране и резултати от научни и научно-приложни проекти.

Научни и научно-приложни проекти

С цел да подпомогне въвеждането на морското пространствено планиране Европейската комисия финансира над 120 научни и научно приложни проекти през последното десетилетие за различни региони от морското/океанското пространство на континента.

The Celtic Seas Partnership (2013 – 2016) - Партньорството „Келтско море“ има за цел да създаде съвместни и новаторски подходи за управление на морската среда.

CoCoNet – (2012 - 2016) - Проектът по 7РП „Океанът на бъдещето“⁴⁴ има за цел да подобри политиките за ефективно управление на околната среда, както и да установи дали съществуващите морски защитени зони са достатъчни и да предложи как да се изработят допълнителни схеми за защита въз основа на ефективен обмен между защитените територии. Тези дейности ще определят и районите, в които могат да се установят офшорни вятърни ферми, като се избягват прекалено чувствителни местообитания. Основните резултати от работата, в която вземат участие учени от ИО и ИБЕИ на БАН включват анализи на чувствителността на крайбрежни морски защитени територии към антропогенни въздействия, вкл. в Черно море; пълно пилотно картиране и изследване на морска защитена

⁴³ <http://www.msp-platform.eu/msp-platform/team#central-office-berlin>

⁴⁴ http://cordis.europa.eu/project/rcn/101654_en.html

територия „Ропотамо-Китен“, както и ръководство за управление на морски защитени територии в европейските морета:

Improvement of Coastal Zone Management in the Black Sea Region (2012 – 2014) - Проектът има за цел разработването и популяризирането на общи инструменти и методологии за интегрирано управление на крайбрежните зони в 5 държави, както и създаване на методологична рамка, която да бъде включена в административната практика на всички партньорски региони.

MISIS - MSFD Guiding Improvements in the Black Sea Integrated Monitoring System (2012 – 2014)⁴⁵ - Общата цел на MISIS е да подкрепя усилията за опазване и възстановяване на екологичното качество и устойчивостта на Черно море. От българска страна в проекта участва Институтът по океанология при БАН. Резултатите от проекта се очаква да спомогнат както за увеличаване на площта на защитените морски територии и на степента на защита, така и за активизиране на публичното участие и повишаването на отговорността.

SRCSSMBSF - Strengthening the Regional Capacity to Support the Sustainable Management of the Black Sea Fisheries (2011 – 2013) - Проектът има за цел да улесни сътрудничеството между държавите от Черноморското крайбрежие в областта на морската екосистема и управлението на ресурсите. Водеща роля в проекта има Националният институт за морски изследвания и развитие „Григоре Антипа“, Констанца, Румъния, участник и в настоящия проект.

SYMNET - Industrial Symbiosis Network for Environment Protection and Sustainable Development in Black Sea Basin (2011 – 2013) - Проектът има за цел да създаде индустриална симбиоза като новаторски подход, за да сведе до минимум деградацията на околната среда в отговор на промените в климата, като същевременно увеличи икономическото и социалното развитие на Черноморския басейн. Водещ партньор и координатор на проекта е Институтът по океанология при БАН, Варна.

SIMNORAT (2017 - 2018) – Проектът, с участието на Франция, Испания и Португалия, има за цел да подпомогне прилагането на Директивата за териториално планиране от

---

⁴⁵<http://ctue.mam.tubitak.gov.tr/en/news/eu-misis-project-msfd-guiding-improvements-black-sea-integrated-monitoring-system>

държавите-членки в техните морски води в Северноевропейския атлантически регион (регион OSPAR IV). Първата основна цел е да допринесе за подпомагането на трансграничното сътрудничество между държавите-членки във връзка с прилагането на Директивата за морско пространствено планиране. Втората основна цел е използването на резултатите от проекта, като всяка държава-членка ще реши как да бъдат използвани, тъй като държавите сами определят подхода към морското пространствено планиране за съответните морски зони.

SIMWESTMED – Западно Средиземноморие (2017 - 2018), с участието на Франция, Испания, Италия и Малта и **SUPREME** - Източно Средиземноморие (2017 - 2018), с участието на Италия, Хърватска, Словения и Гърция – Проектите имат за цел да подкрепят прилагането от страна на държавите-членки в тези региони на европейската директива за създаване на рамка за морско пространствено планиране, като предоставят конкретни инструменти и добри практики за процеса на МПП, а също така, като инициират съвместна работа през границите за управление на специфични трансгранични проблеми.

JOSEFINE (2009 – 2012) — Проектът идентифицира ключови области в Балтийския морски регион за предоставяне на целенасочена подкрепа на малките и средни предприятия (МСП). Заедно с разработването на техники за оценка на риска, новият транснационален фонд предоставя на инвеститорите гаранциите, от които те се нуждаят, за да насърчи тяхната подкрепа и да помогне бизнеса в региона да се интернационализира в още по-голяма степен. Партньорството JOSEFIN очаква да получи заявления за участие от МСП, за да им помогне при разработването на иновативни проекти и развиването на нов бизнес в чужбина.

СОНІВА (2019 – 2021) — Проектът предвижда съвместна работа за откриване и контрол на изливането на опасни вещества в Балтийско море. Чрез него се следят по 11 вещества, които са определени за приоритет при извършването на мониторинг на Балтийско море. Количествата, отделяни от пречиствателните станции за отпадъчни води и процеждането на течности от сметищата се измерват и се провеждат експерименти, за да се установи влиянието, което те оказват върху крехката екосистема на Балтийско море.

ADRIPLAN - ADRIatic Ionian maritime spatial PLANning (2013 - 2015) е проект финансиран от ЕС, главна дирекция по морско дело (DG MARE), изпълнява се за Адриатически - Йонийски макрорегион като се фокусира върху две зони – в Северно

Адриатическо море и в Южната част на Адриатическо и Северно Йонийско море. Изпълнява се от консорциум от 17 партньора от 4 страни от региона и 17 участника със статут на наблюдатели.⁴⁶ Основната му цел е да предложи адекватен и взаимно приемлив подход за трансгранично пространствено морско планиране чрез обмен на информация и знания за региона и публични и експертни консултации за да се изгради рамката на морското пространствено планиране. Към проекта има създадена ГИС база данни и информационна платформа. В заключителната част на проекта са дадени препоръки за хармонизиране на законодателството на съседните държави, определен е мандата на правителствата за разработване на морски пространствен план за региона, обхвата и формата на данните, необходими за изготвянето на подобен план. Основната препоръка от изследваните материали, публикации и презентации по проекта е за обединяване на интегрираното управление на крайбрежни зони с морското пространствено планиране, съгласно проекта за Директива на ЕС от 2013 г.

Baltic SCOPE - Cross-border solutions in Baltic maritime spatial plans (2015 - 2017) -

Проектът се финансира от ЕС и е изготвен от консорциум на институции и научни организации от държавите в Балтийския регион. Той има аналогични цели на предходния проект – да предложи взаимно приемлив подход за координиране на морските пространствени планове на тези държави. И в този проект са разгледани две зони – в южната част на Балтийско море, към която имат отношение Швеция, Дания, Германия и Полша и за зоната между Естония, Латвия и Швеция. В резултат на проекта са дадени препоръки за етапите в процеса на морско пространствено планиране и за най-важните сектори в региона – корабоплаване, добив на енергия, риболов и опазване на околната среда. Предлага се изготвянето на съвместен план на офшорните зони за разполагане на ветрогенератори.

MARSPLAN – MSP in the Black Sea (2015 - 2017) -

Проектът се финансира от Европейската комисия, Европейския фонд за морско дело и рибарство чрез Изпълнителната агенция за малки и средни предприятия (EASME) и се изпълнява в същия период като предходния, от консорциум от 12 партниращи се институции и научни организации от Румъния и България. Проектът има за цел да се създаде институционална рамка за трансгранично морско пространствено планиране за двете страни, да се консолидира трансграничното

⁴⁶ <http://adriplan.eu/index.php>

сътрудничество и обмяната на информация по въпросите за морските територии, да се определят визията и стратегическите цели за Черно море, приложими за морско пространствено планиране. Създадена е ГИС база данни, проведени са множество консултации и тематични семинари, посветени на основните проблеми в региона на Черно море.

Крайният срок за завършване на проекта е в началото на 2018 г., когато ще се систематизират основните препоръки към участниците и заинтересованите страни в морското пространствено планиране. Резултатите от проекта на този етап са използвани за настоящите предварителни проучвания и за съставяне на методика за национален морски пространствен план.

Другите проекти, финансирани от ЕС, в които участват институции от България, са разгледани във връзка с проучване на готовността и капацитета на българските институции в областта на морското пространствено планиране. (част 2.)

Морско пространствено планиране в страните от ЕС

Анализът на практиката в морското пространствено планиране в страните от Европейския съюз показва разнообразни подходи към законодателната, пространствената и тематичната рамка, която илюстрира както политическите нагласи, така и опита в изработването на стратегически документи за пространствено планиране, за участие на широката публика в процеса на разработване на морските пространствени планове и за трансгранично сътрудничество. За целите на анализа са използвани както информацията по държави от платформата на ЕС за Морско пространствено планиране, така и научни публикации за резултати от изследване на добрите практики в различни морски басейни.

Белгия има изготвен генерален устройствен план („Master plan“) за определяне на морското пространство за различни цели. Основно внимание се обръща на добиването на инертни материали и вятърна енергия от разположени в морето ветрогенератори.

Във **Великобритания** съществува закон относно морските дейности („Marine Bill“) като законодателна рамка, която установява обща система за морско планиране. Шотландия също е разработила закон („Marine Bill“) за управление на своите териториални води. Двата

закона предоставят нова административна структура (Организация за морско управление) за улеснение на процедурите по получаване на разрешителни и лицензии. Общото между тези закони е комплексният подход към националните морски политики, включително използването на морското пространствено планиране.

Германия допълни действието на своя закон за териториално планиране с морското пространствено планиране, като по този начин увеличи влиянието си върху изключителната икономическа зона. Повод за това е развитието на енергодобива от ветрогенератори, разположени в морето. Разработеният морски пространствен план покрива всички три измерения (морско дъно, воден стълб, повърхност) и определя зони за специфични морски дейности.

Правителството на **Ирландия** е избрало Министерството на околната среда и местното самоуправление като компетентен орган за прилагане на МПП в Ирландия. С акт № 352/2016 г. на министъра се определя рамката за транспонирането на Директива 2014/89/ЕС, разпределението на отговорностите, процедурите по консултиране и публично участие.

Испания има одобрена Стратегия за устойчиво развитие на крайбрежието през 2007 г. Испанските местни власти приемат комплексни планове за управление на техните крайбрежни зони. Испания също така стартира изследване на зонирването на своите териториални води за използване на вятърна енергия от разположени в морето инсталации.

В **Италия** европейската морска пространствена директива е транспонирана в националното законодателство през октомври 2016 г. Отговорен за морското пространствено планиране е министърът на инфраструктурата и транспорта. Отговорността за изготвянето на национален морски пространствен план обаче се споделя между няколко национални институции. Регионалните власти също вземат участие в зависимост от своите интереси.

Норвегия има интегриран план за управление за Баренцово море. По същество, той представлява схема за устойчиво използване на ресурсите, както и за съществуващи и нови дейности. Много е важно да се отбележи, че екологичното състояние на морската среда се променя с времето и това трябва да бъде проследено от научните среди. Също така, Норвегия възнамерява да разработи планове за интегрирано управление в Норвежко море, както и за частта на Норвегия от Северно море.

Полша прилага пространственото планиране в морските зони чрез Закона за морските териториални зони на Република Полша и Акта за морска администрация. Финализираният пилотен проект за морското пространствено планиране в залива Риск, включва изследване на пространственото развитие на съседни територии. Полша възнамерява да промени националния си закон за планиране, за да даде правен статут на плановете за морските пространства и да разработи такива плановете за полските териториални води.

Португалия приема Закон за морско пространствено планиране и управление (LBOGEM) като основен закон за МПП за цялото португалско морско пространство, включително континенталния шелф над 200 морски мили през април 2014 г. С Декрет-закон № 38/2015, който е влязъл в сила от 12 март 2015 г., се развива законодателство за морското пространствено планиране и управление, определящо режима на морско пространствено планиране и режим на частното използване на морските пространства. Това се разглежда като рамка за планиране и управление на националното морско пространство. През 2015 г. със заповед № 11494/2015 се установява началото на подготовката и разработването на ситуационен план, португалски морски пространствен план, определят се компетентните органи за подготовка и подкрепа на процеса.

Франция в момента разработва правна рамка за околната среда, която ще включва специфични мерки за управление на морските дейности. Грижата за морската среда е ангажимент на централното правителство.⁴⁷ В изготвената Стратегия за биологичното разнообразие, която се придружава от План за действия по опазване на морските екосистеми се прави опит за интегриране на усилията на компетентните власти от различни нива.

Холандия е разработила План за интегрирано управление на Северно море през 2015. Главната цел за разработката е необходимостта от планиране на добива на енергия от ветрогенератори, разположени в морето. Планът представя комплексна схема за оценяване на всички дейности, изискващи разрешително. За нуждите на морското планиране, са картографирани възможностите на съответните райони.

В **Швеция** закон за морско пространствено планиране е приет през 2009 г. Управлението

⁴⁷ <http://msp.ioc-unesco.org/world-applications/europe/france/>

на морските райони включва държавни институции, икономически оператори и други заинтересовани страни на различни нива. Провеждат се консултации между заинтересованите страни, институциите и обществеността на подходящ етап от изготвянето на морските пространствени планове.

Някои държави-членки и някои други европейски държави са разработили общи планове за морско управление, които дават насоки за вземане на решения, отнасящи се до морските зони. Други държави-членки са започнали прилагането на стратегиите за интегрираното управление на крайбрежните зони (ИУКЗ), които са от значение за морското пространствено планиране. Примерно, Италия разработи стратегия за региона Emilia-Romagna, във връзка с прилагане на принципите на ИУКЗ. Словения също участва в този проект и проявява интерес за сътрудничество с Италия и Хърватска по морското пространствено планиране.

Резултатите от анализа на политиката и практиката в областта на морското пространствено планиране в страните-членки на ЕС са систематизирани в таблицата от Приложение 1.

1.3.3 Обобщени изводи и препоръки

Основните изводи, които могат да се направят от проведенния анализ са следните:

- ✓ Всички държави, които имат водна граница признават необходимостта от морско планиране, макар и по различни съображения – за фиксиране на границите на своите териториални води и постигане на споразумение със съседните държави за важни зони от акваторията; за координиране на секторните политики или за опазване на минералните ресурси и живите организми, вкл. рибните запаси, от съображения за сигурност и др.
- ✓ Въпреки тази загриженост на световната общественост и на повечето политици за опазване на моретата и океаните, различните държави са с различна степен на готовност и имат различен капацитет за разработване и прилагане на морски пространствени планове или аналогични документи. В страните с по-малък опит и капацитет се предвиждат и изпълняват допълнителни мерки за обучение и обмен на знания;

- ✓ Страните-членки на ЕС също са на различно ниво на разработване на своите морски пространствени планове и въпреки съдействието и подкрепата на ГД „Морско дело и рибарство“ през последните две десетилетия, една малка част имат изготвени, одобрени и изпълняващи се в момента морски пространствени планове;
- ✓ Изискването на Европейската комисия за транспониране на Директива 2014/89/ЕС за създаване на рамката на морското пространствено планиране е отразено от всички държави по различен начин, като преобладават случаите за допълнение и изменение на законите за пространствено планиране. Единствено Португалия има приет закон, посветен на морското пространствено планиране. Преобладаващо е мнението, че не е необходимо въвеждане на ново законодателство.
- ✓ Подзаконовите актове са разнообразни в зависимост от правната уредба в съответната страна и традициите в пространственото планиране. Само Швеция има специална наредба за морско пространствено планиране от 2015 г. В повечето случаи изготвянето на морските пространствени планове се осъществява с помощта на методически указания. Част от изготвените през последните години указания са тематично насочени към някои от стъпките в процеса на МПП и в повечето случаи са резултат от конкретен европейски проект.
- ✓ Отговорността за морското пространствено планиране е на държавата и правителството, много често чрез министерства, свързани с околната среда, или с пространственото планиране или с транспорта. При ясно разграничени отговорности само към едно министерство (Гърция Испания, Румъния), най-често се създава междуведомствен орган или консултативен съвет, който участва в процеса на въвеждане на морското пространствено планиране или се работи в режим на постоянни консултации.
- ✓ Важна роля в процеса на МПП играят и държавни структури – агенции, научни институти или държавни консултантски фирми, чиято дейност се финансира от съответното министерство. Най-ярки примери за това са Англия, Шотландия и Хърватска.

- ✓ В случаите, където съществува и регионално ниво на пространствено планиране както за територията, така и за акваторията, в повечето случаи отговорността за регионалните морски пространствени планове се прехвърля на регионалните власти. Единствено Гърция, донякъде и Дания, държат това ниво да бъде под юрисдикцията на централното правителство, съгласно конституцията.
- ✓ Въпреки ограничените сведения за авторите на изготвените МПП, от по-горното заключение следва и извода, че частните фирми, където изобщо са допускани до тази територия и материя, изпълняват някои по-малки консултантски задачи. Всички държавни структури имат достатъчно добре развит административен и експертен капацитет за изпълнение на най-важните стратегически документи за пространствено развитие. Там където има създадени агенции, служби и научни звена или консултантски фирми към министерствата, тази работа е част от техните задължения и се финансира от бюджета на съответния принципал.
- ✓ Теоретичната/Стратегическата рамка на МПП се определя от изискванията на Директива 2014/89/ЕС, тя се формира от политиката за морето на съответната страна, от определените приоритети, от наличието на други актуални и действащи национални стратегически документи (например за защитените територии и зони, за добив на енергия от ВЕИ, за Интегрирано управление на крайбрежни зони и др.). Тази рамка се определя и от приетите международни документи и стандарти, като например тези на ООН и ЮНЕСКО, свързани с морската среда.
- ✓ Прилагат се екосистемен и интегриран подход, като последният най-често се проявява не само при интегрирането на приоритетите на различните морски сектори, но и при интегрирането на пространственото развитие и планиране както на прилежащата територия (крайбрежните зони), така и на акваторията. Много от научните проекти и публикации застъпват идеята за необходимост от съвместяване на интегрираното управление на крайбрежните зони с морското пространствено планиране. Тази идея, застъпена в предложението за Директива за установяване на рамка за морско пространствено планиране и интегрирано крайбрежно управление (2013/0074 (COD)) не получава по-натайшно развитие след проведените консултации.

- ✓ Териториалният обхват за националните МПП най-често се определя от границата на Изключителната икономическа зона, която при откритите морета е 200 морски мили, но при тесни проливи и заливи и близко разположени острови, полуострови и територии от различни държави, може да бъде и по-малка. Най-често за отделни регионални МПП или за чувствителни или важни зони, границата на плановете съвпада с тази на териториалните води – 12 морски мили.
- ✓ Съществуват примери, в които се предлага за крабрежни райони и провинции морското пространствено планиране да се съвмести с териториалното устройство и да се извърши актуализация на съществуващите документи (Словения, Литва и Гърция, последната по обясними причини). В случаите, когато съгласно действащото законодателство се обхваща и територията, са фиксирани параметрите на обхвата. За България тези граници би следвало да бъдат определени съгласно ЗУЧК и ЗМПВВПРБ и предложението за неговото изменение.
- ✓ Времевият обхват на МПП трудно може да се проследи при всички държави от наличната информация на Европейската платформа за МПП. Само в два от примерите (Шотландия) се пояснява че Националният морски пространствен план се изготвя за период от 20 години, като се дават предложения за 10-годишния период и за 5-годишния краткосрочен период. Съдейки от факта че повечето МПП се предлага да се ревизират на период от 5 – 7 години, подсказва, че хоризонтът им е по-дългосрочен. За Националния Морски пространствен план на България, имайки предвид състоянието на информацията и несигурността в предвижданията, характерни за този вид дейност е възможно този хоризонт да остане 20 години. (НСРР е изготвена за период от 10 години, а НКПР за 12 години)
- ✓ Тематичният обхват на МПП покрива всички морски сектори, които присъстват и в анализа, изготвен по настоящия проект MARSPLAN-BS. Все повече държави прилагат холистичен подход (Франция Германия, Холандия, Португалия и Словения), но има и такива, които ориентират тематично своите национални МПП към създаване на информационна система, развитие на морската наука, опазването на морската среда и др. Част от повечето наскоро изготвени МПП за определени

участъци застъпват темата и за изменението на климата. Почти не са застъпени екосистемните услуги.

- ✓ Всички морски пространствени планове подлежат на Стратегическа екологична оценка, която освен екологичните въздействия обхваща и социалните и икономическите. При провеждането на процедурите се правят и консултациите със съседните държави за гарантиране опазването на околната среда в трансграничен контекст (Белгия, Литва, Англия).

Обобщените изводи от този анализ, заедно с резултатите от проучванията по проекта MARSPLAN-BS са в основата на формирането на теоретичната, стратегическата, времевата и тематична рамка на Методическите указания.

1.4 Взаимовръзки с други национални и регионални документи и актове за пространствено и устройствено планиране и развитие на различни нива

Целта на това проучване е да се проследи развитието на темата за опазването на морската среда и развитието на морските сектори в Черно море в изготвените и приети документи за стратегическо и пространствено планиране и за устройство на територията. Освен йерархичната взаимоотновързаност са проучени и възможните взаимодействия между крайбрежната територия и морето, за да се идентифицират конфликтните точки и дейности, които трябва да намерят място в националния морски пространствен план на България.

1.4.1 Национално ниво

Националната програма за развитие: „България 2020” (НПР БГ2020) е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г., насочени към постигане на ускорен икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт на българските граждани в средносрочен и дългосрочен план. Взаимовръзка с проблемите на МПП се открива в Подприоритет 3.5 Създаване на условия за опазване и подобряване на околната среда в регионите, адаптиране към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси, към Приоритет 3 на програмата “Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал”. Три от предвидените мерки са

свързани с морската среда - адаптиране към климатичните промени и предотвратяване на негативните последици върху водните екосистеми; опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие и въвеждане на екосистемни услуги и подобряване на околната среда на Черно море и българското черноморско крайбрежие.

От осъществяването на мерките, предвидени в програмата, се очаква да се постигне по-добра съгласуваност между различните политики, споразумения и законодателни мерки, чието въздействие е фокусирано върху морската околна среда. С разработването на цялостна стратегическа рамка за предотвратяване и намаляване на замърсяването от антропогенен произход в морската околна среда се цели поетапно премахване на вредните въздействия или опасността от увреждане на човешкото здраве и биологичното разнообразие на морските екосистеми. Предвидената система за мониторинг се очаква да бъде подкрепена с надеждна бази от данни. За определените защитени зони в акваторията на Черно море се очакват по-голям брой картирани зони и изготвени планове за управление.

Националната стратегия за регионално развитие на Р. България 2012 – 2022 г. (НСРР)⁴⁸ определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която има интегрален характер, дава възможност за координация на секторните политики на територията и съдейства за тяхното синхронизиране. Главната стратегическа цел на документа е „Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие, базирано на използване на местния потенциал и сближаване на районите в икономически, социален и териториален аспект”. Взаимовръзка с МПП намира Стратегическа цел 3 “Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество”, предвид насочеността ѝ към териториалното сътрудничество като ключов инструмент на политиката за сближаване в ЕС.

Важен в случая е Приоритет 3.2 “Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество, включително за постигане на стратегическите приоритети на макрорегионално ниво”. Междурегионалното и транснационалното сътрудничество на европейско ниво стимулира трансфера на опит и добри практики между публични институции, фирми и неправителствени организации чрез реализирането на проекти от общ

⁴⁸ <http://www.mrrb.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-regionalno-razvitie-2012-2022-g/>

интерес и създаването на транснационални мрежи в областта на околната среда, транспорта, комуникациите, информационните технологии (предмет на координиране в МПП). В документа се акцентира върху необходимостта от активизиране на трансграничното сътрудничество за прилагане на макрорегионални стратегии в рамките на Дунавската стратегия на ЕС, Черноморското териториално сътрудничество и Националната стратегия по интегрирана морска политика.

Връзка с морското пространствено планиране може да се намери и в Стратегическа цел 1. “Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда”, с два от приоритетите към нея, свързани с развитието на устойчивите форми на туризъм (Приоритет 1.2.) и с развитието на екологичната инфраструктура (Приоритет 1.3. Специфична цел 4.).

„В стратегията за развитие на българските райони до 2022 г. е заложено разбирането, че *биоразнообразието* е не само природно богатство, но и потенциал за бъдещото развитие. Опазването на редки видове на фауната и флората се обвързва с развитието на формите на устойчив, природен туризъм. Защитените видове ще се популяризират като символи на района, които да засилват интереса към него. Създаването на подходящи условия за наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, вкл. с научни цели ще създаде поминък за местното население на зоните и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто управление на защитената зона.“

Национална стратегия за регионално развитие на Р. България (2012 – 2022)

По-голямо внимание на морския сектор се отделя в изготвените към документа профили на Североизточен и на Югоизточен район от ниво 2, където са определени насоките за бъдещото им развитие в съответствие с националните стратегически цели.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г. е средносрочен стратегически документ, който дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики. Желанието за единното третиране на територията и акваторията, като неразделни части от националното пространство се открива още в избраната визия, в която се акцентира върху връзките на това пространство

със света, съхраняването на националната идентичност чрез опазване на ресурсите (хората, земята, водите, горите, подземните богатства, природното и културното наследство) и балансираното и устойчиво интегрирано развитие.

Пряка взаимовръзка с проблемите на морското пространствено планиране се открива в Стратегическите цели и Приоритети на НКПР, а три от изведените стратегически цели (СЦ1, СЦ4 и СЦ5), кореспондиращи с МПП, могат да бъдат интерпретирани за акваторията. Стратегическа Цел 1: Интегриране в европейското пространство означава че в морския пространствен план трябва да се търси такова развитие на морския транспорт и инфраструктура, които да позволят чрез „...трансграничните транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори да се постигане желаната териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство”. Приоритет 1.2. е необходимо да бъде доразвит и желаното обширно защитено природно пространство да обхване както територията, така и акваторията, в която вече са установени защитените зони Натура 2000. По-деликатна, но и по предизвикателна е задачата, свързана с Приоритет 1.3. „Обвързване на значими локализации на националното културно наследство в регионални и общоевропейски културни коридори“, което предполага по-плътно интегриране на културните коридори, преминаващи през територията на страната с подводното културно наследство в Черно море. Приоритет 1.4. предполага посредством добре развит морски транспорт и пристанищна инфраструктура, по-добро обвързване с „основните урбанизационни центрове на съседни страни“. Следващите приоритети на тази стратегическа цел в НКПР също са свързани с развитие на инфраструктурата както на територията, така и в морското пространство⁴⁹.

Чрез морския пространствен план ще се установи добра обвързаност посредством изпълнението и на Стратегическа Цел 4: „Съхранено природно и културно наследство“, защото ще се доразвие „националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот”. Всички специфични цели на НКПР по тази стратегическа цел могат да бъдат пренесени и в Националния морски пространствен план, а той от своя страна ще спомогне за доразвиване

⁴⁹ <http://www.mrrb.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/d747ca682ac1a70380428fd1dc664fb3.pdf>

на екосистемните услуги при една бъдеща актуализация на НКПР.

Най-пряка взаимобвързаност между НМПП и НКПР се открива при Стратегическа Цел 5: Стимулирано развитие на специфични територии, защото в тях са включени Черноморските крайбрежни територии. И въпреки че в морското пространствено планиране те не се включват пряко, а само чрез зоните си на взаимодействие и потенциални конфликти, “интегрираното планиране и стимулираното развитие на тези територии със специфични характеристики“ и „ефективното използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал“ се очаква да редуцира натиска върху прилежащите морски води. Дефинирането на територии/акватории със специфични пространствени характеристики на основата на подходяща методология и система от индикатори и определянето на функционални зони с важно национално и регионално значение, които изискват прилагане на специфична политика за развитие, са в основата на подхода към МПП.

Специфичните цели на НКПР, първи по рода си документ за пространствено планиране за страната, който е в основата на определянето на приоритетите на Оперативна програма „Региони в растеж“ (2014 – 2020 г.) и ограниченото време за неговото разработване и консултиране не позволиха в него да се застъпят равностойно темите за морското пространство. При една бъдеща актуализация, ще бъде важно по-доброто му обвързване с националния морски пространствен план, защото последният трябва да има аналогична степен на подробност и да отчете предложените и утвърдени идеи за важните зони и опорни центрове за урбанистично развитие, основните коридори и взаимовръзки на наднационално, национално и регионално ниво.

Морската стратегия за опазване на околната среда в морските води на Република България - Морски регион Черно море е разработена на основание на Наредбата за опазване на околната среда в морските води за постигане на съгласуваност между различните политики, споразумения и законодателни мерки, чието въздействие е насочено върху морската околна среда и в които се включва опазването на отделните компоненти на околната среда. Приета е с Решение на Министерски съвет № 1111/29.12.2016 г. и се придружава от програма от мерки за постигане и поддържане на добро състояние на

морската околна среда⁵⁰. Така се изпълняват изискванията по Рамкова Директива за Морска Стратегия 2008/56/ЕС. Основните цели на Морската стратегия са:

- ✓ защита и съхраняване на морската околна среда, предотвратяване на нейното влошаване или, когато е практически възможно, възстановяване на морските екосистеми в зоните, които са били неблагоприятно засегнати;
- ✓ предотвратяване и намаляване на въвеждането и освобождаването на вещества от антропогенен произход в морската среда за поетапно премахване на замърсяването и гарантиране липсата на съществено въздействие или опасност за човешкото здраве, биологичното разнообразие на морските екосистеми и законосъобразното използване на морето.

Водещ принцип при разработването и изпълнението на морската стратегия, имащ пряка връзка с МПП, е екосистемният подход в управлението на човешките дейности, който гарантира, че:

- ✓ нивата на общото въздействие на човешките дейности са в граници, съвместими с постигане на добро състояние на околната среда в морските води;
- ✓ способността за адаптация на морските екосистеми към фактори и промени, предизвикани от човека, не е нарушена и е налична;
- ✓ използването и управлението на морските ресурси е устойчиво;
- ✓ трансграничните последици за качеството на морската околна среда на трети страни от региона на Черно море са отчетени и анализирани.

Направената предварителна оценка на състоянието на морската среда и предвидените пакет от мерки и програма за мониторинг в морската стратегия следва да бъдат в основата на разработването на морския пространствен план.

Отношение към морското пространствено планиране ще има и **Националната стратегия за адаптиране към промените в климата**, която се разработва по проект на Министерството на околната среда и водите и Международната банка за развитие (Световна банка) и предстои да бъде завършена до края на 2017 г. Връзката между този

⁵⁰ https://www.bsbd.org/bg/m_env_and_action.html

документ и един бъдещ национален морски пространствен план би следвало да се търси почти във всички сектори – селско стопанство (рибарство и аквакултури) транспорт (морски транспорт), енергетика, градска среда, туризъм (летен туризъм, свързан с морето), воден сектор (канализационна инфраструктура). За всеки отделен сектор са предложени мерки за намаляване на вредните въздействия от изменението на климата, част от които са свързани с покачване нивото на морските води. Би могло да се търси по-добра обвързаност и с т.нар. сектор Биоразнообразие с по-голям акцент върху морските екосистеми, които също се влияят от покачването на температурите както на въздуха, така и на водите.

1.4.2 Регионално ниво

Съществуващите документи за регионално развитие на регионално ниво към момента са двата плана, изготвени съгласно чл. 9 ал. 1 т. 2 на Закона за регионалното развитие. Документите по чл. 7а ал. 1 т. 2 не са възлагани.

Регионалният план за развитие на Североизточен район от ниво 2 (2014 – 2020 г.) следва насоките на Националната стратегия за регионално развитие на Р. България и дава възможност да се проследят връзките на територията с акваторията още във визията на документа: “Североизточният район на България - отворена към Черно море и света българска територия, съхранила богата история и материална култура,.....и насочила своя специфичен потенциал за постигане на общ икономически напредък и подобро качество на живота“. Във визията е заложена представата, че ще бъде оползотворен и развит специфичният потенциал на района, заложен най-вече в неговото стратегическо местоположение в Черноморския регион.

Стратегическата цел 1: ”Повишаване конкурентоспособността на района чрез активиране на специфичния му потенциал, съчетано с опазване на околната среда” е насочена към стимулиране на икономическото развитие на района чрез активизиране на собствените ресурси и съхраняване на собствената регионална специфика, която се определя най-вече от контакта с морското пространство. Пряка взаимовръзка с МПП се намира в изборния Приоритет 1.2 “Подкрепа за икономика, свързана с морето”. С извеждането на този приоритет се цели координирането и постигането на синергичен ефект от действията на

отделните секторни политики за морското дело – морски наблюдения, събиране на данни и натрупване на познания за морската среда, морско пространствено планиране, корабостроене, морски транспорт, круизен туризъм, добив на енергия от морето, рибарство, аквакултури и др.

Специфичната цел 1.2.1. “Създаване и развитие на регионални клъстери на база морска индустрия” и Специфичната цел 1.2.2. “Подобряване на инфраструктурата, свързана с развитието на морската индустрия”, са още по-тясно обвързани с МПП чрез предвидените дейности за реализиране:

- ✓ Създаване на клъстер от пристанища във Варна, Варненското и Белославското езера и утвърждаването му като логистичен и дистрибуторен център за връзка между Общоевропейските транспортни коридори VII, VIII, IX и ТРАСЕКА;
- ✓ Създаване на брегови атлас и прилагане на морското пространствено планиране;
- ✓ Създаване на археологически атлас на морето за развитие на крайбрежен туризъм;
- ✓ Използване на морските ресурси във фармацевтичната и козметичната индустрия;
- ✓ Подкрепа и стимулиране на пазарно ориентирани проекти, разработени съвместно от научни институти и фирми, базирани на аквакултури и морски минерални ресурси;
- ✓ Специално морско наблюдение и по-координирани регионални инициативи за мореплавателските и морските изследвания;
- ✓ Прилагане на екоинновативни технологии в кораборемонтната дейност и корабостроенето;
- ✓ Интегрирано управление на крайбрежната зона и управление на риболова;
- ✓ Подпомагане на инвестиционни инициативи в обновяване и изграждане на рибарски пристанища, лодкостоянки и рибарски селища.

Приоритет 1.5. “Опазване на околната среда в района и щадящо използване на териториалните ресурси”, със Специфична цел 1.5.1. “Прилагане на мерки за опазване на средата при добивната индустрия на сушата и в акваторията и при локализиране на инсталации за ВЕИ” и Специфична цел 1.5.2. “Превантивни мерки за справяне с климатични промени и природни бедствия”, също намира взаимнообвързаност с МПП.

Приоритетът е насочен към подобряване на екологичните условия чрез предотвратяване на рискове от наводнения, свлачища и абразия, които са много характерни за крайбрежието. Промените в климата могат да причиняват нови, дори по-екстремни климатични явления, което ще изложи на риск материалното богатство и живота на много хора. Подобряването на координацията и управлението на превенциите на риска на територията и в акваторията ще допринесе за осигуряване на устойчива и сигурна среда за живота и здравето на хората и за развитието на туризма и икономиката в района.

Част от дейностите за реализиране на мерките по специфичните цели са насочени към усъвършенстване на общата база данни и информация на районите от Черноморския басейн, необходими за екологичната защита на морските екосистеми. При развитието на дейностите ще се изисква отчитане на препоръките и мерките от приетите от Министерски съвет на 29.12.2016 г. Планове за управление на речните басейни (ПУРБ 2016–2021 г.) и на риска от наводнения за Черноморски район за басейново управление на водите (ПУРН 2016–2021 г.). Предвиденият екологичен мониторинг на черноморската акватория с оглед предотвратяване на замърсяванията и свръх експлоатацията на рибните ресурси също подсилва обвързаността на този документ с бъдещата дейност по морско пространствено планиране на национално ниво.

Регионалният план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 (2014-2020 г.) има следната визия за развитие: “Югоизточен район – привлекателно място за живот и бизнес, със съхранено природно и културно наследство, ефективно използващ своя потенциал за постигане на устойчиво и балансирано социално-икономическо развитие със затвърждаване на традициите си в туризма и енергетиката”. За нейното реализиране се разчита на местните ресурси и потенциал, произтичащи от стратегическото му разположение на Черно море, които да се превърнат в конкурентни предимства.

Стратегическа цел 3 на плана се отнася до развитието и широкото използване на предимствата на териториалното сътрудничество, особено в изостаналите територии на ЮИР с цел усвояване на добрите практики на други райони, области и общини. Пряка връзка с МПП се открива в Приоритет 3 към тази цел: “Опазване българската акватория на Черно море и развитие на морското дело и рибарството в ЮИР”. Приоритетът е насочен към ограничаване прекомерната експлоатация на морските природни ресурси и намаляване

на негативните ефекти от натиска върху тях. Морската среда се приема като ценно наследство, което следва да бъде защитавано, съхранявано и, когато е практически възможно, възстановявано, за да се запази биологичното разнообразие.

Устойчивото развитие на рибарството, чрез подкрепа на рибарските общности и крайбрежните зони и общини в Югоизточен район в усилията за разнообразяване на икономическия им профил и генериране на растеж предвижда:

- ✓ Насърчаване на производството на аквакултури, хранителни и нехранителни (козметични и медицински) продукти и защита на околната среда чрез намаляване на негативното въздействие от риболова;
- ✓ Прилагане на нови технологии за ограничаване влиянието на риболова и рибовъдството върху околната среда и за намаляване изхвърлянето на отпадъци;
- ✓ Насърчаване на съвместната работа на рибарите и изследователите за намиране на подходящи подходи за устойчиво използване на природните ресурси;
- ✓ Осигуряване на подкрепа за проекти за морско пространствено планиране, интегриран морски надзор и морски проучвания, обмен на добри практики и засилване на диалога на международно равнище, включително с държави в Черноморския регион, които не са членки на ЕС.

Приоритет 2 към същата СЦЗ “Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество” търси нови възможности за отключване на потенциала на ЮИР, като граничещ с Черно море, чрез прилагането на макрорегионални стратегии в рамките на Черноморското териториално сътрудничество и Интегрираната морска политика на ЕС за постигане на по-висока степен на териториална интеграция на района. Междурегионалното и транснационалното сътрудничество стимулира трансфера на опит и добри практики между публични институции, фирми и неправителствени организации, чрез реализирането на проекти от общ интерес и създаването на транснационални мрежи в областта на околната среда, транспорта, комуникациите, информационните технологии.

Приоритет 3 “Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда в ЮИ район” към Стратегическа цел 1 “Икономическо сближаване на ЮИР на междурегионално и вътрешнорегионално ниво посредством използване на собствения потенциал на района в

условията на шадящо околната среда развитие”, също намира взаимовръзка с МПП. Този приоритет е в синхрон с приоритета за намаляване негативните въздействия върху околната среда и по-ефективно използване на ресурсите, залегнал в Стратегия „Европа 2020” на ЕС и в редица други европейски стратегически документи, като е насочен към доизграждането и модернизацията на инфраструктурата за опазване на околната среда на ЮИ район.

Към този приоритет са определени шест Специфични цели за всеки от елементите на околната среда, включително ВиК мрежите, пречистването на отпадъчните води и подобряването на системата за управление на битовите отпадъци, както и към предприемането на мерки за подобряване на енергийната ефективност, за превенция от природни рискове и за опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие в границите на ЮИР. Част от дейностите за реализиране на мерките по специфичните цели са насочени към:

- ✓ Намаляване на замърсяването на морските води;
- ✓ Устойчива експлоатация на рибните ресурси и аквакултурите;
- ✓ Създаване и непрекъсната актуализация на база данни за рискови зони и замърсени участъци;
- ✓ Съхраняване на крайбрежните екосистеми.

Прави впечатление че и в двата документа за регионално развитие на ниво 2 са заложили мерки за въвеждане на морско пространствено планиране, независимо от факта, че към момента на тяхното изготвяне дейността на страната ни в тази сфера е в начален стадий. Това е добра заявка за промени в регионалната политика и за обхвата и съдържанието на документите за регионално и пространствено планиране, за тяхното логично интегриране и по-добро обвързване с акваторията на страната.

Други два важни документа, които могат да бъдат анализирани в групата на регионалните документи са двата плана на Басейнова дирекция Черноморски район, Варна – **План за управление на речните басейни в Черноморски район за басейново управление на водите** (2016 – 2021 г.), одобрен с Решение на Министерски съвет № 1107/29.12.2016 г. (ПУРБ) и **План за управление на риска от наводнения** (2016 – 2021 г.) за Черноморски район, приет с Решение на Министерски съвет № 1103/29.12.2016 г. (ПУРН). От първия

план може да се проследи състоянието на повърхностните води, което е особено важно за реките, които се вливат директно в Черно море. Чрез информацията от втория план могат да се обмислят онези действия, които биха намалили риска от наводнения в зони, разположени в близост до акваторията на Черно море, където високото ниво на подпочвени води допълнително усложнява отвеждането и абсорбирането на дъждовните води при обилни и продължителни валежи и градушки. И двата документа имат изготвени Екологични оценки, а Решенията по приемането на последните прецизират програмите от мерки за приложение и наблюдение. Техните предписания се пренасят като препоръчителни мерки и в Екологичните оценки на Общите устройствени планове на общините.

На областно ниво (райони от ниво 3 - NUT3) съществуват три документа – Областни стратегии за развитие, изготвени на основание чл. 9 ал. 1 т. 3 от Закона за регионалното развитие на областите Варна, Добрич и Бургас. Регионални схеми за пространствено развитие на районите от ниво 3 – област, на основание чл. 7а ал. 1 т. 3 от същия закон не са възлагани.

В Областната стратегия за развитие на област Варна за периода 2014-2020 г. главната цел е формулирана на база разбирането, че устойчиво икономическо, социално, културно и пространствено развитие на областната общност може да бъде постигнато ако се основава на активизиране на собствения ресурсен и човешки потенциал и ако е съчетано с включване и на външните фактори и сътрудничеството на всички нива. Взаимовръзка с НМПП се намира в Стратегическа цел 1 на ОСР, която е насочена към стимулиране на икономическото развитие чрез активизиране на собствените ресурси и съхраняване на собствената специфика, която се определя най-вече от контакта с морското пространство. Сериозен акцент е поставен върху развитието на икономика, свързана с морето и върху значимостта на развитието на регионален клъстер на основата на морската индустрия. Приоритет 1.2 е насочен към развитие на икономиката, свързана с морето (морска икономика), подобряване на инфраструктурата за развитие на регионален клъстер "морска индустрия", включително на рибарството и аквакултурите. Към всяка от сферите на въздействие е определена съответна специфична цел, като по-специална е Специфична цел 1.2.4. за подобряване управлението на водите на Черно море.

С извеждането на Приоритет 1.2. се цели координирането и постигането на синергичен ефект от действията на отделните секторни политики за морско дело – морски наблюдения, събиране на данни и натрупване на познания за морската среда, морско пространствено планиране, дейности, свързани с морето като корабостроене, кораборемонт, морски транспорт, круизен туризъм, добив на енергия от морето, добив на морски ресурси, рибарство, аквакултури. Дейностите и мерките за реализиране на специфичните цели на приоритета имат пряка връзка с проблематиката на МПП, доразвиват идеите от Регионалния план за развитие на Североизточен район от ниво 2 и подсилват значението на сътрудничеството между университетите и изследователските научни центрове и бизнеса в морските браншове, на сигурността и безопасността в морето и популяризирането на морското дело.

Областната стратегия залага на възможности чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство да се търси финансиране на проекти за обмен на добри практики с цел обединяване на междусекторните политики за устойчив „син растеж“, за интегрирано управление на крайбрежните зони, морско наблюдение и морско пространствено планиране, намаляване на разходите и рисковете и повишаване на ефективността в опазването и използването на ресурсите, в съответствие със съвременните изисквания на Интегрираната морска политика на ЕС и нейния екологичен стълб Рамковата директива за морски стратегии на ЕС.

Взаимовръзка с МПП се открива и в Приоритет 3.2. “Щадящо използване на териториалните ресурси и опазване на околната среда в областната територия” към Стратегическа цел 3. Приоритетът е насочен към прилагане на мерки за опазване на околната среда и подобряване на екологичните условия при добива на минерални суровини на сушата и в акваторията, към прилагане на мерки за предотвратяване на рискове от наводнения, свлачища и абразия, характерни за крайбрежието. От голямо значение е внедряването на действена мониторингова система за предпазване от наводнения, свлачища и морска абразия и за опазване на околната среда, както и прилагането на принципите на интегрирано управление на крайбрежни зони и постигане на добро екологично състояние на морските води.

Една от петте специфични цели към Приоритет 3.2 (СпЦ 3.2.4) предвижда именно прилагане принципите на Интегрирано управление на крайбрежни зони и постигане на добро екологично състояние на морските води съгласно Рамкова директива за морска стратегия⁵¹.

В **Областната стратегия за развитие на област Добрич за периода 2014-2020 г.**, независимо от факта, че на територията в област Добрич са разположени 3 Черноморски общини – Шабла, Каварна и Балчик, в разработената визия и пакет от стратегически цели, приоритети и специфични цели за развитие няма такива, директно адресирани към крайбрежието и акваторията на Черно море⁵². Заложените три стратегически цели могат условно да бъдат наречени социална, икономическа и екологична, свързани с преодоляване на социалните различия в областта и региона, повишаване на конкурентоспособността на икономиката и постигане на устойчиво развитие при съхранено екологично равновесие и биологично разнообразие. Индиректно с морското пространствено планиране е свързана единствено Специфична цел 3.4. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на природно и културно наследство към Приоритет 3. Развитие на устойчиво земеделие и туризъм, като се споменава потенциала на областта за развитие на морски туризъм. Предложените проекти към Областната стратегия показват по-добра връзка с морското пространствено планиране чрез:

- ✓ изграждане на липсващите транспортни връзки в региона, включително с Румъния (Изграждане на скоростен път Варна-Шабла-Дуранкулак с връзка към Констанца) и с крайбрежието (Завършване строителството на път II-71 Добрич-КК Албена);
- ✓ подходящи туристически продукти обвързващи вътрешността на страната и крайбрежието (Създаване на интегриран туристически продукт за Североизточен район - Варна, Добрич, Шумен, Търговище);
- ✓ опазване на крайбрежието от абразия и ерозия и изграждане на брегозащитни съоръжения – в участъци от общините Шабла, Балчик и Каварна.

Предложените проекти в област „Екология“ за подмяна или доизграждане на

⁵¹ <http://www.vn.government.bg/>

⁵² http://dobrich.government.bg/files/ipages/Oblastna_Strategia_za_Razvitie_Oblast_Dobrich_2014_2020_final1.pdf

канализационната мрежа, за изграждане на съоръжения за пречистване на отпадъчни води, се очаква да подобрят общото екологично състояние в областта, да намалят вредните въздействия и замърсяванията в морската среда в прилежащите към крайбрежието общини.

Главната цел на **Областната стратегия за развитие на област Бургас за периода 2014-2020 г.** е “Формиране на устойчиво социално-икономическо развитие на област Бургас интегриращо хора, техносфера и природа в перспективно териториално пространство” не подсказва за силната връзка на областта с Черно море и за потенциала, който се дължи именно на това разположение⁵³. Във формулираните две стратегически цели, връзка с МПП се открива в един от Приоритетите към СЦ1 “Формиране на устойчива икономическа динамика на база иновационна платформа на развитие, създаваща високо равнище на трудова заетост, характеризиращо се с добри качествени показатели, създаване на усъвършенствана инфраструктура и провеждане на политики на запазване на околната среда”. В специфична цел 3 към Приоритет 1 “Изграждане на мрежа от предприятия – производители на продукти и услуги със значителен иновационен компонент и висока добавена стойност“ е включена следната мярка:

- ✓ Създаване на програма за разработка и развитие на аквакултурите и акватехнологиите с помощта на общинските власти, бизнеса, научните звена.

Удобното разположение на областта край Черно море създава благоприятни възможности за това. Перспективата е в сътрудничество с други черноморски области да се изгради съвместен Център по акватехнологии. Преместването на седалището на Изпълнителната агенция „Рибарство и аквакултури“ в областния център Бургас също способства за това.

- ✓ Създаване от страна на общински власти и стопански кръгове на Транспортен хъб – град Бургас.

Съществуват всички възможности областният център да се превърне в транспортен хъб, през който да се привличат, преминават и пренасочват товарни потоци, тъй като на територията на областта са развити всички видове транспорт, вкл. морския. Необходимо е обаче да се допълни съществуващата инфраструктура – пристанище, летище, жп гара и жп пътища, автотерминали и магистрали с други необходими компоненти и съоръжения.

⁵³ <http://www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=6967>

Дейността по изпълнението на тази напълно реална стратегическа цел е започнала отдавна с разширяването на пристанище Бургас, с отделянето на туристически терминал и обвързването им с железопътната гара и автогарата, с изграждането на рибарско пристанище в кв. Сарафово и с развитието на системата за интегриран градски транспорт.

1.4.3 Локално ниво

На този етап в тази група попадат няколко вида документи, които са изготвени или в процес на разработване, за 14 Черноморски общини – Аврен, Аксаково, Балчик, Бургас, Бяла, Варна, Долни чифлик, Каварна, Несебър, Поморие, Приморско, Созопол, Шабла и Царево.

- ✓ **Общински планове за развитие** за периода 2014 – 2020 г., изготвени съгласно чл. 9 ал. 1 т. 4 на Закона за регионалното развитие;
- ✓ **Общи устройствени планове на общини и/или градове**, изготвени съгл. чл. 105 или 107 от Закона за устройство на територията;
- ✓ **Екологични оценки на Общите устройствени планове**, изготвени съгл. чл. 85 ал. 1 на Закона за опазване на околната среда, придружени от Оценки за съвместимост с предмета и целите на опазване на защитените зони съгл. чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие.

Отчитайки факта, че това означава да бъдат представени накратко повече от 50 документа, анализът обхваща само най-важните от тях и систематизира основни резултати и изводи от проучването им, които имат отношение към морското пространствено планиране.

От общинските планове за развитие са посочени по-конкретно само тези за двата областни центъра, разположени на Черноморското крайбрежие – Варна и Бургас, като по този начин е проследена връзката с по-горното ниво – на областите.

Взаимовръзката на **Общинския план за развитие на община Варна (2014 – 2020 г.)** с МПП се откриват в мерките, предвидени към специфичните цели на Приоритети 1.1, 3.3 и 4.2.⁵⁴ Заложените мерки за изпълнение за постигане на целите, свързани с акваторията и развитието на морските сектори, са следните:

⁵⁴ <http://www.varna.bg/>

- ✓ Разработване на програми за подпомагане развитие на местната икономика с приоритет на морска индустрия и усвояване на ресурсите на Черно море; туризъм; опазване на околната среда и климатични промени; възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност; информационни и комуникационни технологии и други.
- ✓ Разработване на Общинска морска стратегия – *такъв документ все още не е разработен.*
- ✓ Предотвратяване на рискове за екологичната инфраструктура чрез мониторинг на акваторията – *мярката се изпълнява в рамките на проект на БДЧР;*
- ✓ Ликвидиране на локалните пречиствателни станции, заустващи в морето и езерото и пренасочване на водните количества към ГПСОВ „Варна”, построяване на нови пречиствателни съоръжения за намаляване риска от замърсяване на крайбрежните и езерни води в зоните на заустване.
- ✓ Изграждане на система за информиране при екстремни ситуации в езерата и във Варненския залив.
- ✓ Създаване на черноморски мрежи с цел популяризиране на съвместни инициативи за развитие на сектора на информационни и комуникационни технологии, на морските индустрии и туризма.
- ✓ Подкрепа за съвместни дейности, адресирани към общите предизвикателства за опазване на околната среда.

Общинският план за развитие на община Бургас (2014-2020 г.) има кратка и предизвикателна визия “Община в ТЕМПОТО”, обхващаща високи Технологии, Енергия, Мениджмънт, Промисленост, Образование, Туризъм и Околна среда.⁵⁵ Определени са три стратегически цели и четири приоритета, а взаимовръзките с МПП се намират в предложените мерки, между които:

- ✓ Интегрирано управление на крайморските зони - предвижда се създаването на интердисциплинарна и всеобхващаща стратегия или програма, основана на най-

⁵⁵ <https://www.burgas.bg/uploads/420728ff5d6e4c378b8e4bf1f7743829.pdf>

добрите налични техники и постижения на науката, за да се превъзмогнат секторната фрагментация на мерките за управление на крайморските зони.

В този смисъл, дейностите, които ще бъдат предвидени в една такава стратегия, до голяма степен са залегнали в другите мерки към този приоритет. Същината на мярката е именно разработването на такава интегрирана стратегия, която отчита уязвимостта на морската екосистема, която трябва да се управлява холистично, за да може в максимална степен да донесе ползи на местните общности. С подобен документ се предполага, че ще се определи нивото на устойчиво използване на крайбрежните и морски ресурси, предотвратявайки заплахите за околната среда. Предвижда се максимално използване на географски информационни системи, което ще подобри както прозрачността на информацията, така и качеството на анализа.

В останалите общински планове на общините по Черноморското крайбрежие по аналогичен начин са заложили социални, икономически и екологични цели и приоритети, а мерките към тях, с отношение към морското пространствено планиране са свързани с:

- ✓ Интегрирано пространствено развитие и опазване на околната среда (Несебър, Созопол⁵⁶)
- ✓ Обвързано развитие на икономически дейности, с акцент върху свързаните с морето (“морска индустрия”). (общините Аврен,⁵⁷ Созопол);
- ✓ Подобряване на състоянието на транспортната инфраструктура и връзките с Черноморското крайбрежие (Аврен, Долни чифлик⁵⁸);
- ✓ Развитие на рибарство и аквакултури и управление на крайбрежните риболовните зони (Аврен)
- ✓ Намаляване на замърсяването на Черно море чрез подобряване на инфраструктурата за пречистване на отпадъчните води (Аксаково⁵⁹, Долни чифлик, Поморие, Созопол);

⁵⁶ http://www.sozopol.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=7504:-2014-2020&catid=212:2012-04-13-05-05-04&Itemid=91

⁵⁷ <http://www.avren.bg/assets/Obsavet%20AVREN/Naredbi/2014-2020%2008-2016.pdf>

⁵⁸ <http://dolni-chiflik.acstre.com/assets/C/opr2014-2020.pdf>

⁵⁹ http://www.aksakovo.net/section-156-obschinski_plan_za_razvi.html

- ✓ Създаване на туристически продукт на основата на интегриране на ресурсите в акваторията и територията и на сътрудничеството със съседните общини (Аксаково, Бяла⁶⁰);
- ✓ Пълноценно развитие на морската индустрия като сектор със самостоятелно значение и съдействаща за развитието на останалите икономически сектори (Балчик, Несебър⁶¹)
- ✓ Модернизация на морската транспортна инфраструктура и разширяване на нейния капацитет в конкретни области (пристанищен товарооборот, рибарски и яхтени пристани), (Балчик⁶², Царево, Шабла)
- ✓ Развитие на трансгранично, междуинституционално и междуобщинско сътрудничество (Бяла, Аврен, Несебър, Поморие⁶³, Созопол и Царево)

Във всички тези документи са застъпени основните принципи, които са важни и за морското пространствено планиране – интегрирано планиране и управление, пълноценно сътрудничество между административните единици, опазване на екосистемите и биоразнообразието, модернизация на транспортната, техническата, туристическата и социалната инфраструктура.

Общи устройствени планове

Първите Териториално устройствени планове (ТУП) на 14-те Черноморски общини са разработени като част от програмата на Министерството на регионалното развитие и благоустройството в края на 1990те години с методичната подкрепа на експерти от Световна банка и са съфинансирани от Глобалния механизъм по околна среда и създадения фонд към Световна банка. Разработени са с Географска информационна система, придружени са от програми за развитие на общините и имат изготвени Екологични оценки на въздействието. Темата за морското пространство и развиващите се дейности там е застъпена в някои от тези ТУП-ове във връзка с развитието на пристанищата и амбицията на общините да изграждат международни яхтени пристанища, началото на дейността по

⁶⁰ <http://byala.bg/home/index.php/2014/01/27/plan-14-20/>

⁶¹ [file:///C:/Users/Office%201/Downloads/OPR_Nessebar_2014-2020_30.05.2014%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Office%201/Downloads/OPR_Nessebar_2014-2020_30.05.2014%20(1).pdf)

⁶² <http://www.balchik.bg/>

⁶³ <http://pomorie.bg/>

изграждане на съоръжения за аквакултури (черна мида) по пилотни проекти с Италия, както и във връзка с наличното подводно културно наследство (община Созопол).

Двадесет години след одобряването на тези планове общините са задължени да разработят нови или да актуализират действащите Общи устройствени планове (ОУПО) съгласно изменение и допълнение на Закона за устройство на територията от 2012 г. В момента общините по Черноморското крайбрежие са в различна степен на готовност на тези планове, които се съфинансират от Министерството на регионалното развитие и благоустройството. Едни от спорните ОУПО са тези на Каварна и Царево, поради наличието на обширни площи от защитени територии (Природен парк Странджа) и защитени зони Natura 2000, нарушени в Каварна поради изграждането на множество ветрогенератори върху местообитания на понтосърматска степна растителност, и в Царево, поради завишен инвестиционен натиск и изграждане на курортни селища в крайбрежната зона.

Всички ОУПО трябва да са изготвени както в съответствие със ЗУТ и ЗУЧК, така и с действащата нормативна уредба по опазване на околната среда и на биологичното разнообразие. Те се придружават от Екологична оценка и Оценка за съвместимост, а компетентни органи по тяхното одобряване, съвместно с общините са Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Министерството на околната среда и водите. Темата за морското пространство се застъпва единствено там, където има искане за разширяване на пристанища и изграждане на нови, предимно туристически и рибарски, което се свързва със строителство в морето. Другата възможност за обхващане на тази тема и свързана с техническата инфраструктура и по-специално канализацията и съоръженията за пречистване на отпадъчните води. В схемите за състоянието на околната среда, придружаващи ОУПО много рядко се застъпват зони и критични точки, в които съществуват екологични проблеми, вероятно поради липса на категоричност в текстовете на ЗУТ, ЗУЧК и Наредба № 8 да обема и съдържанието на устройствените планове.

В **Екологичните оценки** на плановете също в различна степен се застъпва темата за състоянието на морските води, която се свързва с компонент Води – отпадъчни води. Поради очакваното по-слабо покачване на нивото на морските води, по проучванията на Института по океанология при БАН и по-малката степен на заплаха, в сравнение с други

страни в Европа с ниски брегове, тази тема също рядко е обект на подробен анализ и оценка в този тип документи. Геоложката основа и земните недра с техните минерални природни богатства би следвало при оценка на план или програма за територии по Черноморското крайбрежие, да бъдат обвързани с наличните богатства в акваторията. Най-често в Екологичните оценки тази тема се покрива с геоложките рискове, явления и процеси, които влияят върху морското дъно и морските брегове. Биоразнообразието обхваща растителния и животински свят и съответните местообитания, включително защитените територии и защитените зони Натура 2000, поради което след поставянето на част от акваторията под защита – BG0000573 „Комплекс Калиакра“, BG0001500 „Аладжа банка“, BG0000103 „Галата“, BG0001501 „Емона“, BG0001004 „Емине – Иракли“, BG0001502 „Отманли“, BG0000146 „Плаж Градина – Златна рибка“, BG0001001 „Ропотамо“ и BG0001007 „Странджа“ те би следвало да са обект на оценката за съвместимост към ОУПО на черноморските общини.

Изготвените и одобрени ОУПО могат да бъдат изменени 5 години след приемането им. Същият срок на давност има и Екологичната оценка. Това показва, че ако в току що изготвените планове се налага да се внесат някакви промени, във връзка с приемането на нови документи от по-високо йерархично ниво, това ще стане след 5 години, а техните постановки ще влязат в сила евентуално след 6 или 7 години, в зависимост от продължителността на процеса на консултации, съгласуване и приемане. Такива документи са още Националната концепция за пространствено развитие (след евентуална актуализация), Националният морски пространствен план (трябва да бъде приет до 2021 т.). На регионално ниво това са Регионалните схеми за развитие на районите от ниво 2 (СИР и ЮИР) и тези от ниво 3 (Добрич, Варна и Бургас), ако бъдат възложени, или други документи, произтичащи от реформа в регионалната политика.

1.4.4 Трансгранични инициативи, програми и проекти

Информацията за програмите за трансгранично сътрудничество от страницата на МРРБ, показва че най-пряко свързани с морското пространствено планиране са програмите с Румъния и Турция, както и тази за Черноморския регион.

Програма за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Румъния - България 2014-2020 обхваща административни единици на ниво NUTS3 и от черноморските области на България попада област Добрич. Първите три приоритетни оси от общо шест са свързани и с приоритети на морското пространствено планиране, а именно „Добре свързан регион“ (защото цели повишаване нивото на координация и на транспортната безопасност), „Зелен регион“ (защото цели опазване на природните и културни ценности, биоразнообразието и екосистемите) и „Безопасен регион“ (защото предвижда съвместното управление на риска в трансграничния регион).

Бенефициенти по програмата са областни и общински администрации, университети, НПО, сдружения на местни обществени органи, камари и министерства. Това дава възможност някои от задачите по морско пространствено планиране да търсят финансиране от тази програма, без да повтарят дейности финансирани от ЕС по настоящия проект.

Програма за трансгранично сътрудничество България - Турция се финансира посредством инструмента за присъединителна помощ (ИПП). Легитимни за участие са районите от ниво 3 – области, от които в обхвата на програмата попада област Бургас. По желание на двете партниращи си страни се приема, че след като главна цел на програмата е да подпомогне устойчивото развитие, за него са важни всички сфери на коопериране – икономическа, социална, културна и екологична, независимо от ограничените ресурси. В зависимост от приоритета се променя наборът от легитимни участници, който освен изброените по-горе за трансграничното сътрудничество с Румъния, включват още туристически организации, екологични НПО, регионални представителства или структури на изпълнителната власт.

И двете програми имат успешно изпълнение на проекти предимно в областта на туризма, опазването на културното наследство, обмена на добри практики. Незначителни са примерите за проекти, насочени към постигането на икономическите цели за съвместно обучение и преквалификация на кадри, единна база данни за заетост, както и съвместни прединвестиционни проучвания за стартиране на бизнес или за друг вид дейност, която би имала въздействие върху околната среда в двете държави. Последното подсказва, че програмата с Турция евентуално би могла да се използва за консултиране на бъдещия морски пространствен план в трансграничен контекст,

„Черноморски басейн 2014–2020 г.“ е съвместна оперативна програма за трансгранично сътрудничество по Европейски инструмент за съседство. Общата цел на Програмата е *“Подобряване на благосъстоянието на хората в регионите на Черноморския басейн чрез устойчив растеж и съвместно опазване на околната среда”*, като за постигането ѝ са предложени четири приоритета:

- ✓ Съвместно насърчаване на бизнеса и предприемачеството в областта на туризма и културата;
- ✓ Увеличаване на трансграничните възможности за търговия и модернизация на селското стопанство и свързаните сектори;
- ✓ Подобряване на съвместния мониторинг по околна среда; и
- ✓ Повишаване на осведомеността и съвместни действия за намаляване на речните и морски отпадъци.

В много от примерните дейности по избраните приоритети към стратегическите цели се намира връзка с МПП. *Приоритет 1.1.* Съвместно насърчаване на бизнеса и предприемачеството в областта на туризма и културата включва:

- ✓ Насърчаване на взаимодействието, работа в мрежа и свързаност между заинтересованите страни на туризма и културата и туроператорите в Черноморския басейн (например конкретна мрежа за морски туризъм и т.н.); насърчаване на електронните възможности за маркетинг и трансгранична информация, свързана с логистика като например културни събития.
- ✓ Обмен на опит за насърчаване на по-високо качество и по-иновативни, туристически продукти (подводни археологически паркове, еко-туризъм, културен туризъм, медицински туризъм).
- ✓ Повишаване на откритостта на Черноморския регион за международни и неправителствени организации на европейския туризъм (съвместни маркетингови, комуникационни и промоционални кампании, развитие на търговски марки за Черноморския басейн).
- ✓ Обмен на добри практики за развитие на екологично чисти стратегии в туризма

(например подобряване на ефективността на ресурсите, предотвратяване на замърсяването с отпадъци в туристическите райони, намаляване до минимум въздействието върху биоразнообразието и повишаване ползите от туризма в защитени територии).

Приоритет 2.1. Подобряване на възможностите за съвместен мониторинг на околната среда обхваща:

- ✓ Подкрепа на съвместни и съвместими трансгранични системи за наблюдение, оценка и информация; инструменти и капацитет за предотвратяване и контрол на трансграничното замърсяване (включително чрез дребномащабни инвестиции).
- ✓ Подобряване на дългосрочното трансгранично сътрудничество, информация и капацитет за научни изследвания (включително иновативни технологии) насочени към трансформация на екосистемите, мониторинг на биологичното разнообразие и миграцията на видовете.
- ✓ Съвместно засилване на сътрудничеството между науката, промишлеността, съответните заинтересовани страни и вземащите решения за справяне с интегрирани въпроси по управлението на крайбрежните зони, хармонизиран мониторинг, оценка на морската среда и предоставяне на данни.
- ✓ Подобряване на достъпността и трансграничната оперативна съвместимост на актуализирани данни, онлайн достъп на обществеността до продукти и данни (например карти) за Черно море, позволявайки на промишлеността, публичните власти, неправителствени организации и изследователски институти да се възползват по-ефективно от тях.
- ✓ Насърчаване на трансграничното сътрудничество между морските власти, отговарящи за дейности като безопасно корабоплаване или контрол на риболова, да споделят информация за рисковете и заплахите (интегрирано морско наблюдение).

Към *Приоритет 2.2.* Повишаване на осведомеността и съвместни действия за намаляване на речните и морските отпадъци, са предложени следните действия/мерки:

- ✓ Съвместно повишаване на обществената информираност и образование по отношение

проблеми, свързани с речните и морските отпадъци, ползата от опазване на биологичното разнообразие и околната среда

- ✓ Споделяне и насърчаване на добрите практики и технологии (в т.ч. дребномащабни инвестиции), свързани с обработката и изхвърлянето на отпадъци, намаляване на незаконно изхвърляне и депата край речни и морски брегове и предотвратяване на вредните последици от тях.
- ✓ Съвместно насърчаване на практиката на '3Rs' (reduce, reuse, recycle) (намаляване, повторно използване, рециклиране) за отпадъци, както и използването на отпадъци за производство на енергия – *би следвало да се премине към концепцията „4R“ (reduce, reuse, recycle, recover).*
- ✓ Подпомагане действията на местните общности, насърчаване и организиране на трансгранични кампании за почистване на морски и речни брегове и споделяне на добри практики в тази област.
- ✓ Обмяна на опит за подобряване на пристанищни съоръжения и услуги за събиране на отпадъци от кораби (подготовка на насоки/ръководства за разработване на пристанищни планове за управление на отпадъците в съответствие с изискванията на Международната морска организация/ЕС и насърчаване на прилагането им в Черноморските пристанища).

Ясно е, че основните приоритети на съвместната оперативна програма са насочени към опазването на околната среда, на биоразнообразието, повишаване на информираността и културата на ползване и развитие на щадящи околната среда форми на туризъм.

Инициативата за регионално сътрудничество „Черноморско взаимодействие“ е основана на общите интереси на ЕС и Черноморския регион и е съобразена с резултатите от консултациите с всички черноморски държави. Тя цели засилване на взаимодействията и ще се гради върху опита на съществуващите регионални инициативи, свързващи Черноморския регион с ЕС. Инициативата е замислена като гъвкава рамка за осигуряване на по-добра съгласуваност и направляване на политиките, с активното участие на пряко заинтересованите държави и регионални структури, включително чрез финансиране. Тя формулира 13 области за сътрудничество, като най-свързани с МПП могат да се определят:

Околна среда

В тази област съществуват многобройни регионални процеси, но осъществяването им на практика изостава. Необходимостта да се работи по проблемите на морската околна среда на регионално равнище е призната от морската стратегия на ЕС и директивата за морската стратегия, приета от Комисията през 2005 г.

Морската стратегия на ЕС изисква от държавите-членки по всички регионални морета, граничещи с ЕС да бъде установено сътрудничество с всички страни от региона. За тази цел, държавите-членки ще бъдат насърчавани да работят в рамките на регионалните морски договорености – включително Черноморската комисия. *Присъединяването на Общността към Конвенцията за защита на Черно море от замърсяване е приоритетно.*

Набляга се на необходимостта от засилено прилагане на многостранни споразумения за околната среда и установяване на по-стратегическо сътрудничество по околната среда в Черноморския регион. Препоръчва се възможността, подходът на оперативната група DABLAS за сътрудничество с цел подобряване на инвестициите във водни ресурси, да бъде повторен при решаването на други регионални проблеми на околната среда като защита на природата, управление на отпадъците, промишлено замърсяване и замърсяване на въздуха, дотолкова, доколкото като регионален подход може да постигне наистина добри резултати.

Ще се подпомага регионалната дейност за борба с промяната в климата, съвместното прилагане на механизма за чисто развитие на Протокола от Киото и ангажиране страните от Черноморския регион с участие в международни дискусии за бъдещи действия. Могат да бъдат разгледани и други механизми, като дългосрочно развитие на национални схеми за търговия с вредни емисии в региона.

Морска политика

Черноморското взаимодействие предоставя възможност за диалог по зараждащата се глобална морска политика на Съюза, която цели да създаде най-благоприятни условия за устойчиво развитие и трудова заетост в секторите, свързани с морето и крайбрежните региони. Това може да включва не само изграждане на транссекторна мрежа за морско сътрудничество между службите, предприятията и научните институции, но и подобряване на сътрудничеството и интеграцията във връзка с морския контрол и наблюдение с оглед

безопасността и сигурността на корабоплаването и защитата на околната среда.

Риболов

Черно море е важен риболовен регион и голямата част от запасите му са трансгранични. Повечето от тях са в лошо състояние, поради което се предлагат действия на регионално равнище за подпомагане на възстановяването им. ЕС се стреми към укрепване на устойчивото развитие чрез управлението на риболова, научните изследвания, събиране на данни и оценка на запасите в Черноморския регион. Търсят се нови пътища за отговорно използване на риболовните запаси в региона. Необходимо е *по-добро използване* на предоставените възможности чрез Генералната комисия по риболов за Средиземноморието, в чийто мандат влиза и Черно море.

Енергетика

Черноморският регион е производствена и транзитна зона със стратегическо значение за сигурността на енергийните доставки за ЕС. Той предлага значителен потенциал за разнообразяване на енергийните доставки и следователно е важен компонент от външната енергийна стратегия на ЕС. Инициативата за регионално сътрудничество предвижда засилване на връзките с енергийните производители, транзитните страни и потребителите посредством диалог по енергийната сигурност. Този диалог ще укрепва правната и регулаторната хармонизация чрез инициативата от Баку и в рамките на ЕПД (Европейска политика за добросъседство), и енергийния диалог ЕС-Русия. Целта е да бъде предоставена ясна, прозрачна и недискриминационна рамка, съобразена с правните достижения на ЕС за енергийно производство, транспорт и транзитен пренос.

ЕС работи с регионалните партньори за увеличаване на енергийната стабилност чрез подобряване на съществуващата и строеж на нова енергийна инфраструктура. В този контекст Комисията развива в сътрудничество с партньорите си нов енергиен коридор през Каспийско и Черно море. Този коридор ще включва няколко технически опции за допълнителен износ на газ от централна Азия през Черноморския регион до ЕС. Освен това, увеличаващите се количества петрол, превозвани през Черно море предизвикват нарастваща загриженост за безопасността и за околната среда, и ЕС има особен интерес към развитието на устойчиво и екологично измерение на сътрудничеството си в региона във

връзка с петрола. Обсъждат се няколко проекта за заобикаляне през Босфора. Следователно ЕС ще подкрепя значителните инвестиции, необходими за постигането на горните цели.

Разглежда се и възможността за правна рамка между ЕС и региона на ЕПД, обхващаща общите интереси за сигурност на доставките, преноса и търсенето. Ще бъде започнато проучване по осъществяването, за да се определи дали е необходимо да бъде развита такава обща правна рамка, обвързваща страните производители, транзитните страни и страните потребители.

Транспорт

Ще продължи подкрепата за активно регионално транспортно сътрудничество с оглед подобряването на ефективността, безопасността и сигурността на транспортните операции. ЕС желае да ползва опита, натрупан от всички различни транспортни инициативи в зоната на Черно море.

Продължава дебатът как да бъде засилено транспортното сътрудничество и как да бъдат направени по-резултатни различните сегашни дейности за сътрудничество и как да се осъществят най-ефективни връзки между ЕС и съседните държави.

В очертаването на бъдещите планове за Транспортната политика от решаващо значение ще бъдат конкурентостта, способността да се привличат транспортни потоци, безопасността, сигурността, взаимозаменяемостта и взаимното допълване.

Предвид нарастващите нужди от транспортиране на въгледород, морската безопасност ще заеме едно от първите места в дневния ред. По-специално, трябва в най-висока степен да бъдат хармонизирани практиките и процедурите от Парижкия и Черноморския меморандуми за разбирателство по отношение на държавния пристанищен контрол.

Регионално развитие

За първи път финансирането по регионалната политика на ЕС става достъпно за страни от Черноморието след присъединяването на Румъния и България към ЕС.. Програмите по регионалната политика се очаква да допринесат за подобряване на конкурентната способност на техните крайбрежни зони и по-специално, състоянието на околната среда, посредством подкрепа по линия на поставените цели в Лисабон и Гьотеборг. Придобитият

от тези програми опит ще бъде споделен в Черноморския регион чрез програмите за сътрудничество.

1.4.5 Обобщени изводи и препоръки

Прегледът на различните документи и актове за пространствено и устройствено планиране и развитие на различни нива, показва различна степен на взаимобвързаност с проблематиката на МПП.

На национално ниво проблематиката е ясно формулирана с посочени области за въздействие, съгласуваност и очаквани резултати.

Националната програма за развитие: „България 2020” в изричен подприоритет предвижда „Подобряване на околната среда на Черно море и българското черноморско крайбрежие“, както и мярка „въвеждане на концепцията за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление“, а очакваните резултати са за постигане на съгласуваност между различните политики, споразумения и законодателни мерки, чието въздействие е фокусирано върху морската околна среда.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. има стратегическа цел “Стимулирано развитие на специфични територии“, в която Черноморското крайбрежие е определено като територия със специфични характеристики, изискващо интегрирано планиране и стимулирано развитие чрез прилагане на специфична политика за развитие.

Най-тясна обвързаност с МПП се открива в Стратегията за опазване на околната среда в морските води на Черно море (Морската стратегия) на Република България, чийто водещ принцип е екосистемният подход в управлението на човешките дейности, който гарантира, че нивата на общото въздействие на човешките дейности са в граници, съвместими с постигане на добро състояние на околната среда в морските води.

На регионално ниво целите на регионалните планове (РПР) и областни стратегии за развитие (ОСР) вече се конкретизират към стимулиране на икономическото развитие и повишаване на конкурентоспособността на съответния район, при свеждане до минимум на негативните ефекти от натиска върху прекомерната експлоатация на морските природни

ресурси. В съответствие с документите на национално ниво, под една или друга форма те определят за основен приоритет „активирането на специфичния потенциал, който се определя най-вече от контакта с морското пространство, съчетано с опазване на околната среда“. С извеждането на този приоритет се цели координирането и постигането на синергичен ефект от действията на отделните секторни политики за морското дело, като морската среда се приема като ценно наследство, което следва да бъде защитавано и съхранявано.

На локално ниво Общинските планове за развитие (ОПР) по-детайлно разписват мерки за развитие на местната икономика, базирана на морска индустрия и усвояване ресурсите на Черно море, аранжирани към приоритетите за повишаване конкурентоспособността на местната икономика. Плановете предлагат и мерки за мониторинг на околната среда, на сушата и в акваторията, към други приоритети за щадящо използване на ресурсите. Само в единични случаи се споменава за Интегрирано управление на крайморските зони, свързано със създаването на интердисциплинарна и всеобхватна стратегия или програма, която да определи нивото на устойчиво използване на крайбрежните и морски ресурси, предотвратявайки заплахите за околната среда.

Прегледът на изброените документи констатира липса на интегрален подход. Документите за “сухоземно планиране”, въпреки че разчитат на ресурсите на Черно море, не разглеждат проблема комплексно. Многообразието от дейности, базирани на потенциала на морето е в незадоволително състояние, липсва координация и взаимодействие. От друга страна “морските директиви и стратегии” третираат предимно опазването на околната среда на морето. Липсва Стратегия по интегрирана морска политика, която би била основа за разработването на МПП.

С рамковата директива за морската стратегия, ЕС създава задължение за държавите-членки да разработят морска стратегия за своите морски води и крайбрежни зони, като определя и морските региони на ЕС, сред които е и Черно море. В изпълнение на директивата, държавите имат задължението да предприемат мерки за защита на морските води и морските екосистеми в тях и да провеждат политики за подобряване на състоянието им, чрез действия и определянето на екологични цели.

Проект за Интегрирана морска стратегия е подготвен от представители на Черноморски

институт и Институт за регионални стратегии, Бургас през 2015 г. Той създава базата, върху която може да бъде изготвена Стратегия за интегрирана морска политика.

Идеята е да се насърчи устойчивият растеж на морските и крайбрежните дейности и устойчивото използване на крайбрежните и морските ресурси чрез създаване на рамка за ефективно изпълнение на морското пространствено планиране във водите на Черно море и интегрираното управление в крайбрежните зони. Ключовите послания за интегриран подход към различните отрасли на морските дейности с координиране в пространството и времето биха били добра основа за МПП.

От презентацията по време на конференцията за Син растеж Брюксел октомври 2017 г. става ясно, че в процеса на морско пространствено планиране се прави преход към екосистемния подход, мащабните проучвания, далечните перспективи, адаптивното управление за превръщане на човека в интегрална част от екосистемите.⁶⁴

1.5 Рамка, съдържание, технология и процедура за изработване на Национален морски пространствен план на Република България

Предложението за рамка, съдържание, технология и процедури за изработване на Национален морски пространствен план на страната е изготвено въз основа на резултатите от анализа на международни, европейски и национални законодателни и стратегически документи и въз основа на проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за морските пространства вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗИД на ЗМПММППРБ).

1.5.1 Рамка и същност на Морското пространствено планиране/Морския пространствен план

Морското пространствено планиране, респ. морският пространствен план се осъществява при съблюдаване на принципите на интегрирано управление на морските дейности и цели устойчиво развитие на дейностите в морското пространство, като съблюдава прилагането на екосистемния подход. В чл. 51а, ал.2 на Първоначалната версия на проекта за изменение и допълнение на ЗМПВВППРБ е очертана по-подробно и ясно рамка за МПП, като се

⁶⁴ http://www.msp-platform.eu/sites/default/files/msp4bg_session5_ryabinin.pdf

изброяват следните цели на НМПП:

- ✓ устойчиво развитие на морския енергиен сектор,
- ✓ устойчиво развитие на морския транспорт,
- ✓ устойчиво развитие на рибарството и аквакултурите,
- ✓ опазване, защита и подобряване на околната среда, включително устойчивостта към последиците от изменението на климата,
- ✓ насърчаване на устойчив туризъм,
- ✓ устойчив добив на суровини,
- ✓ опазване на културното наследство.

Освен това е посочено, че **МПП се осъществява при спазване на следните изисквания:**

- а) за съобразяване на взаимодействията суша – море;
- б) за съобразяване на екологичните, икономическите и социалните аспекти, както и с тези, свързани с безопасността;
- в) за съгласуваност между морското пространствено планиране и изготвения във връзка с това план или планове, и пространственото управление и регионалното развитие на Черноморското крайбрежие;
- г) при осигуряване на участието на заинтересованите страни
- д) при използване на най-добрите налични данни;
- е) при осигуряване на трансгранично сътрудничество между държавите членки и сътрудничеството с трети държави.

В чл.51б, ал.1 е дадено определение за същността на НМПП и се посочва, че той “определя пространственото и времевото разпределение на осъществяваните и бъдещите дейности в морските пространства, в това число и начините на използване на морските води, чрез прилагане на екосистемен подход и насърчаване на съвместното съществуване на съответните дейности и начини на използване.”

По този начин проектът ЗИД на ЗМПВВПРБ очертава рамката, в която се разполага и развива морското пространствено планиране, респективно морския пространствен план. Затова в § 1е от Допълнителните разпоредби на предложението е записано: “Този закон

въвежда: изискванията на Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране.”

В същото време в Проекта за изменение и допълнение на ЗМПВВППРБ е подчертано, че “Морският пространствен план отчита действащите стратегически документи на международно равнище в областта на морското пространственото развитие, междудържавните споразумения и националните стратегически документи за развитие на отделните сектори – транспорт, околна среда, енергетика, икономика, туризъм и други.” (чл.51б, ал.4) Това подсказва, че стратегическите международни и национални документи очертават от своя страна рамката на морския пространствен план.

1.5.2 Пространствен обхват на националния морски пространствен план

Пространственият обхват на НМПП се определя според определението за морски пространства в действащия ЗМПВВППРБ. Съгласно чл. 5, ал.1 морските пространства на Република България обхващат 1. вътрешните морски води, 2.териториалното море, 3.прилежащата зона, 4.континенталния шелф и 5.изключителната икономическа зона. Това подсказва, че НМПП на Република България трябва да обхваща всички посочени зони. Това се потвърждава и от опита на други страни в ЕС, които имат изготвени национални морски пространствени планове с обхват до изключителната икономическа зона, включително.

В ЗМПВВППРБ са дадени точни пространствени определения за всяка от тези зони, които са успоредно насложени една след друга ивици от морското пространство. След зоната на вътрешните води, т.е. водите на заливите, следва тази на 12-те морски мили или на териториалното море. На още 12 морски мили или общо на 24 морски мили следва прилежащата зона. Отвъд нея следва континенталният шелф до установените граници на шелфа на други държави. На 200 морски мили се простира изключителната икономическа зона. Тези зони са установени в унисон с международното морско право и най-вече от гледна точка на режима на корабоплаването и суверенните права на Република България.

Особено внимание заслужава определението на ал.2 на чл.5, че “Вътрешните морски води и териториалното море, както и въздушното пространство над тях, тяхното дъно и неговите недра са част от територията на Република България, върху които тя осъществява своя суверенитет.” Това определение дава основание сухоземното пространствено планиране да

обхваща не само крайбрежната ивица, но и вътрешните морски води, ако не и териториалното море. (Според ЗУЧК в устройствения план на крайбрежието се включва само 200 м от морската акватория). Но в същото време те не бива да се изключват от обхвата на НМПП и в тези зони двете планирания ще се препокриват пространствено и ще се допълват взаимно.

От съществено значение е определението за континенталния шелф. Чл.40 на закона определя че, континенталният шелф на Република България включва морското дъно и недрата на подводния район, които са естествено продължение на сухоземната територия.

Съгласно чл. 42, ал.1 “Република България осъществява върху континенталния шелф суверенни права за търсене, проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на естествените му богатства, които включват: енергийните, минералните и други небиологични ресурси на морското дъно и в неговите недра, както и живите организми, принадлежащи към прикрепените видове.” Според ал. 2 “В континенталния шелф Република България има изключителното право: 1. да извършва, да разрешава и да регулира извършването на сондажни работи, независимо от тяхната цел; 2. да изгражда, да разрешава изграждането и да регулира създаването и използването на изкуствени острови, инсталации и съоръжения, които се намират под нейната юрисдикция.” Това показва, че континенталният шелф е зона от особено важно значение за морското пространствено планиране.

Подобен е режимът на ползване на изключителната икономическа зона. В нея “Република България осъществява: 1. суверенни права за проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси, които се намират на морското дъно, в неговите недра и в покриващите ги води, както и за извършване на други дейности, свързани с проучването и използването на зоната. Освен това има “изключителни права и юрисдикция, свързани със: а) създаването и използването на изкуствени острови, инсталации и съоръжения; б) извършването на морски научни изследвания; в) опазването на морската среда; както и. други права, произтичащи от международните договори, по които Република България е страна, и от общопризнатите принципи и норми на международното право. (Чл.47).

На основание посочените регламенти на ЗМПВВПРБ е логично да се заключи, че

морското пространствено планиране може и следва да се простира в обхвата на посочените зони, върху които се осъществяват суверенните права на Р.България. Отчитайки опита на други страни, възможно е пространственият обхват да морския пространствен план да бъде по-тесен, например в 12-милната зона на териториалното море, ако се търси по-детайлно проучване и планиране.

1.5.3 Съдържание на националния морски пространствен план

Съдържанието на НМПП ще се определя на основата на законовите и стратегически документи, отчитайки и анализирани добри практики и резултати от изпълнени проекти в други страни, но пречупени през специфичните за България условия. Задължително в него ще намерят място въпросите, свързани с морската икономика (рибарство и аквакултури, добив на възобновяеми ресурси, кораборемонтна дейност), морската транспортна инфраструктура (транспортни пътища и маршрути, пристанища), техническата инфраструктура (енергетика, телекомуникации, съоръжения и мрежи за пренос на нефт и газ и др.), крайбрежен и морски туризъм (зони за водни спортове, туристически маршрути, подводен риболов и др.), подводно културно наследство (подводна археология, потънали селища и кораби и други артефакти), защитени природни ценности и акваториални зони за опазване на биоразнообразието (брегове, скали, подводни и надводни клипи, морски хабитати, уникални морски пейзажи и др.), морска околна среда и адаптиране към климатичните промени.

Съдържанието на НМПП се изразява в определяне на зони в обхвата на плана и допустими дейности със съответни режими за използване, опазване и устройство в тези зони.

Допустимите дейности, които могат да се провеждат в морското пространство, както и изискванията към тях, са посочени в ЗМПВВПРБ, както следва:

1. проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси (чл.52, ал1)
2. научни изследвания със съответни способности (чл.52, ал1, 4)
3. изграждане или разширение на подводни линейни обекти на техническата инфраструктура (чл.52а, ал1 и чл.63) Това се осъществява на основата на подробен устройствен план и инвестиционен проект (чл.52б и 52в), което по същество е

устройствено планиране.

4. заустване на отпадъчни води (чл.53, ал.3)
5. изграждане на изкуствени острови (чл. 63)
6. риболовна дейност и риболовни пристанища (чл.107)
7. плаване с яhti и яхтени пристанища (чл.108)
8. военни учения и военни пристани и пристанища (чл.111)
9. пристанища за обществен транспорт (чл.112а-112д) Предвижда се изготвяне на Генерален план на пристанището с функционално зонироване, който по същество е подробен устройствен план, включващ акваторията и територията на пристанището.

Тези допустими според ЗМПВВПРБ дейности могат да бъдат основа за съответно зонироване на морското пространство.

В първоначалния проект за изменение и допълнение на ЗМПВВПРБ се определя още по-точно съдържанието на морския пространствен план с оглед допустимите дейности в морското пространство. (чл.51г, ал.2):

1. Зони за военни учения,
2. Зони за проучване, разработване и използване на природни ресурси, офшорни блокове за проучване и добив на нефт и газ – в действащите находища “Тюленово”, ”Дуранкулак”, ”Българево” и в регистрираните находища на природен газ: “Галата”, “Каварна”, “Калиакра” и “Каварна – изток” със съответните координати.
3. Зони за риболов, за отглеждане и улов на аквакултури, мидени ферми,
4. Зони за туристически, спортни и рекреационни дейности,
5. Зони за научноизследователска дейност,
6. Транспортни коридори и система за движение в морските пространства на Република България,
7. Зони за трансгранично и междурегионално сътрудничество, които допускат съвместно планиране и управление със съседни страни,
8. Защитени зони и защитени територии от Националната екологична мрежа,
9. Защитени зони за опазване на културното наследство и обектите на подводно културно наследство,
10. Зони на влияние на зоните от т.1. до т.9.

В окончателния проект за изменение на ЗМПВВПРБ, съгласуван със заинтересованите ведомства, е посочено (в чл.51в, ал.4), че планът включва :

1. системата за движение в морските пространства на Република България;
2. зоните и полигоните за военни учения;
3. зоните за проучване, разработване и използване на природни ресурси;
4. зоните за риболов;
5. зоните за отглеждане на аквакултури;
6. зоните за туристически и рекреационни дейности;
7. зоните за научноизследователска дейност;
8. защитените зони и защитените територии от Националната екологична мрежа;
9. защитените зони за опазване на културното наследство;
10. трасетата на подводни линейни обекти на техническата инфраструктура;
11. инсталациите и съоръженията, свързани с корабоплаването;
12. инсталациите и съоръженията за разработване и използване на минералните и енергийните ресурси;
13. обектите на подводното културно наследство.

От посочените класификации на зони в морското пространство може да се стигне до предложение за съдържанието на бъдещия национален морски пространствен план.

Планът следва да посочи възможности за интегриране (съвместяване) на тези зони с оглед съвместно и безконфликтно осъществяване на дейностите според тяхната допустимост. По този начин ще се стигне до определяне на морски пространства (зони) със съответен режим на допустими дейности по използване, опазване и устройство.

1.5.4 Етапи при разработването на националния морски пространствен план

Ако се приложи подхода на стратегическото планиране, при разработването на морския пространствен план следва да се мине през следните стъпки/етапи:

Етап 1. Провеждане на анализи и оценка на състоянието с изявяване на проблеми и възможности,

Етап 2. Очертаване на прогнози и пространствени сценарии за бъдещо използване,

опазване и устройство на морското пространство и чрез тях –

Етап 3. Формулиране на визия, придружена от пространствен модел

Етап 4. Формулиране на стратегически цели, приоритети и мерки, както и програма / програми за реализация на плана

В първия етап при разработването на НМПП следва да се извършат подробни анализи на морското пространство чрез екосистемен подход в следните аспекти:

1. Анализи на природните дадености и екологичното състояние (геология, геоморфология и физическо състояние на морското дъно, състояние на морската вода, динамика на морските течения, транспорт на седименти, ниво на морето, морска флора и фауна, биологично разнообразие, състояние на биологичните, минерални и енергийни ресурси, състояние на морска околна среда и адаптиране към климатичните промени);

2. Анализ на дейностите по използване на морските пространства, тяхното местопроявление и въздействието им върху околната среда, в т.ч.:

2.1. морската икономика (разработване и използване на природни ресурси нефт и природен газ, рибарство и аквакултури, добив на възобновяеми ресурси),

2.2. морската транспортна инфраструктура (транспортни пътища и маршрути, пристанища, кораборемонтна дейност),

2.3. техническата инфраструктура (енергетика, телекомуникации, съоръжения и мрежи за пренос на нефт и газ и др.),

2.4. крайбрежния и морски туризъм (зони за водни и подводни спортове, туристически маршрути, подводен риболов и др.),

2.5. подводно културно наследство (подводна археология, потънали селища и кораби и др.), връзки с културните коридори в региона,

3. Анализи на природозащитната дейност (защитени природни ценности и акваториални зони за опазване на биоразнообразието (брегове, скали, подводни и надводни клипи, морски хабитати, подводни пещери, уникални морски пейзажи и др.),

4. Анализи на взаимодействията между сушата и морето (дейности на брега (с позитивно

или с негативно повлияване), натиск върху морското пространство, нарушения по бреговата ивица, ерозия, свлачищни процеси, наноси от реките, екологични щети, замърсяване с отпадъчни води, с нефтопродукти и други отпадъци, ограничаване на силно уязвими зони), природни бедствия и въздействия в резултат от изменението на климата;

5. Анализи на ползването на трансграничните зони и на трансграничното сътрудничество в Черноморския регион;

6. Анализи на действащите права на мореползване и техния режим на упражняване, анализ на взаимоотношенията и съгласуваността между отделните ползвания

Анализите се представят с текстов материал с данни и тематични карти. От важно значение е изявяването на конфликтните пространства. Анализите следва да завършват с изявяване на обобщени проблеми и възможности за бъдещо екосъобразно ползване на морското пространство в различните му проявления и в различните пространствени зони.

Във втория етап, на основата на извършените анализи и оценки, следва да се направят прогнози за дългосрочното и краткосрочното развитие на дейностите, свързани с използването, опазването и устройството на морското пространство в различните акваториални зони - 1. вътрешните морски води, 2. териториалното море, 3. прилежащата зона, 4. континенталния шелф и 5. изключителната икономическа зона. Дейностите са посочените от 1 до 10 в раздел „Съдържание на националния морски пространствен план“. В прогнозите следва да се отчетат възможностите за едновременно (интегрирано) провеждане на дейности в едно и също пространство, както и положителните и отрицателните ефекти от това „смесване“. Прогнозите ще отчетат необходимостта и препоръката за прилагане на екосистемен подход с оглед подобряване на състоянието и устойчивостта на екосистемите в морското пространство. Но в същото време следва да се отчетат и негативните възможности, които могат да доведат до влошаване на състоянието, задълбочаване на проблемите и нарушаване на устойчивостта на екосистемите.

В третия етап на основата на изявените алтернативни прогнозни възможности (сценарии) следва да се „открие“ желания, но и възможен сценарий, който ще бъде представен като визия за бъдещото използване, опазване и устройство на морското пространство. Визията ще бъде представена словесно, текстово и посредством пространствен модел, който ще я

илюстрира. Същината на пространствения модел са морските пространства (зоните) от 1 до 10, посочени в част 1.5.3. В тези морски пространства (зони) ще се установят режими за провеждане на отделните дейности, с които ще се посочи допустимата степен на смесване (интегриране) на дейностите, както и недопустимите дейности в тях. При определянето на режима следва да бъдат взети под внимание всички особености на зоната (разположение и граници на зоната, характер и интензивност на дейностите в зоната, екологична уязвимост на зоната). По този начин планът ще интегрира управлението на всички допустими дейности в различните зони.

В четвъртия етап на основата на изготвения пространствен модел с определените морски пространства (зони) и техния режим на използване, опазване и устройство ще се набележат стратегически цели, приоритети и мерки, както и програма/програми с конкретни действия и отговорни институции за реализация във времето.

Целите следва да се основават на дългосрочни перспективи и да бъдат ориентирани към бъдещето. Определянето на целите е процес, който започва с постигане на съгласие по стратегическите цели, които след това се конкретизират чрез оперативни цели — т.е. ясно измерими и количествени цели. Те ще трябва да се отнесат до провежданите дейности в морското пространство с оглед тяхното интегриране в съответните зони и постигането на безконфликтното им, устойчиво и екосъобразно бъдещо развитие. Към всяка цел следва да се развият съответни мерки и действия за постигането на целта.

Програмите за реализация също следва да се отнасят до отделните дейности в морското пространство (дейности от 1 до 10 вкл.) и да предвиждат съответно ресурсово обезпечаване на дейностите в краткосрочен план. Програмите следва да отчитат и съблюдают установените в МПП режими за използване, опазване и устройство на морското пространство. Програмите следва да се съгласуват взаимно и в това е смисълът на националния морски пространствен план – да превърне изолираните секторни намерения и действия в съгласувани и интегрирани в единното морско пространство, към което се отнасят. Така ще се гарантира икономическата целесъобразност и екологическата устойчивост на морското пространство

1.5.5 Технология и процедура по изработване на националния морски пространствен план

Технологията и процедурата по изработване на НМПП ще обхваща цялостния процес в следните стъпки: възлагане, разработване, консултиране, обсъждане, съгласуване, оценка, приемане и одобряване, прилагане, наблюдение и контрол, и актуализиране и изменение на документа.

Морският пространствен план следва да се възлага, разработва, консултира, обсъжда, съгласува, приема, одобрява и прилага при гарантирана прозрачност спрямо заинтересуваните страни и обществеността. Всички заинтересовани страни следва да бъдат включени на ранен етап в процеса на морското пространствено планиране.

Няма съмнение, че за изработването на НМПП следва да отговаря водещ орган в сътрудничество с всички заинтересувани страни и институции - министерства, ведомства, агенции и други звена, управления, и представители на обществеността, браншови организации. В Проекта за изменение и допълнение на ЗМПВВППРБ е посочено, че “Общото ръководство и координация на дейността по морско пространствено планиране се осъществява от министъра на регионалното развитие и благоустройството, който отговаря и за изработването и изпълнението на Морския пространствен план на Република България.” (Чл.51д, ал.2)

Според първоначалния проект за изменение на ЗМПВВППРБ е предвидено да функционира Консултативен съвет за морско планиране като помощен орган, който подпомага работата по изготвяне на НМПП. Министърът на регионалното развитие и благоустройството издава Правилник за устройството и дейността на Консултативен съвет за морско планиране. (чл. 51д, ал.6) В Консултативния съвет се включват представители на редица министерства, имащи отношение към МПП, както и представители на ИА „Морска администрация“ (ИАМА), Агенция по геодезия, картография и кадастър (АГКК), Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), Института по океанология към БАН, Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура (ДППИ), Басейновата дирекция за управление на водите в Черноморския район (БДЧР) и областните управители на областите с излаз на Черно море – Добрич, Варна и Бургас. (чл.51д, ал.5) В окончателния проект за изменение на ЗМПВВППРБ не е предвиден такъв помощен орган. Предвид значението на НМПП и

факта, че той се одобрява от МС е необходимо да се преосмисли необходимостта от Консултативен съвет.

Относно възлагането на НМПП съществуват алтернативни възможности:

- създаване на специализиран орган по пространствено морско планиране (агенция, институт) или
- възлагане с обществена поръчка на сформирани мултидисциплинарен колектив от експерти – биолози, еколози, географи, икономисти, инженери, урбанисти, геодезисти, археолози.

Според чл. 51д., ал.1 на първоначалния проект за ЗИД на ЗМПВВПРБ при изработването на МПП се ползват следните информационни източници :

- наличната екологична, геоложка, геоморфоложка и физична информация за морските пространства на Република България,
- специализираните карти, регистри и информационни системи за водите и за водностопанските системи и съоръжения, съгласно Закона за водите и
- информацията, достъпна чрез Националния портал за пространствени данни,
- социалните и икономическите данни за дейностите, които се извършват в морското пространство.

Като се отчита факта, че това не е текст за законова регламентация, може да се приеме, че той е подходящ за Методически указания.

При изработването на НМПП е подходящо да се използва създадената по повод MARSPLAN–MSP in the Black Sea (2015-2017) ГИС база данни и да се доразвива в цялостна информационна основа за МПП.

В процеса на изработване на НМПП следва да се провеждат периодично професионални консултации с компетентните институции, експерти и заинтересувани страни. Обсъжданията на изготвения план с обществеността трябва да бъдат осъществявани при гарантирана публичност и прозрачност. За целта планът се прави публично достояние чрез публикуване на интернет страницата на Министерството на регионалното развитие и благоустройството (чл.51д, ал.3) Паралелно с общественото обсъждане върви процедурата за консултации по екологичната оценка и оценката за съвместимост по реда на ЗООС и ЗБР.

Необходимо е да се проведе открит дебат между различните сектори и заинтересувани страни, за да се установят конфликтите и възможностите за съвместно действие и синхрон между тях. Резултатите от обществените консултации се отразяват в документа преди да бъде внесен за одобряване.

Необходимо е да се преосмисли предвиждането в първоначалния проект за изменение на ЗМПВВПРБ, а именно, че изготвеният НМПП се приема от Консултативния съвет, а се одобрява с решение на Министерския съвет и се обнародва в „Държавен вестник“ в частта, в която е официалната обществена информация. (чл.51д, ал.7) Министърът изпраща копие от плана в Европейската комисия и на другите черноморски държави, членки на ЕС. С това приключват процедурите по възлагане, изработване, консултиране, обсъждане и одобряване на плана.

В Проекта за изменение и допълнение на ЗМПВВПРБ е посочено, че “Морският пространствен план на Република България има действие за период от 10 години, като след изтичането на срока се приема нов морски пространствен план.” (чл.51в, ал.3), но отчитайки чуждия опит по морско пространствено планиране, следва да се предложи за хоризонт на плана – 20 години с междинен хоризонт 10 години и близък хоризонт 5 години.

Хоризонтът на плана е свързан с евентуалните негови изменения. В чл.51е, ал.1 е посочено, че “Морският пространствен план може да бъде преразгледан ако настъпят съществени промени в общественно-икономическите условия, при които е бил одобрен или в резултат на извършена междинна оценка”. Междинната оценка се извършва в 5 годишния период на действие на плана, а последваща оценка – 1 година след изтичане на срока на действие на плана.

Фиксираните в ЗИД на ЗМПВВПРБ зони в акваторията, с водещата им функция и допустими дейности ограничават възможностите за допълнителни зони, ако в годините се появи такава необходимост. Освен това липсва яснота относно нивата в морското пространствено планиране. Следва да се вземе политическо решение относно разработването на национален и регионални планове или по-детайлни за определени зони нуждаещи се от специално внимание. Използвайки опита си от пространственото планиране на всички равнища за територията на страната, Консултантът предлага да се разработват национален МПП и локални за определени зони от акваторията, на примера на пилотния проект „Мангалия – Шабла“.

ЧАСТ 2. ГОТОВНОСТ НА СТРАНАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСА ПО ИЗРАБОТВАНЕ НА НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН НА Р. БЪЛГАРИЯ

Следвайки изискванията за участието на заинтересованите страни и на широката публика в морското пространствено планиране на най-ранен етап от предварителните проучвания са идентифицирани основните участници, които имат отношение и трябва да вземат участие в разработването на Националния морски пространствен план. (Приложение 1). Техният подбор е извършен въз основа на следните принципи:

- ✓ Всеобхватно покритие на всички морски сектори, които се развиват в Черно море
- ✓ Ясно представителство в процеса на морско пространствено планиране
- ✓ Наличен експертен капацитет и потенциал за развитие;
- ✓ Опит в морското пространствено планиране и участие в аналогични национални и международни проекти.

Идентифицираните участници са групирани в следните групи:

- ✓ **Държавни институции и организации** – Министерства, държавни и изпълнителни агенции и техни подразделения на регионално ниво;
- ✓ **Административни структури на областно и общинско ниво** – областните администрации в региона и общините по Черноморското крайбрежие;
- ✓ **Научни и образователни институции** – висши училища, подготвящи кадри за сектори в морската икономика, институти на БАН, извършващи проучвания на морската среда;
- ✓ **Професионални организации** – браншови организации и сдружения, обединяващи представители на професиите, свързани с морското пространство;
- ✓ **Неправителствени организации** – организации с нестопанска цел, териториално и/или тематично свързани с Черно море, развиващи активна дейност в региона;
- ✓ **Граждански сдружения** – обединения и представители на местните общности, защитаващи интересите на живеещите и работещите в Черноморския регион.

Всички заинтересовани страни и потенциални участници в процеса на разработване, обсъждане, съгласуване, одобряване и наблюдение на НМПП са посочени в Приложение 2.

2.1 Анализ на степента на готовност за разработване на плана на основата на изискванията за неговото съдържание и технология на изработване.

Основната цел на тази част от проучването е да се анализира готовността за разработване на Национален морски пространствен план в съответствие с неговото съдържание и технология. Тази цел определя следните основни задачи:

- ✓ да се анализира и оцени институционния капацитет на страната
- ✓ Да се анализират и оценят наличните експертен и технически капацитет на съществуващите структури и необходимите компетенции за разработване на морски пространствен план.
- ✓ Да се систематизират изводи относно пропуските и проблемите, наличните взаимодействия и потенциала за развитие.

Методите, използвани за проучване и анализ на капацитета и степента на готовност са *документален анализ* (законодателни документи, проекти) *вторични изследвания* (публикации, научни изследвания), *анализ на добри практики* (Case studies), *анкетно проучване*, *традиционни статистически методи*.

Анализът и оценката на институциите, свързани с морското пространствено планиране е базиран както на проучването на опита на другите страни в прилагането на Интегрирана морска политика и Морско пространствено планиране, така и на изследването на структурата и капацитета на основните институции и ведомства, ангажирани с опазването на морската среда и координираното управление на дейностите в нея, подготовката на кадри и консултациите със заинтересованите и засегнати страни. Тези институции са проследени последователно на национално, регионално и локално равнище, като е отчетена ролята им в процеса на планиране.

Национални институции

Националното ниво е представено от най-важните за морското пространствено планиране министерства, изпълнителни агенции и държавни институции и техни подразделения.

Значително по-голямо внимание е отделено на Министерството на регионалното развитие благоустройството, Министерство на околната среда и водите, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията и Министерство на земеделието, храните и горите.

Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) и съответно министърът, провеждат държавната политика в областта на регионалното развитие и благоустройството. Съгласно чл. 3 ал. 1 на ЗУТ министърът „ръководи осъществяването на държавната политика по устройство на територията, координира дейността на централните и териториалните органи на изпълнителна власт, на органите на местното самоуправление и местната администрация,...и упражнява контрол върху цялостната дейност по устройство на територията“, включително и на Черноморското крайбрежие. Всичко това му отрежда важна роля и в сферата на морското пространствено планиране. В своята дейност министърът се подпомага от съответните структури, от които най-тясно свързани с морското пространствено планиране са Главна Дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“, Дирекция „Устройство на територията и административно-териториално устройство“, Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ и Дирекция „Геозащита и благоустройствени дейности“.

Главна дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ (ГД „СППРР“), освен че изпълнява функции на управляващ орган на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г. с всички произтичащи от това дейности по Споразумението за партньорство, ръководи дейността на териториалните звена в районите от ниво 2 (към настоящия момент СИР и ЮИР). ГД СППРР осъществява дейности по формирането и провеждането на политики в областта на регионалното развитие и програмирането в съответствие с Европейските регламенти и националното законодателство, в т.ч. посредством проучвания и анализи, координиране и контрол по изготвянето на документи за регионално и пространствено планиране на национално, регионално, областно и общинско ниво. Дирекцията изпълнява и функциите на секретариат на Регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2 и има отговорни експерти за всеки район. Съставът е от 138 експерти. От тях малка част се занимават със стратегическо планиране – 13 в териториалните звена и още толкова в СПП. Видно от Устройствения

правилник на МРРБ, тази главна дирекция е най-логично да бъде свързана с изготвянето на Национален морски пространствен план, поради неговия стратегически характер и връзки с НСРР и НКПР. Това ще наложи увеличаване на състава и привличане на минимум 5 главни експерти, свързани с ИМП и МПП.

Дирекция „Устройство на територията и административно-териториално устройство“ е другата дирекция, която има по-пряка връзка с морското пространствено планиране, поради факта, че в нея са концентрирани компетенциите по устройството на Черноморското крайбрежие, контрола по разработване на общите устройствени планове на Черноморските общини и на селищните образувания от национално значение. Дирекцията има малък капацитет от 24 експерта и при положение, че там е и националната експертиза и административно-териториалното устройство, прехвърлянето на дейности по изготвянето на НМПП би означавало допълнителни промени и необходимост от увеличаване на капацитета. Дирекцията има традиционно добри връзки с ГД СППРР, би следвало да работи в добро сътрудничество и координация и в бъдеще. Тя отговаря и за промените в законодателството, свързано с устройството на територията, следователно промени, произтичащи от въвеждането на този нов документ, би следвало да се отразят в ЗУТ и ЗУЧК и подзаконовите документи за устройство на територията под нейно ръководство. Дирекцията организира и осигурява дейността на Националния експертен съвет по устройство на територията и регионална политика (НЕСУТРП) за разглеждане на проекти, включително и на такива, разработени по Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България. Чрез тази си дирекция МРРБ има важна роля и в осигуряването на информация, поради факта, че организира и осигурява достъп до приети документи, планове и проекти за устройство на територията и пространствени данни за територията на страната. Отговорностите на МРРБ във връзка с административно-териториалното устройство, показват важната му роля в координирането на дейностите в акваторията и на крайбрежната територия и между различните административно-териториални единици.

Дирекция „Технически правила и норми“ има косвени връзки с дейността по морско пространствено планиране, които касаят основните ангажименти в хармонизирането на законодателството с правото на Европейския съюз, разработването, изменението и

модифициране на техническите нормативни актове. Следователно при необходимост от транспониране на документи, свързани с морското пространствено планиране, дирекцията ще има водеща роля. Експертният ѝ състав е от 15 човека.

Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ има важна роля по изготвянето и съгласуването на двустранни и многостранни договори, меморандуми за разбирателство и споразумения, свързани с управлението и изпълнението на програми и проекти за териториално сътрудничество. Тя обезпечава информационното обслужване на програмите, в групата на които попадат и тези за трансгранично сътрудничество с Румъния и Турция. В някои от приоритетите на тези програми попадат и по-малки проекти, които биха подпомогнали изготвянето и прилагането на един НМПП. Съставът на дирекцията е 62 души.

Дирекция „Водоснабдяване и канализация“ подпомага министъра при провеждане на държавната политика в отрасъл „Водоснабдяване и канализация“ (ВиК); разработва стратегията за развитието на сектора; координира управлението на ВиК инфраструктурата на национално ниво; създава и поддържа Единна информационна система за ВиК услугите и регистър на ВиК асоциациите и операторите; създава и поддържа информационна система за водностопанските системи и съоръжения. Съставът на дирекцията е 15 човека. Ролята ѝ в процеса на разработване на НМПП е свързана с гарантиране на опазването на морските води, чрез добре изградена и поддържана инфраструктура по Черноморското крайбрежие. Работи в пряко взаимодействие с Министерството на околната среда и водите.

Дирекция „Геозащита и благоустройствени дейности“ също има косвена връзка с морското пространствено планиране, поради функциите, които изпълнява в свлачищни райони, значителна част от които са разположени на Черноморското крайбрежие. Тази си дейност дирекцията изпълнява с помощта на държавните си дружества за геозащита, едно от които е в гр. Варна. Дирекцията създава и поддържа регистър на свлачищните райони в страната и на районите с абразионни и ерозионни процеси по Черноморското и Дунавското крайбрежие, координира дейността на отделните ведомства за ограничаване на свлачищата и за предотвратяване на аварии и щети. Работи в сътрудничество с МОСВ, с областните и общински администрации и има експертен състав от 15 човека. Ролята на дирекцията и на нейните държавни дружества ще се засилва след приемането на Националната стратегия за

адаптиране към климатичните промени и предвидените в нея мерки за защита от природни бедствия. В процеса на изготвяне на НМПП дирекцията ще има своето място за идентифициране на онези критични участъци от крайбрежието, чиято защита ще зависи от дейностите в акваторията.

Министерство на околната среда и водите (МОСВ) разработва и прилага политиката и стратегията за опазване на околната среда в Република България; организира и ръководи Националната система за мониторинг на околната среда чрез Изпълнителната агенция по околна среда; контролира състоянието на околната среда. МОСВ разработва и предлага за приемане от Министерския съвет Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор и национални програми в областта на опазването и устойчивото развитие на водите; взема участие в работата на Черноморската комисия по Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване.

Главна Дирекция Оперативна програма „Околна среда“ изпълнява функциите на управляващ орган на оперативната програма за програмните периоди на Кохезионната политика на ЕС и всички произтичащи от това задължения и отговорности съгласно регламентите на ЕС, Кохезионния фонд и Структурните фондове. Съставът на дирекцията е 125 човека, експерти предимно в сферата на управление на европейски проекти и се назначават за срока на ОПОС. Финансирането на дейността им се осъществява от средствата за техническа помощ по програмата.

Дирекция „Национална служба за защита на природата“ подготвя проекти на нормативни актове в областта на защита на природата и генетично модифицирани организми (ГМО); провежда процедури за обявяване и промени на защитени територии и защитени зони; ръководи възлагането, приемането или утвърждаването на планове за управление на защитени територии и защитени зони; провежда процедури по оценка за съвместимостта на инвестиционни предложения, проекти, планове и програми и участва в съвместени процедури по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда. Това означава че при изготвянето на НМПП тази дирекция ще има важна роля в процедурите по оценките за съвместимост и за въздействие, поради наличието на защитени зони в акваторията на Черно море. Дирекцията поддържа националния регистър на защитените територии и защитените зони и предоставя актуална информация съгласно изискванията на Закона за

достъп до обществена информация. Съставът на дирекцията е 33 души.

Дирекция „Управление на водите“ (УВ) разработва проекти на нормативни актове в областта на управлението на водите на национално ниво; ръководи управлението на речните басейни, вкл. опазване на околната среда в морските води. Числеността на дирекцията е 32 души. Правомощията по отношение на морското пространство се осъществяват чрез участие в разработването и прилагането на стратегии и нормативни актове в отраслите във водния сектор; при планирането и изпълнението на програмите за мониторинг на състоянието на водите; участие и методическо ръководство при разработването и прилагането на Морската стратегия; участие в подготовката на документи, както и докладване и участие в работата на органите на ЕС. Съвместно с други държави Дирекцията участва в разработването и съгласуването на политики, стратегии и програми, свързани с Морската стратегия. Едновременно с това, тя определя зони за защита на водите; провежда процедури за разрешителните за ползване на воден обект; води регистри на издадените разрешителни; координира изпълнението на задълженията на България по изискванията на Директивата за наводненията; изпълнява координационни функции във връзка с управление на риска от наводнения. Дирекцията има задължения за осигуряване на техническо и експертно обслужване на Координационния съвет по водите, Висшия консултативен съвет по водите и на Консултативния координационен съвет по Морската стратегия. Тя взаимодейства с други централни ведомства и техните регионални структури при осъществяване управлението на водите; участва в дейностите по прилагане на международни конвенции, включително координация на участието на басейновите дирекции; участва в подготовката на ПУРБ, ПУРН и на Морската стратегия за приемане от Министерски съвет. Във връзка с морското пространствено планиране дирекция “Управление на водите” е работила по следните проекти:

- ✓ *Проект BG 02 Интегрирано управление на морските и вътрешни води* - проект по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство – управленски функции;
- ✓ *Морска стратегия на Република България и програма от мерки за постигане и поддържане на добро състояние на морската околна среда* – участие в подготовката и приемането.

Дирекция „Политика по изменение на климата“ със своя състав от 13 човека, има водеща роля в изготвянето, обсъждането и приемането на Националната стратегия за адаптиране към промените в климата, която трябва да бъде представена до края на 2017 г. В документа са застъпени въпросите свързани с водния транспорт, пристанищата и очакваните въздействия върху крайбрежните зони и градове в резултат на промени в морското равнище.

В направление „Превантивна дейност“ водеща роля има Дирекция „Екологична оценка и оценка на въздействието върху околната среда“, която осъществява политиката по оценка на въздействието на планове, програми и инвестиционни предложения върху околната среда и човешкото здраве. За целта дирекцията участва в подготовката на нормативни документи, разработва, координира и контролира прилагането на планове за действие във връзка с прилагането на европейското законодателство, изготвя становища и позиции за срещите на компетентните органи на ниво ЕС. Дирекцията участва в организирането и провеждането на процедурите по ОС, ЕО и ОВОС за планове и програми от компетентността на министерството. В тази група попада и НМПП, поради факта че ще се приема от национален орган на изпълнителната власт. Следователно ролята на дирекцията е водеща по процедурите по ЗООС и ЗБР, които следва да се проведат за одобряване на НМПП. Тази дейност ще бъде подпомогната от публичните регистри, които дирекцията поддържа за издадените решения на министъра и на Висшия екологичен експертен съвет (ВЕСС), имащи отношения към морското пространство. Съставът на дирекцията е от 11 човека, покриващи експертизата по различните компоненти на околната среда – геоложка основа, земи и почви, КАВ, води, отпадъци, физични фактори и др.

Министерството на околната среда и водите работи в тясно взаимодействие със своите структури на национално и регионално равнище.

Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС) има ръководни, координиращи и информационни функции по отношение на контрола и опазването на околната среда в България. Тя управлява Националната система за мониторинг на околната среда и информацията за състоянието на компонентите и факторите на околната среда за територията на цялата страна

Главна дирекция „Лабораторно-аналитична дейност“ е с 265 души персонал и включва

Централна лаборатория - София и 2 регионални звена, позиционирани в градовете Бургас и Варна, имащи отношение към морското пространство.

Отдел "Регионална лаборатория – Бургас" и Отдел "Регионална лаборатория – Варна" са структурни звена от Главна дирекция "Лабораторно-аналитична дейност" в ИАОС. Регионалните лаборатории провеждат мониторинг на компонентите на околната среда на територията на съответните региони. В съответствие с действащите нормативни изисквания лабораториите в Бургас и Варна извършват пробонабиране и изпитване на повърхностни (реки, крайбрежни морски води, езера и язовири), подземни, питейни, отпадъчни и минерални води както и на води за строителни цели, атмосферен въздух, емисии изпускани в атмосферата, звукова мощност в околна среда (промишлен и транспортен шум, шум от населени места), седименти, утайки, прахове и пепели, почви, риби и морски организми, растения и растителни продукти, радиологични параметри на почви, дънни утайки, отпадни продукти, строителни материали, растителни продукти, въздух (аерозоли, филтри).

Отдел "Лаборатория за качество на водите" изпълнява функциите на методически ръководител на останалите водни лаборатории в системата на ИАОС, оказва съдействие при разработване на нови методи, изчисляване на неопределености, разработване на нови методики.

Мониторинговите мрежи за качество на повърхностните, морските и подземните води на национално ниво се административат от *отдел „Мониторинг на водите“* към Дирекция *„Мониторинг и оценка на околната среда“* с персонал 47 души. Отделът участва в разработването, внедряването, актуализирането и поддръжката на информационна подсистема „Води“ като част от Националната система за мониторинг на околната среда. Отделът ежегодно изготвя заповед за мониторинг и списък на обектите, формиращи емисии на приоритетни и приоритетно опасни вещества, общи и специфични замърсители, заустващи във водни обекти, съвместно с РИОСВ и басейновите дирекции и извършва контрол, обработка и оценка на данните за качество на морските води. Изпълнява ангажиментите на Р България по Решение 97/101/ЕС за докладване пред Европейската агенция по околна среда на данните за повърхностни, морски, подземни води и емисии в отпадъчни води; разработва раздел “Управление на водните ресурси и качество на водите” от Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда в България и раздел

“Води” от тримесечните бюлетини за състояние на околната среда.

Отделът участва в изготвянето на Доклад за изпълнение на политиките и програмите, утвърдени по бюджета на МОСВ, в реализацията на международни програми и проекти в областта на водите и изготвя материали и информации, необходими за целите на международното сътрудничество на ИАОС и МОСВ.

Отдел „Мониторинг на водите” разработва проекти на закони и подзаконови нормативни актове, стратегии, концепции и програми; участва в експертните групи за осигуряване на прилагането на изискванията на директивите в областта на водите; изготвя становища по разработки, включително по хармонизиране на законодателството на ЕС, възложени от МОСВ и засягащи дейността на ИАОС.

Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС)⁶⁵ очертава основните насоки за развитие на националната транспортна система и определя стратегическите цели на транспортната политика и има 319 щатни бройки. Заедно с министъра на регионалното развитие и благоустройството министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията провежда политиката по изграждане на пътната инфраструктура, а освен това осигурява провеждането на държавната политика по информационното осигуряване. Определените до 2030 г. цели за “повишаване на ефективността и конкурентоспособността на транспортния сектор”, “подобряване на транспортната свързаност и достъпност (вътрешна и външна)” и “ограничаване на отрицателните ефекти от развитие на транспортния сектор” са пряко свързани с водния транспорт като екологичен и перспективен вид транспорт.

Специализираното звено за разследване на произшествия в морските пространства (СЗРПМП) е постоянно действащо и независимо звено за разследване произшествията в морските пространства както по отношение на плавателните съдове, така и на екипажите им (Наредба № 23 от 24.10.2011 г. за докладване и разследване на произшествия в морските пространства, Кодекс за търговско мореплаване). СЗРПМП провежда независимо техническо разследване на произшествия в морските пространства и изготвя препоръки за безопасност с цел избягването на подобни произшествия в бъдеще. СЗРПМП е орган в

⁶⁵ <https://www.mtitc.government.bg/>

състава на дирекция „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътен транспорт“, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, независим от ИА „Морска администрация“ и на пряко подчинение на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

Дирекция „Информационни технологии“ подпомага развитието на информационната инфраструктура, на благоприятна интернет среда за бизнеса и гражданите, съгласува нормативната уредба, дефинира критичната инфраструктура, провежда разяснителни кампании, подпомага въвеждането на нови интернет технологии и представлява страната в съответните Европейски структури и международни организации.

С проблемите на водния транспорт се занимава специализирана структура към МТИТС - **Изпълнителна агенция „Морска администрация“** (ИАМА)⁶⁶. Функциите на ИАМА са пряко свързани с вътрешните морски води, териториалното море, територията на пристанищата, както и изключителната икономическа зона на Република България.

ИАМА организира и координира дейности по безопасността на корабоплаването в морските пространства на Република България (Кодекс за търговското мореплаване); упражнява контрол по трансграничния превоз на отпадъци (чл. 123 от Закона за управление на отпадъците); установява системи за движение, за докладване и за управление на трафика и информационно обслужване на корабоплаването (Наредба за системите за движение, докладване и управление на трафика и информационно обслужване на корабоплаването в морските пространства на Р. България). Агенцията осъществява държавен контрол в пристанищата върху чуждите кораби за спазване на международните стандарти; осъществява държавен екологичен контрол на корабоплаването за предотвратяване замърсяването от кораби, в т.ч. за спазване на изискванията за качество на корабните горива.

ИАМА ръководи и контролира съвместно с министъра на отбраната използването на териториалното море на Република България и вътрешните морски води за военни цели. Тя има правомощия за извършване на водолазна и друга подводна дейност по смисъла на Наредба № Н-7 от 12.06.2008 г., както и компетентност във връзка с експлоатацията на

---

⁶⁶ <http://www.marad.bg/>

пристанищата (ЗМПВВПРБ); води регистри на корабите, морските лица, пристанищата и пристанищните оператори в Р. България. По-пряко отношение към МПП имат дейностите на ИАМА, свързани със:

- ✓ съгласуването на подробни устройствени планове, с които се отреждат територия и акватория за извършване на строителство на пристанища по чл. 107 - 109 и на обекти по чл. 111а, ал. 1 ЗМПВВПРБ;
- ✓ съгласуването на документи за отреждане на земни и водни участъци за извършване на строителство по крайбрежието на Черно море и р. Дунав, във вътрешните води и в териториалното море, както и в зоните на действие на средствата за навигационно осигуряване;
- ✓ издаването на становища по инвестиционните инициативи за изграждане на нови или разширение на съществуващи пристанища за обществен транспорт.

Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ изпълнява функции, регламентирани в ЗМПВВПРБ. Има три специализирани и четири териториални структури, две от които на Черно море (Варна и Бургас) и две на р. Дунав. Предприятието управлява инфраструктурата на пристанищата за обществен транспорт с национално значение и предоставя услуги по управление на трафика и информационно обслужване на корабоплаването. Участва в проекти финансирани от ЕС, между които и в проект за изграждане на Географска информационна система за управление на пристанищна инфраструктура, финансиран като техническа помощ по ОП “Транспорт“ (2007 – 2013 г.) с близо 6 млн. лева. Участва като партньор в изпълнението на проекта MARSPLAN-BS като създава в цифров вид картата на навигационните маршрути в Черно море.

Министерство на енергетиката (МЕ)⁶⁷ ръководи и провежда енергийна политика за ефективно използване на енергията и енергийните ресурси и задоволяване потребностите на обществото от електрическа и топлинна енергия, твърди горива, природен газ и нефтопродукти (последните два с отношение към морските дейности); организира създаването и поддържането на специализирани карти, регистри и информационна система за разрешенията за търсене и проучване находищата на подземни богатства; предоставя

⁶⁷ <https://www.me.government.bg/bg/themes-c186.html>

концесии за добив на подземни богатства и разрешителни за управление на съоръжения за минни отпадъци. МЕ прави оценка на наличния капацитет за съхранение на въглероден диоксид на територията на Република България, в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона на Черно море или на отделни части от нея.

Дирекция „Природни ресурси, концесии и контрол“ участва в разработването и провеждането на държавната политика и стратегия по управление на подземните богатства и развитие на минната индустрия с цел устойчивото развитие на страната, националната сигурност и привличането на инвеститори на територията на България, в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона в Черно море; координира и провежда обществени поръчки за определяне на изпълнител и възлагане на инвестиционни и на други проекти за геоложко и геоекологично изучаване на територията на Р. България, в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона в Черно море.

Дирекцията организира набирането, поддържането в актуално състояние и съхраняването на данните по чл. 32, ал. 1, т. 1 от Закона за кадастъра и имотния регистър, както и създаването и поддържането на специализирани карти, регистри и на информационна система въз основа на тези данни и въз основа на данни от кадастъра; организира и подготвя издаването на удостоверения за регистрирани открития на находища; организира създаването на метаданни за масивите от пространствени данни и услугите за тях в областта на геологията, въглеводородите като енергийни източници и за минералните ресурси. Дирекцията създава необходимата организация и подготвя проекти на предложенията пред Министерския съвет за предоставяне на разрешения за търсене и проучване на подземни богатства по чл. 2, ал. 1 ЗПБ и на нефт и природен газ на територията на Република България, в континенталния шелф и в изключителната икономическа зона в Черно море.

Дирекция „Природни ресурси, концесии и контрол“ представлява страната и министерството в областта на геологията и опазването на земните недра пред Асоциацията на европейските геоложки служби (Euro Geo Surveys), както и пред други сродни структури в Европа и в света; участва в работата на работна група № 14 „Енергетика“, както и излъчва свои представители в работни групи към Европейската комисия в областта на устойчивото развитие на минералните ресурси (Raw Materials Supply Group, DG Enterprises и Supply DG Environment) и в работата на международни организации. Участва чрез свои представители

в експертната група към Икономическата комисия на ООН за Европа по ревизиране и актуализиране на рамковата Класификация на запасите и ресурсите на подземни богатства; подпомага министъра при осъществяването на дейностите, произтичащи от членството на Република България в Съвместната организация „Интерокеанметал“.

Министерство на здравеопазването (МЗ)⁶⁸ се свързва с МПП чрез функциите, които изпълнява за определяне на териториите с категоризирани курортни ресурси и участието в определянето на условията за използване на курортните ресурси, съгласно чл. 77 от Закона за здравето. Друга важна функция на МЗ е контролът на качеството на водите, предназначени за питейно-битови нужди и качеството на водите, предназначени за къпане, съгласно Закона за водите

Дирекцията “Здравен контрол” подпомага министъра при ръководене на националната система на здравеопазване във връзка с контрола на дейностите, свързани с профилактиката на заразните болести и ограничаването на тяхното разпространение, промоцията на здравето и превенцията на рисковите фактори. Дирекцията разработва и актуализира критерии, методики, норми и стандартни оперативни процедури за определяне на здравните изисквания за обектите с обществено предназначение и дейностите със значение за здравето на човека, както и максимално допустимите нива на факторите на жизнената среда. Тя осъществява методическо ръководство на мониторинговите системи за влиянието на факторите на жизнената среда върху здравето на населението, водите и почвите и предлага мерки за предотвратяване на вредните последици от рисковите фактори.

Дирекция „Здравен контрол“ участва в процедурите по екологична оценка на устройствени планове и програми и оценка на въздействието върху околната среда по реда на Закона за опазване на околната среда, както и в процедурите по съгласуване на устройствени планове и оценка на инвестиционни проекти по реда на Закона за устройство на територията. Във връзка с тези функции МЗ работи в пълно взаимодействие с МРРБ.

Министерството организира и ръководи на национално ниво мониторинговите системи за водите за питейно-битови цели, минералните води, водите за къпане, атмосферния въздух, шума в урбанизираните територии, нейонизиращите и йонизиращите лъчения. Изготвя и

⁶⁸ <https://www.me.government.bg/bg/themes-c186.html>

предоставя на Европейската комисия доклади с резултатите от проведения контрол и/или мониторинг на качеството на питейните води и водите за къпане, козметичните продукти, химичните вещества и смеси и други продукти със значение за здравето на човека и на дейности и фактори на жизнената среда със значение за здравето на населението в изпълнение на задълженията, произтичащи от членството на България в Европейския съюз.

Следователно Министерство на здравеопазването би следвало да се произнесе и по НМПП по повод неговата оценка на въздействието върху човешкото здраве. За акваторията тези фактори на средата също биха могли да бъдат шум, вибрации, лъчения, качество на морската вода, а въздействията би следвало да се анализират и оценяват с оглед постоянно население в крайбрежните зони, туристи и упражняващи водни спортове в акваторията, работещи в Черно море.

Министерство на отбраната (МО), респ. министърът на отбраната ръководи и контролира съвместно с министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията използването на териториалното море на Република България и вътрешните морски води за военни цели, съгласно ЗОВСРБ. За нуждите на навигацията в морското пространство, както и за целите на отбраната, МО упражнява контрол на дейностите по чл. 13, ал. 1, т. 1, 3 и 5, както и по чл. 14, ал. 1, т. 2 и 3 от ЗГК.

МО упражнява правомощията си по смисъла на Наредба № Н-8 (обн. ДВ бр. 22/23.03.2011 г.) за режима на корабоплаване в териториалното море, вътрешните води, пристанищата и рейдовете при осъществяване отбраната на страната, както и правомощия по смисъла на Наредба № Н-7 от 12.06.2008 г. за извършване на водолазна и друга подводна дейност, (обн. ДВ бр. 59/01.07.2008 г.). Ролята на МО в процеса на изготвянето на НМПП ще бъде свързана с определянето на зоните около военни обекти и за провеждане на военни учения.

Министерство на земеделието, храните и горите (МЗХГ) има връзка с МПП във функциите, които изпълнява съгласно Закона за рибното стопанство и аквакултури (ЗРА) и компетенциите по повод опазването на рибните ресурси, а също и въвеждането на режими за опазване на биологичното разнообразие, съгл. чл. 42 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).

Също така МЗХГ осъществява Държавната политика, свързана с дейностите по

експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на хидромелиоративните системи и съоръжения и за предпазване от вредното въздействие на водите извън границите на населените места; изготвя и съвместно с министъра на околната среда и водите утвърждава програми от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници.

Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА)⁶⁹, със седалище в Бургас, упражнява контрол по спазването на закона за рибарство и аквакултури. Агенцията осъществява дейностите, свързани с прилагането на политиката в областта на рибарството в рамките на Общата политика в областта на рибарството на ЕС, държавния надзор, контрола върху риболовните дейности в рибностопански води и обекти. ИАРА води регистър на риболовните кораби и съвместно с Българската агенция по безопасност на храните и Изпълнителна агенция "Морска администрация" осъществява съвместна дейност по контрола на риболовните кораби. Агенцията изпълнява самостоятелно или съвместно с други органи и/или организации проекти и програми в областта на рибарството и аквакултурите, финансирани със средства от Европейския съюз (ЕС) или от други международни източници, включително такива, в които българската страна участва със свои ресурси.

Министерство на вътрешните работи (МВР) осъществява граничното наблюдение на вътрешните морски води и териториалното море на Република България, съгласно ЗМВР.

Главна дирекция "Гранична полиция" осъществява охраната и контрола на морския участък от държавната граница, съгласно специална Наредба № I-11 от 19.01.2005 г. за охраната на морския участък от държавната граница на Република България, както и по опазване на рибарството и аквакултурите, съгласно действащия закон. За изпълнение на своите задължения, *Главна дирекция "Гранична полиция"* си сътрудничи с Изпълнителна агенция "Морска администрация" (МТИТС) за да контролира влезли/излезли кораби от пристанищата, опознаване на кораби на рейд и котвени местостоянки, за извършване на съвместни проверки и за да санкционира нарушители на режима на плаване, както и за търсене и спасяване на бедстващи кораби и екипажи.

⁶⁹ <http://iara.government.bg/>

С Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (МЗХГ) дирекцията си сътрудничи в контрола на риболова за опазване на рибните ресурси и запазване на биологичното равновесие в граничната зона, в граничните контролно-пропускателни пунктове, пристанищата, вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона, континенталния шелф, изключителната икономическа зона, както и при внос и износ на риба, рибни продукти и аквакултури.

С МОСВ сътрудничеството се проявява при опазването на морската среда, флората и фауната, защитените видове и местности. По смисъла на Наредба № Н-7 от 12.06.2008 г. за извършване на водолазна и друга подводна дейност дирекцията има правомощия да извършва водолазна дейност.

Министерството на вътрешните работи има важна роля и в защитата на населението от природни бедствия, като координира дейността на останалите ведомства в Съвета за намаляване на риска от природни бедствия към Министерски съвет.

Министерство на културата (МК) прилага компетенциите си по опазване на подводното културно наследство, съгласно ЗКН и Конвенцията за опазване на подводното културно наследство, ратифицирана от нашата страна и анализирана в предходния раздел на проучването. На подчинение на министерство на културата е Центърът за подводна археология, Созопол, който извършва проучвания, наблюдения и анализи и събира и обработва информацията.

Министерство на туризма управлява и стопанисва морските плажове, съгласно чл. 7 ал. 5 на Закона за устройство на Черноморското крайбрежие. Министерството разработва и утвърждава концепцията за туристическо райониране на страната. Съгласно Закона за туризма, туристическите райони покриват цялата територия на страната и са съобразени с общинските административни граници, като територията на една община не може да бъде разделяна между два района и не може да принадлежи едновременно към два различни туристически района. Черноморското крайбрежие е разделено на два туристически района - северен (Варна) и южен (Бургас).

Агенцията по геодезия картография и кадастър (АГКК)⁷⁰ към МРРБ упражнява своите

⁷⁰ <http://www.cadastre.bg/>

функции в съответствие със Закона за геодезията и картографията. Те са от определящо значение за всички пространствени планове, включително за НМПП, тъй като АГКК отговаря за създаване и поддържане на държавните топографски карти в мащаби 1:5000 и 1:10 000 за територията на страната, от които все още може да се намери информация, която трудно може да се открие другаде. Агенцията поддържа държавната нивелачна мрежа и мрежата от мареографни станции; отговаря за създаването и поддържането на топографски бази данни и на геоинформационната система.

Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси“ (ДАДРВЗ) контролира изпълнението на задължения по смисъла на Закон за задълженията към Международния фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт. При изготвянето на НМПП може да има незначителна роля за предоставяне на информация относно тези замърсявания.

Държавната агенция „Електронно управление“ (ДАЕУ) изгражда и поддържа Националния портал за пространствени данни и има за основна задача ускоряване въвеждането на електронно управление, за което има изготвена стратегия. В тази стратегия МРРБ също има определени задачи и функции за събиране и поддържане на информацията относно изготвените и одобрени стратегически и планови документи.

Националният институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) към Министерство на културата има ограничен капацитет и изключително голяма натовареност във връзка със съгласуването на Общите устройствени планове на общините в Р. България, съфинансирани от МРРБ, които трябва да приключат до края на 2018 г. Отчитайки значимостта и пилотния характер на НМПП за страната институтът трябва да окаже съдействие с информацията и експертизата, която притежава в областта на опазването на културните ценности. И независимо, че основната дейност на института е насочена към територията, във връзка с наличието на изключително ценни културни богатства по крайбрежието, един от които е и гр. Несебър от Списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО, е необходимо да се предвиди защитата на тези обекти откъм морето и съхраняването на характера на техния хинтерланд.

Национален център за териториално развитие ЕАД (НЦТР) е акционерно държавно

дружество на МРРБ на собствена издръжка, с повече от 60 годишна история и към настоящия момент ограничен състав поради финансовата криза в страната през последните 2 години. Притежава експертиза и опит в пространственото планиране, устройството на територията, интегрираното управление на крайбрежни зони и в изготвянето на стратегии и целенасочени инвестиционни програми. Повечето от задачите, по които се работи, са новаторски за страната, мащабите им надхвърлят националното равнище. Поради статута на търговско дружество има ограничени възможности за участие в международни проекти и програми, поради което това се осъществява посредством индивидуална експертиза и консултантска дейност. Представители на НЦТР участват в подготовката на проектното предложение за MARSPLAN-BS съвместно с Министерството на регионалното развитие и публичната администрация в Букурещ, Румъния. Освен Националната стратегия за регионално развитие на Р. България (2012 – 2022), Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 и Целенасочената инвестиционна програма, в НЦТР са изготвени РПП на Североизточен район, ОСР на областите Варна и Добрич, ТУП и ОУПО на Каварна и 7 броя от първите териториалноустроитвени планове на черноморските общини от общо 14 в средата на 1990те години. С изменението на Закона за регионалното развитие от края 2016 г. се регламентира изключителната експертиза на НЦТР ЕАД в областта на регионалното планиране и правото за разработване на документите за регионално и пространствено развитие на национално и регионално равнище.

Анализът на държавните институции и техните подразделения и звена, показва че с най-сериозен капацитет и експертиза в сферата на морското пространствено планиране има в МРРБ, МОСВ, в ДППИ, ИАМА, в Център за подводна археология и НЦТР ЕАД.

Регионални институции и структури

Басейнова дирекция Черноморски район (БДЧР) за басейново управление на водите обхваща територията на водосборните области на реките, вливащи се в Черно море от северната до южната граница на България, включително вътрешните морски води и териториалното море и изключителната икономическа зона.

Дирекция „Планове и разрешителни”, отдел „Опазване на морските води и мониторинг” осъществява дейности по бази данни и географски информационни системи (ГИС):

определяне на границите на водите и водните обекти, публична държавна собственост, разработване на карти на райони под заплаха от наводнения; създаване и поддържане на база данни за извършения от басейновата дирекция контрол и контрола, извършен по Закона за водите от други лица; мониторинг и зони за защита на водите: контрол, оценка и анализ на данните от изпълнението на мониторинга на водите; разработване и актуализиране на програмите в тази сфера. Дирекцията участва в инвентаризацията на емисиите, заустванията и загубите на приоритетни вещества и замърсители в съответствие с Директива 2008/105/ЕО; извършва оценка на ефекта от мерките с тенденции и прогнози; определя и ревизира водите за обитаване от риби и черупкови организми; подготвя периодични доклади за състоянието на водите в обхвата на района за басейново управление.

Дирекцията осъществява сътрудничество с компетентните органи за басейново управление и за управление на риска от наводнения на други държави в съответствие с държавната политика. Издава становища за допустимост на планове, програми и инвестиционни намерения за съответствието им с ПУРБ и ПУРН. Дирекцията е компетентна да участва в процедури за издаване на разрешителни, когато компетентен орган по Закона за водите е министърът на околната среда и водите и да информира обществеността, заинтересованите страни и други институции:

Друга важна дейност на БДУВ е подготовка и попълване на данни съгласно изискванията за електронно докладване пред Европейската комисия (WISE) съгласно Европейското законодателство за водите и други международни актове и подпомагане на трансгранична хармонизация в областта на водите съгласно международни ангажименти и споразумения. При разработването на НМПП Басейнова дирекция „Черноморски район“ ще има важна роля в съгласуването на предвижданията на плана, които биха застрашили чистотата на морските води, но също така и за предоставяне на актуални данни за състоянието на водите в реките, вливащи се в Черно море. В чл. 8 ал. 2 на Директивата за установяване на рамката за морско пространствено планиране, са посочени и други пряко свързани с този тип планиране компетенции на БДЧР. Това са взаимодействията и съвместимостта/ несъвместимостта на дейностите в различните зони – в районите за аквакултури, тези за разполагане на инсталации и инфраструктура за проучване, експлоатация и добив на нефт, газ и други енергийни ресурси, на полезни изкопаеми и инертни материали и за

производството на енергия от възобновяеми източници; защитените природни обекти, обекти за опазване на видовете и защитени територии; зоните за добив на суровини и тези за научно-изследователска дейност.

Дирекцията има участие в следните проекти, свързани пряко или косвено с Черно море и с морската среда:

- ✓ ИСССЗМ - „Интегрирана информационна система за поддръжка управлението на бреговата зона
- ✓ ИМАМО - „Подобрен мониторинг на морските води“
- ✓ MARLEN - „Инструменти за оценка на отпадъците, еутрофикацията и шума в морските води”
- ✓ ISMEIMP - „Проучвания на състоянието на морската околна среда и подобряване на програмите за мониторинг, разработени съгласно РДМС“
- ✓ Проект „Прилагане на Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО в България – разработване на Програми от мерки съгласно чл. 13“
- ✓ Проект „Техническа и административна подкрепа за прилагането на РДМС в България и Румъния - фаза 2“.

Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) във Варна и Бургас са регионални органи на Министерството на околната среда и водите, които провеждат държавната политика по опазване на околната среда на местно ниво. Обхватът на действие на РИОСВ Бургас включва територията на Бургаска област, част от Сливенска (община Котел) и част от Варненска (община Бяла) - общо 15 общини с територия 8 121 км², а регионът, в който РИОСВ Варна осъществява своите функции, включва Варненска и Добричка области с обща площ 8 530,5 км² и 19 общини с 373 населени места.

В двете инспекции има различия в наименованието на звената, които се занимават пряко с проблемите на морската среда, но и двете са свързани с контрола върху околната среда и превантивната дейност. Двете инспекции имат контролни, регулиращи и информационни функции по отношение опазване и защита на компонентите на средата, екологосъобразно използване на земните недра, опазването на биологичното разнообразие и защитените зони

и управлението на отпадъците. РИОСВ предоставят информация в съответствие с чл. 17 на ЗДОИ. При осъществяване на контролните функции, те извършват превантивен, текущ и последващ контрол, свързан с прилагането на нормативните актове, регламентиращи качеството на компонентите на околната среда и факторите, които ѝ въздействат.

Регионалните здравни инспекции (РЗИ) във Варна и Бургас са административни структури на подчинение на министъра на здравеопазването и осъществяват държавната здравна политика на територията на съответната област. Всяка от регионалните инспекции има обособени дирекции с определени функции.

Дирекция „Обществено здраве“ извършва систематичен и насочен държавен здравен контрол за спазването на здравните изисквания в обекти с обществено предназначение и на факторите на жизнената среда. Регистрира в публичния регистър на РЗИ обекти с обществено предназначение. Оценява документация при проектирането, изграждането и въвеждането в експлоатация на строежите в Р България и извършва инспекции в хода на строителство на обекти с обществено предназначение; проучва, изготвя анализи и оценки за състоянието на жизнената среда и здравния статус на населението, определя мерки за ограничаване на негативните ефекти от въздействието на факторите на средата

Дирекция „Лабораторни изследвания“ извършва химични, физични, микробиологични изследвания и изпитвания, участва в проучвателни и аналитични дейности, микробиологични и физико-химични характеристики на води. Изследва химичните и физични фактори на средата и упражнява радиационен контрол. РЗИ извършва ежегодно мониторинг на водите за къпане в официално определените зони за къпане в акваторията на Черно море. Мониторингът се извършва съгласно изискванията на Наредба № 5 от 30 май 2008 г. за управление на качеството на водите за къпане (ДВ бр.53/2008 г.), по изготвен график за пробонабиране.

И двата вида регионални структури – РИОСВ и РЗИ ще имат своята роля в процеса на разработване на НМПП чрез предоставяне на информация и консултации за горещи точки на крайбрежието и акваторията, за идентифицирани рискове в морска среда за здравето и живота на хората и за съгласуване на Екологичната оценка на НМПП.

На регионално ниво работят и **Регионалните съвети за развитие**, съответно на СИР и ЮИР от ниво 2, имат своите представители и в структурата на МРРБ, съгласно

устройствения правилник. Те се създават по силата на чл. 18 ал. 2 на ЗРР. Отчитайки стартиралата реформа в регионалната политика, която ще обхване и РСР и тяхната дейност, както и необходимостта през следващата година да се извършат промени в границите на районите от ниво 2, на този етап дейността им не се коментира. От съществуващата практика може да се направи извод, че макар че е възможно да се вземе важна информация от създадените по места териториални звена на МРРБ, както за социално-икономическото развитие, така и за изпълнението на проекти и програми, самият факт че в състава им са представени всички общини, прави консултацията и работата с тях по НМПП по-сложна и неефективна.

Областните администрации, Варна, Добрич и Бургас осигуряват провеждането на държавната политика по опазване на околната среда на територията на съответната област и координират дейностите в същата сфера между общините на територията на областта. Те нямат специализирани звена, пряко свързани с тематиката. В структурата на всяка от Областните администрации функционира Дирекция „Регионално развитие”, чиито експерти имат делегирани функции, повече или по-малко свързани с морските дейности. Те изготвят експертни становища в комисии по чл.16, ал.1 от ЗУЧК, участват в изготвянето на схеми за водноспасителна дейност по чл.7, ал.8 от ЗУЧК, участват в експертни съвети при обсъждане на планове и проекти на територията на няколко общини, координират работата в случаи на аварии и природни бедствия, съгласно Закона за защита при бедствия.

В периода 2007 – 2009 г. областите Добрич и Варна участват в проекта на МРРБ и Холандия за интегрирано управление на крайбрежни зони „Моят бряг“ на обща стойност 400 000 Евро, но стратегия така и не се разработва. Причините за това са недостатъчната информация, слабото представителство на заинтересованите страни, недобрата координация. Вместо това се представят насоки за управление на българското Черноморско крайбрежие. Община Варна участва в проект „Устойчивост на системата земя – море за стратегии за екотуризъм“ (LAND – SEA) по програма ИНТЕРРЕГ.⁷¹ Област Бургас участва в проекта за Интегрирана морска стратегия на Р. България.

Съгласно чл. 22 ал. 1 на Закона за регионалното развитие в районите от ниво 3 (области) се създават Областни съвети за развитие, които да подпомагат провеждането на националната

⁷¹http://www.vn.government.bg/stranici/project/land_sea/land_sea.htm

политика за регионално развитие на това ниво, в които са представени всички общини от съответната област. По аналогични причини тяхната дейност не се разисква в настоящото проучване.

Общински администрации

На Черноморското крайбрежие са разположени 14 общини - Шабла, Балчик, Аврен, Аксаково, Долни чифлик, Каварна, Варна, Бяла, Несебър, Поморие, Бургас, Созопол, Приморско и Царево, които в Националната концепция за пространствено развитие са определени като специфични територии, най-пряко повлияни от Черно море и свързани с морските сектори.

В резултат на прегледа на структурата, функциите на специализираните администрации в общините и наличните експерти, за които има достъпни данни, може да се обобщи извода, че в общините съществуват дирекции/отдели “Териториално и селищно устройство“ и “Екология и околна среда” или смесени, без обособени звена.

Експертите в тези звена, макар че включват архитекти, геодезисти, еколози и инженери, нямат необходимата подготовка в областта на морското пространствено планиране. Това е ясна заявка към университетите с опит в организирането на интердисциплинарни програми, да мотивират млади хора и да ги привлекат за преквалификация или за включване в процеса и навлизане в тематиката. Работата по проекти, свързани с тази сфера в общините също е ограничена.

Научни и академични институции

В тази група са анализирани всички висши училища на територията на страната, които подготвят кадри за морско пространствено планиране и провеждат научни изследвания за морската среда, като акцентът е поставен върху по-важните от тях.

Единствен в страната академичен център за подготовка на морски кадри е **ВВМУ „Никола Вапцаров“** във Варна. Специалностите, свързани с морско дело и морско пространствено планиране са „Информационни и комуникационни технологии в морската индустрия“, „Корабоплаване“, „Мениджмънт на морския транспорт“ и „Логистика“ в трите степени на обучение.⁷² Приоритетни в научните изследвания са областите „Военноморско въоръжение

⁷² <http://www.naval-acad.bg/about-us-bg>

и техника“, „Корабоплаване“, „Морски технологии“ и „Морско образование и квалификация на кадри за ВМС и морската индустрия“. Висшето училище поддържа сътрудничество с Института по океанология на БАН, Института по хидро- и аеродинамика, Високотехнологичния бизнес – инкубатор – Варна, с ВТУ „Годор Каблешков“ и с Националната океанографска комисия към ЮНЕСКО и членува в Международната асоциация на морските университети (IANU). Между по важните проекти, свързани с морското пространствено планиране следва да се отбележат:

- ✓ Проект ИСССЗМ „Интегрирана информационна система за поддръжка управлението на бреговата зона“ изпълняван в партньорство с Областна администрация Варна и Басейнова дирекция за Черноморския район – Варна, като част от програма BG02 Интегрирано управление на морските и вътрешните води, в частта BG02.01 Интегрирано управление на морските и вътрешни водни ресурси. (2015 -2016)
- ✓ Участие в проекта MARSPLAN-BS с изготвяне на картата на морските маршрути и изследването на трафика в Черно море за целите на проекта, съвместно с МТИТС, ИА „Морска администрация“.

През 2017 година са се дипломирали 230 бакалаври и 54 магистри и са приети 510 първокурсници. Специален ресурс представлява и академичният състав, в който 65% от преподавателите са с научна степен. Във ВВМУ има потенциал за подготовка на кадри за участие в процеса на морско пространствено планиране, но е необходимо известно адаптиране на някои от програмите за обучение с цел създаване на умения за стратегически ориентирано и мащабно пространствено свързано мислене.

В сферата на **пространственото планиране, регионалното развитие и строителството** се подготвят кадри в няколко университета в страната.

Свързани с регионалната политика са специалностите „Регионално развитие“ в Университета по национално и световно стопанство⁷³ и в Тракийски университет, Стара Загора, „Регионално развитие и политика“ в СУ „Св. Климент Охридски“, и „География и регионална политика“ и в "Управление на регионалното развитие" в Югозападен университет „Неофит Рилски“. Отделни модули в програмата за обучение на бакалаври и магистри по урбанизъм и по архитектура се изучават и в УАСГ. И докато последните са

⁷³ <http://priem.unwe.bg/bg/what/index/770>

ориентирани повече към процеса на планиране, то в другите цитирани университети, фокусът на подготовката на кадри е повече върху икономическите и управленските аспекти. **Университетът по архитектура, строителство и геодезия**⁷⁴ подготвя специалисти по пространствено планиране, които в магистърската степен на обучение на специалност „Урбанизъм“ изучават модул „Интегрирано управление на крайбрежни зони“, включващ темите и за морското пространствено планиране. Приемът в ОКС Бакалавър е до 25 студенти, а в ОКС Магистър до 20 студенти. Съществува възможност за изучаване на модула от студенти от специалност „Архитектура“, специализиращи в катедра „Градоустройство“. Университетът има сериозен потенциал за развитие на темата в учебни програми и дисциплини, поради факта, че във всички факултети има специалности, които в различна степен са свързани с морското пространствено планиране. В специалността „Строителство на сгради и съоръжения“ се подготвят строителни инженери, с познания и за строителство в морето. В специалностите на Хидротехническият факултет се подготвят кадри, с познания, свързани с управление на водите и отпадъците, с хидротехническото строителство, включително и проектиране и строителство на пристанища.

Другите технически университети в страната, подготвящи кадри в областта на градоустройството, архитектурата, строителството и геодезията са ориентирани предимно към строителния сектор. Няма сведения за наличие на дисциплини, свързани с морското пространство във Висшето строително училище „Любен Каравелов“, Висшето транспортно училище „Тодор Каблешков“ и в Нов български университет. Магистърската програма по Урбанизъм във **ВСУ „Любен Каравелов“** дава знания и практически умения за разработване на Общи и подробни устройствени планове, прединвестиционни проучвания и Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие⁷⁵, но няма данни за модули по регионално и пространствено планиране.

Във **Варненски Свободен Университет „Черноризец Храбър“**⁷⁶ специалностите са разгърнати в няколко направления и освен „Строителство на сгради и съоръжения“ и „Архитектура“, свързани с морското пространствено планиране са кадрите, които се обучават в сферата на публичната администрация и управлението. Към университета

⁷⁴ <http://uacg.bg/?p=31&l=1>

⁷⁵ <http://www.vsu.bg/>

⁷⁶ <http://ksp.vfu.bg/bakalavar/>

функционира Технологичен институт, който осигурява възможности за дистанционно обучение и за достъп до информационните ресурси.

В другото направление на техническите науки са свързаните с планирането, проектирането, експлоатацията и управлението на **техническата инфраструктура** специалности, в което се подготвят кадри в София, Русе и Габрово. **Технически университет** в София⁷⁷ подготвя кадри в областта на информационните технологии и системи, включително и в транспорта, енергийната инфраструктура, енергийната ефективност и сигурност, опазването на околната среда при изграждане и експлоатация на инфраструктурата. Незначителен дял заемат научните изследвания свързани с морската среда, морския транспорт и технологии, но има потенциал за развитие.

В **Русенски университет „Ангел Кънчев“**⁷⁸ специалностите с потенциал за развитие на знанията за морската среда са специалностите „Информационни и комуникационни технологии“, която включва знания за проектиране, изграждане и поддържане на телекомуникационни мрежи и системи, „Технология и управление на транспорта“, която включва и водния транспорт, „Евроатлантическа и глобална сигурност“ и „Сигурност за граждани и собственост в трансгранична среда“.

Проследяването на процедурите в цялостния процес на морско пространствено планиране показва, че са необходими специалисти, които имат знания и умения не само в областта на пространствените анализи, но също така за управление на проекти, за решаване на конфликти, специфично знание във всяка една тематична област, свързана с отделните морските сектори, и холистично знание за разкриване на връзки и взаимодействия и за интегрирано планиране.

Подготовката на специалисти в областта на **биологията** се осъществява основно в **СУ „Св. Климент Охридски“**, Биологически факултет. Тясно свързани с морската среда са знанията и практическите умения, които студентите придобиват в магистърската програма „Приложна хидробиология и аквакултури“. Този тип знания са важни за морското пространствено планиране и покриват области като хидробиология, ихтиология, приложни аспекти като аквакултури, хидробиологичен мониторинг, оценка, контрол и прогнозиране качеството на водите, биологично водопречистване.

⁷⁷ <https://tu-sofia.bg/bachelor>

⁷⁸ <https://www.uni-ruse.bg/science>

В началото на 1990те години се разгръща подготовката на кадри в областта на **опазването на околната среда**, като такива специалности се разкриват почти във всички университети, в които основните сектори за които се подготвят кадрите, имат потенциално най-сериозни въздействия върху околната среда. В **Техническият университет Варна** се разкрива специалност „Техники и технологии за опазване на морето и околната среда“⁷⁹, към Факултета по Морски науки и екология. В специалността се изучава и морска екология. Университетът използва ефективно своето разположение и контактите си с важни институции, работещи на територията на град Варна – РИОСВ, БДЧР, сдружения на бизнеса, свързан с морето, както и с международни партньори.

В Техническият факултет на **Университет „Проф. д-р Асен Златаров“**⁸⁰ Бургас, основните специалности са свързани традиционно с органичните и неорганични химически технологии (нефт, газ, вода и др.), но също и с актуални сфери като биотехнологии и възобновяеми енергийни източници. Научната експертиза е насочена към анализ, диагностика и контрол на елементи и детайли от оборудване, инженерни съоръжения и конструкции в нефтохимическата и нефтопреработвателна промишленост, енергетиката и машиностроенето.

В **Тракийският университет в Стара Загора**⁸¹, двете специалности, свързани с морето са „Екология и опазване на околната среда“ и „Рибовъдство и аквакултура“. Знания в сферата на аквакултурите се развиват и в Биологическият факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Подготовката на кадри в сферата на **туризма** се осъществява в много университети, след като туризмът се превърна в един от приоритетите на страната. Водеща институция е СУ „Св. Климент Охридски“ със създаването на специалността „География на туризма“ преди 40 години. Катедрата има значителен научен потенциал и освен подготовката на кадри, провежда научни изследвания в сферата както на зимния, така и на летния туризъм, на градския и културния туризъм. В обучението са застъпени връзките между туризма и околната среда, между всички сектори в туристическата индустрия (настаняване, транспорт, атракции, туристическа инфраструктура), както и между планирането и управлението на туристическите дейности и локализации.

⁷⁹ http://www.tu-varna.bg/tu-varnaeoooc/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=10&lang=bg

⁸⁰ <https://www.btu.bg/index.php/bg/fakultetim/fakultetnm/fac-tehn-nauki-m>

⁸¹ <http://uni-sz.bg/>

Подготовката на кадри за организация и управление на туризма и аспектите свързани с икономиката и маркетинга на туризма са застъпени повече в специалностите на **Университета по национално и световно стопанство**⁸² и **Икономическия университет**⁸³ Варна, както и в други университети в страната, разположени в районите с висок туристически потенциал. Най-често с тези специалности се свързват и специалностите „Международен мениджмънт“, „Управление на международни проекти“, „Маркетинг“ и др. Специфичните знания и умения в областта на търсенето, разкриването и експлоатацията на природни богатства се придобиват основно в **Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“**⁸⁴. Магистърската програма „Петролна геология“ подготвя кадри за ръководство на дейности, свързани с изучаване на геологията, търсенето и проучването на нефтени и газови находища, геолошко обслужване на добива на нефт и газ, оценка на перспективни площи и установени находища, изготвянето на комплексни експертни оценки за влиянието на проучвателни и добивни работи за нефт и газ върху околната среда. Други, свързани с морската среда специалности в МГУ са „Газоснабдяване“, „Добив, транспорт и съхраняване на нефт и газ“, „Сондиране и добив на нефт и газ“ и „Управление на газовата инфраструктура“. Косвено свързани с дейностите в морското пространство са специалностите „Геотехника“, „Подземно строителство“ и „Биотехнологии“.

Специалисти за **управление на проекти** се подготвят в почти всички висши училища в страната, като съвсем естествено в повечето случаи програмите за обучение са ориентирани към специфичната тематична област на планиране и проектиране – в транспорта, в строителството, в туризма и т.н. В техническите университети програмите акцентират върху специфичните дейности в съответния сектор и различните участници в процеса на подготовка, прилагане и контрол върху проектите, което е характерно за Техническия университет София (информационните технологии, транспорт и инфраструктура, научно-изследователски проекти, както и на програми и проекти, финансирани от ЕСФ). Университетът по архитектура строителство и геодезия предлага програма за управление на проекти в строителството, Управлението на проекти се предлага в магистърската ОКС на Югозападен университет „Иван Рилски“, Нов български университет („Управление на

⁸² http://magistri.unwe.bg/spec_jan2018.pdf?v=20171120

⁸³ <https://ue-varna.bg/bg/Katedra.aspx?id=5009>

⁸⁴ <http://www.mgu.bg/new/main.php?menu=3&submenu=39>

проекти по информационни технологии“), Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Икономически университет Варна, ВСУ „Черноризец Храбър“, Технически университети в Габрово и Русе. СУ „Св. Климент Охридски“ предлага „Управление на Европейски проекти“. Почти няма университет в страната, който през последните години да не е въвел подобна магистърска програма.

От прегледа на информацията за академичните институции в България могат да се направят следните изводи:

- ✓ Разгледаните университети, които подготвят кадри за различни морски сектори или за опазването на морската среда, страдат от общите за висшето ни образование проблеми през последните години, свързани с външни и вътрешни фактори – демографска криза и намаляване на броя на студентите, увеличаване на броя на студентите, които предпочитат да получат висшето си образование в чужбина и намаляване на броя на чуждестранните студенти, намаляване на средствата за висше образование, спад в качеството на образованието независимо от въведената система за оценка и акредитация;
- ✓ Отлив от академичната професия след реформата в системата за развитие на академичния състав и обезценяването на научните степени и звания; намаляване на обема и на качеството на научно-изследователската дейност, за която се предоставя символично финансиране;
- ✓ Липса на обвързаност между приоритетите за развитието на страната и стратегията за развитие на научните изследвания. Отсъствие на тематично и стратегическо планиране на докторантските изследвания, включително и на тези, които се финансират от държавата, с което да се търси по-голяма добавена стойност, ефективност и приложимост;
- ✓ Съществуват много малък брой специалности, насочени директно към науките, свързани с морето и морските сектори (ВВМУ „Никола Вапцаров“, МГУ, Тракийски университет, ТУ Варна, СУ „Св. Климент Охридски“).
- ✓ Отделни модули, даващи необходимите знания за морско пространствено планиране и специфични знания за морските екосистеми и морската икономика, за планиране, проектиране и строителство в морето са развити към специалности на УАСГ, СУ, ИУ Варна.

- ✓ Възможностите за развитие на сътрудничество с европейски институции са използвани най-ефективно за разработване на проекти за подобряване на учебните програми, за модерно оборудване на лаборатории, за повишаване на езиковите знания, и по-малко по важни за ЕС и за страната тематични направления;
- ✓ Ограничен достъп до научни изследвания и публикации, недостатъчно налична информация за научни постижения и международни контакти и дейности, насочени към морската политика, развитие на морските сектори и морското пространствено планиране.
- ✓ Относително добре развити връзки с бизнеса и със структурите на изпълнителната власт на регионално равнище.

Тези обобщени изводи показват, че съществува неразвит капацитет за научни изследвания и за нови програми за обучение на различни равнища, които да предоставят необходимите знания и умения за трандисциплинарни изследвания, за работа в екип, за прилагане на интегриран и екосистемен подход в планирането. Необходима е също така и цялостна реформа за приоритизиране и финансиране на научно-изследователската дейност, съгласно която издръжката на университетите да се обвърже по-тясно с научните изследвания и публикации.

Научните знания и експертиза в областта на морското пространствено планиране могат да се открият от анализа на дейността на институтите на БАН, които въпреки определени ограничаващи фактори, демонстрират особена активност в различни научни и научно-приложни проекти, финансирани от международни организации и програми и Европейски фондове.

Институтът по океанология „Фритъф Хансен“⁸⁵ (Варна) притежава най-голям капацитет, опит и готовност за участие в процеса на морското пространствено планиране, демонстриран и в проекта MARSPLAN-BS. Той провежда изследвания в областта на морската физика, химия и геология, археология, биология и екология на морето, хидродинамиката и литодинамиката на бреговата зона и океанските технологии, осъществява комплексен мониторинг на морската среда в териториалното море и българската икономическа зона. Институтът представлява БАН и играе ролята на

---

⁸⁵ <http://www.io-bas.bg/>

координатор във всички изследвания, свързани с Черно море чрез Националната океанографска комисия (НОК) и Междуправителствената океанографска комисия към ЮНЕСКО. Институтът разполага с експертен състав от 38 души, всички с научни степени и звания и специализация в някои от основните направления, съгласно които е развита организационната структура. Участието в множество международни проекти поддържа актуалността на знанията и издига престижа на научното звено. По-важните от тези проекти са следните:

- ✓ PERSEUS, FP7 (2012 – 2016) – Проектът развива научно-изследователски подходи в подкрепа на политиките за околната среда на Южно-Европейските морета (Средиземно и Черно море).
- ✓ DEVOTES, FP7 (2012 – 2016) - Разработване на иновативни подходи за изследване на биоразнообразието и оценка на добро състояние на морската околна среда.
- ✓ IRIS - SES, FP7 (2013 - 2015) - Регионална Стратегия за Интегриран мониторинг на Южно-Европейските морета.
- ✓ CoCoNet, FP7 (2012 – 2016) - Изграждане на мрежи от морските защитени зони от крайбрежие до крайбрежие (от брега до открито море и дълбоководната зона), съчетано с потенциала за използване на ветровата енергия в морето.
- ✓ MISIS - MSFD, FP7 (2012 – 2014) - Оптимизиране на системата за Интегриран Мониторинг на Черно море в съответствие с Рамковата Директива за Морска стратегия.
- ✓ ODEMM, FP7 (2010 – 2013) - Възможности за прилагане на екосистемен подход за управление на морски екосистеми.
- ✓ UP-GRADE BS SCENE - UP-GRADE, FP7 (2009 – 2012) - Изграждане на разширена научна мрежа за Черно море.
- ✓ MESMA, FP7 (2009 – 2013) - Мониторинг и оценка на пространствено управлявани райони.
- ✓ ASCABOS, FP6 - Поддържаща програма за повишаване на капацитета в Черноморския регион с цел оперативен статус на океанографските услуги – съвместно участие с Национален институт по метеорология и хидрология.
- ✓ MPAs - Развитие на индикативна екологично обоснована мрежа от Морски защитени зони в България и Румъния;

- ✓ SYMNET - Индуриална Симбиозна Мрежа за Защита на Околната Среда и Устойчиво Развитие на Черноморския Басейн, финансиран с подкрепата на Европейския Съюз, Съвместна Оперативна Програма „Черноморски басейн“ 2007-2013;
- ✓ MAREAS (2012 – 2014) – „Черноморски съвместен регионален изследователски център за смекчаване и адаптация към въздействието на глобалните промени“, финансиран от Европейската комисия - Програма за трансгранично сътрудничество Румъния - България, управлявана от Министерството на регионалното развитие и туризма.
- ✓ SPLASHCOS (2010 – 2013) – Проект по програма COST на ЕС, Акция TD0902 „Подводна праисторическа археология и ландшафти на континенталния шелф“ – съвместно участие с Център за подводна археология Созопол;
- ✓ MARINEGEOHAZARD - Инсталиране и въвеждане в експлоатация на основните компоненти на регионална система за ранно предупреждение от морски гео-опасности по румънско-българската черноморска крайбрежна зона – с участието на институти от БАН;
- ✓ SRCSSMBSF (2011 – 2013) - Увеличаване на регионалния капацитет за осигуряване на устойчиво управление на риболова в Черно море, финансиран от Европейската комисия по Съвместна оперативна програма „Черноморски басейн“ (2007-2013)
- ✓ SIBEMA – FP6 - Повишаване на научния и институционален капацитет за прилагане на европейската морска политика в черноморския район
- ✓ ECOOP – FP6 - Европейска крайбрежна морска оперативна наблюдателна и прогностична система;
- ✓ ARENA – FP5 - Регионална програма за повишаване на капацитета и изграждане на информационна мрежа с цел осъвременяване на мониторинговите и прогностични дейности в басейна на Черно море

Изброените проекти показват ясно, че в института се работи по всички актуални въпроси, свързани с интегрираната морска политика, управлението на крайбрежните зони и морското пространствено планиране. Съществува капацитет и опит в областта на морската среда и екология и готовност за участие в процеса на морското пространствено планиране на национално ниво.

Национален институт по метеорология и хидрология (НИМХ)⁸⁶ следвайки заявените научни приоритети работи по усъвършенстване на методите за наблюдение, предаване, обработка и интерпретация на информацията, оценка на хидро-метеорологичните ресурси: климатични, агроклиматични и водни, техните колебания на територията на страната и използването им в икономиката. Институтът провежда изследвания на състава и измененията от естествен и антропогенен характер в атмосферата и хидросферата и моделиране процесите на пренос на замърсители, включително и на наносния режим на реките. Експертният състав включва близо 30 души, от които 18 с научни степени. Институтът работи в тясно сътрудничество с ИО, има филиал в град Варна. На международно равнище контактите и сътрудничеството се осъществяват с Международната метеорологична организация. Институтът ще има водеща роля в процеса на адаптиране към климатичните промени и произтичащите от това промени в нивото на водите на Черно море. Има богата база данни и опит в научни изследвания на климата и водните ресурси на страната.

Дейността на **Националния институт по геофизика, геодезия и география (НИГГГ)**⁸⁷ е свързана с морското пространствено планиране в приоритетите „Изследване на сеизмичния риск и риска от други природни бедствия, антропогенния риск“; „Съвременните движения на земната кора, устойчивостта на сгради, инженерни съоръжения и инфраструктура“; „Геобаза данни; за географски изследвания на природата, населението, социално-икономическото и регионално развитие на България за целите на устойчивото развитие на страната“. Институтът поддържа Национална сеизмична мрежа, Национална мрежа за силни земни движения, Национална перманентна GPS/GNSS мрежа и Национална мареографна мрежа. Работи в тясно сътрудничество с МРРБ, МВнР и МВР, МОН, МОСВ, с университети и научни институти от страната и чужбина. Един от значимите международни проекти ASCOR е свързан с изследване на промените в морското ниво в мареографните станции в Бургас и Варна. По проекта SWAN (Sustainable Water Action) за изграждане на връзки между европейски и американски научни институции (FP7-INCOLAB-2011) е разработен методологичен подход за оценка и картографиране на екосистемни услуги, свързани с водите. Институтът разполага с експертен състав от около

⁸⁶ <http://www.meteo.bg/deinosti>

⁸⁷ <http://niggg.bas.bg/wp-content/uploads/2017/05/otchet16.pdf>

50 души научни работници с различни степени и звания.

Важна роля в изработването на НМПП и в прилагането на екосистемния подход ще има и **Институтът за биоразнообразие и екосистемни изследвания (ИБЕИ)**, който осъществява научни изследвания от национален и наднационален мащаб в областта на теоретичните и приложните аспекти на екологията, биоразнообразието, опазването на околната среда и устойчивото ползване на биологичните ресурси. В приоритетите си институтът е поставил методологията на екологичната класификация и оценяване на антропогенния натиск върху екосистемите на повърхностните води; приложната екология и оценките за въздействие върху околната среда; биоразнообразието и опазването на водните видове и хабитати; и интегрираното управление на водите. Отделът участва в разработването на следните проекти:

- ✓ 2008-2011 - Оценка и управление на инвазията на мидите от род *Dreissena* във водните басейни в България (ФНИ ДО 02-283/2008);
- ✓ 2009–2012: UP-GRADE BS-SCENE - Създаване на метабаза и бази данни за Черно море (FP7 EC NFRA-2008-1.1.1, GA 22659);
- ✓ 2010-2013: Качество на околната среда и оценка на натиска върху Европа: мрежата LTER като интегрирана и споделена система за мониторинга на екосистемите (EC Life+, LIFE08 ENV/IT 000399, EnvEurope).
- ✓ PERSEUS, FP7 (2012 – 2016) – Проектът развива научно-изследователски подходи в подкрепа на политиките за околната среда на Южно-Европейските морета (Средиземно и Черно море).
- ✓ CoCoNet, FP7 (2012 – 2016) - Изграждане на мрежи от морските защитени зони от крайбрежие до крайбрежие (от брега до открито море и дълбоководната зона), съчетано с потенциала за използване на ветровата енергия в морето.
- ✓ METECOSMAP (2015-2017) – Изготвяне на методика за оценка на екосистемните услуги, предоставени от сухоземни и морски екосистеми в България
- ✓ FEMA (2015-2017) – Картиране и оценка на екосистемните услуги, предоставени от сладководни морски екосистеми на територията на България

Пряко свързани с Черно море са проектите CoCoNet, посветен на мрежите от морски защитени зони (от крайбрежието до морските дълбини) и PERSEUS, за стратегически изследвания на морската среда в южните европейски морета. И двата проекта са

финансирани по седма рамкова програма. В проекта FEMA съвместно с ИО-БАН, за първи път е изготвена оценка на екосистемните услуги, предоставяни от морските екосистеми. Пространственото картиране на така предоставените услуги е основа за включването на тези резултати в процеса на морското пространствено планиране. Отделът „Водни екосистеми“ има 27 учени и 7 докторанта.

Центърът за подводна археология, Созопол⁸⁸ е държавен културен институт към Министъра на културата на Република България. Дейността му е свързана с опазването, проучването, и документирането на културното наследство под вода в български териториални води и българската изключителна икономическа зона в Черно море, както и във вътрешните водни басейни на Република България. Центърът има повече от 40 годишна история и е най-старата институция от този тип в Източна Европа, работеща активно в Черноморския басейн. Домакин е на първия световен научен форум по морска история и подводна археология „THRACIA PONTICA“. Съвместно с други институти на БАН и университети от САЩ, Швеция и Великобритания участва в проекта Black Sea MAP⁸⁹, който има за цел да изследва археологическото богатство на Черно море чрез задълбочени проучвания в интердисциплинарен екип. Този проект допълва познанията за подводните богатства на страната – потънали кораби, потънали селища край Атия, пристанището на Созопол, Китен и устието на Ропотамо, както благодарение на международната експертиза и комуникацията на знанията, така и благодарение на модерната апаратура.

Институтът по рибни ресурси⁹⁰ във Варна се свързва с откриването на Морска биологична станция с Аквариум към Софийския университет през 1932 г., преминава през много трансформации за да се отдели като самостоятелно научно звено към Селскостопанска академия през 2007 г. Има два отдела – Хидробиология с 6 учени и 1 лаборант и отдел по Ихтиология с експертен състав от 5 учени и 1 консултант. Представители на института участват в проект ECRAMON-BLACK SEA: “Устойчиво развитие на Черноморския регион”.

Създадените преди края на 1980те години ведомствени научни центрове към различните

⁸⁸ <http://www.cua-sozopol.com/>

⁸⁹ <http://blackseamap.com/>

⁹⁰ <http://www.ifrvarna.com/>

министерства упражняват своята дейност в условията на пазарна икономика и в повечето случаи на самоиздръжка. Пререгистрираните по търговския закон губят достъп до научно-изследователски програми и проекти.

Всичко това показва изключително ограничен капацитет, опит, знания и готовност за участие в процеса на морското пространствено планиране в страната. С най-добър капацитет, актуален опит и най-тясно обвързани с тази тема дейности и приоритети са ИО на БАН и Центърът за подводна археология при МК. Първият институт може да играе водеща роля в процеса на МПП, а втората институция – водеща по отношение на подводната археология и консултативна в работата по останалите сектори.

Професионални организации

Професионалните организации в България са обединения на представителите на определено професионално направление на доброволен признак и са регистрирани в повечето случаи като сдружения с нестопанска цел, работещи в полза на обществото и в защита на творческите интереси на съответната професия. За извършването на стопанска дейност най-често се регистрират други дружества, аналогично на практиката с неправителствените организации.

Съюзът на архитектите в България (САБ)⁹¹ е доброволна творческо професионална организация на архитекти, регистрирана като сдружение с нестопанска цел по ЗЮЛНЦ. САБ е продължител на творческите традиции и приемник на дружествата, основани в периода от края на 19 в. до 1968 г. САБ представлява своите членове и защитава техните творческо-професионални интереси пред държавни, общински и международни институции, юридически и физически лица, включително и в Международния съюз на архитектите (UIA) и Асоциацията на архитектите в Черноморския регион. В своите творчески дейности САБ има активно участие в съвместни проучвания с млади архитекти и студенти в разработването на пространствени модели за крайбрежието около Черно море. Богатата специализирана научна библиотека през последните десетилетия е загубила своята стойност с навлизането на информационните технологии.

---

⁹¹ <http://uba.bg/>

Камарата на архитектите в България (КАБ)⁹² е създадена по силата на Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране (ЗКАИИП, Обн. ДВ, бр. 20/04.03.2003 г.), като продължител на дейността на инженерно-архитектурната камара от 1937 и правопреемник на КАБ от 1991 г., регистрирана по ЗЮЛНЦ (2001 г.). Заедно със САБ, КАБ е представена в Съвета на архитектите в Европа и участва активно в работата на работните групи, които формират приоритетите в политиките на организацията. Регламентира практикуването на професията от урбанисти и ландшафтни архитекти в съответните сфери на дейност. В КАБ членуват общо 4568 архитекти по данни от 2017 г.

Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране (КИИП)⁹³ е създадена през 2003 г. по силата на ЗКАИИП за да защитава интересите на представителите на всички инженерни специалности в инвестиционното проектиране в съответствие с интересите на обществото. Работи в сътрудничество с висшите училища и с други професионални организации. В КИИП членуват общо около 10 000 инженери, от които 8500 с пълна проектантска правоспособност. Между тях са и онези специалисти, които работят в областта на техническата инфраструктура – водоснабдяване и канализация, електроснабдяване, газоснабдяване, телекомуникации.

Камарата на инженерите по геодезия (ГИК) е създадена през 2006 г. като нестопанска организация в защита на общите стандарти и качество на работата, професионалните интереси на своите членове и на обществото. В нея членуват около 350 инженера с право на печат.

Съюзът на урбанистите в България (СУБ)⁹⁴ е създаден през 2010 г. в отговор на необходимостта от защита на професионалните интереси на една професия, създадена преди повече от 100 години в света и все още недостатъчно призната у нас. Участва активно в творчески дискусии, в работата на Европейския съвет на специалистите по пространствено планиране (ЕСТР), в иновативни проекти на Столична община, в тясна връзка с Асоциацията на студентите по урбанизъм в България (АСУБ) и поддържа ограничена членска маса. В морското пространствено планиране може да играе ключова роля, осигурявайки кадри с необходимите знания за стратегическо пространствено и

⁹² <http://www.kab-sofia.bg/za-nas/ustav>

⁹³ <http://kiip.bg/archived-site/a>

⁹⁴ <http://bgplanning.org/about/>

регионално планиране, интегрирано управление на крайбрежни зони, туристическо планиране, управление на проекти и други сфери, останали встрани от инженерните професии.

Съюзът на ландшафтните архитекти (СЛА)⁹⁵ е творческо сдружение на специалистите в тази област, създаден през 2004 г. от 221 учредители. Участва активно в работата на Международната и Европейската федерации по ландшафтна архитектура, поддържа контакти със САБ и КАБ, с ЛТУ и други академични организации, както и със Столична община. В процеса на морското пространствено планиране ще има ограничена роля в сферата на установяване на връзките акватория – територия чрез системата на озеленените и паркови пространства.

Българската морска камара (БМК)⁹⁶ е създадена през 1993 г. като доброволно нестопанско сдружение за подпомагане, насърчаване, представителство и защита интересите на българския морски бизнес. В нея членуват държавни и частни фирми от корабоплаването, корабостроенето, кораборемонта, пристанищата, морските технологии, банки, обслужващи морския бизнес фирми – брокерски, агентийски, пилотски, снабдителски, сървейорски и др. Развива консултантска и арбитражна дейност, участва в обсъждането на проектозаконови и техните изменения и стратегически документи. Съвместно с ИА „Морска администрация“ и с участието на Басейнова дирекция „Черноморски район“ в края на октомври 2017 г. организира кръгла маса на тема „Мерки за опазване на околната среда в резултат от дейности свързани с корабоплаването, кораборемонтната, химическата и нефтопреработвателната промишленост, автомобилния и железопътен транспорт. Използване на ефективни и екологични химически продукти за неутрализиране на възникнали нефтени разливи и промишлени замърсявания.“

Българската асоциация на морските капитани (БАМК)⁹⁷ се основава като сдружение през 1990 г, две години по-късно приема и настоящото си название, а през 1994 г. става член на Международната Федерация на Асоциациите на морските капитани със седалище в Лондон. Работи активно с обществеността във Варна, с академичните среди за развитие на образованието, участва в изготвяне на предложения за промени в законодателството и в

⁹⁵ <http://www.ula-bg.com/>

⁹⁶ <http://bcs.bg/news/kragla-masa-po-opazvane-na-morskata-sreda>

⁹⁷ <http://bsma-bg.org/>

други международни проекти, свързани с морското корабоплаване и опазването на морската среда от замърсяване.

Българската федерация по ветроходство (БФВ)⁹⁸ е национална спортна организация основана през 1945 г., чиято основна цел е да координира развитието, практикуването и администрирането на ветроходството на територията на страната. Представява България и ветроходните спортове в международни организации, пред обществени и политически организации, пред други национални и международни институции. В асоциацията членуват 28 спортни клуба от различни части на страната, в които тренират около 600 спортисти от различни възрастови групи. Приоритетното развитие на туризма, увеличеният брой яхтени пристанища и завишеният интерес към водните спортове през последните години не само в градовете от Черноморското крайбрежие, но и от вътрешността на страната, е причина на тази организация да се отреди важно място в процеса на морското пространствено планиране и определяне на зоните за практикуване на тези спортове и за провеждане на състезания.

Всички сдружения на представители на различни професии имат за водеща цел както защита на интересите на своите членове, така и на интересите на обществото. Те имат програми за повишаване на осведомеността и на знанията. Професионалните камари са задължени да провеждат допълнително постоянно обучение за актуализиране на знанията на активните проектантите и строители. Именно поради това те могат да поемат задачата за организиране на интердисциплинарни курсове за преквалификация за различните професии съвместно с университетите.

Неправителствени организации

Представителите на неправителствения сектор в страната работят по въпроси, свързани с качеството на околната среда, замърсяването на въздуха и водите, както и с опазването на зелената система и биоразнообразието. Изследването на дейността, капацитета и готовността на българските неправителствени организации показва, че най-активни и устойчиви са онези от тях, които са основани по международни проекти, със съдействието на мощни международни организации и до днес разчитат на финансиране от външни източници и донори.

⁹⁸ http://www.bulsaf.bg/?lang=bg_BG

Черноморската мрежа на НПО (ЧМНО)⁹⁹ обединява усилията на неправителствените организации в региона за да играе ролята на посредник и да лобира пред местните, национални и международни власти, бизнес средите и други институции, участващи в определянето на приоритети и вземането на решения, които засягат Черно море и устойчивото развитие на Черноморския регион. Създадена е през 1998 г. и регистрирана една година по-късно в резултат на развитието на НПО общността във всички черноморски държави, като наследник на Международния черноморски неправителствен форум за опазване и възстановяване на Черно море. Официалната регистрация на ЧМНО е извършена от Варненския окръжен съд през 1999 г. От общо 62 НПО от региона, 14 са участващите от България. Организацията представлява гражданското общество в Черноморския регион и има статут на постоянен наблюдател към Черноморската комисия (ЧМК) от 2001 г.

Дейностите, които изпълнява мрежата от НПО са свързани с проблемите на региона в управлението на международни води, опазването на морската среда и черноморското биоразнообразие, хармонизирането на законодателството и прилагане на екологичните политики на регионално ниво. Обединението участва в европейски и международни проекти за опазване на околната среда, намаляването на отпадъците в Черно море и опазване чистотата на морските води, развитието на туризма в рибарските области и населени места, обмен на добри практики, финансирани от СОП „Черно море“ (2007—2013 г.), от Европейски фонд по рибарство, от Седма рамкова програма на ЕС, фонд „Маршал“ Американската информационна агенция, Корпуса на мира, Глобалния екологичен фонд на ПРООН, програма ИНТЕРРЕГ на ЕС и др.

Европейската асоциация на рибарите в Черно море¹⁰⁰ е сдружение с нестопанска цел в частна полза, създадена съгласно Договор за БФП между Европейската комисия и „ЕС ПИ КОНСУЛТ БГ“ ООД. Тя представлява рибарите, извършващи дребномащабен риболов. Тяхната дейност няма значително въздействие върху околната среда, но има огромно социално и икономическо значение както за самите тях, така и за съхраняване на характера на определен регион. Между тях има и такива, в малки населени места, особено в делтата на Дунав, за които това е въпрос на оцеляване. Целта на организацията е да представи ефективно тези общности от България и Румъния, които извършват устойчив риболов с

⁹⁹ http://www.bsnn.org/bg/za_nas.html

¹⁰⁰ <http://smallscalefishing.eu/about-us/>

традиционни, щадящи околната среда и опазването на запасите техники в Консултативния съвет за Черно море и Брюксел. Пилотният проект за подпомагане на дребномащабния риболов, в който участва Асоциацията се разработва с представители на двете държави – България и Румъния. От 20.11.2017 г. Асоциацията е пълноправен член на Консултативния съвет за Черно море. Нейни представители участват в предварителните проучвания на МРРБ за Черно море в идентифицирането на специфичните данни, които трябва да се съберат във връзка с разработването на Методика за Национален морски пространствен план за територията.

Организацията за икономическо сътрудничество в Черноморския регион (ЧИС)¹⁰¹ е създадена през 1999 г. и в нея членуват Албания, Армения, Азербайджан, България, Грузия, Гърция, Молдова, Румъния, Русия, Сърбия, Турция и Украйна. В структурата на организация са представени всички аспекти на сътрудничество – парламентарен, бизнес, финансов и научно-изследователски. Тя покрива територия от 20 млн. км² и население над 350 млн. „Участието на България в ЧИС е част от регионалната политика на страната в разширения Черноморски регион и е насочено към укрепване на доверието, стабилността и сигурността в региона, което е предпоставка за постигане на икономически растеж, конкурентоспособност и просперитет“. Ръководи се на ротационен принцип с времеви обхват от 6 месеца. Организацията участва в икономически и научни форуми. През месец май 2017 г. взема участие в организирания форум Варна 2.0, на който се обсъждат въпросите за създаване на макрорегионална стратегия за Черноморския регион, по подобие на макростратегиите за Балтийския регион, за Алпите, за Дунав. Връзките с организацията са особено важни в процеса на морското пространствено планиране и интегрираното управление на територията и акваторията, поради различните икономически интереси и важното значение на икономическото развитие, от което зависи до голяма степен просперитета на нациите в региона и загрижеността им за морската среда.

Форумът на архитектите в Черноморския регион (ФАЧР) е доброволна, неправителствена организация, която не си поставя политически цели, създадена на 12.10.1995 г. от представителите на професионалните архитектурни организации на страните от Черноморския регион – Азербайджан, Грузия, Русия, Румъния, Турция и

¹⁰¹ <http://bsec.mfa.bg/>

Украйна. По-късно към нея се присъединяват България, Армения и Гърция. Председателства се на ротационен принцип от председателите на съответните национални съюзи на архитектите. Срещите на архитектите от Черноморския регион са научни форуми с широко академично присъствие, на които се разискват основните проблеми на региона, възможните решения и се приемат декларации, с които се определят приоритетите в дейността на форума за следващия период.

Асоциацията на Черноморските общини (АБЧО) е основана през 1992 година с подкрепата на USAID (AAMP) като регионално сдружение. Съгласно устава АБЧО няма разработващи функции, а по-скоро функции на съдействие, помощ, обучение, трансфер на знание, организиране на партньорства на общините членки. Възлага работа на Постоянни Експертни Комисии, съставени от служители в общинските администрации, на външни консултанти и специалисти. В процеса на морско пространствено планиране АБЧО може да играе логистична и партньорска роля.

Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“ (НЛРС)¹⁰² е организация с повече от 120 годишна история, която възпитава отношение към природните ресурси и организира разнообразни форуми, спортно-състезателни и културни дейности, инициативи за поддържане и възстановяване на видовото разнообразие. По решение на Общото събрание от 2006 г. е приета „Национална програма за поддържане на видовото разнообразие и устойчивото ползване на ихтиофауната“.

Черноморски институт¹⁰³ е неправителствена организация, с адресна регистрация в Бургас, която работи в тясно сътрудничество с Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Морския университет в Констанца и Националния морски университет в Одеса за създаване на Междуниверситетски център за управление и оценка на риска за превенция на екологични и технологични рискове в Черно море. Проектът с акроним IUCRISKMAN е финансиран от СОП „Черно море“ (2007-2013). Институтът организира научни форуми, работи активно с черноморските общини и областните администрации за честване на Европейския ден на морето. В процеса на морско пространствено планиране организацията може да играе ролята на посредник между професионалните и академичните среди, да предоставя данни и резултати от проведени академични изследвания.

¹⁰² <http://www.slr.org/programa-za-zaribiavane/>

¹⁰³ <http://blacksea.bg/>

Регионалната агенция за предприемачество и иновации Варна (РАПИВ)¹⁰⁴ е наследник на създаденото през 2002 г. сдружение „Високотехнологичен бизнес инкубатор, Варна“ с цел да се стимулира сътрудничеството между науката, бизнеса, местните власти и държавните институции за създаване на иновативна среда за развитие на МСП в областта на високите технологии, повишаване на тяхната конкурентоспособност, насърчаване на технологичния трансфер и създаване на условия за развитие на висококвалифицирани кадри. По този начин се очаква да се привлекат повече инвестиции в района и да се подобри социално-икономическото развитие на Североизточен район. Агенцията участва в проекти, финансирани по програми на Европейския съюз, свързани с адаптиране към климатичните промени, създаване на мрежи за обмен на информация и знания в Черноморския регион, развитие на знания и умения за разработване на добри стратегически документи. Работи в тясно сътрудничество с община Варна, с Министерството на регионалното развитие и благоустройството и с Министерството на околната среда и водите. В процеса на морско пространствено планиране може да подпомогне изясняването на приоритетите за развитие на морските сектори в региона, особено в най-важните иновативни и високотехнологични сфери.

БлуЛинк¹⁰⁵ е организация, регистрирана като фондация в обществена полза, създадена през 1999 г. от няколко еко-сдружения, създатели на мрежата BlueLink.net, в периода на кампанията за изграждане на гражданско общество в България. Сред най-активните членове на фондацията са „Еко Клуб 2000“ Българско дружество за защита на биоразнообразието, „За земята“, „Зелени Балкани“, София и др. Тя има за цел да подпомага природосъобразното устойчиво развитие. Тази цел се постига посредством независим обмен на информация и общуване в мрежа, повишаване на гражданското участие във вземането на решения, практикуване на журналистика в обществен интерес и изследвания и застъпничество за политики, съответстващи на целите на фондацията и защита свободата на словото. Основната дейност е насочена към защита на гражданските права, свободата на словото, опазването на природата. В процеса на морското пространствено планиране може да играе посредническа роля между професионалистите и гражданското общество и да подпомогне

¹⁰⁴ <http://www.rapiv.org/eng/>

¹⁰⁵ <http://www.bluelink.net/research>

бързото разпространяване на информацията относно целите на интегрираната морска политика.

Българска фондация Биоразнообразие (БФБ) е създадена през 1997 г. и е наследник на междуправителствената Българо-швейцарска програма за опазване на биоразнообразието от 1994 г. Фондацията работи в няколко ключови региона между които по Черноморието Ропотамо и Бургаски влажни зони. Участва в разработването на програми и проекти, на 12 плана за управление на защитени територии, от които към момента не е приет само този за Природен парк „Странджа“, с който се свързва и началото на дейността на Българо-швейцарската програма в България. БФБ участва в подготовката на документите за обявяване на защитени територии и зони, провежда обучение и информационни кампании за да заостри вниманието към биоразнообразието. Поддържа широка мрежа от международни контакти, членува в IUCN и представлява България в инициативата за създаване на Зелен пояс, намерил ясно изражение в НКПР. В проекта REEFS, където фондацията е водещ партньор са разработени иновативни методи за комбиниране на аквакултурите с методи за поддържане на биоразнообразието.

Българското дружество за защита на птиците (БДЗП) е основано през 1988 г. и стартира своята дейност с изпълнение на проекти за опазване на орнитологичното богатство на страната. Участва в разработване на планове за управление на защитени територии и зони (част от които морски защитени зони), в подготовка на документация за определянето на нови такива, извършва наблюдения и преброяване на застрашените видове, провежда информационни и образователни кампании. Защитената местност „Пода“ южно от Бургас официално е възложена за стопанисване на БДЗП, а през 1994 г. е създаден и природозащитния център.

БДЗП участва в изграждането на мрежата от Орнитологично важни места в България, които впоследствие се включват в НЕМ. Натура 2000. На дружеството се дължи определянето на защитените зони за опазване на птиците. БДЗП има 15 сътрудници, от които двама с научна степен и повече от 200 доброволци. Работи в тясно сътрудничество с Кралското дружество за защита на птиците във Великобритания, вкл. и по проекта за Бургаските влажни зони.

От всички анализирани НПО с най-голяма тежест са опитът и дейността на Черноморската мрежа на НПО (ЧМНО), Организацията за Черноморско икономическо сътрудничество

(ЧИС) и Асоциацията на Черноморските общини (АБЧО). На регионално ниво ще се търси сътрудничеството с Регионалната агенция Варна (РАПИВ) и Черноморския институт Бургас. Най-много информация е събрана посредством проекти с външно финансиране, но достъпът до нея не всякога е ясен и възможен. Това остава най-сериозният проблем - комуникацията и споделянето на информация и знания, което е причина за бавния напредък, недостатъчната ефективност и устойчивост на резултатите.

Изводите от анализа на структурата, функциите, капацитета и готовността на институциите и на заинтересованите страни в България са следните:

- ✓ От всички групи институции с най-голяма готовност и съответно капацитет за участие в морското пространствено планиране е Институтът по океанология при БАН, който има традиции, опит, експертен състав и набор от проекти, свързани с тази област;
- ✓ От държавните институции се открояват МРРБ с най-много функционални връзки с различни сектори и взаимодействия земя-суша, МОСВ заедно с ИАОС и регионалните структури и МТИТС, ИАМА, ИАРА и ДППИ;
- ✓ Сред висшите училища се откроява ВВМУ „Никола Вапцаров“, като единствено пряко ориентирано към подготовката на кадри за важни морски сектори, а университетите, подготвящи кадри в техническите направления могат лесно да адаптират своите програми за специализирана подготовка във връзка с тази задача;
- ✓ Професионалните организации могат да бъдат включени в процеса на преквалификация, разпространяване на информация и знания, в организирането и провеждането на публични обсъждания;
- ✓ Неправителствените организации в тази сфера са с ограничен капацитет, но повечето от тях имат достатъчно опит в опазването на околната среда и биоразнообразието.

В заключение може да се обобщи, че независимо от **ограничения експертен капацитет на страната в морското пространствено планиране, правилният подбор на подходящите звена и експерти от различни сектори, научни направления, институции и организации може да доведе до успешно изпълнение на задачата и да послужи за повод за развитие на капацитет и ново знание.**

2.2 Провеждане на консултации с основните институции и заинтересовани страни

Основните участници и заинтересованите страни в морското пространствено планиране са идентифицирани на най-ранен етап от провеждането на предварителните проучвания. За проучване на техния капацитет и готовност за участие в процеса на морското пространствено планиране бе изготвена анкетна карта (Приложение 3), обсъдена и съгласувана с възложителя и изпратена до всички потенциални участници. Общо повече от 60 анкети бяха изпратени до организации и институции, посочени в Приложение 2.

- ✓ Национални институции (Министерства, Изпълнителни агенции, Държавни агенции и др.);
- ✓ Регионални институции и структури, включително трите областни администрации от ниво 3 – Добрич, Варна и Бургас;
- ✓ Общински администрации на общини с директен достъп до крайбрежието;
- ✓ Професионални организации (камари, съюзи, федерации, асоциации)
- ✓ Научни и академични институции (Университети, Институты и звена към БАН)
- ✓ Неправителствени организации

Получени са общо 18 попълнени анкетни карти от всички изпратени, което представлява 30% дял на участие. Попълнени са анкетни карти във всички категории, което е предпоставка за анализ и известни обобщения, с които да се допълнят изводите от анализа на институциите в т. 2.1. Получените отговори и тяхното съдържание дават основание за качествени изводи за състоянието, функциите, отговорностите, капацитета и други факти, важни за настоящото проучване. На практика има представителство на всички видове интервюирани заинтересовани страни.

Национални институции и организации

От националните институции са постъпили отговори от Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС); Министерство на туризма;

Министерство на икономиката; Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА); Изпълнителна агенция Морска администрация (ИАМА); и Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ (ДППИ) или общо 7 анкетни карти. От получените

отговори могат да се направят следните **обобщения и изводи**:

Въпрос 1. Компетенции и насоченост на дейността

Единствено Министерство на икономиката смята, че темата не е от неговата компетентност. Министерството на туризма е компетентно в управлението на ресурси и изпраща своя отговор чрез Дирекция „Управление на морските плажове“.

Изпълнителните агенции също участват в разработването на планове, стратегии и нормативни документи. Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) упражнява и дейности по управление на ресурси, най-вече чрез финансиране от различни фондове.

Държавните предприятия управляват ресурси с национално значение, например Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ управлява инфраструктурата на пристанищата за обществен транспорт с национално значение в съответствие с разпоредбите на ЗМПВВПРБ. Същото има (морски) клонове в Бургас и Варна. Отговорили на анкетата са централното управление и клонът във Варна. Клоновете – териториални поделения на ДППИ във Варна и Бургас осъществяват в района си на действие навигационното осигуряване на корабоплаването в териториално море, каналите и акваторията на пристанищата освен в случаите, в които това е възложено на Министерството на отбраната.

Въпрос 2. Наличие на специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията

Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ (вкл. клоновете) му принципно се занимават с дейности, свързани с акваторията и навигационното осигуряване на корабоплаването в териториално море, каналите и акваторията на пристанищата. Следователно, цялата им дейност е насочена в тази посока.

Изпълнителните агенции, попълнили анкетната карта - по рибарство и аквакултури (ИАРА) и Морска администрация (ИАМА) също имат основен предмет на дейностите, свързани с акваторията. Звеното в Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) има и функции по опазване на рибните ресурси и контрол по спазването на правилата за любителския риболов и рибностопанските дейности.

В Министерство на туризма отношение към разглежданата тема има Дирекция „Управление на морските плажове“, където има експерт, който отговаря за проблемите, на крайбрежието и плажовете. В Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС) съществува специализирано звено по проблемите на акваторията, но то е в Дирекция Европейска координация и международно сътрудничество (ЕКМС).

Въпрос 3. Изготвяне на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

В посочената група „национални институции“ резултатите са логични: Всяка една от институциите участва в изготвянето на нормативни и/или стратегически документи в периметъра на компетенциите си като инициатори и/или участник в процеса на изготвяне и/или съгласуване, вкл. и изготвянето на експертни становища.

Като част от отговорите на този въпрос, (напр. ДП „Пристанищна инфраструктура“) са посочени значими проекти, които се възлагат от и чрез държавни институции. Този факт е важен за отбелязване: ролята на държавните институции в реализацията на политики чрез възлагането на значими (инфраструктурни) проекти, касаещи акваторията и прилежащите територии.

Възложени са два проекта, имащи стратегически характер за развитието на морските пристанища и крайморски пространства на страната: (1) Изработване на генерални планове на пристанищната за обществен транспорт с национално значение Варна и Бургас, както и свързаните с това предварителни прединвестиционни проучвания; и (2) Проектиране на интермодален терминал Варна

Въпрос 4. Участие в национални, регионални и/или международни проекти, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната

Държавните институции и техните структури и подразделения участват според сферата си на компетентност в международни проекти на ниво държавни структури (например настоящият проект е добър пример – две от изпратилите отговори институции участват в него). Повечето от държавните институции, с някои от структурите си, участват в работни групи и постоянни комисии. Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) участва в годишни сесии на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море

(ГКРСМ) и в обсъждания на важни управленски решения, които са от пряк интерес за рибарския сектор. Участва и в Работна група за Черно море в рамките на ГКРСМ за обсъждане на препоръки и мерки за управление на риболова в Черно море.

Въпрос 5. Информация и бази данни. Поддържане, използване.

Отговорилите институции в различна степен поддържат и/или използват информация от други източници в регулярната си дейност. Отговорите на този въпрос са от изключителна важност за бъдещото разработване на планови и пространствени документи, схеми и други.

ДП „Пристанищна инфраструктура“ разполага от 2014 г. с Географска информационна система (ГИС) за управление на пристанищната инфраструктура. Всички данни покриват директивата INSPIRE. Данните, които могат да се изтеглят и разглеждат са в shp формат. ГИС данните са достъпни за потребителите, чрез каталожното приложение за поддръжка на пространствено реферирани ресурси GeoNetwork, изцяло съвместимо с Геопортала на инфраструктурата за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE).

Освен това, ДППИ поддържа и системи, които имат отношение към индикаторите разглеждани в морското пространствено планиране, а именно: (1) Управление на трафика и информационно обслужване на корабоплаването (VTMIS); и (2) Мониторинг и информационна система за Черно море (MISBS).

Регионалните звена във Варна и Бургас използват системите на ДППИ, както и данни от ИА „Морска администрация”- статистически данни за товарооборота.

Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) поддържа публични регистри на риболовните кораби, на рибовъдните стопанства, както и система за наблюдение на риболовните кораби в реално време.

Изпълнителна агенция Морска администрация (ИАМА) е посочила, че разполага с бази данни, без да уточнява подробности.

Обобщените изводи от обработката на попълнените анкетни карти показват, че най- много отговори са получени в (тази) категорията национални институции. Те имат най-вече контролни функции и управление на ресурси, свързани с акваторията и крайбрежието. Пряко или чрез специализирани техни структури участват и в разработването и/или

съгласуването на нормативни документи. Участието им в национални и/или международни проекти е свързано както с конкретната специфика на дейността им, така и с нивото им на компетенции (политическо, експертно и т.н.) Информационните ресурси, с които разполагат и/или поддържат, също зависят изключително от специализацията и/или нивото на компетентност. Специализираните структури разработват и поддържат квалифицирани бази данни (които биха били изключително полезни при разработването на бъдещ Морски пространствен план, а останалите структури използват тази информация.

Регионални институции и структури

Изпратени са запитвания към три вида Регионални институции и структури:

- ✓ Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) – Варна и Бургас
- ✓ Регионални здравни инспекции (РЗИ) – Варна и Бургас
- ✓ Областните администрации – Варна, Добрич и Бургас

Получени са 4 попълнени анкетни карти, което представлява 57% участие. Получените отговори дават представа за състоянието и на трите вида регионални институции, които имат отношение към проблематиката на морското пространствено планиране. От получените попълнени анкетни карти могат да се направят следните обобщения и изводи:

Въпрос 1. Компетенции и насоченост на дейността:

Регионалните здравни инспекции (РЗИ) във Варна и Бургас имат основно контролни функции по отношение на ежегоден мониторинг на водите за къпане в официално определените зони за къпане в акваторията на Черно море. Мониторингът се извършва съгласно изискванията на Наредба № 5 от 30 май 2008 г. за управление на качеството на водите за къпане (ДВ бр. 53/2008 г.), по изготвен график в зони за къпане в периода от 15 май до 30 септември на съответната календарна година

Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) във Варна и Бургас извършват контролна дейност, съгласно екологичното законодателство на Р България, описана подробно в предходната част 2.1.

Областните администрации (Добрич, Варна и Бургас) извършват дейности, съгласно предвижданията на Закона за държавната собственост и Закона за устройството на Черноморското крайбрежие. От друга страна, при разработването на планове, стратегии и

нормативни документи, към които областните администрации имат отношение също са включени раздели и аспекти, касаещи акваторията и прилежащите територии. Областните администрации участват и при управлението на ресурси, част от които са свързани пряко или косвено с проблеми, касаещи акваторията и прилежащите територии.

Въпрос 2. Специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията:

Регионалните здравни инспекции (РЗИ) във Варна и Бургас разполагат с капацитет и експерти, които осъществяват качествен мониторинг и контрол в сферата на компетентност на организациите. Дейността им основно е свързана с крайбрежието и акваторията. .

Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) във Варна и Бургас нямат специално звено или експерт, занимаващ се конкретно с проблемите на крайбрежието и/или акваторията, но експертите по води и биоразнообразие имат достатъчно информация и опит за оценка на въздействията върху акваторията.

Областните администрации, които са отговорили на анкетата са Добрич и Бургас. В зависимост от разбирането на въпроса: в областната администрация на Бургас няма звено и/или експерт, но област Добрич отговаря, че има експерт, който се занимава с проблематиката, свързана с плажовете, т.е. с аспекти, имащи отношение към крайбрежието.

Въпрос 3. Изготвяне на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

В отговорите на двете регионални инспекции на този въпрос не е отговорено, което е логично, този вид институции не се очаква да участват в изготвянето на нормативни, планови и/или стратегически документи, тъй като водещи са контролните им функции.

Областните администрации, по силата на компетенциите си, участват и/или инициират, изготвянето на планови и стратегически документи, което са посочили в попълнените анкетни карти. Те инициират и финансират изготвянето на областни стратегии за развитие и участват в съгласуването на регионалните планове за развитие от ниво 2, както и в други документи, които неизменно засягат прилежащото на акваторията пространство и важните взаимодействия с морето.

Въпрос 4. Участие в национални, регионални и/или международни проекти, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

От отговорилите регионални институции и структури единствено област Добрич е посочила конкретен проект („Моят бряг“¹⁰⁶). (Принципно) Регионалните институции и структури, особено областните администрации, имат легалната и фактическа възможност да участват като партньори в подобни проекти. Всяка една от другите регионални структури, вкл. и Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ), имат подобни възможности.

Въпрос 5. Информация и бази данни. Поддържане, използване.

Двете регионални здравни инспекции - Варна и Бургас¹⁰⁷ поддържат данни за качеството на питейните, морските води (вкл. зони за къпане), обществени басейни за къпане, минералните води (вкл. за бутилиране) и др. РЗИ Бургас посочва, че разполага с база данни, но освен данните в нея се изготвят и периодични доклади и справки, част от които се публикуват и на сайта на инспекцията.

Двете регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) – Варна и Бургас¹⁰⁸ използват данни от други източници, МОСВ и Басейнова дирекция „Черноморски басейн“.

Областните администрации разполагат с информация, но тя не е във вид на бази данни. В областна администрация Бургас¹⁰⁹ се съставят, съответно се съхраняват актовете за публична и частна държавна собственост за имотите на територията на областта. Актовете книги за имотите - държавна собственост са общодостъпни, а справките по тях се извършват по установения ред с Правилника за прилагането на Закона за държавната собственост.

От обработката на постъпилите данни в попълнените анкетни карти от регионални институции и звена в районите от ниво 2 и 3 (областите) се налагат следните изводи:

¹⁰⁶ (MyCoast) Главната цел е устойчиво развитие на черноморското крайбрежие - цялостна и устойчива визия и стратегия за управление. От българска страна Инициативата е на Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Сътрудничат още две министерства - на транспорта и на околната среда и водите, както и Държавната агенция по туризъм (тогава).

¹⁰⁷ заключенията са на база анкетата на РЗИ Бургас и данните от посочен линк <http://www.rzi-burgas.com/Vodi/kachestvo%20na%20vodite.htm>

¹⁰⁸ заключенията са на база анкетата на РИОСВ Бургас

¹⁰⁹ заключенията са на база анкетата на Областна администрация Бургас

- ✓ В изпратените попълнени анкетни карти са представени всички най-важни институции на това ниво, което допълва институционалния анализ от части 2.1.;
- ✓ Всяка една от тези регионални институции и структури извършва конкретна дейност и тя има отношение към акваторията и/или прилежащите територии. Сферата на дейности обхваща контролни дейности, мониторинг, но също така и участие в изготвянето на нормативни, планови и стратегически документи, имащи отношение към акваторията и прилежащите територии. В повечето случаи няма специализирано звено и/или експерт, но тези институции и структури разполагат с добре подготвени експерти, които осъществяват необходимите дейности с отношение към разглеждания проблем (акватория и прилежащи зони/територии).
- ✓ Участието им в национални и/или международни проекти е свързано и/или е следствие от инициативата на екипи, подготвящи подобни проекти, и/или по задължения, произтичащи от субординацията им с висшестоящите звена в йерархията на структурите, към които принадлежат.

Регионалните структури поддържат локални бази данни в сферата си на компетентност и нормативно регламентираните им задължения (качество на водите и други характеристики на околната среда) В същото време и използват информация от централните си ведомства. Областните администрации създават и притежават ценна информация, която не е структурирана в бази данни, но е важна и съществена за целите на проучването и за бъдещото разработване на национален морски пространствен план.

Общински администрации

От изпратените анкетни карти до всички 14 черноморски общини са отговорили само 3 – Шабла, Бяла и Варна, което означава 21% участие и представителство на малка и голяма община по брой на населението. От попълнените анкетни карти могат да се направят следните обобщения и изводи:

Въпрос 1. Компетенции и насоченост на дейността

Черноморските общини разработват общински нормативни документи, част от които имат отношение към акваторията, но по-често към прилежащите територии. Администрациите им възлагат разработването на общински планове за развитие, Общи устройствени планове

на общините и други стратегически и планови документи от местно естество в различни сфери. Също така управляват ресурси – местен (общински) бюджет, оперативни и донорски програми, част от които свързани и с проблематиката на морското пространствено планиране.

Въпрос 2. Специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията

Всички отговорили общини посочват, че няма специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията. Може да се предполага, че и в останалите общини положението е подобно.

Въпрос 3. Изготвяне на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Освен посоченото като отговор на въпрос 1 (Q1), т.е. в компетенциите на общините е по-скоро възлагането на подобни документи, общините са посочили и участието си в изготвянето на експертни становища при разработването на такива документи и също в процесите при съгласуването на документи на различни нива.

Въпрос 4. Участие в национални, регионални и/или международни проекти, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Общините имат голяма възможност да участват в проекти, но това зависи силно от тяхната инициативност, потенциал и ресурси. Това проличава и от отговорите в анкетата на този въпрос. Община Варна е посочила един проект, в който е основен национален представител: „Regional and Transport Development in the Danube-Black Sea Region towards a Transnational Multiport Gateway Region“ („Регионално и транспортно развитие на региона Дунав – Черно море към транснационален и многопристанищен регион – портал към Каспийския регион и Далечния изток“), с акроним DBS Gateway Region.¹¹⁰ Двете по-малки общини – Шабла и

¹¹⁰ В проекта участват 10 водещи и 20 асоциирани партньора, водеща организация е област Долна Австрия. Целта на проекта е да се подпомогне превръщането на Дунавско-черноморския регион в привлекателен регион за морския и вътрешноводния транспорт между Централна Европа и Черно море, Каспийския регион и Далечния Изток, като се подпомогне интензивността и качеството на сътрудничеството между пристанищата в региона и всички ключови участници. Освен това се очаква да се подобри достъпността на пристанищата и региона; да се укрепи оперативната съвместимост между морските и вътрешните водни пътища и техния хинтерланд; да се повиши осведомеността за възможностите за интермодален транспорт; да се създаде положителна промяна в съществуващите и привличане на нови товарни потоци към

Бяла, посочват проекти за създаване и функциониране на Местни инициативни рибарски групи (МИРГ)¹¹¹. Шабла е пилотна община за разработвания по проекта MARSPLAN-BS пилотен участък за морско пространствено планиране.

В заключение може да се предположи, че в останалите черноморски общини положението е сходно: по-големите и с повече капацитет имат и възможност и участват в по-сериозни проекти, докато по-малките разчитат на финансиране по ПРСР или други сходни програми. ПРСР стимулира кооперирането на малките селски общини, както се е случило и с финансирането на проект на Местната инициативна рибарска група (МИРГ) „Шабла – Каварна – Балчик”, по който се изграждат общински пазари за рибни продукти, закупуват се машини за почистване на плажната ивица, благоустрояват се и се естетизират общински терени в полза на рибарската общност и се стимулира развитието на морския туризъм.

Въпрос 5. Информация и бази данни. Поддържане, използване.

В повечето случаи, както е посочила община Варна, когато общините разполагат със собствена информация - базите данни за територията са резултат от добре поръчани и изпълнени Общи устройствени планове. В останалите случаи общините разчитат в дейността си на информация (и бази данни), предоставяни от други източници. (например Службите по геодезия, кадастър и картография).

От обработената информация от анкетните карти и допълнителните проучвания могат да се направят следните обобщени изводи:

- ✓ Черноморските общини разработват нормативни документи в сферата си на компетентност, т.е. с общинско значение и част от тях имат отношение към акваторията, но по-често към прилежащите територии. Администрациите също възлагат разработването на общински планове за развитие, Общи устройствени планове и други стратегически и планови документи.
- ✓ В повечето случаи в общинските администрации нямат специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или

природосъобразните транспортни системи. Срок за изпълнение на проекта - 30 месеца, общ бюджет - 2 178 449.30 €, от които 140 166 € за Община Варна (БФП).

¹¹¹ Финансирани по Програма за развитие на селските райони (ПРСР).

акваторията. Всички възникнали проблеми/ситуации се поемат и разглеждат от звеното и/или експерта с най-подходяща квалификация за разрешаването му.

- ✓ Общините имат голяма възможност да участват в проекти, но това зависи от тяхната инициативност, потенциал и ресурси.

Общините нямат потенциал (а и това не е типично за дейността им) да разработват свои собствени бази данни. В случаите, когато такива съществуват, те са резултат от реализирани проекти и в определени общини продължават да се поддържат. Най-често срещаните са бази данни от реализирани общи устройствени планове с предадена база данни (Варна, Добрич и др.) В останалите случаи се използват данните от Агенцията по геодезия, кадастър и картография, която чрез структурите си предоставя данни на общинско ниво за градския кадастър.

Професионални организации

От изпратените анкетни карти само Съюзът на архитектите в България е върнал отговор с попълнена анкета.

Въпрос 1. Компетенции и насоченост на дейността

Част от професионалните организации се предполага, че могат да имат статут и на неправителствени организации (НПО). Професионалната им сфера на дейност (на поканените за попълване на анкетата) гравитира и се предполага да е свързана по един или друг начин с проблематиката на Черноморското крайбрежие най-вече, но също и с акваторията.

Съюзът на архитектите в България (САБ) е член на ФАЧР (Форум на архитектите от Черноморския регион) и има интерес да разработва стратегии и приложни изследвания за акваторията на Черно море, в сътрудничество с другите страни-членки на тази организация (Турция, Румъния, Украйна, Русия, Грузия, Армения, Азербайджан, Гърция).

Въпрос 2. Специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията.

Предвид характера на включените в анкетата професионални организации, не се предполага те да имат специализирани звена или експерти по проблематиката. Изключение прави

Българска асоциация на морските капитани (БАМК), за която тази проблематика е една от основните ѝ дейности. Тя е включена със свои експерти в разработването на настоящата задача.

В отговора на САБ е посочено, че в тази регистрирана като НПО структура с повече от 2000 души членска маса има достатъчен брой експерти по проблемите на акваторията на Черно море.

Въпрос 3. Изготвяне на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Професионалните организации могат да участват в изготвянето на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната единствено и най-вече с участието на свои експерти като консултанти. САБ е посочил, че участва с експертни становища в процеса на изготвянето на подобни документи.

Въпрос 4. Участие в национални, регионални и/или международни проекти, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Професионалните организации имат възможност и капацитет да участват с експерти в подобни проекти. САБ е посочил инициатива и кандидатстване по проект, но проектът не е бил одобрен. През годините съюзът е иницирал множество творчески дискусии по различни поводи, свързани с нестандартни идеи за изграждане на защитен парк Via Pontica, за изграждане на околоръстна магистрала Черно море, свързваща всички държави в региона, за изграждане на изкуствени острови и др.

Въпрос 5. Информация и бази данни. Поддържане, използване.

Предвид спецификата, не се очаква професионалните организации да поддържат специализирани бази данни, но със сигурност разполагат с важна информация от участието си в проекти и за своите експерти, обикновено разпределени по творчески направления. САБ не е дал отговор на този въпрос.

Изводът, който се налага от цялостното изследване на капацитета и готовността на професионалните организации за участие в морското пространствено планиране е, че те,

като специфични структури могат да участват в подобни проекти най-вече на експертно и консултантско ниво.

Научни и академични институции

От изпратените анкети е получен отговор единствено от Национален институт по метеорология и хидрология при БАН (НИМХ).

Въпрос 1. Компетенции и насоченост на дейността

Основните компетенции са в областта на изследвания в специфични тематични направления, в различна степен свързани с изследваната тематика – аспекти и проблеми на акваторията и прилежащите територии. Национален институт по метеорология и хидрология при БАН (НИМХ) е и национална институция и в това си качество изследва и се занимава с цялата територия на страната, в частност и с Черноморското крайбрежие и акватория. Занимава се с научни и приложни изследвания.

Въпрос 2. Специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията

Национален институт по метеорология и хидрология при БАН (НИМХ) има специализирано звено, занимаващо се с проблемите на крайбрежието и акваторията - Секция „Морски прогнози“ в департамента „Прогнози и информационно обслужване“

Въпрос 3. Изготвяне на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Научните и академични институции участват основно чрез своите експерти със становища в процесите на изготвянето и/или съгласуването на документи. Отговорът е посочен от Национален институт по метеорология и хидрология при БАН (НИМХ), но се предполага, че принципно е валиден и за останалите научни и академични институции.

Въпрос 4. Участие в национални, регионални и/или международни проекти, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Научните и академични институции имат огромен капацитет и възможности за участие в национални и международни проекти - като национални представители и координатори и под различни други форми. Националният институт по метеорология и хидрология при

БАН (НИМХ) е посочил няколко важни и свързани с темата проекти:

- ✓ IncREO (Increasing Resilience Through Earth Observation) - проект по седма рамкова програма за научни изследвания на ЕС - представител на страната;
- ✓ MISBS (Monitoring and Information System for Black Sea” Norway Grants 2009-2014) - участник в проекта; ECOPORT8;
- ✓ TEN ECOPORT (Trans-European Transport network (TEN-T) in the South East Europe (SEE))- представител на страната;
- ✓ Upgrade - Black Sea Scene – проект по шеста рамкова програма на ЕС за научни изследвания - участник в проекта.

Въпрос 5. Информация и бази данни. Поддържане, използване.

Може само да се предполага, че всяка от научните и академични институции разполага с информация и бази данни в собствената си сфера на дейност.

Националният институт по метеорология и хидрология при БАН (НИМХ) е посочил следното:

НИМХ като представител на Р. България в Световната метеорологична организация е отговорен за осигуряването с морски метеорологични прогнози в район JULIETTE (включващ западната част на Черно море). НИМХ е единствената организация в Република България издаваща морски метеорологични прогнози и предупреждения за опасни явления по Черноморското крайбрежие чрез европейската система МЕТЕОАЛАРМ. Данните, които са описани в анкетната карта се предоставят единствено след подписване на договор с института и заплащане и включват следното:

- бази данни с метеорологична и климатична информация, включително за Черноморското крайбрежие;
- резултати от числени симулации на Черноморското вълнение за период от повече от 100 г., която се използва за получаване на режимни характеристики на морското вълнение - периоди на повторение на екстремни явления;
- информация от международни институции – EUMETSAT - сателитна информация включително за Черно море, от Световната метеорологична организация и др.

Данните от тази анкетна карта и документалния анализ на информацията от и за тези

институции показва, че те имат собствен профил на дейност и специализация. Те биха били изключително ценен участник в бъдещото разработване на НМПП. Независимо от това дали имат или не специализирани звена, в техните екипи има изключително професионални експерти с компетентност, свързана с разнопосочната проблематика на бъдещия НМПП. Освен това, тези институции разполагат с ценна информация и специфични и актуални бази данни, които биха били от изключителна важност, особено ако се регламентира достъпа до тях.

Неправителствени организации

При предварителните проучвания са идентифицирани само няколко НПО с отношение към разглежданите в проекта аспекти. От изпратените анкети е получен отговор единствено от Ес Пи Консулт, представляващ Европейска асоциация на рибарите в Черно море¹¹². От получения отговор не могат да се направят генерални изводи, но той дава някои основни насоки.

Въпрос 1. Компетенции и насоченост на дейността

Както и в случая, НПО се концентрират и защитават специфични интереси в конкретни области. Участват в разработването на документи (най-вече планове, стратегии и други), конкретно свързани с дейността на членовете им. Участват и в управлението на ресурси, пак предимно в сферата на дейност на членовете им и в повечето случаи получени чрез фондови финансираня.

Въпрос 2. Специализирано звено или експерт, които да се занимават с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията.

Няма яснота за всички НПО, но може да се предполага (така е посочено и в получения

---

¹¹² Цитираната НПО е създадена във връзка с реализацията на Пилотен проект: „Мерки за подпомагане на дребномащабния риболов“, Договор № MARE/2014/04 - SI2.724176 с ЕК и дружеството, което представлявам е единствен бенефициент „Ес Пи Консулт БГ“ – ООД. Сдружението е регистрирано на територията на Р България, с Решение на СГС по ф.д. № 137/2016 г. Броят на членовете му наброява над 700 дребномащабни риболовци от България и Румъния, голямата част от които – чрез Сдруженията и Асоциациите на асоциираните членове на двете страни-членки на ЕС. Целта на сдружението е да консолидира и защити социално-икономическите интереси на дребномащабния риболов от българска и румънска страна, да популяризира добри екологични, социални световни и европейски практики по румънското и българското Черноморие, да създаде ефективни предпоставки за приложение на политиката за „син растеж“, както и реализацията на други значими европейски, регионални и национални политики, засягащи морските и крайморски интереси на Р България и на Западното Черноморие.

отговор) че няма специализирано звено или експерт, които да се занимават (конкретно и само) с проблеми, свързани с крайбрежието и/или акваторията.

Въпрос 3. Изготвяне на нормативни, планови и/или стратегически документи, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Начинът, по който НПО участват е най-вече с експертни становища в процеса на изготвянето на планови и стратегически документи в специфичните сфери на компетентност. Така е отговорено и в подадената анкета. Европейската асоциация на рибарите в Черно море „участва“, с експертни становища в процеса на изготвянето на планови и стратегически документи като член на Консултативния съвет за Черно море, в качеството на Консултативен орган на ЕК, Генерална дирекция „Морско дело и рибарство“.

Въпрос 4. Участие в национални, регионални и/или международни проекти, свързани, или имащи влияние върху морските и крайморски територии на страната.

Неправителствени организации имат доста възможности за участие в инициативи и проекти. На базата на един единствен отговор не могат да се направят генерални изводи. Предполага се, че различните НПО могат да дадат още информация, но не са върнали попълнени анкетните карти.

Въпрос 5. Информация и бази данни. Поддържане, използване.

В получената анкетна карта отговор на този въпрос не е даден. Може само да се предполага, че НПО принципно не поддържат дългосрочно и системно бази данни и/или друг вид систематизирана (или не) информация. Информацията и данните, които поддържат, са в общия случай резултат от реализирани проекти, понякога без продължение (и устойчивост).

Заклучителните **изводи** показват, че НПО могат да имат ценен принос към разработването на НМПП най-вече с експертните си становища на специфични заинтересовани групи. Част от тях участват в международни специализирани групи, съвети и др. които представляват интересите на членовете им. В общия случай не разполагат с регулярно поддържани данни и статистики, но имат специфична информация, която може да бъде от полза.

Консултациите с основните институции и заинтересованите страни при изпълнението на тази задача са провеждани по електронен път, в директни разговори и чрез провеждане на

допитване чрез подготвената и изпратената до повече от 60 институции анкетна карта. Последната беше обсъдена предварително с Възложителя.

2.3 Основни изводи и препоръки

Проведеното проучване на структурата, експертния състав, функциите, информационното осигуряване, международния опит и сътрудничество на различни видове институции на национално, регионално и локално ниво, с различен профил и статут, както и анализа на получените отговори в анкетите дават основание да се обобщят следните изводи:

- ✓ В България съществува *добър институционален капацитет* - достатъчно на брой институции на различни нива в изпълнителната власт и в неправителствения сектор, които имат интерес и потенциал за участие в морското пространствено планиране при изготвянето на националния план. Те имат ясна структура, развита по аналогичен начин въз основа на обща и специализирана администрация, която улеснява междуинституционалното сътрудничество.
- ✓ *Административният капацитет* във всички видове институции е редуциран, поради ограниченията на кризисния период в условията на финансов и административен борд. Въпреки това, съставът от младши експерти по различни оперативни проекти е получил достатъчно възможности за обучение и преквалификация, които са използвани ефективно и това повишава уменията за комуникации, за управление на проекти, за организиране и провеждане на публични консултации и обществени обсъждания.
- ✓ *Експертният капацитет* в една нова област, каквато е морското пространствено планиране е много ограничен. Съществуват малък брой експерти, които да умеят да съчетават стратегическото мислене с пространственото виждане, да идентифицират проблемите на територията и акваторията и да прилагат подходящи решения, да обвързват пространственото планиране на сушата, с това в акваторията. Такъв тип знания и умения могат да бъдат развити в интердисциплинарни магистърски програми, което означава че изисква време от 1 година за подготовка и минимум 1 година за самата програма.

- ✓ С най-голяма готовност за участие в процеса на разработване на морски пространствен план от проучените институции и организации към момента са Институтът по океанология „Фритьоф Нансен“, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, БД „Черноморски район“, ДП „Пристанищна инфраструктура“, ВВМУ „Никола Вапцаров“ и УАСГ, община Бургас и Асоциацията на морските капитани.
- ✓ *Информационната осигуреност*, необходима за изработването на национален морски пространствен план, е най-добра в националните институции и техните подразделения – Министерство на околната среда и водите, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Националния статистически институт, БД „Черноморски район“, ДП „Пристанищна инфраструктура“, Центъра за подводна археология, Института по океанология при БАН, Националния център за териториално развитие, Геозащитя Варна, ВВМУ „Никола Вапцаров“. Съществуват и други структури с данни относно акваторията и крайбрежната зона, но те са разпръснати и е необходимо да бъдат събрани в актуализирана и достъпна база данни към едно звено.
- ✓ *Информационното осигуряване* на процеса на морско пространствено планиране се очаква да бъде най-голямото предизвикателство, независимо от наличието на множество проекти, финансирани за събиране, обработка и изграждане на база данни и метаданни и платформи. Информацията е разпокъсана в много и различни институции, след приключването на проектите създадените интерактивни платформи не се поддържат, липсва култура на споделяне на знанието и обмен на информацията. Поради тези, както и други причини от финансов и технически характер информацията в повечето случаи остава недостъпна.
- ✓ С най-много *реализирани проекти и натрупан опит* по отношение на морската среда е Институтът по океанология „Фритьоф Нансен“ при БАН, и това се доказва от списъка на значителен брой международни и европейски проекти, в които негови експерти са участвали през последното десетилетие. Това отрежда водещо място на

института по отношение на специфична експертиза, независимо от липсата на знания в областта на регионалното и пространственото планиране.

- ✓ С най-богат опит в областта на стратегическото *пространствено планиране и регионалното развитие* в страната е Националният център за териториално развитие ЕАД, който изготвя най-важните документи за регионално развитие, пространствено планиране и устройство на територията, проекти на нормативни документи, пилотни проекти и програми и поддържа актуална база данни. Центърът е на подчинение на министъра на регионалното развитие и благоустройството, което улеснява работата по координирането на участниците в процеса на разработване на НМПП. С последното изменение на ЗРР може да изпълнява посредством директно възлагане всички документи на национално и регионално ниво, описани в чл. 7б ал. 6, чл. 7в ал. 6, чл. 10 ал. 5 на закона.
- ✓ *Сътрудничеството с други държави* се поддържа основно чрез членството в международни организации и професионални сдружения, каквито се развиват и посредством съвместни европейски проекти. Най-добре развити са контактите с Румъния, както поради членството на двете държави в Европейския съюз, така и поради възможностите за участие в проектите за териториално сътрудничество, както и поради натрупания специфичен опит в рамките на последния проект MARSPLAN-BS.
- ✓ *Заинтересованите страни*, идентифицирани в началото на предварителното проучване, посочени в приложението на Въстъпителния доклад, ще участват по различен начин и в различни етапи от изготвянето на националния морски пространствен план, в съответствие с определените приоритети. За по-ефективното използване на техните знания и идеи още при стартирането на работата по плана би следвало да се предложи план за комуникации, публично участие и информираност.

В цялостния процес на разработване на националния морски пространствен план огромна роля ще играе именно трансграничното сътрудничество, както поради затворения характер на Черно море, в което взаимодействията и въздействията са по-ярко изразени, така и поради необходимостта да се изяснят границите на някои от зоните в акваторията и да се

EUROPEAN UNION
European Maritime
and Fisheries Fund

EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672
MSP LOT 1 Black Sea/MARSPAN-BS

проведат официалните консултации за одобряване на плановете. Паралелното разработване на националните морски пространствени планове на Румъния и България във времето също ще подпомогне сътрудничеството между ангажираните експерти и национални институции. Допълнително благоприятен факт е че една от пилотните схеми по настоящия проект се изготвя именно за зоната между двете държави – Мангалия – Шабла.

ЧАСТ 3. МЕТОДИКА ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА НАЦИОНАЛЕН МОРСКИ ПРОСТРАНСТВЕН ПЛАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

3.1 Основни изисквания към методиката за изготвяне на Национален морски пространствен план на Р. България

Основните изисквания към методиката за изготвяне на Национален морски пространствен план се базират на изводите от анализа в раздел 1.5 относно рамката, обхвата и съдържанието на плана. Те от своя страна са определени с директива 2014/89/ЕС, която се транспонира в българското законодателство съгласно предложението за изменение на ЗМПВВПРБ, което към момента на приключване на настоящото проучване е в процес на обсъждане. Това превръща настоящата методика в своеобразен обвързващ документ между законодателните документи от най-високо ниво и националния морски пространствен план.

Изискванията към методиката могат да бъдат синтезирани в няколко по-важни пункта, а именно:

- ✓ да се разработва като система от принципи, методи, подходи и етапи/стъпки в изготвянето на НМПП, и да се отличава по степен на подробност от Методически указания, Ръководства или подзаконовни нормативни актове относно реда и условията за разработване, одобряване и изпълнение на подобен документ;
- ✓ да се изработва в съответствие с нормативната уредба на Европейския съюз и на страната, като приоритетно съблюдава изискванията на Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета за установяване на рамка за морско пространствено планиране и на проекта за изменение на ЗМПВВПРБ.
- ✓ да определя граници и обхват на Националния морски пространствен план в съответствие с нормите на международното право, международните договорености, опита и определените в ЗМПВВПРБ граници и правен режим на морските пространства.
- ✓ да очертава целия набор от информационни масиви, необходими за разработването на Националния морски пространствен план, организацията на информацията, формата на данните и метаданните, съвместими с общоприетите международни стандарти.

- ✓ да отчита пилотния характер на задачата и да дава свобода на експертния екип да допълва съдържанието на НМПП след консултации с възложителя и главните заинтересовани страни, за да обхване нововъзникнали интереси, предполагаеми въздействия и взаимодействия между секторите в морското пространство и взаимодействията море-суша;
- ✓ да отчита всички политически, икономически, социални, екологични и технологични фактори, оказващи влияние върху използването и опазването на морското пространство и върху развитието на отделните сектори в него;
- ✓ да използва постигнатите резултати от съвместния проект MARSPLAN-BS между Румъния и България и да отчита направените препоръки в него, включително и изготвената по проекта Методология за разработване на пилотен проект за трансграничното морско пространство Шабла – Мангалия.
- ✓ да предлага етапи и фази на разработване и срокове на действие, актуализиране и оценка, съобразени със сроковете на останалите документи за регионално и пространствено планиране в България и подходящ инструментариум, съвместим с обекта на изследване, базиран на екосистемния подход.
- ✓ да обхваща най-важните стъпки в разработването, консултирането и одобряването на НМПП, информационната осигуреност, съчетаването на процеса на изготвяне на плана с процеса на разработване на Екологичната оценка към него, участието на заинтересованите страни, наблюдението на неговото изпълнение и оценката на постигнатите резултати.

Така дефинираните Основни изисквания, които определят рамката на Методиката за изготвяне на НМПП, са съобразени при съставянето на обхвата, структурата и съдържанието ѝ.

Обхватът, структурата и съдържанието на методиката са съобразени с аналогични документи, изготвени от международни и европейски институции и от други държави за целите на морското пространствено планиране, между които:

- ✓ Морско пространствено планиране. Подход „стъпка по стъпка“ към екосистемно управление, на Междуправителствената Океанографска комисия и програмата „Човек и Биосфера“ на ЮНЕСКО от 2009 г.;
- ✓ Указания за прилагането на екосистемния подход в морското пространствено планиране в региона на Балтийско море, на ХЕЛКОМ от 2016 г.;
- ✓ Наръчник за интегрирано морско пространствено планиране. Опит, инструменти и примери от проекта PlanCoast по програма INTERREG III B CADSES - 2008 г.;
- ✓ Методически указания за морско пространствено планиране в Адриатическо море, изготвени по проект Shape, 2013 г.;
- ✓ Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, влязла в сила на 18.09.2014 г., за установяване на рамка за морско пространствено планиране;

При разработването на методиката са взети под внимание и други нормативни, методически и стратегически документи, свързани с регионалното развитие, пространственото планиране, интегрираното управление на крайбрежни зони, опазването на биоразнообразието и околната среда.

3.2 Методика за изработване на Национален морски пространствен план на Р. България

Методиката за изработване на морски пространствен план (НМПП) има за цел да предложи система от методи, принципи и подходи, които да подпомогнат работата по възлагане, разработване, консултиране, одобряване и прилагане на плана. Тя определя обхвата, съдържанието и етапите на разработване на плана, отчитайки неговата политическа, правна, информационна, пространствена и времева рамка. Методиката отчита действащото Европейско и национално законодателство, международните споразумения, добрите практики в страните от Европейския съюз и резултатите от проекта MARSPLAN-BS EASME/EMFF/2014/1.2.1.5/2/SI2.707672, както и резултатите от извършеното предпроектно проучване. Подобен документ няма и не може да има задължителен характер, той не ограничава творческата свобода на експертите, ангажирани в изготвянето на националния морски пространствен план.

Методиката за изработване на НМПП има следното съдържание:

1. Същност и цел на морското пространствено планиране и на Националния морски пространствен план
2. Обвързаност на Националния морски пространствен план с нормативната уредба в ЕС и страната
3. Информационно осигуряване и база данни на Националния морски пространствен план
4. Пространствен обхват на Националния морски пространствен план
5. Съдържание на Националния морски пространствен план – зони и режими на използване, опазване и устройство
6. Технологични стъпки/етапи при разработване на Националния морски пространствен план – анализи, прогнози, визия и пространствен модел, стратегически цели, приоритети, програми
7. Необходими текстови и графични материали, придружаващи плана
8. Процедури на възлагане, разработване, консултиране с участници и заинтересовани страни
9. Правила за изготвяне на екологична оценка и оценка за съвместимост
10. Обществено обсъждане на плана и оценките, съгласуване, приемане и одобряване
11. Прилагане, наблюдение и контрол, актуализиране и изменение на плана.

3.2.1 Същност, цели и подходи на Националния морски пространствен план

В европейските рамкови документи Морското пространствено планиране (МПП) е формулирано като процес на анализиране и определяне на пространственото и времето разпределение на съществуващите и бъдещи човешки дейности в морските райони с оглед постигането на екологични, икономически и социални цели.

Съгласно Директива 2014/89/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета за установяване на рамка за морско пространствено планиране “При разработването и прилагането на

морското пространствено планиране държавите членки вземат предвид икономическите, социалните и екологичните аспекти с цел подкрепа на устойчивото развитие и растеж в морския сектор чрез прилагане на екосистемен подход и насърчаване на съвместното съществуване на съответните дейности и начини на използване.”¹¹³

Съвместяването на различните морски дейности в пространството и във времето изисква прилагането на интегриран, междусекторен подход, който е и в основата на интегрираната морска политика на ЕС. Интегрираният подход на всеки етап от планирането, в различни териториални граници, дава възможност за прилагане на взаимосвързани политики между отделните морски сектори и взаимодействие на всяко равнище на управление. Така интегрираният подход се явява основен инструмент за разработване и прилагане на оптимизирани секторни политики с подобрен ефект от взаимодействието и неутрализиране/намаляване на конфликтите между тях. Интегрираният подход позволява обединяване на ресурсите (информационни, човешки, финансови), с което се постигат по-голяма ефективност и по-добри резултати.

От друга страна, все по-интензивната експлоатация на океаните и моретата от секторни действия като корабоплаване, енергетика, туризъм или рибарство, съчетана с промяната в климата, допринася за увеличаване на натиска върху морската среда. Това налага необходимостта от засилено внимание към състоянието и очакваните промени в морската среда, в съответствие с Рамковата директива за морска стратегия 2008/56/ЕО. Тя изисква държавите-членки да постигнат добро състояние на морската среда до 2020 г., да приложат екосистемния подход, както и да гарантират, че натискът от човешките дейности е съвместим с доброто състояние на околната среда. Морската директива не само изрично се позовава на екосистемния подход към управлението на морската среда като ръководен принцип, но изисква също така неговото прилагане в морските стратегии.¹¹⁴ Следователно, по силата на Рамковата директива за морска стратегия 2008/56/ЕО екосистемният подход става правно обвързващ принцип за управлението на морската среда.

Директива 2014/89/ЕС препоръчва държавите членки да се консултират и да координират своите планове със съответните органи на държавата-членка и да си сътрудничат с трети

¹¹³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0089&from=BG>

¹¹⁴ Чл. 1 и 3 на Директива 2008/56/ЕО

държави в съответния морски регион в съответствие с правата и задълженията на тези държави-членки и на съответните трети държави, съгласно правото на Съюза и международното право. В тази връзка прилагането на подхода на трансгранично сътрудничество ще осигури съвместни координирани усилия и действия от страна на съседни държави в един морски басейн при използването на морското пространство, което се изразява и с координирано или съвместно разработване на стратегии и планове за гранични морски райони.

Същността, целите и подходите на Националния морски пространствен план на Р България, както и неговият тематичен обхват са изразени ясно и в Проекта за изменение и допълнение на ЗМПВВПРБ, с което се транспонират постановките на европейската директива, по следния начин: *“С този закон се цели прилагането на екосистемен подход и насърчаването на съвместното съществуване на различните дейности и начини на използване на морските пространства на Република България, с оглед постигане на устойчиво развитие и растеж на морската икономика, в т.ч. на морския енергиен сектор, транспорта по море, рибарството и аквакултурите, туризма, добива на суровини, опазване на подводното културно наследство и опазване, защита и подобряване на морската околна среда, в т.ч. устойчивост към последиците от изменението на климата.“* (чл.2, ал 2)

Представянето на същността на НМПП на Р България е доразвито в чл. 51а на ЗИД на ЗМПВВПРБ:

(1) Използването на морските пространства на Република България се осъществява в съответствие с принципа за интегрирано управление на морските дейности.

(2) За насърчаване на устойчив растеж на морската икономика, устойчиво развитие на Черноморския район и устойчиво използване на природните ресурси се организира и прилага морско пространствено планиране – инструмент на Интегрираната морска политика на Европейския съюз.

(3) Морското пространствено планиране включва анализ на извършваните от човека дейности по използване на морските пространства и организирането им по начин, който позволява съвместното им съществуване за постигане на екологичните, икономическите и социалните цели по чл. 2.

Морското пространствено планиране отчита изискванията за:

- интегриране на екологичните, икономическите и социалните аспекти;
- оптимизиране на взаимодействията суша – море;
- съгласуване на МПП, респективно НМПП с пространственото планиране на територията на страната и на Черноморското крайбрежие;
- осигуряване на широко участие на заинтересованите страни;
- използване на най-добрите налични данни и източници на информация;
- осигуряване на трансгранично сътрудничество между държавите членки и сътрудничеството с трети държави.

3.2.2 Обвързаност на Националния морски пространствен план с нормативната уредба в ЕС и страната

Правната рамка на НМПП е регламентирана ясно в Европейските правни норми, в областта на морската политика. В действащото национално законодателство тя се определя на първо място от клаузите на ЗМПВВПРБ относно границите и режимите на морските пространства, както и на предвиденото изменение на закона, с което се транспонират постановките на Директива 2014/89/ЕС за създаване на правна рамка за осъществяване на морско пространствено планиране.

Основополагащи са също така подходите и принципите на националната устройствена политика в областта на пространственото планиране, застъпено в ЗРР, ЗУТ и ЗУЧК в рамките на тяхната относимост към морското пространствено планиране. По този начин в МПП се прилагат принципите на единната държавна политика за пространствено/устройствено планиране. В действащите ЗРР, ЗУТ и ЗУЧК липсват регламенти за морско пространствено планиране, но с проекта за изменение на ЗМПВВПРБ, такива текстове са предвидени.

В същото време НМПП трябва да съчетава принципите на стратегическото регионално планиране от ЗРР с принципите на устройственото планиране от ЗУТ и ЗУЧК. Това изискване е развито в раздел 6 на настоящата Методика „Технологични стъпки/етапи при разработване на НМПП“, които обхващат анализи, прогнози, визия с пространствен модел, стратегически цели, приоритети, програми.“ Това интегриране на принципите за

стратегическо развитие на територията/крайбрежието и обвързването им с планиране развитието на морското пространство повишава добавената стойност от взаимодействието „територия-акватория“ и ограничава конфликтите в зоните с разнообразни функции.

Прилагането на екосистемния подход при планирането на морското пространство отчита и постановките на Закона за опазване на околната среда (ЗООС), Закона за защитените територии (ЗЗТ) и Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и по този начин поставя акцент върху основния приоритет на МПП, опазването на морските екосистеми и биологично разнообразие.

Правната рамка на НМПП се допълва от законите, които регламентират прилагането на дейностите в морското пространство, каквито са преди всичко Законът за рибарство и аквакултури, Законът за подземните богатства, Кодексът на морското корабоплаване.

Въпреки че нямат задължителен характер, постановките на документи като Методическите насоки на ЮНЕСКО¹¹⁵ за осъществяване на МПП в 10 стъпки, отчитащи екосистемния подход; Наръчникът за интегрирано морско пространствено планиране¹¹⁶, на проект The PlanCoast (2006–2008), програма INTERREG IIIB CADSES; Насоките за прилагане на екосистемен подход в морското пространствено планиране в региона на Балтийско море;¹¹⁷, както и анализи на добри практики допълват методологичната, пространствената и тематична рамка на НМПП.

3.2.3 Информационно осигуряване и база данни на Националния морски пространствен план

Информационната рамка на морското пространствено планиране се определя от Директива 2007/2/EC INSPIRE, транспонирана в Закона за достъп до пространствени данни, с който се гарантира съвместимостта и сигурността при обмена на данните. Европейската мрежа за

¹¹⁵Ehler, C., F. Douvère. (2009) Marine Spatial Planning: a step-by-step approach toward ecosystem-based management. Cntergovernmental Oceanographic Commission and Man and the Biosphere Programme. IOC Manual and Guides No. 53, ICAM Dossier <http://msp.ioc-unesco.org/msp-guides/msp-step-by-step-approach/>

¹¹⁶Handbook on Integrated Maritime Spatial Planning (2008)
http://www.plancoast.eu/files/handbook_web.pdf

¹¹⁷Насоките са изготвени от представители на HELCOM и VASAB и приети през юни 2016 г.
<http://www.helcom.fi/action-areas/maritime-spatial-planning/msp-guidelines>

морски наблюдения и данни (EMODnet), която се очаква да завърши работата по своя централен портал до 2020 г. обхваща повече от 150 организации, събиращи и предоставящи данни и метаданни на частни и публични ползватели. Тя има основна цел да подпомага морското пространствено планиране и опазването и мониторинга на морската среда, което доказва значимостта на информацията за постигането на добър екологичен статус на средата и пълноценно използване на екосистемните услуги.

Информационното осигуряване е от ключово значение за морското пространствено планиране, защото подпомага процеса на планиране и изготвянето на Екологичната оценка, спомага за вземането на правилни решения, улеснява наблюдението на морската среда и контрола по прилагането на стратегиите, плановете и програмите. В морското пространствено планиране то е огромно предизвикателство, поради състоянието на информацията за моретата на Европа. Информационното осигуряване обхваща широк набор от дейности по набиране и актуализиране на информацията, структурирането и организирането на базата данни, обработката и управлението на данните, изграждането на интерактивна информационна платформа с различни нива на достъп.

Най-подходяща за подобен род задачи е геоинформационна система (ГИС), защото предлага възможности за структуриране на интегрирана база данни от пространствени, семантични, традиционни статистически и други видове данни, всичките интегрирани посредством пространствените си зависимости. Съвременни разработки и модули към системата предоставят разнообразни възможности за пространствени анализи, за изследване на сложни взаимодействия, за използване на информация от сателитни изображения и от източници на свободен достъп.

Другата важна причина за използване на ГИС в процеса на разработването на НМПП е съвместимостта с информационните системи на основните институции, главни участници в разработването, обсъждането, одобряването и прилагането на НМПП.

Цялостният процес по информационното осигуряване стартира с разработване на ГИС за НМПП, паралелно със събирането на изходната информация по определени правила за валидиране и документиране на източниците. Създаването на ГИС за НМПП преминава през 3 етапа – създаване на теоретичен модел, на физически и на бизнес модел. Физическият модел на пространствената база данни се изгражда с помощта на събраната в началния етап

изходна информация. В този процес се структурират и въвеждат получените данни и метаданни от различните източници. Пространствената база данни от този етап е за вътрешно ползване и е основен източник за създаване на окончателния продукт ГИС база данни на НМПП. За анализиране, предложения за решения и прилагане на НМПП се използват приетите модели за анализ на данните. Създадените нови слоеве от информация, допълват пространствената база данни. Вследствие на достигнатите изводи от етапа за онагледяване на отделните решения се разработват приложения - схеми, карти, списъци, баланси и други статистически материали, необходими за отделните компоненти на НМПП.

В добре организираната и изградена база се включват данни от достоверни и официални източници, отговорни за поддържането на специфични данни. Където е възможно тези данни могат да бъдат използвани с линкове, препратки или други инструменти на ГИС, за поддържане на постоянна актуалност на данните. ГИС системата съдържа точно описание на всеки пакет от данни, т.е. създават се мета данни с информация за източник, актуалност, точност и други характеристики на базата.

Структурирането на ГИС базата данни следва от една страна естествената логика на данните и от друга, отчита пространствените им зависимости.

В базата данни на НМПП ще бъдат включени наличните данни, произведени и поддържани от национални, регионални, и местни структури, научни организации, неправителствен сектор, резултати от проекти, свързани с морското пространствено планиране. Териториалният обхват на проучваните данни и бази данни трябва да бъде съобразен с Директива 2014/89/ЕС и всички останали документи свързани с нормативната база в това направление.

Потенциалните източници на информация са следните:

- ✓ *Данни от платформата за морско пространствено планиране на ЕС – European MSP Platform*¹¹⁸
- ✓ *Бази данни и данни по проекти:* PlanCoast project (2005-2008); Атлас на моретата към ЕК; PEGASO (2010-2014); MISIS (2012-2014); SPATIAL - Обща стратегия за

¹¹⁸ <http://www.msp-platform.eu/>

устойчиво териториално развитие на трансграничната зона Румъния-България; Мониторинг и информационна система за Черно море; MARSPLAN-BS; EMODnet; проекти на ESPON;

- ✓ *Бази данни и данни от други проекти и системи*, свързани с морското пространствено планиране;
- ✓ *Национални, регионални и локални бази данни, данни и информации* – от Национален статистически институт, МОСВ, МТИТС и МРРБ, от ИО, НИМХ, НИГГГ и ИБЕИ на БАН, от БДЧР и РИОСВ, от ДППИ, ИАМА, ИАРА, ВВМУ „Никола Вапцаров“ и др.

Тематичните направления и характеристики на включените в базата данни пространствена, атрибутивна, семантична и статистическа информация, трябва да попадат в изброените по-долу категории:

- **Топография** (крайбрежна линия, крайбрежни територии и релеф на морското дъно);
- **Физически данни за морското пространство** (температура на водата, соленост, ветрове, вълни и пр.);
- **Физически данни за крайбрежната територия** (температура на въздуха, валежи, ветрове, геоложки явления и пр.);
- **Навигационни категории**, вкл. пространствени и други (атрибутивни, описателни) характеристики;
- **Защитени зони, биоразнообразие** (местообитания и видове), разположение, граници, екологични процеси – в територията и в акваторията;
- **Ползвания в акваторията**, (по зони, посочени в раздел „Съдържание на НМПП“):
  - *Зони за Рибарство* (обозначаване на местата за крайбрежен риболов, брой и капацитет на различните рибарски кораби (вкл. тип на улов), рибарски пристанища (като местоположение и характеристики, капацитет и др.), локализиращи рибни райони и видовете риба, пространственото локализиране на видовете риболовни дейности и др.) и *аквакултури*: определени райони за

аквакултури и видовете им и потенциални райони за отглеждане на аквакултури с координати на границите;

- *Зони за проучване, разработване и използване на природни биологични, минерални и енергийни ресурси* – нефт, природен газ и други, *вкл. и* пространствени данни за зони за извличане на пясък и чакъл, подводен минодобив, газ и нефт, налични райони и потенциални такива, рафинерии (налични и потенциални), концесии;
- *Зони за туристически и рекреационни дейности*, райони за туризъм и почивка, райони за спортни дейности и плажове, туристически и яхтени пристанища, видове дейности и спорт и други, включително и места, защитени по национално законодателство, атрактивни за туристически дейности
- *Зони за провеждане на научноизследователска дейност* – локализация на местата с интересни явления и процеси, които е необходимо да бъдат проучени, пространствена съвместимост с други дейности;
- *Зони на защитени акватории и защитени зони* от националната екологична мрежа – координати, режими на опазване, местообитания и видово разнообразие, зони за опазване на ресурси и морски ландшафти;
- *Зони на подводно културно наследство*: местоположение, описание и характеристики, места за проучване и за достъп;
- *Зони с коридори за корабоплаване*, в т.ч. туристически, пътнически, товарни, рибарски, яхтени и нефтопристанища, пристанищна инфраструктура, транспортна инфраструктура, трафик на пътници и товари и др.;
- *Зони на подводна техническа инфраструктура; Специфична инфраструктура и инсталации*: електрически кабели; зони, определени за строителство; зони за безопасност; платформи; шамандури; риболовни мрежи; тунели; мостови съоръжения; мачти и др., *Подводни кабели и газопроводи*: подводни комуникационни кабели (налични и потенциални), газопроводи (налични и потенциални) и др.;

- Зони за военни учения, в т.ч. военни пристанища и съпътстваща инфраструктура, зони с ограничен достъп;
- Зони за трансгранично сътрудничество и съвместно планиране и управление със съседни страни.

Характеристики на крайбрежната територия

В базата данни трябва да се предвиди специален раздел за крайбрежните територии, за да се определят зоните на взаимодействие „територия-акватория“ и конфликтните точки по крайбрежието. Базата данни ще включва статистически данни по ключови показатели, касаещи:

- *Селищна мрежа, общини и населени места* в контакт или непосредствена близост до акваторията, морски курорти и ваканционни селища, специализация на селищата в сферата на морската икономика;
- *Демографски и социални характеристики*, човешки ресурси на крайморските общини и населени места: брой и демографска структура на населението, демографски процеси, данни за заетост и безработица, структура на заетостта, особено в сфери и сектори, „свързани с морска индустрия“ и др.;
- Специфични показатели и данни, като „*предприемачество в сфери, свързани с морска индустрия*“, (морски туризъм, вкл. МСП, иновативни и стартиращи компании) – влияние върху местната, но и върху регионалната и националната икономика и др.
- Специфични *икономически дейности*, например туризъм, рибарство, аквакултури, преработвателна промишленост, обем на производството/ добива, потенциал за развитие, работни места.
- *Туристическа инфраструктура*, вкл. спортна, развлекателна, атракционна и др., свързана с крайбрежните зони и акваторията, разположение, капацитет, специфични изисквания за безопасно ползване;

- *Културно наследство* - недвижимо културно наследство в крайбрежните зони от международно, национално и локално значение, връзки с подводното културно наследство и потенциал за развитие на туризма.

Технически инфраструктурни мрежи

- Крайбрежна *транспортна инфраструктура* в пряка връзка с морските дейности, интермодален транспорт, връзки с Европейската транспортна мрежа и транспортни центрове в региона;

Макроекономически характеристики, свързани с „морска“ индустрия

За част от икономическите показатели е невъзможно тяхното събиране, отчитане и проследяване на по-ниско ниво от област. Някои от тях са от особено важно значение, и затова в базата данни трябва да се включат и данни на ниво област, и по-високи териториални нива.

- БВП, БВП на човек/жител, БДС - по икономически сектори, области и статистически райони
- Икономически и социално-икономически показатели в специфични сектори

Към тези описания на проектната база данни за НМПП следва да се направят следните уговорки:

- (1) Предложеният набор от данни не е затворен „списък“. Той се допълва в процеса на разработването на физическия модел на ГИС и на анализите на морското пространство и неговите компоненти;
- (2) Част от данните се отнасят само за акваторията, някои от тях имат специфика, отнасяща се за територията, но има и такива, които следва да се разглеждат „непрекъснато“ в пространствен аспект ...
- (3) Пристанищата в настоящия момент (засега) се разглеждат и като принадлежащи към територията, и като принадлежащи към акваторията. Предвид идеята НМПП да съвмести и интегрира в общи план и схема (и съответно и база данни) морската територия (акватория), крайбрежната ивица и крайбрежните територии, пристанищата, както и други обекти, разположени на границата

територия/акватория, може да се очаква по-добро интерпретиране на тези обекти спрямо статута им.

(4) В случаите, когато не могат да бъдат осигурени данни или информация по обекти или структури, се използва информация за най-малката териториална единица, за която това е възможно.

(5) В случаите, когато не могат да бъдат осигурени данни или информация с достатъчна точност, се допуска използването на приближения, апроксимации или други статистически методи с цитиране на източниците и методите за обработка.

Общи изисквания към базата данни

- Геопространствените данни покриват определения пространствен обхват на плана – до външната граница на изключителната икономическа зона;
- Всички данни в базата използват общоприети и съвместими кодове и формати за обмен на данни;
- Геопространствени данни, трябва да бъдат съвместими с OGC (Open Geospatial Consortium).

3.2.4 Пространствен обхват на Националния морски пространствен план

Морските пространства на Република България обхващат: 1. вътрешните морски води, 2. териториалното море, 3. прилежащата зона, 4. континенталния шелф и 5. изключителната икономическа зона (чл. 5, ал.1 на ЗМПВВПРБ). В ЗМПВВПРБ са дадени точни пространствени определения за всяка от тези зони, които са успоредно насложени една след друга ивици от морското пространство.

Вътрешните морски води на Република България включват водите между бреговата линия и изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море; водите на пристанищата, хидротехническите и другите постоянни пристанищни съоръжения; Варненския и Бургаския залив, водите между бреговата линия и правите изходни линии, съединяващи нос Калиакра с нос Тузлата, нос Тузлата с нос Екрене и Маслен нос с нос Ропи. (чл. 6)

Териториалното море обхваща прилежащата към брега и вътрешните морски води морска

ивица с широчина 12 морски мили, измервана от изходните линии. (чл. 16)

Прилежащата зона е морската ивица, която се опира до териториалното море и се разпростира на разстояние 24 морски мили от изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море. (чл. 37)

Континенталният шелф включва морското дъно и недрата на подводния район, които са естествено продължение на сухоземната територия и се разпростират отвъд териториалното море до установените граници с континенталния шелф на другите прилежащи и срещулежащи държави в съответствие с нормите на международното право.(чл. 40).

Изключителната икономическа зона се простира отвъд границите на териториалното море на разстояние до 200 морски мили от изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море. (чл. 45).

Външната граница на изключителната икономическа зона на Република България е граница на Националния морски пространствен план. Определянето на тази граница следва постановките на международното морско право, пренесени в националното законодателство и практиката на страните от Европейския съюз в изготвянето на подобни документи.

Съгласно чл. 47 на ЗМПВВПРБ в изключителната икономическа зона Република България „осъществява суверенни права за проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси, които се намират на морското дъно, в неговите недра и в покриващите ги води, както и за извършване на други дейности, свързани с проучването и използването на зоната“. Освен това страната ни има “изключителни права и юрисдикция, свързани със: а) създаването и използването на изкуствени острови, инсталации и съоръжения; б) извършването на морски научни изследвания; в) опазването на морската среда; както и други права, произтичащи от международните договори, по които Република България е страна, и от общопризнатите принципи и норми на международното право.“

Изследваният световен и европейски опит показва, че в отделни регионални морски пространствени планове или планове на чувствителни или важни зони обхватът на плановете съвпада с този на териториалните води или 12 морски мили. Това дава основание

да се приеме, че е възможно въз основа на приет и одобрен НМПП за определени в него зони да се разработват морски пространствени планове за част от националното морско пространство в обхвата на 12 милната зона на териториалното море или при съвместна разработка със съседна страна – в определена трансгранична зона. Този тип планове ще имат по-голяма степен на подробност и ще изследват в по-голяма дълбочина морското пространство и дейностите в него. Тази възможност съответства на клаузите в чл. 51 г, ал.3 на проекта за изменение на ЗМПВВПРБ.

Според регламента на Директива 2014/89/ЕС вътрешните крайбрежни води по принцип не са предмет на морския пространствен план, когато са включени в териториално-устройствените планове и когато това е посочено в морския пространствен план. В Директивата е подчертано, че тя не засяга компетентността на държавите членки да разработват и определят, в границите на морските си води, обхвата и съдържанието на своите морски пространствени планове. Това дава основание в обхвата на НМПП да се включат вътрешните крайбрежни води, както е записано и в чл. 51в., ал.1 на проекта за изменение на ЗМПВВПРБ, „в т.ч. крайбрежните морски води по смисъла на § 1, т. 54 от Допълнителните разпоредби на Закона за водите.“¹¹⁹

Пряко отношение към обхвата на НМПП има взаимодействието между територията и акваторията. Човешките дейности на сушата оказват въздействие върху морските екосистеми и могат да доведат до влошаване на състоянието на морската среда, до загуба на биологично разнообразие и до влошаване на екосистемните услуги, които тя осъществява. Такива въздействия са динамиката и нарушенията по бреговата линия, ерозията, свлачищните процеси, наносите от реките, както и природните бедствия и въздействията от изменението на климата. Отчитайки взаимодействието „суша-море“ в НМПП се прилагат и подходите на интегрирано и координирано управление на крайбрежните зони и се постига съгласуваност между морските и сухоземните стратегии и планове, както при тяхното изготвяне, така и при тяхното прилагане.

¹¹⁹ „Крайбрежни води - повърхностни води откъм вътрешността на страната, считано от линията, от която всяка точка отстои на една морска миля в посока вътрешността на морето от най-близката точка на линията, от която се измерва обхватът на териториалните води, като, където е възможно, продължава до външната граница на преходните води”(Чл. 2. т. 7 Директива 2000/60/ЕО)

Тази необходимост от съгласуваност между двата вида паниране – сухоземното и морското, показва, че неизбежно част от морската акватория ще присъства в „сухоземния“ устройствен план за управление на крайбрежието. Това е изискване на ЗУЧК, според което в устройствения план на крайбрежието се включват 200 м от морската акватория. Подходящо е ивицата да се разшири до обхвата на вътрешните морски води. В същото време, част от крайбрежната сухоземна ивица в обхвата на зона „Б“ според ЗУЧК, неизбежно ще присъства в НМПП. Присъствието в обхвата на сухоземния план на ивица от акваторията означава, че за тази ивица ще се пренесе предвиждането на НМПП за нея и обратното.

Отчитайки мащабите на работа, степента на подробност и стратегическия характер на предвижданията, логично тези връзки ще се търсят и между двата документа за пространствено планиране на национално ниво – НКПР и НМПП.

3.2.5 Съдържание на Националния морски пространствен план

Съдържанието/Тематичният обхват на НМПП се определя на основата на законовите и стратегически документи, отчитайки и анализирани добри практики и резултати от изпълнени проекти в други страни, но пречупени през специфичните за България условия. Задължително в него намират място дейности и пространства, свързани с морската икономика (рибарство и аквакултури, добив на възобновяеми ресурси, кораборемонтна дейност), морската транспортна инфраструктура (транспортни пътища и маршрути, пристанища), техническата инфраструктура (енергетика, телекомуникации, съоръжения и мрежи за пренос на нефт и газ и др.), крайбрежен и морски туризъм (зони за водни спортове, туристически маршрути, подводен риболов и др.), подводно културно наследство (подводна археология, останки от потънали селища и кораби и артефакти), защитени природни ценности и акваториални зони за опазване на биоразнообразието (брегове, скали, подводни и надводни клипи, морски хабитати, уникални морски пейзажи и др.), морска околна среда и адаптиране към климатичните промени.

Съдържанието на НМПП определя тематичната рамка на плана. То се изразява в определяне на пространства (зони) в обхвата на плана за прилагане на допустими дейности със съответни режими за използване, опазване и устройство.

Допустимите дейности, които могат да се осъществяват в морското пространство, както и изискванията към тях, са посочени в ЗМПВВПРБ и в проектите за неговото изменение, а също и в рамковата Директива на ЕС. Съобразено с посочените класификации се предлага следното примерно съдържание на НМПП:

1. **морско пространство (зона)** за риболов, за отглеждане и улов на аквакултури, в т.ч. рибарски пристанища;
2. **морско пространство (зона)** за проучване, разработване и използване на природни биологични, минерални и енергийни ресурси – нефт, природен газ и други;
3. **морско пространство (зона)** за туристически и рекреационни дейности и водни спортове, в т.ч. яхтени пристанища;
4. **морско пространство (зона)** за защитени акватории и защитени зони от Националната екологична мрежа;
5. **морско пространство (зона)** за провеждане на научноизследователска дейност;
6. **морско пространство (зона)** за опазване на подводното културно наследство;
7. **морско пространство (зона)** с коридори за корабоплаване, в т.ч. транспортни пристанища;
8. **морско пространство (зона)** с линейни обекти на подводната техническа инфраструктура;
9. **морско пространство (зона)** за военни учения, в т.ч. военни пристанища;
10. **морско пространство (зона)** за трансгранично сътрудничество и съвместно планиране и управление със съседни страни.

При разработването на НМПП, като първи по рода си документ за страната от този тип, е възможно и допустимо да се внесат известни промени в посочената примерна класификация.

Отлагането на зоните в морската акватория, по начина, по който се осъществяват съответните дейности, представя картографски наличното ползване и очертава „опорния план“ или картата на съществуващото положение. При отлагането на зоните с техните пространствени координати ще се наблюдават припокривания, които обикновено са

конфликтни, но могат да бъдат и съвместими в пространството и времето.

С оглед регламентите на отделните закони, които уреждат осъществяването на дейности в морското пространство, за всяка от зоните се определят съответни изисквания за използване, опазване и устройство.

Най-важната задача на НМПП е да посочи възможности за интегриране (съвместяване) на тези зони с оглед съвместно и безконфликтно осъществяване на разнообразните дейности, според тяхната допустимост. Поради това НМПП определя морски пространства (зони) с режим на допустимо съвместяване на дейности по използване, опазване и устройство и такива, в които не се допуска съвместяване с определени дейности. (монофункционални зони).

3.2.6 Технологични стъпки/етапи при разработване на Националния морски пространствен план

Технологията на изготвяне на НМПП е тясно обвързвана с ГИС технологиите, които са в основата на модерното пространствено планиране и управление. Те осигуряват основата от данни и карти, за да се предприемат стъпките по планирането. В този смисъл информационното осигуряване на основата на ГИС може да се смята като начална стъпка/етап преди планирането.

Съчетаването на подхода на стратегическото планиране и този на пространственото планиране определя следните стъпки/етапи в разработването на НМПП:

Етап 1. провеждане на **анализи** и оценка на състоянието с изявяване на проблеми и възможности,

Етап 2. очертаване на **прогнози** и пространствени сценарии за бъдещо използване, опазване и устройство на морското пространство

Етап 3. формулиране на **визия**, придружена от **пространствен модел**,

Етап 4. определяне на стратегически **цели, приоритети и мерки**, както и **програма / програми** за реализация на плана

Първият етап от разработването на НМПП обхваща извършването на подробни анализи на морското пространство чрез екосистемен подход в следните аспекти:

1. анализи на природните дадености и екологичното състояние (геология, геоморфология и физическо състояние на морското дъно, състояние на морската вода, морска флора и фауна, състояние на биологичните, минерални и енергийни ресурси, състояние на морските екосистеми и адаптиране към климатичните промени);

2. анализ на дейностите по използване на морските пространства, тяхното пространствено проявление и въздействието им върху околната среда, в т.ч.:

2.1. морската икономика (разработване и използване на природни ресурси нефт и природен газ, рибарство и аквакултури, добив на възобновяеми ресурси),

2.2. морската транспортна инфраструктура (транспортни пътища и маршрути, трафик, пристанища, интермодални терминали, кораборемонтна дейност),

2.3. техническата инфраструктура (енергетика, телекомуникации, съоръжения и мрежи за пренос на нефт и газ и др.),

2.4. крайбрежния и морски туризъм (зони за водни спортове, туристически маршрути, подводен риболов и др.),

2.5. подводно културно наследство (подводна археология потънали селища и кораби и други артефакти),

3. анализи на природозащитната дейност (защитени природни ценности и акваториални зони за опазване на биоразнообразието (брегове, скали, подводни и надводни клипи, морски хабитати, уникални морски пейзажи, среди с високо биоразнообразие и с висок ендемизъм),

4. анализи на взаимодействията между сушата и морето (дейности на брега с позитивно или с негативно въздействие, натиск върху морското пространство, нарушения по бреговата ивица, ерозия, свлачищни процеси, наноси от реките, екологични щети, замърсяване с нефтопродукти, идентифициране на силно уязвени зони), природни бедствия и въздействия в резултат от изменението на климата);

5. анализи на ползването на трансграничните зони и на трансграничното сътрудничество в Черноморския регион;

6. анализи на действащите права на мореползване и техния режим на упражняване;

7. анализи на взаимоотношенията и съгласуваността между отделните ползвания

От важно значение при анализите е да се изявят местата на конфликтно ползване в морското пространство, чието преодоляване ще залегне в целите и действията на плана. Анализите завършват с изявяване на обобщени проблеми и възможности за бъдещо екологосъобразно ползване на морското пространство в различните му проявления и в различните пространствени зони.

Резултатите от анализите се представят с текстов материал с данни и се придружават от серия тематични карти-схеми, отразяващи състоянието и ползването на морското пространство, както и местата на установени конфликти. Картата с установените конфликти е от съществено значение за определяне на зоните в екологичен и/или технологичен риск, на проблемите в тях и възможностите за преодоляването им.

При извършване на анализите се използва ГИС базираната информация и възможностите, които дава ГИС системата за достигане до изводи и изявяване на проблеми и възможности за тяхното решаване.

Вторият етап обхваща краткосрочните и дългосрочните прогнози, разработени въз основа на извършените анализи и оценки. Прогнозите са ориентирани към използването, опазването и устройството на морското пространство в различните негови части.¹²⁰ Прогнозите отчитат възможностите за едновременно (интегрирано) провеждане на дейности в едно и също пространство, както и положителните и отрицателните ефекти от интегрирането им. Прогнозите отчитат необходимостта и препоръката за прилагане на екосистемен подход с оглед подобряване на състоянието и устойчивостта на морските екосистеми. В същото време, прогнозите отчитат и негативните въздействия, които могат да доведат до влошаване на състоянието, задълбочаване на проблемите и нарушаване на устойчивостта на екосистемите. Прогнозите се представят като прогнозни сценарии и се онагледяват в прогнозни модели върху картната основа. Прогнозните сценарии очертават предполагаемото бъдещо използване, опазване и устройство на морското пространство на основата на предположения за неговото развитие. Прогнозите за развитието на всеки от отделните сектори или дейности в морското пространство формират сценарий за всяка от тези дейности, които се интегрират в общ рамков сценарий. Приоритизирането за бъдещото

¹²⁰ Пространства/ зони (от 1 до 10), посочени в раздел „Съдържание на НМПП“.

развитие на различни дейности ще доведе до различни сценарии. Сценариите се представят с текст и се визуализират графично, като се използват възможностите на ГИС.

В третия етап на основата на изявените алтернативни прогнозни възможности (сценарии) се избира желан, но и възможен сценарий. Изборът на този желан сценарий ще бъде резултат и на широко участие на заинтересованите страни в процеса на планиране. Въз основа на коментарите на заинтересованите страни и лицата, вземащи решения, екипът по планиране развива предпочитания сценарий, който да съчетава и балансира положителните аспекти на всеки от разработените варианти. Избраният сценарий се представя като визия за бъдещото използване, опазване и устройство на морското пространство. Визията се изразява словесно, текстово и се изобразява в пространствен модел, който илюстрира нейните най-важни послания и очаквани ефекти. Националният морски пространствен модел съдържа пространствата/зоните (от 1 до 10, посочени в раздел „Съдържание на НМПП“) с тяхното бъдещо предназначение и начин на използване, опазване и устройство. Посочват се недопустимите дейности в зоните с оглед предотвратяване на евентуални екологични нарушения в морската среда. С плана се определя и допустимата степен на съвместяване, интегриране на дейностите в различните зони при гарантирано запазване устойчивостта на екосистемите. Планът показва кои дейности могат да се съчетават технологично и пространствено и кои не могат да се съвместяват. При определяне на режима, на правилата за използване, опазване и устройство, се отчитат всички особености на зоната (обхват на зоната, характер и интензивност на дейностите в нея, екологичната ѝ уязвимост). По този начин планът ще гарантира интегрираното управление на всички допустими дейности в различните зони.

В четвъртия етап на основата на изготвения пространствен модел с определените морски пространства (зони) и техния режим на използване, опазване и устройство се формулират стратегически цели, приоритети и мерки, както и програма/програми с конкретни действия и отговорни институции за реализация във времето. Предложените мерки се координират със заложените мерки в Морската стратегия на Република България 2016 – 2021 и с Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 г.

Целите се основават на дългосрочни перспективи и са ориентирани към бъдещето. Определянето на целите е процес, който започва с постигане на съгласие на планиращите и

заинтересованите страни по стратегическите цели, които след това се конкретизират чрез специфични оперативни цели — т.е. ясно формулирани и измерими цели. Те са насочени към дейностите, осъществявани в морското пространство с оглед тяхното интегриране в съответните зони и постигането на тяхното безконфликтно, устойчиво и екологосъобразно бъдещо развитие. Всяка цел се доразвива с набелязването на съответни мерки и действия за постигането на целта.

Програмите за реализация също се обвързват с отделните дейности в морското пространство (дейности от 1 до 10 вкл) и предвиждат съответно ресурсово обезпечаване на дейностите в краткосрочен план. Програмите отчитат и съблюдают установените в НМПП режими за използване, опазване и устройство на морското пространство. Програмите се съгласуват взаимно и в това е смисълът на НМПП – да превърне изолираните секторни намерения в съгласувани и интегрирани в единното морско пространство действия. Така ще се гарантира икономическата целесъобразност и екологичната устойчивост при управлението на морското пространство.

3.2.7 Текстови и графични материали, придружаващи плана

НМПП се представя с текстови и графични материали, каквото е изискването и за концепциите и схемите за пространствено развитие и устройствените планове. Текстовите материали в етап анализи представят изчерпателно състоянието на морското пространство в обхвата на плана по отношение на природните условия и екологичното състояние, а също и по отношение на дейностите, които се реализират в него. При оформянето на проекта е необходимо анализите да се представят в стегната и резюмирана форма, чрез която да се изявят проблемите и конфликтните ситуации, както и възможностите за бъдещето. Подробните аналитични материали се представят в приложение към плана. Този подход дава възможност за по-лесно възприемане на плана и за по-пряко обвързване на резултатите от анализа с прогнозите и сценариите за бъдещо развитие, формулирането на визията и на стратегическите и специфичните цели.

Графичните материали са неразделна част на НМПП и са от съществено значение за подобен пространствено обвързан документ, който има за основна цел координирането и интегрирането на секторните политики в морското пространство. Морското

пространствено планиране ще бъде ефективно само ако при анализите съответните данни се събират и представят чрез карти за състоянието и актуалното ползване на морското пространство, а впоследствие картите се обогатят с предложенията за бъдещото му ползване, опазване и устройство.

Графичните материали в основната си част са карти, изготвени на базата на информацията, събрана и поддържана в специализираната ГИС за НКПП.

Националният морски пространствен план съдържа набор от задължителни карти/схеми, чието съдържание илюстрира основните характеристики на територията – морска и крайбрежна в съответствие с плана.

Подходящите мащаби за изработване на картите са в зависимост от обхвата и подробността на плана. Когато планът обхваща цялата изключителна икономическа зона, подходящият мащаб на картата е 1:200 000 до 1:100 000 със съответната степен на подборност. При по-ограничен обхват на плана, примерно в обхвата на териториалните води, подходящият мащаб е 1:50 000. Картите/схемите, които изобразяват схематично различни проблеми и аспекти на плана, могат да бъдат представени в по-едър мащаб от този на НМПП по преценка на експертите. Степента на подробност, техниките на представяне и оформление, разделителната способност се съобразяват с възможностите на ГИС технологиите и изискванията за печат и формат.

Наличните топографски или мареграфски карти за българското черноморско пространство са бедни на съдържание. Те представят само дълбочинните пояси на морето. По различни поводи е картирано морското дъно на различни места. Тази информация следва да се систематизира и ползва като изходна и в процеса на работа по НМПП да се обогатява, актуализира и прецизира, с помощта на разнообразни дигитални способности и системи.

3.2.8 Процедури на възлагане, разработване, консултиране с участници и заинтересовани страни

Цялостният процес и процедурите по изработване на НМПП обхващат следните стъпки: възлагане, разработване, консултиране, обсъждане, съгласуване, оценка, приемане и одобряване, прилагане, наблюдение и контрол, и актуализиране и изменение на документа.

Всички тези стъпки се осъществяват при гарантирана прозрачност спрямо заинтересуваните страни и обществеността, които се идентифицират и включват на най-ранен етап в процеса на морско пространствено планиране.

Отговорен орган за морско пространствено планиране

Отговорен орган за морското пространствено планиране е Министерството на регионалното развитие и благоустройството, което работи в тясно взаимодействие с всички заинтересовани страни и институции – министерства, агенции и техни подразделения и дружества, браншови организации и други представители на академичните и научни институции и на неправителствения сектор. „Общото ръководство и координацията на дейността по морско пространствено планиране се осъществява от министъра на регионалното развитие и благоустройството, който отговаря и за организиране изработването и поддържането на Морския пространствен план на Република България.” (Чл.51б, ал.1 от проекта за изменение на ЗМПВВППРБ)

Възлагане на Националния морски пространствен план

Координирането на процеса по изработване и поддържане на НМПП се възлага на специализиран орган по пространствено морско планиране (агенция, институт), който се комплектува с необходимия спектър от специалисти, представители на научния сектор.

Изборът на алтернатива за възлагане не е предмет на Методиката, а въпрос на политическо решение. Като се има предвид значимостта на морското пространствено планиране, специфичния характер и значение на информацията за неговото разработване и пилотния характер на документа за България, е необходимо този процес да се институционализира. Това може да се осъществи ако към структурно звено на МРРБ, което е отговорно за организирането на процеса и работата по плана, се създаде мултидисциплинарен екип от специалисти по всички тематични направления на плана.

Мултидисциплинарен екип

Мултидисциплинарният екип от специалисти, трябва да включва биолози, еколози, географи, геодезисти, урбанисти, археолози, икономисти, финансисти и други специалисти, например фасилитатори на участието на обществеността в процеса на планиране и експерти по управление на проекти. Експертите трябва да се допълват взаимно и да притежават

следните знания и умения: умения за прилагане на количествени и качествени методи за анализ и оценка; дългосрочно стратегическо мислене в пространствен план и познания в областта на стратегическото планиране; финансово управление; познания за свързаното законодателство и умения за прилагането му; способности и знания за оценяване на проблемите във времето и пространството; ползване на Географски информационни системи; способности за трансдисциплинарно мислене; умения за общуване, диалог и работа в екип, за решаване на конфликти и постигане на консенсус; ръководни умения и управление на проекти.

Заинтересовани страни

Характерът и значението на НМПП подсказват, че независимо от комплексността и качествата на сформирания работен екип от експерти, в работата по плана следва да се привлекат още от самото начало широк кръг от допълнителни участници - представители на институции, научни и стопански организации, граждански сдружения и неправителствени организации, ангажирани пряко или косвено в извършването на дейности по използване на морските пространства.

Всички те са заинтересовани страни, които следва да бъдат информирани, консултирани и включвани в процеса на планиране, съгласно изискванията на европейското и националното законодателство. Информирането на широк кръг заинтересовани страни е израз на прозрачността в планирането, но не може да повлияе съществено на процеса. Консултирането с по-тесен кръг заинтересовани страни в определени етапи от работата означава да се зачитат и евентуално отразяват техните становища. Включването на ключови заинтересовани страни се осъществява на принципите на ясното представителство, прозрачността, информираността и равнопоставеността.

Включването на ключови заинтересовани страни в осъществяването на морското пространствено планиране е от огромно значение, защото планирането има за цел да постигне множество цели (социални, икономически и екологични) и следователно трябва да отразява колкото е възможно повече очаквания, възможности или конфликти. Включването на заинтересованите страни помага да се разширява и разнообразява капацитетът на екипа по морско планиране.

Заинтересовани страни, с които се провеждат консултации в процеса на планиране са: Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на околната среда и водите, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерството на енергетиката, Министерството на туризма, Министерството на културата, Министерството на здравеопазването, Министерството на икономиката, Министерството на вътрешните работи, Министерството на отбраната, Изпълнителната агенция „Морска администрация“, Агенцията по геодезия, картография и кадастър, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, Институтът по океанология и Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания към Българската академия на науките, Държавното предприятие „Пристанищна инфраструктура“, Центърът за подводна археология, Басейновата дирекция за управление на водите в Черноморския район, РИОСВ и РЗИ във Варна и Бургас, областните управители на области с излаз на Черно море. Списъкът на заинтересовани страни, които участват в Консултативен съвет при приемането на НМПП, е посочен в проекта за изменение на ЗМПВВПРБ (чл.51 г, ал.5) и в Приложение 2 към настоящото проучване.

“По предложение на министъра на регионалното развитие и благоустройството Министерският съвет с решение определя конкретните функции на всеки от участниците в процеса на морско пространствено планиране, в т.ч. вида на изходната информация за планиране, която следва да осигури.”

Включването на заинтересовани страни участници в планирането дава възможност по-ясно да се разберат секторните интереси спрямо морското пространство, които могат да стимулират или да възпрепятстват интегрираното управление. То позволява да се излявят конфликтите и заедно с тях и възможностите за съвместимост на дейностите в отделните зони на морското пространство. В състояние е да стимулира нови възможности и решения, които не могат да бъдат постигнати в планирането на отделен сектор.

Участието на заинтересованите страни в МПП се осъществява на ранен етап, редовно и постоянно през целия процес на планиране. За широкия кръг заинтересовани страни се осигурява информация по достъпен и прозрачен начин в различни етапи от процеса на планиране. Участието им се осъществява чрез различни форми и инструменти – срещи, форуми, кръгли маси, семинари, анкетиране, уеб сайтове и дистанционно участие.

Колкото по-активно е участието на заинтересованите страни в процеса на определяне на целите и приоритетите, толкова по-голяма е вероятността за приемане и легитимност на плана.

Времето на разработване на плана, в т.ч. и провеждане на консултации с компетентните институции, експерти и заинтересувани страни, е не повече от две години. Този срок е функция от поетия ангажимент НМПП на страната да бъде завършен и одобрен до 31 март 2021 г.

3.2.9 Правила за изготвяне на Екологична оценка и Оценка за съвместимост

Националният морски пространствен план трябва да отговаря на изискванията за постигане на добро екологично състояние на морската среда, а прилагането му да стимулира социално-икономическото развитие. Екологичната оценка играе важна роля, като подпомага процеса на неговото разработване и на вземане на правилни решения. За да се постигнат тези цели тя трябва да отговаря на следните изисквания:

- ✓ Да се интегрира в процеса на планиране на най-ранен етап, за да се избегне неправилно насочване на развитието на отделни сектори;
- ✓ Да има ясно определени цели;
- ✓ Да бъде гъвкава, интерактивна и да отговаря на контекста и степента на подробност на НМПП;
- ✓ Да почива на солидна научна основа и ясни критерии и принципи за устойчиво развитие;
- ✓ Да предлага анализ и оценка на предложенията на плана, потенциалните рискове от приложението им, и очакваните екологични, социални и икономически въздействия;
- ✓ Да предлага солидна обосновка за избраните алтернативи за развитие и опазване на морската среда;
- ✓ Да идентифицира основните взаимодействия и противоречия между екологичните, социалните и икономическите съображения и цели и да предлага мерки за намаляване на конфликтите и рисковете;
- ✓ Да бъде изготвена в условията на публичност и прозрачност чрез привличане на заинтересованите страни в ранен етап на нейното разработване;

- ✓ Да бъде използвана за повишаване на знанието и капацитета относно морското пространствено планиране.
- ✓ Да бъде обвързана с основните политически и стратегически приоритети на страната.

Извършването на Екологична оценка (ЕО) и Оценка за съвместимост (ОС) е регламентирано от ЗООС и Наредбите за ЕО и ОС. Според разпоредбите на чл. 2 ал. 2 от Наредбата за ЕО, извършването на ЕО трябва да е задължителна за НМПП, тъй като той ще очертае рамката на бъдещото развитие на икономическите сектори в морското пространство. Съгласно чл. 85 ал. 1 на ЗООС Екологичната оценка е задължителна за планове и програми в областите „...рибарство, транспорт, енергетика, управление на отпадъците, управление на водните ресурси и промишленост, включително добив на подземни богатства, електронни съобщения, туризъм...“.

Компетентен орган за процедурата по ЕО и ОС е министърът на околната среда и водите.

При преценка, че реализацията на НМПП има вероятност да окаже значително отрицателно въздействие върху защитените зони от мрежата „Натура 2000“ според решение по чл. 20 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони се извършва както ЕО, така и ОС.

Екологичната оценка се извършва в следната последователност:

1. уведомяване на компетентния орган за определяне на приложимата процедура по ЕО;
2. преценяване на необходимостта за ЕО;
3. определяне на обхвата и съдържанието на ЕО – Задание за ЕО;
4. изготвяне на доклад за ЕО, съдържащ оценка на текущото състояние, оценка на предполагаемите въздействия върху компоненти и на факторите на средата, мерки за намаляване на отрицателни въздействия, методология, литература и доказателства за легитимност на експертите;
5. провеждане на консултации с обществеността, заинтересувани органи и трети лица, които има вероятност да бъдат засегнати от плана или програмата;

6. отразяване на резултатите от консултациите по доклада за ЕО;
7. издаване на становище по ЕО от компетентния орган - МОСВ;
8. наблюдение и контрол при прилагането на плана или програмата.

Екологичната оценка се извършва едновременно с изготвянето на НМПП, като решението по нея се издава преди одобряването на плана. Работата по ЕО се съвместява с етапите, през които преминава процедурата за изготвяне и одобряване на НМПП.

При преценка, че разработваният НМПП е вероятно да има значително въздействие върху околната среда на територията на друга държава или държави, спрямо които Република България е държава на произход, се пристъпва към извършване на **ЕО в трансграничен контекст**.

Компетентен орган за процедурата по ЕО в трансграничен контекст е министърът на околната среда и водите. Той уведомява възложителя и засегнатата държава или държави за извършването на ЕО в трансграничен аспект и определя срок за отговор дали съответната държава ще участва в процедурата. При положителен отговор от страна на засегнатата държава, придружен с решение на компетентния национален орган за участие в процедурата, се отчитат трансграничните аспекти в заявения обхват, като се провеждат двустранни или многостранни междудържавни консултации относно постигането на споразумение. То обхваща реда на информиране и предоставяне на възможност за изразяване на становище от компетентните органи по опазване на околната среда и здравеопазването и на засегнатата общественост в определен срок; определяне на разумен срок за времетраенето на консултациите и осигуряване на достъп до становището по ЕО.

Оценката за съвместимост се съвместява с процедурата по ЕО и се представя под формата на доклад. Компетентен орган е министърът на околната среда и водите.

Оценката за съвместимостта се извършва в следната последователност:

1. Уведомяване на компетентния орган от страна на възложителя на НМПП
2. Проверка за допустимост;
3. Преценка за вероятната степен на отрицателно въздействие върху защитените зони;

4. Оценка на степента на въздействие върху защитените зони;
5. Оценка на качеството на доклада за степента на въздействие върху защитените зони;
6. Провеждане на консултации с обществеността;
7. Издаване на решение по ОС от компетентния орган и контрол по изпълнението му.

Отчитайки комплексния и стратегически характер на Националния морски пространствен план, както и практиката в държавите-членки на ЕС по разработването на подобен документ, е необходимо Екологичната оценка на плана да включва социалните и икономическите аспекти на въздействие. Това изисква изготвянето на ЕО и ОС да бъде възложено както по реда на чл. 83 на ЗООС, така и в съответствие с допълнителни изисквания за компетентност и доказан опит в оценка на социални и икономически въздействия в стратегически документи.

При изготвянето на Екологичната оценка се прилагат методическите указания на ЕС за оценка на планове и програми и се разширява обхвата на оценяваните въздействия по отношение на биоразнообразието, измененията на климата и опазването на морската среда.

3.2.10 Обществено обсъждане на плана и оценките, съгласуване, приемане и одобряване

Изготвеният НМПП се предоставя за широко обществено обсъждане. Обществеността е поканена да коментира предложените действия за управление на морското пространство, залегнали в плана чрез осигуряване на достъп до материалите в съответствие с изискванията за подобни консултации. Обсъждането на изготвения НМПП и неговата Екологична оценка се осъществява при гарантирана публичност и прозрачност. За целта НМПП се прави публично достояние чрез публикуване на интернет страницата на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и на Министерството на околната среда и водите. .

В общественото обсъждане участват заинтересованите страни, които са участвали и в процеса на изработване на плана. По този начин обществеността участва във всички етапи на работа и процедуриране на плана.

Паралелно с общественото обсъждане се провежда и процедурата за консултации по

изготвените в процеса на работа по плана екологична оценка и оценка за съвместимост на плана по реда на ЗООС и ЗБР.(чл.51д, ал.2)

При обсъжванията е необходимо е да се провокира и проведе открит дебат между различните сектори и заинтересувани страни от морското пространствено планиране, за да се установят противоречията и конфликтите и да се набележат възможностите за съвместно действие и синхрон между тях. Резултатите от публичните консултации се отразяват в документа преди да бъде внесен за одобряване.

“Морският пространствен план на Република България, включващ текстови и графични части, се приема от Националния експертен съвет по устройство на територията и регионална политика след представяне и обсъждане в Консултативния съвет по регионална политика към министъра на РРБ и се одобрява с решение на Министерския съвет.” За да бъде одобрен НМПП се публикува на сайта на Министерски съвет в определените срокове и правила на Интернет страницата за публични консултации и съгласуване с останалите министерства.

Решението на Министерския съвет, с което се одобрява Морския пространствен план на Република България, както и решенията, с които се одобряват неговите изменения, се обнародват в „Държавен вестник“.

Министърът изпраща копие от плана в Европейската комисия и на другите черноморски държави, членки на ЕС и с това приключват процедурите по възлагане, изработване, консултиране, обсъждане и одобряване на плана.

Времето за провеждане на обсъждане с обществеността, съгласуване и одобряване е една година. По този начин ще се гарантира изпълнение на поетия ангажимент НМПП на страната да бъде завършен и одобрен до края на м. март 2021 г.

3.2.11 Прилагане, наблюдение и контрол, изменение и актуализиране на плана.

Планирането без прилагане на плана е стерилно, а действията без планиране са обречени на неуспех. Краят на планирането е начало на прилагането на плана, на преобразуване на предвижданията на НМПП в оперативни програми и в действия. Една от програмите на плана се свързва именно с наблюдението и контрола на изпълнението.

За да се постигне успех в прилагането на плана, неговото изработване трябва да се фокусира върху приоритетите, ключовите предизвикателства и местата, където може да се очаква промяна, с цел постигане на консенсус по тези приоритетните действия.

Наблюдението на прилагането и изпълнението на плана включва:

- Наблюдение и оценяване на съответствието на планираните дейности с изпълняваните дейности, при което могат да се откриват отклонения и нарушения.
- Преговори с изпълнителите на дейности, при които се констатира несъответствие, за намиране на подходи за постигане на съответствие;
- Правни действия, когато е необходимо, за налагане на санкции и принуда за спазването на закона и плана, включително парични санкции или отнемане на разрешително.

Неправителствените организации също участват в контрола по прилагането, когато установят несъответствие, преговарят с нарушителите и коментират действията на правителственото правоприлагане

Наблюдението на изпълнението е непрекъсната дейност, която включва систематично събиране на данни за избрани индикатори за наблюдение, за да се оцени степента на напредъка в постигането на целите. Оценката е процес, при който се определят и систематично се сравняват мерките или показателите за изпълнение с целите на програмата. Изборът на подходящи и практически измерими показатели е от съществено значение за вярното оценяване на степента на прилагане на плана и постигане на набелязаните специфични цели.

Оценката се извършва периодично по време на действието на плана и изпълнението на съответната програма.

Резултатите от мониторинга и оценката на изпълнението се използват за актуализиране на морския пространствен план, включително на целите и управленските действия. Например, ако управленските действия се окажат неефективни, прекалено скъпи, за да продължат или създават непредвидени последици, това следва да се промени възможно най-скоро или поне в периода на преразглеждане на плана.

В Проекта за изменение и допълнение на ЗМПВВПРБ е посочено, че „Планът подлежи на

преразглеждане на всеки 10 години“. (чл.51е, ал.2). В чл.51е, ал.3 е посочено, че „Планът може да бъде преразгледан и извън срока по ал. 2, ако настъпят съществени промени в общественно-икономическите условия, при които е бил одобрен.“

Морският пространствен план може да бъде променян чрез:

- промяна на целите (например, ако резултатите от мониторинга и оценката показват, че разходите за постигането им надвишават ползите за обществото или околната среда);
- промяна на желаните резултати (например степента на защита в защитена морска зона може да бъде променена, ако желаният резултат не бъде постигнат)
- промяна в действията за управление (например, ако първоначалните действия се окажат неефективни, прекалено скъпи или несправедливи), тогава могат да бъдат предложени алтернативни комбинации от действия за управление, стимули и институционални мерки.

Необходимостта от промени и актуализация на плана показва, че при динамичния характер на МПП акцентът трябва да бъде върху „планирането“, а не върху изготвянето на „план“. Това означава НМПП да се превърне в една динамична платформа за постоянно прецизиране на приоритетите и специфичните действия!

Установяването и поддържането на непрекъснато планиране на управлението на морското пространство може да бъде постигнато, само при положение, че всички заинтересовани страни, включително лицата, вземащи решения, политиките, ресурсните мениджъри, бюрократите и широката общественост са разбрали ползите от планирането.

3.3 Обсъждане на методиката със заинтересовани страни

Поради ограниченото време за предварителните проучвания, консултациите за обсъждане на методиката са осъществени по електронен път, в процеса на обсъждане на представения Окончателен доклад. Бележките и препоръките от консултациите са отразени заедно с бележките на Възложителя и представени в настоящата окончателна версия на документа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящите предварителни проучвания, свързани с транспониране на Директива

2014/89/EC на Европейския парламент и на Съвета, влязла в сила на 18.09.2014 г., за установяване на рамка за морско пространствено планиране имат за цел да обобщят информацията от анализа на цялостното международно, европейско и национално законодателство, пряко или косвено свързано с морското пространствено планиране, утвърдената практика в други страни в тази област, резултатите от всички работни пакети на проекта MARSPLAN-BS и от проведени изследвания по други поводи от участващите партньори, от научни изследвания и научни публикации.

Следващите стъпки по изготвянето на НМПП трябва да включват:

- ✓ Вземане на решение относно формата за възлагане на изработването на Национален морски пространствен план, статута на разработващото звено и на обединението от експерти;
- ✓ Изготвяне на план-график за работата по плана, процеса на консултации и одобряването му, с цел одобрен НМПП до 31 март 2021 г.
- ✓ Планиране на достатъчно финансов ресурс за да се покрие работата на един експертен екип от минимум 25 човека за НМПП и минимум 15 експерта за неговата Екологична оценка и Оценката за съвместимост, разходите за провеждане на консултации и обсъждания, вкл. и за наем на достатъчно голяма зала за минимум 2 големи публични обсъждания. (Приложение 4)
- ✓ Изготвяне на заявка за програма за обучение и преквалификация на кадри за целите на морското пространствено планиране чрез магистърски или тематични докторски изследователски разработки и стимулиране на университетите за ускоряване на този процес.

Последната препоръка доказва още веднъж, че в динамичната среда, в която трябва да се изпълняват нов тип задачи, е необходимо специфично знание, което може да се придобие по заявка на възложители – държавни институции или представители на бизнеса. Това ще подпомогне дългоочакваната реформа в политиката за регионално развитие, изграждането на експертен капацитет и осигуряване на дейността на МРРБ чрез добре развита система от кадри с актуални знания.

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Да преобразим нашия свят: Програма за устойчиво развитие до 2030 година.
https://www.unicef.bg/assets/PDFs/WWL/Transforming_our_world_BG.pdf
2. Директива 2000/59/ЕО от 27 ноември 2000 г. относно пристанищните приемни съоръжения за отпадъци от експлоатацията на корабите и на остатъци от товари, (достъпна на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0059>);
3. Директива 2000/60/ЕС за установяване на рамка на действията на Общността в областта на политиката за водите
4. Директива 2001/42/ЕО относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0042>);
5. Директива 2002/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2002 г. за създаване на система на Общността за контрол на движението на корабите;
6. **Директива 2002/84/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 ноември 2002 година за изменение на директивите относно морската безопасност и предотвратяването на замърсяването от кораби** <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:32002L0084>);
7. Директива 2003/35/ЕО за осигуряване участието на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда;
8. **Директива 2003/35/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за осигуряване участието на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда и за изменение по отношение на участието на обществеността и достъпа до правосъдие на Директиви 85/337/ЕИО и 96/61/ЕО** <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=celex:32003L0035>);
9. Директива 2005/35/ЕО от 7 септември 2005 г. относно замърсяване от кораби и налагане на санкции при нарушения, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=celex:32005L0035>);
10. Директива 2007/2/ЕО за създаване на инфраструктура за пространствена информация на ЕО (INSPIRE);
11. Директива 2008/56/ЕО за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда
12. Директива 2009/147/ЕО относно опазване на дивите птици;
13. **Директива 2009/17/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за изменение на Директива 2002/59/ЕО относно създаване на система на Общността за контрол на движението на корабите и за информация** <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0017>) ;
14. Директива 2009/28/ЕО за насърчаване използването на енергия от ВЕИ;
15. Директива 2013/30/ЕС относно безопасността на свързаните с нефт дейности в крайбрежни води и за изменение на Директива 2004/35/ЕО;
16. Директива 2014/100/ЕС на Комисията от 28 октомври 2014 г. за изменение на Директива 2002/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за създаване на система на Общността за контрол на движението на корабите, (достъпна на:

- http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.308.01.0082.01.BUL);
17. Директива 2014/89/ЕС (от 23 юли 2014 година) -за установяване на рамка за морско пространствено планиране (достъпна на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0089>);
  18. Директива **2015/2087/ЕО на Комисията от 18 ноември 2015 година за изменение на приложение II към Директива 2000/59/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно пристанищните приемни съоръжения за отпадъци от експлоатацията на корабите и на остатъци от товари** (достъпна на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32015L2087>);
  19. Директива 2016/802 от 11 май 2016 г. относно намаляването на съдържанието на сяра в определени течни горива цели постигането на нива на чистота на въздуха, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0802>);
  20. Директива 92/43/ЕИО за опазване на естествените местообитания на дивата флора и фауна;
  21. Дневен ред 21. Глава 17, http://www.un.org/depts/los/consultative_process/documents/A21-Ch17.htm
  22. Екологична оценка на проект „Морска стратегия и Програма от мерки”, 2016 г. <https://www.bsbd.org/>
  23. Закон за биологичното разнообразие (Обн., ДВ, бр. 77 от 9.08.2002 г., посл. изм. бр. 66 от 26.07.2013 г.);
  24. Закон за водите (обн. ДВ бр. 67/1999 г., посл. изм. ДВ бр.58/18.07.2017 г.);
  25. Закон за задълженията към международния фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт (обн. ДВ бр. 34/2005 г.);
  26. Закон за защитените територии (обн. ДВ бр. 133/1998 г., посл. изм. ДВ бр.58/18.07.2017 г.);
  27. Закон за изменение и допълнение на Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, (обн. ДВ. бр.12 от 11 Февруари 2000г. посл. изм. бр.58/18 .07. 2017г)
  28. Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ, обн. ДВ бр. 12/2000 г. посл. изм ДВ бр. 58/18.07.2017 г.);
  29. Закон за опазване на околната среда (обн. ДВ бр. 91/2002 г. посл. изм. ДВ бр. 96/01.12/2017)
  30. Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43/2008 г., изм. ДВ бр. 58/18.07.2017 г.);
  31. Закон за подземните богатства (обн. ДВ бр. 23/1999 г. посл. изм. и доп. ДВ бр. 56/24.07.2015г.;
  32. Закон за рибарство и аквакултури (обн. ДВ бр. 41/2001 г., изм. и доп. бр. 63/04.08.2017 г.);

33. Закон за управление на отпадъците (обн. ДВ. бр. 53 /13.07.2012 г., изм. и доп. бр. 105/30.12.2016 г.);
34. Закон за устройство на територията (*В сила от 31.03.2001 г., посл. изм ДВ бр.96/01.12.2017 г.*)
35. Закон за устройство на черноморското крайбрежие (*В сила от 01.01.2008 г., обн. ДВ. бр.48/15.06.2007 г., посл. изм. ДВ бр. 96/01.12.2017 г.*);
36. Закон за геодезията и картографията (обн. ДВ. бр.29 от 7.04. 2006г., посл. изм. ДВ изм. ДВ. бр.14 от 20 .02.2015 г.)
37. Закон за здравето (обн. ДВ бр. 70/2007 г., посл. изм. бр. 85/24.10.2017 г.);
38. Закон за защита при бедствия (обн. ДВ бр. 102/2006 г., изм. и доп. ДВ бр.13/07.02.2017 г.);
39. Конвенция на организацията на обединените нации по морско право (КООНМП) http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm);
40. Концепция за пространствено развитие на община Аксаково 2014-2020 г. http://www.aksakovo.net/section-156-obschinski_plan_za_razvi.html);
41. Морска стратегия за опазване на околната среда в морските води на Република България - Морски регион Черно море https://www.bsbd.org/bg/m_env_and_action.html
42. Наредба № 2 от 08.06.2011 г. За издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване;
43. Наредба № 23 от 24.10.2011 г. за докладване и разследване на произшествия в морските пространства (обн., ДВ, бр. 87 от 4.11.2011 г., изм. и доп., бр. 30 от 15.04.2016 г.);
44. Наредба № 5 от 30 май 2008 г. за управление на качеството на водите за къпане (обн., ДВ. бр.53 /1.07. 2008г., изм. и доп. ДВ. бр.5 /18.01.2013г);
45. Наредба № Н-7 от 10 .06.2008 г. за извършване на водолазна и друга подводна дейност (обн., ДВ. бр.59 /1.07. 2008г., изм. и доп. ДВ. бр.14 /18.02.2014г);
46. Наредба за опазване на околната среда в морските води (НООСМВ, приета с ПМС № 273/23.11.2010 г., обн. ДВ. бр.94/30.11.2010 г., изм. ДВ. бр.55/07.07.2017 г.)
47. Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ЕО) (загл. изм., ДВ, бр. 3 от 2006 г.);
48. Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г, посл. изм. бр. 94 от 30.11.2012 г)
49. Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., <http://www.mrrb.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/d747ca682ac1a70380428fd1dc664fb3.pdf>
50. Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското

- крайбрежие 2015-2020 г., 2013 г. НИГГГ при БАН
<http://www.mrrb.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/9c601820f838fec4e00cb3332fab39d4.pdf>
51. Национална програма за развитие: България 2020 (НПР БГ2020)
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765>
  52. Национална стратегия за регионално развитие на Р. България 2012-2022 г., (НСРР);
  53. Областна стратегия за развитие на област Бургас за периода 2014-2020 г.;
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1025>);
  54. Областна стратегия за развитие на област Варна за периода 2014-2020 г
<http://www.vn.government.bg/stranici/%CE%D1%D0%20%ED%E0%20%C2%E0%F0%ED%E5%ED%F1%EA%E0%20%EE%E1%EB%E0%F1%F2%202014-2020.pdf>);
  55. Областна стратегия за развитие на област Добрич за периода 2014-2020 г.
<http://dobrich.government.bg/epage.php?id=320>);
  56. Общински план за развитие на община Несебър
<http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1356>);
  57. Общински план за развитие на Община Аврен 2014-2020 г.
<http://www.avren.bg/assets/Obsavet%20AVREN/Naredbi/2014-2020%2008-2016.pdf>);
  58. Общински план за развитие на община Аксаково 2014-2020 г.
http://www.aksakovo.net/section-156-obschinski_plan_za_razvi.html);
  59. Общински план за развитие на Община Бургас 2014-2020 г.
<https://www.burgas.bg/uploads/420728ff5d6e4c378b8e4bf1f7743829.pdf>);
  60. Общински план за развитие на община Бяла 2014-2020 г.
<http://byala.bg/home/index.php/2014/01/27/plan-14-20/>);
  61. Общински план за развитие на Община Варна 2014-2020 г.
http://www.varna.bg/bg/articles/141/%D0%9E%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%B7%D0%B0_%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5.html);
  62. Общински план за развитие на Община Долни чифлик 2014-2020 г. <http://dolnichiflik.acstre.com/assets/C/opr2014-2020.pdf>);
  63. Общински план за развитие на Община Созопол 2014-2020 г.
http://www.sozopol.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=7504:-2014-2020&catid=212:2012-04-13-05-05-04&Itemid=91);
  64. План за управление на речните басейни в Черноморски район за басейново управление на водите (2016 – 2021 г.),
<http://www.moew.government.bg/bg/vodi/planove-za-upravlenie/planove-za-upravlenie-na-rechnite-basejni-purb/>);
  65. План за управление на риска от наводнения (2016 – 2021 г.) за Черноморски район,
https://www.bsbd.org/bg/page_purn_bsbd.html);
  66. Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2002, за прилагането на Интегрирано управление на крайбрежните зони в Европа;
  67. Първоначална оценка на състоянието на морската околна среда, съгл. чл. 8 на НООСМВ, 2013 г. ИО при БАН.
http://www.bsbd.org/UserFiles/File/Initial%20Assessment_new.pdf
  68. Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2 2014/2020г.

- <http://www.mrrb.government.bg/bg/regionalni-planove-za-razvitie-na-rajonite-ot-nivo-2-za-perioda-2014-2020-g-prieti-s-reshenie-na-ms/>);
69. Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 (2014-2020 г.)
<http://www.mrrb.government.bg/bg/regionalni-planove-za-razvitie-na-rajonite-ot-nivo-2-za-perioda-2014-2020-g-prieti-s-reshenie-na-ms/>);
70. Регламент (ЕО) № 1010/2009 за създаване на система на Общността за предотвратяване, възпиране и премахване на незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов;
71. Регламент (ЕО) № 1224/2009 за създаване на система за контрол на Общността за гарантиране на спазването на правилата на общата политика в областта на рибарството;
72. Регламент (ЕО) № 762/2008 - Общата политика в областта на рибарството;
73. Регламент (ЕС) № 1255/2011 - за установяване на програма за подпомагане на по-нататъшното развитие на интегрираната морска политика;
74. Регламент (ЕС) № 1343/2011 - относно определени разпоредби за риболова в зоната по Споразумението за GFCM (Генералната комисия по рибарство в Средиземно море) и за изменение на Регламент (ЕО) № 1967/2006 на Съвета относно мерките за управление на устойчивата експлоатация на рибните ресурси в Средиземно море;
75. Регламент (ЕС) № 1380/2013; - относно общата политика в областта на рибарството, за изменение на регламенти 1954/2003 и (ЕО) № 1224/2009 на Съвета и за отмяна на регламенти (ЕО) № 2371/2002 и (ЕО) № 639/2004 на Съвета и Решение 2004/585/ЕО;
76. Регламент (ЕС) № 2371/2002; - относно опазването и устойчивата експлоатация на рибните ресурси в рамките на общата политика в областта на рибарството;
77. Регламент (ЕС) № 508/2014 - за Европейския фонд за морско дело и рибарство;
78. Решение 2010/477/ЕС на Комисията относно критериите и методологическите стандарти за добър екологичен статус на морските води;
79. Решение № 884/2004/ЕО за развитието на Трансевропейските транспортна мрежа;
80. Решение на Съвета от 13 септември 2010 във връзка с Протокола за интегрирано управление на крайбрежните зони в Средиземно море към Конвенцията за защита на морската среда и крайбрежния район на Средиземно море.
81. Basic Act on Ocean Policy (Act No. 33 of April 27, 2007)
<http://www.kantei.go.jp/jp/singi/kaiyou/konkyo5.pdf>);
82. Blæsbjerg, M. 2009. Maritime Spatial Planning in the Nordic Region: Principles, Perspectives and Opportunities. Publ. By Nature.
83. Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage,
<http://whc.unesco.org/en/conventiontext>
84. Handbook on Integrated Maritime Spatial Planning (2008),
http://www.plancoast.eu/files/handbook_web.pdf);
85. International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (MARPOL).
[http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-\(marpol\).aspx](http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-(marpol).aspx)
86. Marine Spatial Planning Programme-Canada <http://msp.ioc-unesco.org/world-applications/americas/canada/>

